

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

НУРЖИНСЬКА АНАСТАСІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 378.091.12:[316.77-051:005.36]:37.018.43(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ ЗВ'ЯЗКІВ З
ГРОМАДСЬКІСТЮ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Педагогічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

 А.В. Нуржинська

Науковий керівник: Чернобровкіна Віра Андріївна, доктор психологічних
наук, доцент

Київ – 2018

АНОТАЦІЯ

Нуржінська А. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2018.

У дисертації проаналізовано стан дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах інформатизації освіти у педагогічній теорії та практиці в Україні та за кордоном. За результатами аналізу було виявлено брак комплексних досліджень та визначено такі основні проблеми, як-от: недостатнє кадрове забезпечення освітнього процесу, відсутність значного педагогічного досвіду підготовки фахівців за вказаним напрямом підготовки, що призводить до відсутності методики викладання фахових дисциплін та впровадження інформаційних технологій у освітній процес в умовах інформатизації освіти, недосконалість змісту та навчально-методичного супровіду.

Узагальнення підходів вітчизняних та зарубіжних науковців щодо професійної компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю дало змогу визначити, що серед основних професійних якостей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є такі: вміння створювати матеріали для професійної діяльності (Writing skills), вміння налагоджувати комунікацію (Communication skills), креативність (Creativity), вміння презентувати матеріал (Public speaking), організаторські вміння (Organization skills), розуміння соціальних медіа (Understanding of Social Media) тощо. Ключовою проблемою професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах інформатизації освіти в Україні визначено: відсутність значного педагогічного досвіду підготовки фахівців за вказаною спеціальністю, а саме, технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю із застосуванням інформаційно-комунікаційних

технологій у освітньому процесі. У дослідженні зазначено, що підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю може бути забезпечене через комплексне впровадження в освітній процес систем дистанційного навчання.

Схарактеризовано системи дистанційного навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю й обґрунтовано їх трактування як сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що націлені на розв'язання основних освітніх завдань професійної підготовки та формування професійних якостей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

З'ясовано переваги впровадження систем дистанційного навчання в освітній процес закладів вищої освіти, а саме: можливість навчання на будь-якій території, незважаючи на те, що науково-технічні центри та провідні заклади вищої освіти концентруються переважно у великих містах; урахування у процесі розробки контенту для системи дистанційного навчання сучасних вимог і потреб населення до змісту та інформаційного супроводу освіти; застосування різних ресурсів у процесі репрезентації певного матеріалу викладачами, які дозволяють урахувати індивідуальні особливості сприйняття навчального матеріалу студентами; сприяння формуванню у студентів критичного мислення, навичок самоорганізації та самовдосконалення; можливість побудови індивідуальної траєкторії опанування навчальним матеріалом кожним студентом у контексті особистісно зорієнтованої, студентоцентрованої освіти та реалізації принципів індивідуалізації й диференціації навчальних завдань у освітньому процесі закладів вищої освіти.

Доведено, що провідним індикатором якості професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю та ґрунтовним професійно-особистісним конструктом фахівців цієї галузі є їх компетентність у підготовці матеріалів для професійної діяльності в цій сфері.

Визначено структуру компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності, що

містить ціннісний (погляди майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, які впливають на підбір матеріалів для виконання фахових завдань у майбутній професійній діяльності); діяльнісний (система компетенцій, які сприяють реалізації завдань професійної діяльності, знання алгоритму та вміння підготовки текстів для матеріалів професійної діяльності, підбір фонових та графічних зображень із застосуванням online-інструментів зв'язків з громадськістю); результативно-оцінювальний (самооцінка результатів своєї професійної діяльності, уміння аналізувати створені матеріали щодо їх результативності) компоненти.

Визначено, що критерії оцінювання рівнів сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності в цій сфері за своєю сутністю і змістом корелюються зі її структурними компонентами (мотиваційно-ціннісний, змістовий, технологічний, результативний). Мотиваційно-ціннісний критерій сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю визначено як сформовану систему особистісних поглядів, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних й виражається через вміння критично мислити відносно різноманітних чинників, які впливають на прийняття рішень у сферах зв'язків з громадськістю, ерудованість у галузі літератури, культури, мистецтва, політики та суспільного життя. Змістовий критерій сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю представлено у вигляді сукупності таких складових, як: володіння українською мовою, дотримання лексичних, орфоепічних, орфографічних, граматичних, стилістичних, пунктуаційних норм, знання правил мовного етикету та ведення діалогу, дотримання законів композиції та стилю; знання основних інструментів інформаційних технологій, які сприяють раціональній роботі з інформаційними даними, що включає такі етапи: збір, опрацювання, аналіз, узагальнення та систематизація, демонстрація у вигляді різних візуальних способів представлення інформаційних даних. Зазначено, що технологічний критерій сформованості

компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю базується на критеріях успішного вирішення професійних завдань. Наголошено на тому, що технологічний критерій дозволяє діагностувати комплекс умінь та навичок студентів із застосуванням засобів ІКТ у професійній діяльності для здійснення пошук джерел інформаційних даних, вміння їх аналізувати; навички здійснювати технологічну підготовку різноманітних документів; вміння проектувати проекти, створювати продукти зі зв'язків з громадськістю та розробляти критерії оцінювання ефективності їх реалізації; вміння створювати інформаційні матеріали, які використовуються у сфері зв'язків з громадськістю, володіння навичками літературного редагування, копірайтингу; вміння здійснювати підготовку матеріалів для проведення спеціалізованих заходів: прес-конференцій, презентації, івентів тощо. Результативний критерій сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю представлено через оцінку виконання студентами майбутніх професійних завдань, вміння аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; вміння визначати ефективні методи просування створеного інформаційного матеріалу. Зазначено, що результативний критерій дозволяє діагностувати контроль і самоконтроль за ходом процесу підготовки матеріалів для професійної діяльності. Змістове наповнення критеріїв розкрито через сукупність показників (ступінь ставлення студентів до добору інформаційних даних для майбутньої професійної діяльності; рівень знань студентів, необхідних для реалізації фахових завдань з підготовки матеріалів для професійної діяльності; рівень успішності у вирішенні фахових завдань; самоконтроль за ходом виконання завдань). Відповідно до критеріїв, їх показників визначено рівні сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для подальшої професійної діяльності – початковий, середній, достатній та високий.

На підставі аналізу науково-методичної літератури щодо проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю та

сучасного стану застосування систем дистанційного навчання в окресленому процесі з'ясовано потребу у формуванні навичок орієнтації у сучасних інформаційних ресурсах відповідно до основних професійних завдань майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю: підготовки матеріалів для професійної діяльності, налагодження комунікації із застосуванням online ресурсів, проведення контент-аналізу тощо.

Доведено необхідність обґрунтування, розробки та експериментальної перевірки технології формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності в умовах дистанційної форми навчання, що відповідає певним критеріям технологічності, а саме, концептуальності, системності, керованості, алгоритмізованості, відтворюваності, ефективності, діагностичності.

Результативною метою пропонованої технології є формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері; процесуальною – створення умов, які позитивно впливають на підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Структура технології є сукупністю її концептуального, змістового й процесуального складників. Концептуальний складник базується на синтезі положень компетентнісного, особистісно зорієнтованого, культурологічного, діяльнісного, компетентнісного наукових підходів та принципах системності і послідовності, зв'язку теорії з практикою, пріоритетності гуманістичних цінностей, демократизму та індивідуалізації, самопізнання та саморозвитку. Змістова складова технології відбиває навчально-методичний супровід циклу професійних дисциплін у системі дистанційного навчання за освітньою програмою «Зв'язки з громадськістю», що містить мультимедійні, графічні та анімовані ресурси, які надають можливість створювати online-курси. Процесуальна складова технології представлена динамічним компонентом, пов'язаним з етапами реалізації технології (I-й етап – діагностико-мотиваційний, II-й етап – фаза активного формування компетентності) та

певним педагогічним інструментарієм як сукупності форм (навчальні заняття, позааудиторна робота, самоосвіта на базі платформ масового навчання online), методів, засобів дистанційного навчання.

Комплексне впровадження в освітній процес концептуальної, змістової та процесуальної складової технології формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності в умовах дистанційної форми навчання визначають результат – підтверджена ефективність удосконаленої на засадах електронного навчання технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Експериментальну роботу проведено відповідно до завдань дослідження, які передбачали визначення етапів дослідження, розроблення програми експерименту, визначення критеріїв оцінювання результатів, виявлення педагогічних умов для проведення експерименту, проведення експериментального дослідження та перевірку отриманих результатів.

Обґрунтовано значний потенціал певних інформаційних ресурсів, що можуть бути використані в системі дистанційного навчання, зокрема, статичної та динамічної інфографіки, текстових редакторів, блогів, сайтів щодо підготовки майбутніх фахівців для професійної діяльності до реалізації своїх професійних функцій, а саме: написання статей і виступів у ЗМІ, розробки програм зі зв'язків із громадськістю, рекламних матеріалів. Для розповсюдження контенту та налагодження комунікації доведено доцільність використання таких online інструментів як-от: соціальні мережі, електронні видання, онлайн-телебачення та радіомовлення, чати, інтернет-форуми та віртуальні організації, вебінари, відео конференції, дошки повідомлень тощо.

Проаналізовано результати експерименту. З'ясовано збільшення кількості студентів із високим і достатнім рівнем сформованості компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності у цій сфері та зменшення кількості респондентів із середнім та початковим рівнем сформованості означеного феномену. За допомогою методів математичної

статистики було здійснено перевірку узагальнених результатів за мотиваційно-ціннісним, змістовим, технологічним та результативним критеріями сформованості компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності та статистичну значущість отриманих результатів. Виявлено, що ефективність удосконаленої на засадах дистанційного навчання технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю набуде більш високого рівня за умов впровадження в освітній процес електронного курсу дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course», який достатньою мірою охоплює всі аспекти, що необхідні для ефективного формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка фахівців зі зв'язків із громадськістю; професійна компетентність майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю; компетентність з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю; інформатизації освіти; дистанційна форма навчання; технологія.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях України:

1. Нуржинська А. В. Сучасні тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків із громадськістю в умовах інформатизації освіти. *Педагогічні науки*. 2016 № 3 (74). С. 186 – 191.
2. Нуржинська А. В. Можливості застосування систем електронного навчання у підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Молодь і ринок*. 2017. № 1. С. 117 – 122.
3. Нуржинська А. В. Діагностика рівнів сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для PR діяльності. *Український педагогічний журнал = Ukrainian educational journal*. 2017. № 3. С. 131 – 138.

4. Нуржинська А. В. Критерії та рівні сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків із громадськістю у підготовці матеріалів для PR-діяльності. *Нова педагогічна думка*. 2017. № 3 (91). С. 35 – 38.

5. Нуржинська А. В. Деякі аспекти закордонного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 24 (1). С. 3 – 12.

У зарубіжних виданнях та наукових фахових виданнях України, які зареєстровані у міжнародних наукометричних базах:

6. Nurzhynska A. Modeling process of professional training of specialists in public relations under the conditions of implementation of distance learning systems. *WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA / EUROPEAN COOPERATION*. 2017. Vol. 9(28). P. 16 – 26.

7. Nurzhynska, A. V. Can using social media as online learning platform increase student involvement. *Development trends in pedagogical and psychological sciences: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph / edited by authors*. – 1st ed. – Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2018. P. 58 – 73.

Публікації в інших виданнях, тези наукових доповідей:

8. Нуржинська А. В. Компоненти професійної компетентності фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Проблеми та перспективи розвитку освіти* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 30-31 березня 2017 р.). Херсон, 2017. С. 131 – 133.

9. Нуржинська А. В. Застосування систем дистанційного навчання при формуванні компетентності підготовки матеріалів для PR діяльності у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Сучасна освіта : світові тенденції та регіональний аспект* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 29–30 вересня 2017 р.). Одеса, 2017. С. 16 – 18.

10. Нуржинська А. В. Дослідження сформованості ціннісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для PR-діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Педагогіка та психологія:*

сучасний стан розвитку наукових досліджень та перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 13–14 жовтня 2017 р.). Запоріжжя, 2017. С. 67 – 70.

11. Нуржинська А. В. Педагогічні умови формування компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Модернізація та наукові дослідження : парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26–27 січня 2018 р.). К., 2018. С.45 – 48.

12. Nurzhynska, A. V. Study of the development level of a cognitive component of competence in the preparation of materials for pr-activities of future public relations specialists. *International research and practice conference «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics» : Conference proceedings*. Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. 75 – 76.

ABSTRACT

Nurzhynska A.V. Professional Training of Future Specialists in Public Relations in Terms of Distance Learning. – Qualifying Scientific Paper on the Rights of a Manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences in Specialty 13.00.04 - Theory and Methodology of Vocational Education. –Boric Grinchenko Kiev University, Kyiv, 2018.

The thesis analyzes the state of research of the problem of professional training of future specialists in public relations in terms of education informatization in pedagogical theory and practice in Ukraine and abroad. Based on the results of the analysis, the lack of comprehensive research was revealed and the following main problems were identified: inadequate staffing of the educational process, lack of substantial teaching experience of training in the specified field that leads to a lack of teaching methods for professional disciplines and implementation of information technology in the educational process in terms

of informatization of education, imperfection of content, forms and methods, teaching materials.

Synthesis approaches scientists in Ukraine and abroad on professional competence of future specialists in public relations made it possible to determine that among the main professional qualities of future specialists in public relations are the following: to create materials for public relations activities (Writing skills), Communication skills, Creativity, Public speaking, Organizational skills, Understanding social media, etc. One of the key problems of the training of future specialists in public relations in conditions of informatization of education in Ukraine identified: lack of significant teaching experience training in the given specialty, leading to a lack of technology training future experts in public relations using information -communication technologies in the educational process. The research indicates that increasing the effectiveness of the technology of training future professionals in public relations may be due to the complex implementation of distance learning systems in the educational process.

Generalization of approaches of Ukrainian and foreign scholars on professional competence of future specialists in public relations made it possible to determine that the main professional qualities of future specialists in public relations include the following: ability to create materials for public relations activities (Writing skills), Communication skills, Creativity, Public speaking, Organizational skills, Understanding of social media, etc. One of the key problems of training of future specialists in public relations in terms of informatization of education in Ukraine is lack of significant teaching experience in training in the given specialty, leading to a lack of professional training technology for future specialists in public relations when using information and communication technologies in the educational process. The research indicates that increasing the effectiveness of the technology of training future specialists in public relations may be due to the integrated implementation of distance learning systems in the educational process.

The systems of distance learning of future specialists in public relations are described. It is determined that the systems of distance learning are understood as modern information and communication technologies, which are aimed at solving the basic educational tasks of professional training and formation of professional qualities of future specialists in public relations.

The advantages of introducing distance learning systems in the educational process of higher educational institutions are identified: the possibility of studying in any territory, despite the fact that scientific and technological centers and higher educational institutions are concentrated in large cities only; taking into account the modern requirements and needs of the population to the content and technology of education during the development of the content for the system of distance learning; application of distance learning technologies will allow taking into account the individual peculiarities of students' perception of educational material and applying various resources to allow for these peculiarities when submitting material to lecturers; the introduction of distance learning into the educational process promotes the formation of critical thinking, self-organization and self-improvement skills among students; the possibility of building an individual trajectory of learning by each student taking into account the personality-oriented approach and the principles of individualization and differentiation of educational tasks.

It has been determined that according to the provision on distance learning, it is expedient to use the distance learning system platform in the experimental part of the study, which includes the necessary structural elements to ensure the quality training of future specialists in public relations.

The information resources, which can be used in the system of distance learning in accordance with the main professional tasks of future public relations specialists, are considered. It is determined that for the preparation of materials for public relations activities such as: writing articles and speeches in the media, public relations programs, advertising materials, etc., it is proposed to use such information resources as static and dynamic infographics, text editors, blogs,

websites. For distribution of content and establishment of communication it is advisable to use online tools such as social networks, electronic publications, online television and radio, chat rooms, online forums and virtual organizations, webinars, video conferencing, message boards, etc.

As a result of analyzing the current state of the use of distance learning systems for training of future public relations specialists, the need to form the skills of orientation in modern information resources in accordance with the main professional tasks of future public relations specialists has been identified: preparation of materials for public relations activities, establishing communication with the use of online resources, content analysis, etc.

Study of the competence structure of future public relations specialists in the preparation of materials for public relations activities contributed to the determination and substantiation of its components: value, cognitive, technological, evaluation and productive. The value component of competence in the preparation of materials for public relations activities involves a set of views of future public relations professionals who influence the selection of materials for performing professional tasks in future professional activities. The cognitive component of competence in the preparation of materials for public relations activities involves a system of competences that will facilitate the realization of the tasks of professional activity. The technological component of the competence in the preparation of materials for public relations activities includes knowledge of the algorithm and the ability to prepare texts for public relations materials, selection of background and graphic images using the online public relations tools. The evaluation and productive component of competence in the preparation of materials for public relations activities, involves the self-assessment of the results of own professional activities with the ability to analyze the created public relations materials for effectiveness.

It has been determined that the criteria for assessing the levels of formation of competence of future public relations specialists in the preparation of materials for public relations activities correlate in their essence and content with structural

components (value, content, technological, evaluation and productive). Value criterion for the formation of competence of future public relations specialists is defined as a established system of personal views that influence the search, selection, processing and creation of data, is expressed through the ability to think critically about a variety of factors that influence decision-making in the areas of public relations, be erudite in the field of literature, culture, art, politics and public life in order to determine the level of general awareness of the future public relations specialist. The content criterion of the maturity of competence of future public relations specialists is presented in the form of a system of such components: fluency in Ukrainian, observance of lexical, orphoepic, spelling, grammatical, stylistic, punctuation rules, knowledge of the rules of speech and dialogue etiquette, compliance with the rules of composition and style; knowledge of the main tools of information technology that promote rational work with information data, which includes the following stages: collection, processing, analysis, synthesis and systematization, demonstration in the form of various visual means of presenting information data. It is noted that the technological criterion of forming the competence of future specialists in public relations is based on the criteria for successful solving of professional tasks. It is emphasized that the technological criterion allows to diagnose a complex of skills and abilities of students with the use of ICT tools in professional activity to search for sources of information data, their ability to analyze them; skills to carry out technological preparation of various documents; the ability to design projects, create public relations products and develop criteria for assessing the effectiveness of their implementation; the ability to create information materials used in the field of public relations, skills in literary editing, copywriting; ability to prepare materials for conducting specialized events: press conferences, presentations, etc. The evaluation and productive criterion of the formation of competence of future public relations specialists is presented through assessment of students' future professional tasks, ability to analyze and process the results of own professional activity; ability to determine effective methods of promoting the created

information material. It is noted that the evaluation and productive criterion allows diagnosing control and self-control over the process of preparation of materials for public relations activities. The content of the criteria is revealed through a set of indicators (the degree of attitude of students to the selection of information data for future professional activities, the level of knowledge of students necessary for the fulfillment of professional tasks in the preparation of materials for public relations activities, the level of success in solving professional problems, self-control over the fulfillment of tasks). According to the criteria and their indicators the level of formation of the competence of future public relations specialists in the preparation of materials for future professional activity are determined: initial, medium, sufficient and high.

The analysis of scientific and methodological literature and the problem of training future public relations specialists demonstrated the necessity of developing, substantiating and experimentally testing the technology of training future public relations specialists in the conditions of distance learning. Modeling, which is demonstrated by the developed and substantiated model of professional training of future public relations specialists is a characteristic feature of technology of professional training of future public relations specialists improved on the basis of application of distance learning systems. It is determined that the purpose of implementing all the components of the model of professional training of future public relations specialists in the conditions of the distance learning system is to develop the competence of future public relations specialists in the preparation of materials for public relations activities. In accordance with the aim of fulfillment of the set task, the structural components are distinguished in the presented model: purpose, principles (of systemacy and consistency, connection of theory with practice, priority of humanistic values, democracy and individualization, self-knowledge and self-development), scientific approaches to problem solving (competence, personality-oriented cultural, activity and axiological), teaching and methodological support (a complex of educational and methodological materials in the system of distance learning), pedagogical

conditions (motivational provision of educational and cognitive activity of future public relations specialists based on the interdisciplinary nature of teaching disciplines of professional training, taking into account the formation of the student's attitude towards the selection of information materials; updating of the content, forms and methods of professional disciplines and implementation of the distance learning system in the process of professional training on a competence basis; involvement of future public relations specialists to fulfill professional tasks with the use of modern innovative technologies in the development of materials for PR activities) that influence the formation of competence in the preparation of materials for public relations activities, components of competence in the preparation of materials for public relations activities (value, cognitive, technological, evaluation and productive) and formation levels (initial, average, sufficient and high), which determine the result - the proved efficiency of training of future public relations specialists improved based on the principles of distance learning. The task of a pedagogical experiment is fulfilled with the use of the model.

Experimental work was carried out in accordance with the tasks of the research, which included determination of research stages, the development of an experiment program, identification of criteria for evaluating the results, identification of pedagogical conditions for the experiment, the conduct of experimental research and verification of the results.

The results of the experiment were analyzed; according to them, there was an increase in the number of students with a high and sufficient level of competence formation in the preparation of materials for public relations activities and reduction of the number of respondents with the average and initial level of formation of the phenomenon. With the help of methods of mathematical statistics, the analysis of generalized results was performed on the value, content, technological, evaluation and productive criteria of the formation of competence in the preparation of materials for public relations activities for the statistical significance of the results. It was found out that the effectiveness of the technology

of professional training of future public relations specialists improved on the basis of distance learning will become more advanced in terms of implementation of the electronic course “Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course” in the educational process, which sufficiently covers all aspects that are necessary for the effective formation of the competence of future public relations specialists in the preparation of materials for public relations activities.

Key words: informatization of education; competence in the preparation of materials for PR activities; competence approach; professional competence of future PR specialists; professional training; distance learning systems; public relations specialists.

LIST OF WORKS PUBLISHED ON THE THEME OF THE THESIS

In scientific specialized editions of Ukraine:

1. Nurzhynska, A. V. Modern Tendencies of Professional Training of Future Specialists in Public Relations in the Conditions of Informatization of Education. *Pedagogical Sciences*, 2016. 3 (74). P. 186 – 191.
2. Nurzhynska, A. V. Possibilities of Applying E-Learning Systems in Training Future Specialists in Public Relations. *Youth and Market*, 2017. № 1. P. 117 – 122.
3. Nurzhynska, A. V. Diagnostics of the Levels of Formation of the Competence of Future PR Specialists in the Preparation of Materials for PR Activities. *Ukrainian Educational Journal*, 2017. 3. P. 131 – 138.
4. Nurzhynska, A. V. Criteria and Levels of Competence Development of Future PR Specialists in the Preparation of Materials for PR Activities. *New Pedagogical Thought*, 2017. 3 (91). P. 35 – 38.
5. Nurzhynska A. V. Some Aspects of the Foreign Experience of Training Future Professionals in Public Relations. *Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 2018. 24 (1). P. 3 – 12.

In foreign editions and scientific professional editions of Ukraine, which are registered in international scientometrical databases:

6. Nurzhynska, A. V. Modeling Process of Professional Training of Specialists in Public Relations under the Conditions of Implementation of Distance Learning Systems. *WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA / EUROPEAN COOPERATION*, 2017. Vol. 9 (28). P. 16 – 26.

7. Nurzhynska, A. V. Can using social media as online learning platform increase student involvement. *Development trends in pedagogical and psychological sciences: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph / edited by authors.* – 1st ed. – Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2018. P. 58 – 73.

Publications in other editions, abstracts of scientific reports:

8. Nurzhynska, A. V. Components of Professional Competence of Specialists in Public Relations. *Problems and Prospects of Education Development: Materials of the International Scientific and Practical Conference.* Helvetyka Publishing House, Kherson, 2017. P. 131 – 133.

9. Nurzhynska, A. V. Application of Distance Learning Systems in Developing Competencies in the Preparation of Materials for PR activities by Future Specialists in Public Relations. *Modern Education: Global Trends and Regional Aspect: Materials of the International Scientific and Practical Conference* (Odesa, September 29 – 30, 2017, NGO "Institute of Innovation Education, Odesa, 2017. P. 16 – 18.

10. Nurzhynska, A.V. Study of the Formation of the Value Component of Competence in the Preparation of Materials for PR Activities of Future Specialists in Public Relations. *Pedagogy and Psychology: Current State of Development of Scientific Research and Prospects: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference.* Classic Private University, Zaporizhzhia, 2017. P. 67 – 70.

11. Nurzhynska, A. V. Pedagogical Conditions for the Formation of Competence in the Preparation of Materials for PR Activities of Future Specialists in Public Relations. *Modernization and Scientific Research: Paradigm of Innovation Development of Society and Technologies: Materials of the*

International Scientific and Practical Conference. NGO Institute of Innovation Education, Kyiv, 2018. P .45 – 48.

12.Nurzhyńska, A. V. Study of the Development Level of a Cognitive Component of Competence in the Preparation of Materials for PR Activities of Future Specialists in Public Relations. *International Research and Practice Conference: Modern Methods, Innovations and Ooperational Experience in the Field of Psychology and Pedagogics: Conference Proceedings*. Baltija Publishing, Lublin, 2017. P. 75 – 76.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	22
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	31
1.1. Аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії та практиці ЗВО у контексті інформатизації сучасної освіти	31
1.2. Характеристика систем дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.....	56
1.3. Сутність та структура, критерії та показники компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності.....	85
Висновки до розділу 1.....	103
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ У ПІДГОТОВЦІ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	107
2.1. Сучасний стан застосування систем дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю	107
2.2. Обґрунтування концептуальних засад технології формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності в умовах дистанційної форми навчання	116
2.3. Характеристика змістового й процесуального компонентів технології формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності в умовах дистанційної форми навчання.....	128
Висновки до розділу 2.....	140

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ У ПІДГОТОВЦІ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	144
3.1. Організація констатувального та формувального етапів експериментального дослідження	144
3.2. Аналіз результатів експериментального дослідження	161
Висновки до розділу 3.....	201
ВИСНОВКИ	205
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	209
ДОДАТКИ	236

ВСТУП

Актуальність дослідження. Тенденції розвитку всіх сфер сучасного українського суспільства, пов'язані з його глобалізаційними та євроінтеграційними вимірами, загострюють потребу у фахівцях, які мають ґрунтовні знання у сфері комунікації, володіють аналітичними, комунікативними, організаторськими вміннями, розуміють попит громадськості та опанували сучасні технології зі зв'язків з громадськістю. Окрім того, стратегічними завданнями освіти, задекларованими в державних законодавчих документах, а саме: Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014); Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), передбачено підготовку компетентних, конкурентоспроможних фахівців, які зможуть витримати конкуренцію на ринку праці та досягти високих професійних результатів. Ураховуючи потреби сучасного ринку праці у кваліфікованих фахівцях зі зв'язків з громадськістю, а також зростання вимог до якості вищої освіти, є очевидним, що суттєвого удосконалення потребує процес професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в закладах вищої освіти. У цьому контексті проблема оновлення й гармонізації підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків із громадськістю, відповідно до інтересів суспільства, є вкрай важливою, необхідною й доцільною.

Різні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в системі вищої освіти представлено у дослідженнях широкого кола науковців, а саме: питання сучасної філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Огнев'юк, П. Саух); фундаментальні проблеми вищої освіти (С. Гончаренко, О. Дубасенюк, В. Желанова, В. Луговий, О. Матвієнко, Н. Ничкало, С. Сисоєва, В. Тернопільська, Л. Хоружа); питання інформатизації освіти (В. Биков, Ф. Вебстер, В. Гапон, Н. Гендіна, А. Гуржій, Н. Морзе, Л. Панченко, А. Пилипчук); проблема підвищення якості професійної підготовки засобами впровадження у систему вищої освіти інформаційних технологій

(В. Беспалько, Р. Гуревич, М. Жалдак, Ю. Запорожченко, О. Ігнатенко, Е. Машбіць, Н. Морзе, О. Співаковський та ін.).

Історичні аспекти розвитку зв'язків з громадськістю як науки та виникнення відповідних галузей професійної діяльності в Україні представлено в студіях В. Різуна, В. Іванова. Теоретичні аспекти сучасної ідеології зв'язків із громадськістю розробили В. Березенко, Г. Горбенко, А. Киричок, А. Мельниченко, Г. Почепцов, Є. Тихомирова, А. Чуміков; прикладні – репрезентовано у працях А. Куліша, О. Курбана, В. Королька, В. Мойсєєва, Т. Нетецької, Г. Тульчинського. Аналіз методів підвищення ефективності PR-освіти представлено у роботах зарубіжних науковців Г. Брума (G. Broom), С. Катліпа (S. Cutlip), М. Скотта (M. Scott), А. Центера (A.Center) та інших. Питання масових комунікацій розглядав, зокрема, С. Квіт, а телекомунікації, наприклад, А. Лисневська. Проте, зважаючи на достатню розробленість різних напрямів проблеми зв'язків з громадськістю, у роботах В. Березенко, доведено, що в Україні спостерігається певне відставання в науковому осмисленні феномена цієї спільноти як нової професійної групи в сучасному суспільстві. До того ж, існує думка, включаючи і дослідження А. Мельниченко, А. Киричок, що основна проблема в підготовці кваліфікованих кадрів зі зв'язків з громадськістю полягає в тому, що в нашій державі це питання, практично, не досліджено. Тому професійна підготовка майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у закладах вищої освіти України потребує теоретичного й технологічного вдосконалення у напрямі викладання фахових дисциплін із залученням в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, технології дистанційного навчання.

Питання розробки та впровадження дистанційної форми навчання в сучасну освіту нормативно закріплено в «Положенні про дистанційне навчання» (2013) й розглянуто в працях В. Бикова, М. Бухаркіної, О. Вовк, Г. Козлакової, Р. Кухаренка, Є. Полат, С. Сисоєвої, В. Солдаткіна, Б. Шуневича. Проблему науково-методичного супроводу дистанційного

навчання порушено в студіях О. Андрєєва, Є. Долинського, Н. Клокар, І. Козубовської, В. Олійника, Т. Поясок, А. Хуторського. Різні питання розвитку дистанційної освіти висвітлюються у роботах науковців зарубіжжя, таких як: Ф. Артур (F. Artur), С. Гурі-Розенбліт (S. Guri-Rosenblit), Д. Кіган (D. Keegan), С. Ленар (S. Lenar), М. Мур (M. Moore), Б. Нейля (B. Nailya), О. Петерс (O. Peters), С. Уллуби (S. Ullubi) та ін.

Проте при такій ґрунтовній розробленості проблеми дистанційного навчання, а також дослідженості певних аспектів феномену освіти зі зв'язків з громадськістю, питання щодо цілісного розгляду професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання не були предметом окремого дослідження.

Результати аналізу теорії і практики досліджуваної проблеми дали змогу виявити такі суперечності між:

- вимогами суспільства щодо якості виконання професійних функцій фахівцями зі зв'язків з громадськістю в контексті модернізаційних процесів у різних сферах сучасного соціуму і дефіцитом кваліфікованих кадрів цієї галузі;
- потребами ринку праці в компетентних конкурентоспроможних фахівцях зі зв'язків з громадськістю і недостатнім рівнем сформованості їхньої професійної компетентності щодо підготовки матеріалів для діяльності у сфері зв'язків з громадськістю;
- необхідністю формування професійної компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю та недостатньою розробленістю технологічного забезпечення освітнього процесу їхньої професійної підготовки.

Отже, об'єктивна потреба у вирішенні означеної проблеми, її недостатня теоретична та практична розробленість, необхідність подолання перелічених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Професійна підготовка майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану реалізації науково-дослідної теми кафедри педагогіки і психології Національного університету «Києво-Могилянська академія» «Психолого-педагогічні умови становлення та функціонування особистості в сучасному соціально-економічному просторі» (державний реєстраційний номер 011164U006011). Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного університету «Києво-Могилянська академія» (протокол № 1 від 28 січня 2016 року).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в закладах вищої освіти України.

Предмет дослідження – технологія формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності в умовах дистанційної форми навчання.

Мета дослідження – обґрунтувати та експериментально перевірити технологію формування у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю компетентності у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері в умовах дистанційної форми навчання.

Відповідно до об'єкта, предмета та мети – визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії та практиці в умовах інформатизації освіти.

2. Охарактеризувати систему дистанційного навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

3. Обґрунтувати структуру компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері, визначити критерії та рівні її сформованості.

4. Розробити технологію формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної

діяльності в умовах дистанційної форми навчання та перевірити її ефективність у процесі експериментальної роботи.

Методологічну основу дослідження становлять положення теорії наукового пізнання; ідеї філософії про детермінованість об'єктивних і суб'єктивних чинників формування особистості, про єдність теорії та практики; ґрунтовні положення системного, культурологічного, аксіологічного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, компетентнісного, технологічного наукових підходів до вищої освіти; принципи системності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, пріоритетності гуманістичних цінностей, демократизму та індивідуалізації, самопізнання та саморозвитку майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Теоретичною основою дослідження є концепції філософії освіти й розвитку освітніх систем (В. Андрущенко, Б. Гершунський, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай, В. Огнев'юк, П. Саух); положення системного (І. Блауберг, Н. Кузьміна, В. Садовський, Е. Юдін), культурологічного (Е. Гусинський, Н. Злобін, В. Козирєв, М. Каган, Ю. Турчанінов, В. Франкл); аксіологічного (І. Бех, Т. Калюжна, В. Крижко, В. Сластьонін, Н. Ткачова), особистісно зорієнтованого (І. Бех, Є. Бондаревська, В. Євдокимов, В. Сєриков, М. Чобітько), діяльнісного (Л. Виготський, О. Леонт'єв, П. Гальперін, В. Давидов), компетентнісного (Н. Біб'ік, Г. Беленька, Е. Зеєр, І. Зимня, О. Поментун, О. Савченко, Л. Хоружа), технологічного (В. Беспалько, П. Гусак, В. Желанова, М. Кларін, О. Пєхота, О. Поментун, Г. Селевко) наукових підходів; теорія та методика професійної освіти (В. Бондар, О. Дубасенюк, В. Лозова, А. Маркова, О. Мороз, О. Матвієнко, В. Семиченко, С. Сисоєва, В. Сластьонін, Л. Хомич, Л. Хоружа); дослідження професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю (В. Березенко, С. Квіт, В. Королько, А. Куліш, О. Некрасова); концепція інформатизації вищої освіти (В. Биков, Н. Морзе, Л. Панченко, О. Співаковський); ідеї щодо застосування систем дистанційного навчання в

освітньому процесі закладів вищої освіти (В. Биков, Д. Бодненко, Р. Гуревич, М. Кадемія, Т. Поясок, Б. Шуневич).

Методи дослідження. Для досягнення мети, розв'язання поставлених завдань використано комплекс методів дослідження: теоретичний: аналіз наукової літератури, дефініційний аналіз, зіставлення, систематизація, узагальнення – для з'ясування стану розробленості порушеної проблеми, визначення ключових понять дослідження, теоретичного обґрунтування технології формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для діяльності у цій сфері у процесі професійної підготовки в умовах дистанційної форми навчання; метод сходження від абстрактного до конкретного – для дослідження сутності феномену «компетентність у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків із громадськістю»; емпіричні: анкетування, тестування, інтерв'ю, опитування, бесіда, дискусія – для визначення рівня сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків із громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності на основі її компонентів; педагогічний експеримент – із метою перевірки ефективності технології формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності в процесі підготовки в умовах дистанційної форми навчання; статистичні – для кількісного та якісного аналізу отриманих даних, установлення статистичної значущості результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Національного університету «Києво-Могилянська академія», Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, Чорноморського національного університету імені Петра Могили. На різних етапах дослідження в експерименті взяли участь 423 студенти.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що *вперше* подано поняття компетентності майбутніх

фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері в процесі професійної підготовки, під яким розуміється набуття професійних навичок щодо розробки, створення та впровадження інформаційних матеріалів для налагодження ефективної системи зв'язків із громадськістю між організацією/клієнтом та цільовими аудиторіями. Зазначено, що ця компетентність є провідною фаховою компетентністю, яка впливає на інші фахові компетентності; обґрунтовано структуру компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері як провідного індикатора якості їхньої професійної підготовки та професійно-особистісного конструкту, що містить ціннісний, діяльнісний, результативно-оцінювальний компоненти. Визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, змістовий, технологічний, результативний) та рівні (початковий, середній, достатній, високий) сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності; обґрунтовано й розроблено технологію формування у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю компетентності у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю в умовах використання дистанційної форми навчання у процесі професійної підготовки, що містить концептуальну, змістову та процесуальну складові; *уточнено* сутність базових понять дослідження: «зв'язки з громадськістю», «діяльність зі зв'язків із громадськістю», «електронне навчання», «дистанційне навчання»; *подальшого розвитку набули* положення щодо оптимізації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за допомогою інформаційних ресурсів, які можуть бути використані в системі дистанційного навчання, відповідно до основних професійних завдань майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається тим, що розроблено електронний навчальний комплекс на базі системи дистанційного навчання, який може бути реалізовано в процесі

професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. Удосконалено навчально-методичний супровід у вигляді електронного навчального курсу дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» <http://practicum.space/syllabus> в системі дистанційного навчання.

Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі викладання навчальних дисциплін для професійної підготовки майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю; у межах підвищення кваліфікації фахівців галузі «Журналістика» – у процесі їхньої самоосвіти, а також під час розробки робочих програм, укладання навчально-методичних посібників і рекомендацій з педагогіки, організації виробничої практики для майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю; студентами за освітньою програмою «Зв'язки з громадськістю» – у процесі написання курсових, дипломних і магістерських робіт, а також із метою самовдосконалення. Застосування окреслених матеріалів може бути доцільним у подальших дослідженнях проблем професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (акт № 18/86-12-39 від 19.02.2018 р.), Чорноморського національного університету імені Петра Могили (акт № 216-23-1/17-18 від 15.02.2018 р.), Національного університету «Києво-Могилянська академія» (акт № 16/ 453 від 28.03.2018р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дисертаційного дослідження було представлено автором на наукових конференціях різного рівня, зокрема міжнародних – «Проблеми та перспективи розвитку освіти» (м. Львів, 30 – 31 березня 2017 р.), «Сучасна освіта: світові тенденції та регіональний аспект» (м. Одеса, 29 – 30 вересня 2017 р.), «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics (Lublin, October 20 – 21, 2017); «Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і

технологій» (м. Київ, 26 – 27 січня 2018 р.); всеукраїнських – «Педагогіка та психологія: сучасний стан розвитку наукових досліджень та перспективи» (м. Запоріжжя, 13 – 14 жовтня 2017 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображено в 12 публікаціях, серед них 5 – статті в провідних фахових виданнях, 2 статті – у зарубіжних виданнях, 5 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел (всього 300 найменувань, з них 48 – іноземною мовою), 8 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 258 сторінок, з яких основного тексту – 182 сторінки. Робота містить 24 рисунки та 28 таблиць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

У розділі досліджено проблему професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах інформатизації освіти у вітчизняній і зарубіжній теорії та практиці закладів вищої освіти; охарактеризовано системи дистанційного навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю; обґрунтовано сутність, структуру, критерії, показники та рівні сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності в цій сфері.

1.1. Аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії та практиці ЗВО у контексті інформатизації сучасної освіти

Актуальність професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю зумовлена потребою суспільства, що пов'язана із демократизацією та інформатизацією всіх сфер життя в Україні і ефективних суспільних зв'язках. Так, на думку В. Березенка, *зв'язки з громадськістю* – це нова галузь соціальної комунікації, яка націлена на розвиток фахівців зі зв'язків з громадськістю як особливих фахівців, які займають чільне місце у соціальній структурі суспільства [18, с. 31].

Теоретичне бачення удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю було предметом досліджень багатьох науковців, зокрема: С. Квіта [88], А. Куліша [116], О. Курбана [118], Г. Почепцова [176], Л. Шаяна [243] та ін. Концепцію прикладних аспектів

використання зв'язків з громадськістю досліджували В. Мойсеев [138], Т. Примак [178] та ін. У працях В. Королька [100] та Є. Тихомірової [214] знаходять відображення ідеї про структуру сучасних спільнот зі зв'язків з громадськістю. Аналіз методів підвищення ефективності освіти зі зв'язків з громадськістю представлено у дослідженнях Г. Брум (Broom G.), С. Катліп (Cutlip S.), А. Центер (Center A.) [197] та ін.

З огляду на актуальність інформатизації освіти та дослідження вчених щодо функціонування зв'язків з громадськістю, нагальним є дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у закладах вищої освіти в Україні. У контексті розвитку сучасної науки про зв'язки з громадськістю та з'ясування сутнісної характеристики означеної проблеми, вважаємо необхідним здійснення дискурсу напрацювань вітчизняних та зарубіжних учених із проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах інформатизації освіти у педагогічній теорії та практиці. На наш погляд, означений дискурс буде результативним за умови узагальнення підходів учених до тлумачення провідних понять дослідження, а саме: «зв'язки з громадськістю» та «інформатизація освіти».

Основою формування наукової рефлексії феномена «зв'язки з громадськістю» у контексті формування сучасних наукових поглядів про це явище є дослідження значення терміна «зв'язки з громадськістю» («public relations» або «PR»), що з'явився як в межах, так і поза межами науки про соціальні комунікації та є важливим для її становлення [18, с. 228].

Дослівно перекладаючи з англійської мови: public – суспільний, громадський, relations – відносини, зв'язки. У словнику з державного управління поняття «public relations» визначається як: (англ. public relations) – зв'язок з громадськістю: 1) діяльність, спрямована на встановлення взаєморозуміння і доброзичливості між організацією та іншими людьми, громадськими організаціями і суспільством у цілому шляхом поширення повної і правдивої інформації та оцінки зворотної реакції; 2) одна із

специфічних функцій управління, яка сприяє встановленню та підтриманню взаєморозуміння і співробітництва між організацією та громадськістю [64, с. 506].

Сучасне трактування поняття «*паблік рілейшнз*» (англ. public relations – стосунки з публікою, зв'язок з громадськістю) містить економічний енциклопедичний словник – «наука, яка вивчає важливу складову корпоративної культури та одну з функцій управління соціальною інформацією, що сприяє налагодженню, впорядкуванню та розвитку спілкування, взаєморозуміння і співробітництва між організацією і громадськістю, а отже, між людьми, що утворюють керуючу і керовану підсистеми. Тому актуальними є заходи, які націлені на визначення та виключення джерел нерозуміння, на збільшення сфери впливу організації, покращення комунікації між організаціями» [141, с. 506].

У дискурсі професійної освіти використовують поняття, суміжні з поняттям «public relations» такі, як-от: «паблік рілейшнз», «паблік рилейшнз», «паблік рилейшнз», «паблік рілейшнз», «ПР», «public relations», «PR», «зв'язки з громадськістю», «громадські зв'язки», «комунікації з громадськістю», «піар», «пі-ар». Як влучно зауважує В. Березенко: «така термінологічна плуральність обумовлена об'єктивно: і сам феномен, і його назва мають американську історію, англомовне коріння, що спричинило появу кількох українськомовних дублікатів. Зміст цього терміна – це сукупність відображених у ньому ознак даного феномена» [18, с. 228].

І. Солдатенко, Т. Нетецька, узагальнюючи напрацювання науковців, виокремлюють два підходи, що окреслюють зміст поняття PR, – соціальний та технологічний. *Соціальний підхід* науковці характеризують через організації соціальної взаємодії, *технологічний підхід* відносять до технологій управління, дії на людей. Згідно до другого підходу, PR – це управління від імені організації соціальними зв'язками, управління культурою впливу на людину [201, с. 4]. Зокрема, науковці наголошують на тому, що основна своєрідність PR пов'язана з культурними, економічними,

політичними умовами діяльності фахівців зі зв'язків з громадськістю, їх спеціалізацією та особистим практичним досвідом [201].

Так, узагальнюючи напрацювання дослідників, О. Чуміков виокремлює три групи визначень – альтруїстичні, компромісні, прагматичні [241, с. 17 – 18].

До *альтруїстичних визначень*, які, загалом, трактують PR як діяльність в ім'я служіння інтересам суспільства, науковець відносить низку визначень, серед яких О. Чуміков виділяє визначення дефініції «public relations», запропоновані (переклад з російської тут та далі наш – А. Н.):

1) Інститутом суспільних відносин, створеним у Великобританії (1948 р.): public relations – це плановані, тривалі зусилля, направлені на створення і підтримку доброзичливих відносин і взаєморозуміння між організацією та її громадськістю;

2) за С. Блеком, public relations – це мистецтво і наука досягнення гармонії за допомогою взаєморозуміння, заснованих на правді та повній інформованості [13];

3) у словнику Вебстера (Webster. New International Dictionary): public relations – це сприяння встановленню взаєморозуміння і доброзичливості між особою, організацією та іншими людьми, групами людей або суспільством в цілому за допомогою розповсюдження роз'яснювального матеріалу, розвитку обміну (інформацією) і оцінки суспільної реакції [38];

4) на думку В. Королька паблік рилейшнз – це спеціальна система управління інформацією (у тому числі соціальної), якщо під управлінням розуміти процес створення інформаційних причин та інформації, зацікавленої в ній стороною, розповсюдження готової інформаційної продукції засобами комунікації для цілеспрямованого формування бажаного громадського думки [103, с. 30].

У визначеннях PR *компромісного типу* О. Чуміков робить акцент на задоволення конкретних інтересів як громадськості, так і організації. Прикладом такого розуміння public relations, на думку вченого, є визначення,

запропоноване на початку ХХ століття Е. Бернейзом: «Паблік рилейшнз – це зусилля, направлені на те, щоб переконати громадськість змінити свій підхід або свої дії; а також зусилля, направлені на гармонізацію діяльності організації відповідно до інтересів громадськості і навпаки» [241, с. 17]. До компромісного типу визначень О. Чуміков відносить і мексиканську заяву, з якою представники більш ніж 30 національних і регіональних асоціацій PR виступили в Мехіко 11 серпня 1978 року. «PR – це мистецтво і наука аналізу тенденцій, прогнозу їх наслідків, надання рекомендацій керівництву організації і здійснення програм дій на користь організації і громадськості». С. Блек називає це визначення кращим з тих, що нині існують [28, с. 15-16].

З точки зору *прагматичного підходу*, О. Чуміков пропонує визначення «public relations» як системи інформаційно-аналітичних і процедурно-технологічних дій, спрямованих на гармонізацію взаємин усередині деякого проекту, а також між учасниками проекту і його зовнішнім оточенням з метою успішної реалізації даного проекту [241, с. 96].

Аналіз напрацювань учених дає підстави вважати, що така кількість варіантів наукової дефініції «public relations» свідчить про складність і багатогранність даного феномена «в його, так би мовити, онтологічному аспекті. Крім того, слід мати на увазі, що в гносеологічному аспекті немає однозначних підходів до визначення сутності будь-якого явища» [66, с. 37].

Представлені дефініції «public relations» характеризують дане поняття з точки зору різних підходів, але базовими ознаками трактування поняття «public relations» є факти активної тривалої взаємодії з громадськістю, цільовими групами зовнішнього і внутрішнього середовища, формування стійкої довіри до організації [201].

Проблема дослідження *функцій зв'язків з громадськістю* розглядалась В. Березенко, серед яких науковець визначив такі:

– *пояснювальну* – виявлення сутності та розмаїття зв'язків або залежностей явища, яке називається паблік рилейшнз, його сутнісних характеристик, законів походження і розвитку;

- *синтетичну* – об'єднання в самостійну теорію окремих достовірних знань про паблік рилейшнз;
- *методологічну* – формулювання на базі теорії PR прийомів та методів дослідницької діяльності;
- *праксеологічну*, оскільки призначення будь-якої теорії – бути втіленою на практиці, саме тому цілком справедливим є твердження про те, що немає нічого більш практичного, ніж добра теорія;
- *прогностичну*, завдяки якій на основі теоретичних уявлень у сфері паблік рилейшнз робляться висновки про існування раніше невідомих фактів, об'єктів або їх властивостей та зв'язків [18, с. 217].

Одна з головних *особливостей* зв'язків з громадськістю, із точки зору вчених, полягає у вмінні виокремлювати групи населення, з якими необхідно налагоджувати шляхи комунікації [201]. Тому, є очевидним, що фахівці зі зв'язків з громадськістю повинні володіти сучасними інформаційними технологіями, які сприятимуть розв'язанню їх основних фахових задач.

Дотримуючись логіки у розв'язанні завдань дослідження, представимо напрацювання вчених із питання *змісту професійної діяльності фахівців зі зв'язків з громадськістю*.

Аналізуючи перелік функцій фахівців зі зв'язків з громадськістю, затверджених PRSA (Асоціацією PR США), І. Солдатенко та Т. Нетецька визначають низку *сфер діяльності фахівця з PR*:

- програмування (аналіз проблем, визначення цілей і методів, виявлення тієї публіки, чиєї підтримки або взаєморозуміння потребує організація) і планування необхідних заходів;
- встановлення і постійна підтримка відносин з різними групами людей і організацій;
- підготовка і видання інформаційних матеріалів для зовнішньої і внутрішньої публіки: публікацій, доповідей, статей і т.д.;
- встановлення системи поширення інформації через пресу, радіо, телебачення, професійні видання;

- організація випуску публікацій, фільмів, фотографій, програм мультимедіа сумісно з фахівцями з цих питань;
- організація спеціальних заходів: прес-конференцій, виставок, презентацій, урочистих засідань, нагороджень і т.п.;
- підготовка промов для інших та уміння виступати з промовами;
- проведення досліджень і оцінних процедур [201, с. 11].

Так, Н. Арнольд зазначив, що майбутні фахівці зі зв'язків з громадськістю повинні *володіти вміннями* в економії свого і чужого часу, внутрішнім плюралізмом, чітким поділом між власними і чужими коштами, найширшим кругозором, наполегливістю у досягненні цілі, мати свою думку, гнучкість, здатність змінюватися адекватно ситуації, креативність, «здатність прощати те, що пробачити можна», мати «внутрішній стержень при зовнішній м'якотілості», хороші манери і внутрішню культуру, відповідний зовнішній вигляд, комунікабельність, демонструвати «моральний» спосіб життя [9, с. 57].

Доцільною видається позиція Т. Глушакова щодо *особистісних характеристик* майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, які включають: професійні знання в галузі людського спілкування, хороші організаторські здібності, вміння керувати, а також вміти писати, розуміти потреби і вчинки людини, розбиратися в політичних системах та державному управлінні [138, с. 252].

Дещо іншими до найважливіших *якостей фахівців зі зв'язків з громадськістю* є позиції В. Шиян, що відносить до них високий рівень ерудованості та усвідомленість у різних галузях знань, мистецтва та культури, дотримання правил професійного етикету, вміння презентації (самопрезентації), вміння формувати громадську думку, навички організації спеціальних заходів [246, с.98].

За аналогічними принципами, узагальнюючи підхід Г. Тульчинського [216], А. Мельниченко та А. Киричок визначають *основні функції та знання фахівця зі зв'язків з громадськістю*:

- виявлення груп, організацій, інстанцій, осіб, підтримки та взаєморозуміння яких потребує або потребуватиме організація, установа тощо;
- моніторинг ЗМІ та громадської думки;
- розробка програм та стратегій інформування й взаємодії з компонентами та адресатами соціального середовища установи;
- встановлення, підтримка й розвиток необхідних контактів, взаємозв'язків і відносин;
- підготовка та публікація необхідних інформаційних матеріалів, статей для зовнішнього й внутрішнього використання фірми;
- інформування громадськості з використанням ЗМІ, професійних видань, особисті контакти із журналістами та видавцями;
- організація підготовки фото-, кіно-, відеоматеріалів, фільмів, мультимедіа;
- підготовка та проведення прес-конференцій, виставок, демонстрацій, урочистих засідань, презентацій, прийомів;
- спічрайтинг і персональне вміння виступати публічно;
- організація та проведення опитувань, контент-аналізу інформаційних матеріалів і документів, інтерв'ю, перемовин;
- збір необхідної інформації різними методами [131].

Ураховуючи вимоги ринку праці [299] до професійних якостей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю та науковий доробок вчених (В. Мойсеєв [138]; Г. Тульчинский [216]; В. Шиян [246]), виокремимо серед основних *професійних якостей* майбутніх фахівців такі:

- вміння створювати матеріали для PR діяльності (Writing skills);
- вміння налагоджувати комунікацію (Communication skills);
- креативність (Creativity);
- вміння презентувати матеріал (Public speaking);
- організаторські вміння (Organization skills);
- розуміння соціальних медіа (Understanding of Social Media) тощо.

Узагальнюючи вимоги до рівня знань, вмінь та навичок майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, можемо зазначити, що випускники закладів вищої освіти мають володіти крім основних знань в сфері комунікації, культури, суспільства, історії, знання естетичних та творчих процесів, ще і специфічними компетентностями такими як-от:

- проводити критичний аналіз з формуванням критичних суджень та їх оцінкою,
- організовувати та проводити дослідження у різних формах із залученням відповідних методів, зіставленням, критичним оцінюванням і розумінням різних дослідницьких інструментів;
- створювати матеріали із ефективним залученням аудіо, відео, текстовим контентом;
- працювати в гнучких, творчих та незалежних умовах проявляючи обізнаність відповідних етичних міркувань, самоорганізованість і рефлексію;
- аналізувати і генерувати інформацію з оцінкою джерел, при проведенні незалежних досліджень;
- організовувати та керувати проектами;
- ефективно спілкуватися в письмовій та інших формах;
- продуктивно працювати в групі або команді;
- організовувати власну роботу відповідно до вимог та термінів;
- володіти різними комп'ютерними навичками, починаючи від базових компетенцій, таких як аналіз даних для веб-технологій і цифрових мультимедіа [295].

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить про те, що майбутні фахівці зі зв'язків з громадськістю повинні вміло володіти навичками написання матеріалів для професійної діяльності, тобто готувати матеріал для випусків новин, писати нариси для засобів масової інформації і т.д. Зокрема, це вміння, на думку С. Браун та С. Томаса (Thomas, S.), повинно включати такі аспекти як: досконале використання лексики, знання правил правопису,

граматики, формування власного стилю письма, уміння подавати матеріал переконливо [259].

Як вдало зазначають науковці, головні вміння та навички, які необхідні майбутньому фахівцю зі зв'язків з громадськістю, це: ефективне використання інформаційних технологій та навички письма, формувати емоційний інтелект та бізнес грамотність [298]. Отже, на нашу думку, основний акцент у підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськості необхідно здійснювати на застосуванні найсучасніших інформаційних технологій, які використовуються для реалізації майбутніх професійних завдань, в тому числі і формування навичок письма. До того ж, з точки зору М. Джеймса (James, M) [279], постійне та швидке оновлення інформаційних технологій, перехід від традиційних каналів зв'язку з громадськістю до комунікації через різноманітні сервіси мережі Інтернет, призводить до того, що процес підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськості вимагає від викладачів більш відповідального ставлення, тобто контент навчального матеріалу має постійно оновлюватися та відповідати сучасним, актуальним тенденціям.

Розглянемо та узагальнимо низку професій майбутніх фахівців зв'язків із громадськістю. Відповідно до Національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» [90] вкажемо кілька професійних назв робіт у сфері зв'язків із громадськістю, які належать до різних *професійних груп*:

- керівник підрозділів з реклами та зв'язків з громадськістю;
- начальник відділу (з реклами, зв'язків з громадськістю);
- керівник прес-служби (центральні органи державної влади);
- керівник прес-служби (місцеві органи державної влади);
- начальник прес-центру;
- прес-секретар;
- фахівець із зв'язків з громадськістю та пресою;
- менеджер (управитель) із зв'язків з громадськістю.

Однак, відповідно до вимог роботодавців України, науковці [176] визначають назви *посад працівників*, які здійснюють функціональні обов'язки зв'язків з громадськістю, як такі: «фахівець з комунікацій», «медійний фахівець», «прес-секретар», «прес-аташе», «менеджер паблік рилейшнз», «іміджмейкер», «спін доктор», «пси оператор», «перемовник», «кризовик», «фахівець із гуманітарних технологій», «спічрайтер», «фахівець із чуток», «рекламіст», «психотерапевт».

Відтак, очевидно, що фахівці із зв'язків з громадськістю можуть реалізувати свій фаховий потенціал у великій кількості посад. Однак, це виступає певною проблемою професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. Оскільки ЗВО готують фахівця відповідно до Національного класифікатора України, а роботодавці висувають свої вимоги до посад фахівців зв'язків з громадськістю (Додаток Д).

Про це зауважує і Г. Горбенко, яка зазначає, що однією з найбільших *проблем підготовки* сучасних кадрів є відсутність прямого зв'язку з працедавцем та замовлень на індивідуальне цільове навчання, а також те, що багато закладів вищої освіти не отримують замовлення на виконання конкретних дипломних проектів і наукових досліджень [54]. Вважаємо, що такий підхід працедавців та закладів вищої освіти зумовлюють такий формат підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, який виключає практичний досвід оволодіння професійними навичками.

Підтвердження цього знаходимо й у дослідженнях В. Березенко та Е. Корнеєва, які стверджують, що ця професія ще *не остаточно сформувалася*: не досліджені з наукової точки зору її місце і роль у соціально-стратифікаційних структурах суспільства, відсутні будь-які наукові критерії та принципи діяльності, стандарти освіти, показники ефективності [19, с.52].

Однак, практичне вирішення цього питання навіть у провідних країнах Заходу, де функціонування професійної системи зі зв'язків з громадськістю має майже столітню історію, ще не можна вважати остаточною [102, с. 172].

Базуючись на цьому, розглянемо *історичні аспекти* становлення професійної освіти з підготовки фахівців зв'язків із громадськістю у ЗВО України.

Аналіз праць науковців, представлений у дослідженні І. Рябець [184], демонструє, що впровадження системи професійної підготовки майбутніх фахівців зв'язків з громадськістю у освітній простір України розпочалося у 90-х роках, створенням *кафедри міжнародних комунікацій та зв'язків із громадськістю* в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Наприкінці 90-х років науково-педагогічними кадрами Національного університету «Києво-Могилянська академія» було створено та впроваджено в освітній процес *навчальний курс «Основи зв'язків із громадськістю»*. Однак, тільки на базі Інституту соціології НАН України у цей час почала працювати перша *ліцензійна комерційна Київська школа публік релейшинз*.

І тільки у 2003 році на кафедрі теорії і методики зв'язків із громадськістю Національного університету «Києво-Могилянська академія» було відкрито *сертифіковану спеціалізацію «Зв'язки з громадськістю»* [53, с. 53], а на кафедрі організації масово-інформаційної діяльності Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка було розпочато підготовку майбутніх фахівців за спеціальністю *«Реклама та зв'язки з громадськістю»*.

У 2006 році на загальнонаціональному рівні прийнято рішення про фахову підготовку майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю за напрямом підготовки 6.030302 *Реклама та зв'язки з громадськістю* (за видами діяльності) галузі знань 0303 *Журналістика та інформація* [224]. У 2010 році прийнято рішення про підготовку майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за *першим (бакалаврським)* рівнем вищої освіти – за напрямом підготовки *«Реклама і зв'язки з громадськістю (за видами діяльності)»* та рівнем вищої освіти *«спеціаліст»* (7.03030202), а також *другим (магістерським)* рівнем вищої освіти (8.03030202) – за напрямом підготовки

«Зв'язки з громадськістю» галузі знань 0303 Журналістика та інформація [222] (див. рис. 1.1.).

Витяг з переліку напрямів підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти			
Шифр галузі	Найменування галузі знань	Напрямок підготовки	Код напрямку підготовки
0303	Журналістика та інформація	журналістика	6.030301
		реклама і зв'язки з громадськістю (за видами діяльності)	6.030302
		видавнича справа та редагування	6.030303
Витяг з переліку спеціальностей підготовки фахівців за рівнями вищої освіти «спеціаліст» і «магістр»			
Освітній рівень спеціаліста		Освітній рівень магістра	
<i>найменування спеціальності</i>	<i>код спеціальності</i>	<i>найменування спеціальності</i>	<i>код спеціальності</i>
журналістика (за видами)	7.03030101	журналістика (за видами)	8.03030101
реклама	7.03030201	реклама	8.03030201
зв'язки з громадськістю	7.03030202	зв'язки з громадськістю	8.03030202
видавнича справа та редагування	7.03030301	видавнича справа та редагування	8.03030301

Рис. 1.1. Витяги з переліку напрямів підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти та «спеціаліст» і «магістр»

Із прийняттям Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 [43] та із внесеними згідно із Законами змінами, відбулося об'єднання спеціальностей: журналістика (за видами), реклама, зв'язки з громадськістю, видавнича справа та редагування до однієї «061 Журналістика» галузі знань «06 Журналістика». Тобто, підготовка, наразі, здійснюється відповідно спеціалізації – складової спеціальності, що визначається закладом вищої

освіти навчальним закладом та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти [43]. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий) рівень; науковий рівень. Здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти: 1) молодший бакалавр; 2) бакалавр; 3) магістр; 4) доктор філософії; 5) доктор наук.

Відповідно до даних інформаційної системи <https://abit-poisk.org.ua>, підготовку за фахом «Реклама і зв'язки з громадськістю» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти здійснюється у 17 ЗВО України, зокрема:

- 1) Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара (Дніпропетровська область);
- 2) Запорізький національний університет (Запорізька область);
- 3) Ужгородський національний університет (Закарпатська область);
- 4) Київський національний торговельно-економічний університет (м. Київ);
- 5) Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ);
- 6) Київський національний університет культури і мистецтв (м. Київ);
- 7) Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ);
- 8) Маріупольський державний університет (Донецька область);

9) Національний авіаційний університет (м. Київ), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (м. Київ);

10) Сумський державний університет (Сумська область);

11) Ужгородський національний університет (Закарпатська область);

12) Українська академія друкарства (Львівська область);

13) Харківська державна академія культури (Харківська область);

14) Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харківська область);

15) Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (Харківська область).

Статистика кількості заяв за спеціальністю «Реклама та зв'язки з громадськістю» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти денної форми навчання за 2013 – 2015 р. представлена на рис.1.2.

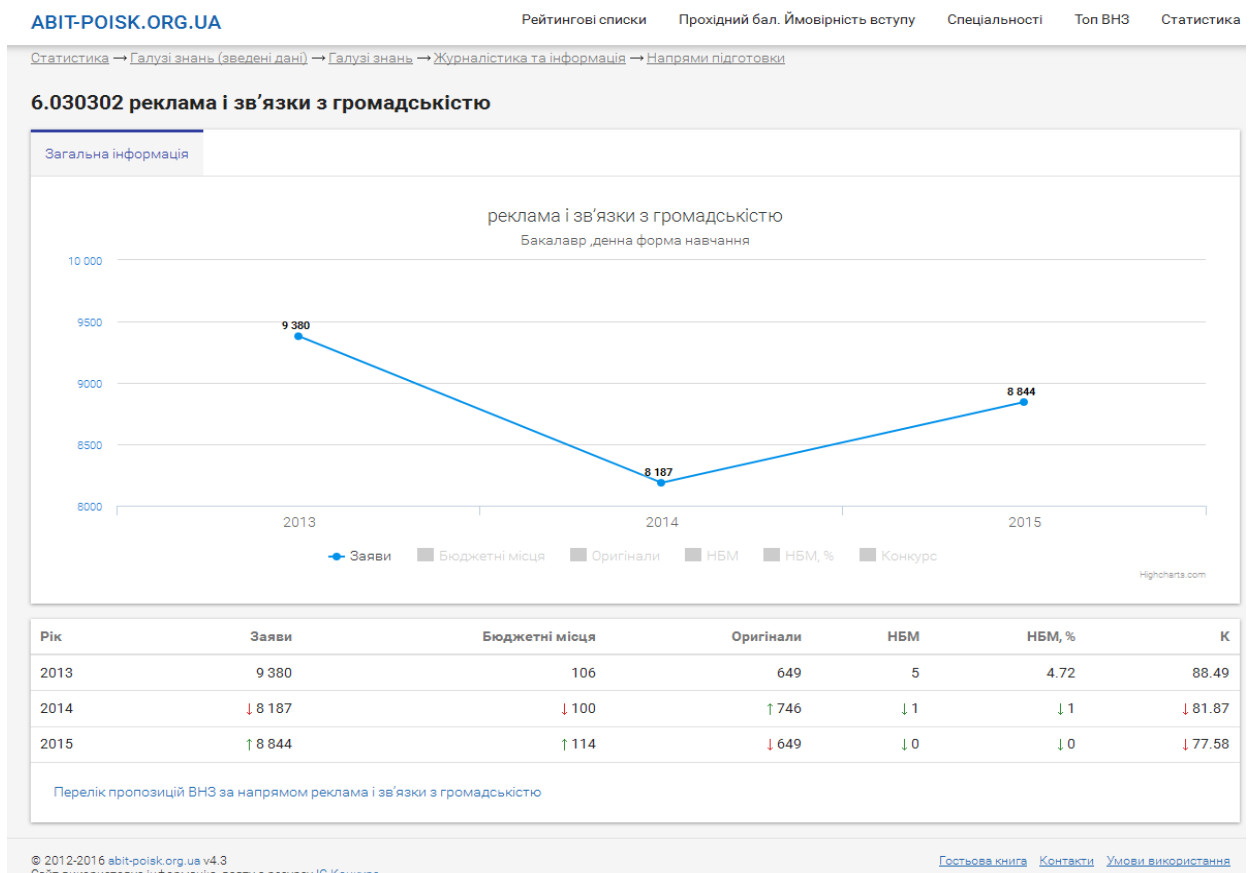

Рис.1.2. Статистичні відомості за напрямом підготовки «Реклама і зв'язки з громадськістю» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, денної форми навчання

За рівнем вищої освіти «спеціаліст» та другим (магістерським) рівнем вищої освіти здійснюється підготовка у таких ЗВО:

- 1) Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара (Дніпропетровська область);
- 2) Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ);
- 3) Київський національний університет культури і мистецтв (м. Київ);
- 4) Маріупольський державний університет (Донецька область);
- 5) Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (м. Київ);
- 6) Національний університет «Києво-Могилянська академія» (м. Київ);
- 7) Українська академія друкарства (Львівська область).

Статистика кількості заяв за спеціальністю «Реклама та зв'язки з громадськістю» за рівнем вищої освіти «спеціаліст» та другим (магістерським) рівнем вищої освіти денної форми навчання за 2013 – 2015 р. представлена на рис.1.3 – рис.1.4.

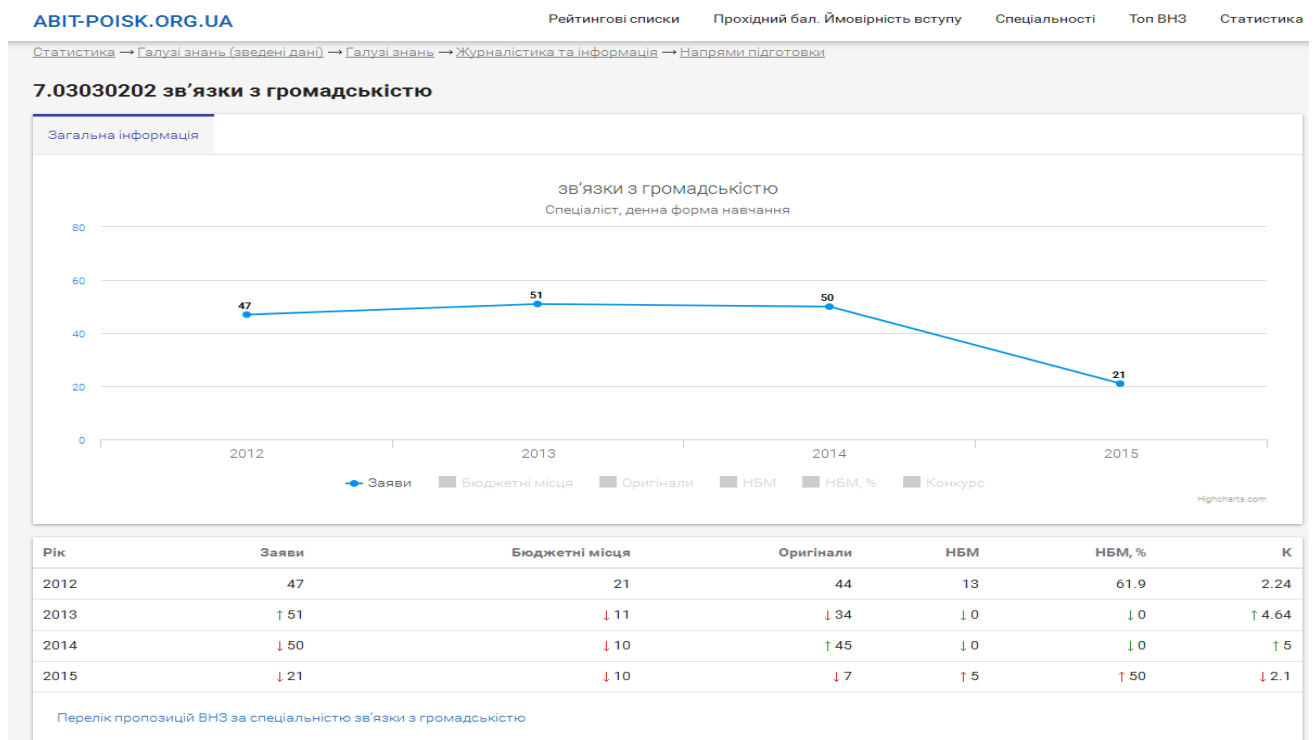

Рис.1.3. Статистичні відомості за напрямом підготовки «Реклама і зв'язки з громадськістю» за рівнем вищої освіти «спеціаліст», денної форми навчання

Статистика → Галузі знань (зведені дані) → Галузі знань → Журналістика та інформація → Напрями підготовки

8.03030202 зв'язки з громадськістю

Загальна інформація

Рік	Заяви	Бюджетні місця	Оригінали	НБМ	НБМ, %	К
2012	40	24	35	4	16.67	1.67
2013	↑ 59	↓ 13	↑ 39	↓ 2	↓ 15.38	↑ 4.54
2014	↑ 63	↑ 21	↑ 59	↓ 0	↓ 0	↓ 3
2015	↓ 58	↓ 20	↓ 39	↑ 6	↑ 30	↓ 2.9

Перелік пропозицій ВНЗ за спеціальністю зв'язки з громадськістю

Рис.1.4. Статистичні відомості за напрямом підготовки «Реклама і зв'язки з громадськістю» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти, денної форми навчання

Зважаючи на вимоги роботодавців та потреби ринку праці у фахівцях зі зв'язків з громадськістю, в Україні підготовку за спеціальністю «Реклама і зв'язки з громадськістю (за видами діяльності)» на загальнонаціональному рівні почали лише з 2007 року за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти та з 2010 року за рівнем вищої освіти «спеціаліст» та другим (магістерським) рівнем вищої освіти. А з 2015 року підготовка фахівців здійснюється в межах спеціалізації за спеціальністю «Журналістика». Це є однією головною проблемою професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю та істотно позначається на системі підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Аналогічний погляд має Я. Ключковська, яка стверджує, що ця професія ще не остаточно сформувалася: не досліджені з наукової точки зору її місце і роль у соціально-стратифікаційних структурах суспільства, відсутні будь-які наукові критерії та принципи діяльності, стандарти освіти, показники ефективності [59].

На підставі аналізу відгуків абітурієнтів у ході вступних компаній останніх років, Г. Кравченкова відзначає, що престиж спеціальності більше забезпечує реклама, ніж зв'язки з громадськістю, тоді як призначення останніх абсолютно не зрозуміло абітурієнтам та їх батькам. Серед бажаючих отримати освіту за спеціальністю сьогодні більш популярне навчання в приватних школах і тренінгових структурах, які пропонують достатньо короткострокові й мало бюджетні спецкурси. У таких програмах більше зацікавлені особи, які вже працюють, ніж абітурієнти. Причина зростання попиту серед цієї категорії освітніх послуг криється в недоліках вітчизняної системи освіти, її негнучкості, закритості, незважаючи на нововведення Болонської системи [104].

Однак, професійна підготовка майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю здійснюється за розробленими В. Корольком *моделями PR-освіти*: «Академічна модель», «Журналістська модель» та «Бізнес-модель» [103].

Так, «Академічна модель» *PR-освіти* спрямована на підготовку PR-аналітиків та піарологів. Ця модель націлена на опанування науковими основами PR-професії та методами наукового аналізу зв'язків із громадськістю як сфери діяльності та соціального інституту, що постійно розвиваються.

Академічна модель PR-освіти передбачає:

- ґрунтовну гуманітарну підготовку;
- вивчення загальних наукових, методологічних і методичних питань ролі та розвитку соціального інституту PR;
- опанування теоретичними й методологічними основами

соціальної комунікації, людської мотивації та поведінки;

- опанування різноманітними методами якісного і кількісного аналізу суспільних явищ та процесів;
- вироблення вміння збирати, накопичувати та систематизувати інформацію;
- опанування методами оцінювання ефективності поетапного виконання та загальних результатів реалізації PR-програм;
- науково-дослідний компонент, залучення студентів до написання кваліфікаційних робіт з теоретичних і практичних проблем функціонування інституту PR.

«Журналістська модель» PR-освіти спрямована на підготовку техніків комунікацій, фахівця з питань інформаційно-комунікаційних технологій, що володіє всіма методами роботи із ЗМІ.

«Журналістська модель» PR-освіти передбачає підготовку спеціаліста до таких напрямів роботи:

- систематичне практичне налагодження та підтримка двосторонньої комунікації з цільовими групами громадськості;
- інформування громадськості про роботу організації з використанням різноманітних тактик і технік медіа-комунікації;
- збирання та поширення інформації з допомогою використання новітніх комунікаційних засобів і технологій;
- виконання окремих складових РЛ-програм, зокрема організація та проведення PR-акцій з урахуванням конкретної ситуації.

«Бізнес-модель» PR-освіти спрямована на підготовку PR-професіоналів вищої ланки, які працюють на управлінському рівні, виконують роль менеджерів, директорів стратегічних комунікацій, здійснюють функції експертів або радників.

Формування такого класу спеціаліста, на думку В. Королька - тривалий процес, що потребує постійного зростання загальної гуманітарної культури, поглиблення соціально-економічних і політичних знань, спеціальних знань

менеджменту, збагачених практикою управлінської роботи та життєвим досвідом.

«Бізнес-модель» PR-освіти передбачає особливу увагу фундаментальним професійно орієнтованим дисциплінам:

- основам маркетингу, інформаційного менеджменту, управління персоналом, культури поведінки й ділового спілкування;
- історії та культурі комунікацій у різноманітних суспільствах, порівнянню моделей ділових комунікацій різних регіонів світу;
- основам права, професійної моралі та етики;
- умінню стратегічного мислення, навичкам пов'язувати вузько-професійні питання із загальною соціальною проблематикою.

Отже, аналізуючи основні проблеми, які висвітлені у наукових дослідженнях (А. Мельниченко А. Киричок) [131] та притаманні професійній підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, маємо констатувати наступне:

- відсутність методик й технологій, що в повній мірі залучають в освітній процес інформаційно-комунікаційні технології;
- відсутність якісного наповнення навчальних планів за спеціальністю «Зв'язки з громадськістю».

Варто відзначити, теоретичну значущість у контексті проблеми нашого дослідження думку В. Березенко стосовно досвіду викладання фахових дисциплін спеціальності «Зв'язки з громадськістю» про те, що в Україні популярною є практика застосування не вітчизняного, а зарубіжного досвіду викладання дисциплін зі зв'язків з громадськістю, з дотриманням кращих міжнародних стандартів такої освіти [19]. При цьому основною перевагою, на нашу думку, є застосовування найкращих закордонних напрацювань у галузі реклами та зв'язків з громадськістю, але не завжди коректно інтерпретованими під час підготовки майбутніх фахівців, що пов'язано з особливостями вимог національного ринку праці та освітнього процесу ЗВО України.

Цінним у контексті розгляду проблем підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю є досвід С. Блека (S. Black), який у свої дослідженнях зауважує, що особливість підготовки фахівців цього напрямку полягає в необхідності реалізації *міждисциплінарного підходу*. Тобто студентам необхідні знання психології в такій мірі, щоб розбиратися в мотивації і процесах переконання; краще знання політології для розуміння діяльності уряду і того, як поліпшити його реагування на соціальні потреби; розуміння антропології для того, щоб краще розбиратися в змінах і ролі культурної адаптації, і, нарешті, знання соціології в такій мірі, щоб вони могли більш точно оцінити як тенденції в суспільстві, так і людські відносини [29, с.17 – 28]. На нашу думку, студентам необхідні знання з інформаційно-комунікаційних технологій для кращого виконання майбутніх фахових завдань.

Суттєвою проблемою професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю В. Березенко [19] вважає *недостатнє кадрове забезпечення* освітнього процесу: більшість викладачів публік рилейшнз – це журналісти, психологи, філологи, історики, соціологи, маркетологи, економісти, які перекваліфікувалися на нову галузь. Оскільки практика підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю в Україні не велика, тому ще не повністю сформоване її науково-педагогічне забезпечення кадрами, які мають практичний досвід у сфері зв'язків з громадськістю. Вважаємо, що в освітній процес підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю необхідно залучати фахівців, які працюють в цій сфері, у ролі доповідачів на конференції, модераторів семінарів, майстер-класів.

Певні шляхи розв'язання даної проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю знаходимо у В. Шияна, що акцентує увагу на тому, що викладачі, які залучаються до освітнього процесу підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю, повинні *працювати без відриву від своєї основної роботи*, тобто викладач має знати свій предмет не тільки на рівні теоретичних знань, але й, що дуже важливо, в практиці своєї

діяльності, в тому числі й науково-проектній, використовувати і підтверджувати необхідність цих знань і вмінь. Тому, значущою практичною складовою в навчанні студентів є підкріплення теорії практикою [246].

Однак недостатній розвиток *професійного співтовариства* фахівців зі зв'язків із громадськістю на сьогодні свідчить про нестійку консолідацію представників професії (порівняно із журналістами, рекламістами або маркетологами в Україні). Нерозвиненість професійного співтовариства, як зауважує Г. Кравченкова, включає елемент нездорової конкуренції, припускає можливості просування некомпетентних «піарників» і, нарешті, створює бар'єри інституціоналізації PR-діяльності в Україні в цілому [104]. На нашу думку, це виступає ще однією проблемою фахової підготовки майбутніх спеціалістів зі зв'язків з громадськістю.

Крім того, враховуючи актуальність освіти зі зв'язків з громадськістю в Україні та у світі, погоджуємося з думкою дослідників про те, що є потреба започаткувати обов'язкове *підвищення фахової кваліфікації для викладачів*, яка відповідала б сучасним світовим стандартам, рекомендаціям Міжнародної асоціації зі зв'язків з громадськістю у галузі PR-освіти [254]. Підтвердження цього знаходимо серед думок науковців, які зауважують, що професія PR – це спосіб життя, який передбачає постійне вдосконалювання знань і навичок у сфері суспільних комунікацій. До того ж, оскільки галузь розвивається дуже динамічно, хороший фахівець не повинен нехтувати можливістю здобути нові знання не тільки з книг та підручників, а й брати участь у різних проектах, спрямованих на розвиток практичних навичок роботи в галузі [110].

Через низку проблем, які стосуються кадрового забезпечення освіти у галузі зв'язків з громадськістю, привнесення у сферу зв'язків з громадськістю досвіду фахівців з різних професій, а також потреби постійного вдосконалення фахових знань, умінь та навичок, І. Королько пропонує здійснити розподіл системи підготовки працівників для сфери паблік рилейшнз на дві частини:

- 1) на систему базової підготовки у спеціальних навчальних закладах;
- 2) на систему постійної перепідготовки піарменів, які вже практикують [102, с. 45].

Резюмуючи викладене, зазначимо, що ще однією з проблем професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах інформатизації освіти вважаємо відсутність значного педагогічного досвіду підготовки фахівців за вказаним напрямом підготовки, що призводить до відсутності методики викладання фахових дисциплін та впровадження ІКТ у освітній процес в умовах інформатизації освіти. На наш погляд, суттєвою проблемою виступає навчально-методичне забезпечення професійної підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю, оскільки воно представлено у вигляді закордонного досвіду, не адаптованого до українських реалій.

Хоча, як зазначає В. Березенко, з появою цифрових інформаційних систем та Інтернету масштаби видавничої діяльності у сфері зв'язків з громадськістю розширилися і тепер включають електронні ресурси, такі як електронні версії книг і періодичних видань, а також веб-сайти, блоги, довідкові системи тощо. Як влучно зауважує дослідник, сьогодні група науковців різних галузей знань здійснює науково-видавничу діяльність, метою якої є систематизація знань у сфері публік релейшнз, ознайомлення з ними наукового співтовариства; опублікування результатів науково-дослідної діяльності в зазначеній галузі [20].

За результатами найбільшого системного аналізу 225 досліджень, які було проведено серед студентів ЗВО, визначено, що успішність майбутніх фахівців у навчання зросла на 0,47 % при активному навчанні, зокрема середній бал успішності студентів покращився на 6% саме завдяки активному навчанні [271]. Тому, на нашу думку, серед основних проблем професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в межах інформатизації навчального процесу у ЗВО України є залучення

технологій активного навчання із застосуванням засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Зауважимо, що на думку О. Савченко, базисом глобального процесу інформатизації суспільства є інформатизація освіти, яка повинна випереджати інформатизацію інших напрямів суспільної діяльності, оскільки саме тут формуються соціальні, психологічні загальнокультурні і професійні підвалини для інформатизації суспільства. Уміння самостійно набувати знання на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства перетворюється в життєву необхідність кожного [185].

Ураховуючи те, що одне з головних завдань освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства – навчити майбутніх фахівців зв'язків з громадськістю застосовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у своїй майбутній професійній діяльності, виникає нагальна потреба в прискоренні підготовки викладачів та фахівців у сфері інформаційних технологій, в оснащенні закладів освіти сучасною комп'ютерною технікою, педагогічними програмними засобами, електронними підручниками тощо. Від вирішення цього завдання визначальною мірою залежатиме розвиток країни загалом та якість підготовки спеціалістів зі зв'язків з громадськістю зокрема [145].

Незважаючи на вказані проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, науково-педагогічні кадри ЗВО мають, на думку В. Королька, створити такі умови, щоб підготувати фахівця зі зв'язків з громадськістю відповідно до вмінь, які необхідні в області його фахової діяльності (планування, управління, реклами, аналітичної роботи, виробничих, економічних, соціальних відносин, комунікації, політики та освіти [102, с. 44 – 45]):

- консультації з різних питань діяльності підрозділу зв'язків з громадськістю;

- управління діяльністю підрозділу зі зв'язків з громадськістю з метою координації, збору інформаційних даних та прийняття рішень;

- аналіз інформаційних даних, думок з метою підготовки матеріалів для професійної діяльності, визначення основних тенденцій та їх наслідків;
- підбір персоналу та налагодження професійної комунікації;
- встановлення особистих контактів з конкурентами, дилерами і дистриб'юторами;
- застосування у своїй фаховій діяльності різних інструментів для комунікації;
- забезпечення соціального захисту працівників підрозділу зв'язків з громадськістю;
- мати активну громадську позицію, володіти даними про актуальні події в сфері міжнародної політики;
- підготовка промов;
- організація тренінгів та підвищень кваліфікацій для співробітників тощо.

Отже, незважаючи на найгостріші проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах інформатизації освіти, які констатовано у педагогічній теорії та практиці, а саме: 1) недостатнє кадрове забезпечення освітнього процесу; 2) відсутність значного педагогічного досвіду підготовки фахівців за вказаним напрямом підготовки, що призводить до відсутності методики викладання фахових дисциплін та впровадження ІКТ у освітній процес в умовах інформатизації освіти; 3) недосконалість змісту, форм та методів, навчально-методичних матеріалів – науково-педагогічні працівники націлені на формування конкурентоспроможного на ринку праці фахівця зі зв'язків з громадськістю.

Вважаємо, що впровадження в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю систем дистанційного навчання, із застосуванням інноваційних форм та методів навчання, демонстрацією актуальних та сучасних ресурсів мережі Інтернет, які необхідні для вирішення майбутніх фахових завдань, сприятиме вирішенню

вказаної низки проблем, про що буде зазначено у наступному параграфі дисертаційного дослідження.

1.2. Характеристика систем дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю

Базуючись на ідеї, що впровадження інформаційних технологій у систему вищої школи дозволить підвищити якість підготовки та перепідготовки фахівців, ефективність всіх форм освітнього процесу, вдосконалити і оновити організаційну структуру системи вищої освіти, довести до рівня міжнародних стандартів та інтегрувати її у світову систему [79], та беручи до уваги висвітлені у підрозділі 1.1 суттєві проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, маємо підстави для обґрунтування підходу до вирішення частини проблем через застосування у освітньому процесі майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю *систем дистанційного навчання*.

Зауважимо, що розв'язання проблем інформатизації вищої освіти в Україні, а також підтримка розвитку, впровадження та поширення систем дистанційного навчання у освітньому процесі закладів вищої освіти окреслено в низці нормативних документів, а саме: Закон України «Про освіту» (2017 р.) [72], «Про вищу освіту» (2014 р.) [43], Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.) [144], «Положення про дистанційне навчання» (2013 р.) [220].

Згідно до вказаних нормативних документів *інформатизація освіти* спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту освітнього процесу, впровадження інформаційних технологій навчання та тестування, що дасть можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням таких світових вимог, як-от: індивідуалізація освітнього процесу, з урахуванням

індивідуальних особливостей студентів, моніторинг рівня навчальних досягнень тощо.

На думку О. Мойко, ключовими *результатами інформатизації освіти* мають бути такі:

- підвищення рівня інформаційної та інформатичної компетентності;
- впровадження інноваційних форм, методів та засобів навчання;
- дотримання світових стандартів у освіті;
- неперервність навчання;
- інтенсифікація навчання;
- збільшення практичної та дослідницької складової у навчальному процесі;
- якісне кадрове забезпечення [137].

Беручи до уваги стратегічні ідеї нормативно-правових документів та позиції, зокрема, В. Березенко [19], зауважимо, що однією з суттєвих особливостей освітнього процесу сучасної вищої школи є «перехід розвинутих країн світу від постіндустріального до інформаційного суспільства, що зумовлює необхідність упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності» [218]. Тому, вважаємо, невід'ємною складовою якісного освітнього процесу професійної підготовки майбутніх фахівців зв'язків з громадськістю застосування систем дистанційного навчання.

Згідно до Положення про дистанційне навчання, *дистанційна форма навчання* – це форма організації навчального процесу у закладах освіти (ЗВО, ЗПО, ПТНЗ, ЗНЗ), яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний рівень освіти [220].

Однак, відповідно до вказаного Положення, використання технологій дистанційного навчання може бути реалізовано для забезпечення навчання в різних формах.

Зокрема, у ЗВО при організації навчального процесу за будь-якою

формою навчання технології дистанційного навчання можуть використовуватись для методичного та дидактичного забезпечення самостійної роботи, контрольних заходів, а також при здійсненні навчальних занять [120].

Значущими у контексті розгляду теорії та методики впровадження технологій дистанційного навчання у освітній процес ЗВО та інформатизації освіти є досвід В. Бикова [25], Б. Гершунського [51], Р. Гуревича [56], М. Жалдака [69], Ю. Машбица [130], Н. Морзе [140], О. Співаковського [202], О. Спіріна [203] та ін.

Зокрема, науковці (С. Brooke, Р. McKinney, А. Donoghue) наголошують на тому, що студенти, які використовують технології дистанційного навчання, не залежать територіально від навчального закладу та управляють власним часом, виділеним на навчання [260, с.614]. Підтвердженням цього умовиводу є проведене дослідження Університету Центральної Флориди щодо ефективності застосування мобільних пристроїв для наукової роботи студентів, за результатами якого 91% респондентів використовує власні мобільні гаджети для реалізації навчальних завдань. Отже, за висновками вчених (С. Dold) [265], можна стверджувати про те, що студенти використовують сучасні технології в навчальних цілях, однак основною проблемою є *впорядкування навчального контенту* через впровадження систем дистанційного навчання.

Існує наукова думка (М. Haverila, R. Barkhi), що *електронне навчання* може розглядатися як альтернатива методу навчання на стаціонарі у ЗВО або як додатковий інструмент очної освіти. Зокрема, з точки зору дослідників, електронне навчання, як правило, надає студенту більший вибір у формах навчання, а також збільшує відповідальність студента за своє навчання [275].

Ключовим моментом вивчення питання застосування систем дистанційного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців зв'язків з громадськістю є визначення власної позиції щодо тлумачення поняття «*дистанційне навчання*». З огляду на це, доцільно

звернутися до аналізу наукових підходів у трактуванні понять, які зустрічаються в науковій літературі: «комп'ютерні технології навчання», «інформаційні технології навчання», «інформаційно-комунікаційні технології», «дистанційні технології навчання», «електронне навчання».

Ми використовуємо низку взаємопов'язаних понять для позначення навчально-дидактичних процесів, що здійснюються на основі інформаційно-комунікативних комп'ютерних технологій. Їх визначення й трактування є важливим моментом нашого дослідження. Зокрема, важливим є розрізнення понять «дистанційне» та «електронне» навчання.

Отже, розкриттю різних підходів до розуміння термінології «дистанційне навчання», «e-Learning», «online-навчання», «електронне навчання» присвячено широке коло наукових досліджень представників школи інформатики та технологій навчання, Університет штату Міссурі США. Науковці (J. Moore, C. Dickson-Deane, K. Galyen), зазначають, що невизначеність термінології є проблемою, оскільки через суттєві відмінності в тлумаченні ґрунтовних термінів, можливе непорозуміння на міжнародному рівні у процесі наукових досліджень, програм обміну і співпраці [285]. Тому, на нашу думку, суттєвим є розкриття тлумачення вказаних термінів на міжнародному рівні.

Базуючись на позиціях науковців (І. Довгопол, Т. Івкова [61]; Н. Фоміних) [229], зауважимо, що *під комп'ютерними технологіями навчання будемо розуміти систему передачі інформаційний даних та знань від викладача до студента за допомогою засобів комп'ютерної техніки* [61]. Однак, теоретично значущою для нашого дослідження є думка Н. Фоміних, яка наголошує на тому, що іноді термін «комп'ютерні технології» науковці застосовують невдало, тому що розуміння комп'ютера як обчислювальної машини стало вже анахронізмом [229, с. 398]. Слід зазначити, що у наукових дослідженнях більш широко застосовують термін «інформаційні технології навчання».

Під *інформаційними технологіями навчання* розуміють «систему

сучасних інформаційних методів і засобів цілеспрямованого створення, збору, збереження, опрацювання, представлення і використання даних, а також систем наукових знань про функціонування цієї системи, спрямованої на вдосконалення навчального процесу з найменшими витратами» (В. Беспалько) [17], або «технології навчання, засновані на застосуванні обчислювальної й іншої інформаційної техніки, а також спеціального програмного, інформаційного і методичного забезпечення» (В. Мануйлов, І. Федоров, М. Благовещенська) [129, с. 15], або «сукупність електронних засобів і способів їхнього функціонування, використовуваних для реалізації навчальної діяльності» (М. Буланова-Топоркова) [35].

Підсумовуючи, зауважимо, що *інформаційні технології навчання пов'язані зі збиранням, опрацювання та зберіганням повідомлень за допомогою засобів комп'ютерної техніки та націлені на активне й раціональне застосування у освітньому процесі для реалізації основних освітніх завдань.*

Існує думка (Е. Пройдаков, Л. Теплицький), що термін «*інформаційно-комунікаційні технології*» тлумачиться в Європі замість терміну «*інформаційні технології*» або як його розширення через застосування не лише комп'ютерних, але й комунікаційних систем, наприклад, комп'ютерних мереж [179, с. 261].

Однак, О. Спірін наголошує на тому, що в первісному розумінні будь-яка науково обґрунтована технологія є однією з необхідних проміжних ланок між певною наукою та відповідним виробництвом, яка забезпечує практичну реалізованість науково-виробничої системи й результативність виробничого процесу. Тому, ІКТ можна вважати важливим компонентом переважної більшості сучасних технологій, що застосовуються в різних науково-виробничих системах і галузях людської діяльності [203, с. 100].

Слід зазначити, що більш поширеним у науковому дискурсі є термін «*дистанційні технології навчання*», які на думку науковців (О. Аніщенко, О. Баніт, Н. Дорошенко, С. Зінченко, Л. Лук'янова) спрямовані на

підвищення ефективності взаємодії викладача та студента, що забезпечується: пересиланням навчально-методичних матеріалів електронною поштою; організацією безпосереднього спілкування за допомогою форумів, інтернет-пейджерів і відеоконференцій; віддаленим виконання практичних робіт; поточним контролем засвоєння знань в он-лайн режимі [124].

У Положенні про дистанційне навчання (2013 р.) зустрічається поняття «*веб-середовище дистанційного навчання*», яке тлумачиться як системно організована сукупність веб-ресурсів навчальних дисциплін (програм), програмного забезпечення управління веб-ресурсами, засобів взаємодії суб'єктів дистанційного навчання та управління дистанційним навчанням, а термін «*технології дистанційного навчання*» визначається як комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні, що надають можливість реалізувати процес дистанційного навчання у навчальних закладах та наукових установах [220].

На нашу думку, *дистанційні технології навчання* – це, в першу чергу, технології навчання, які базуються на застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій і спрямовані на підвищення якості освітнього процесу.

Навчання за допомогою дистанційних технологій може реалізовуватися за допомогою різних форм та методів. Основними *інноваційними методами*, які застосовують провідні науковці світу, зокрема М. Natarajan, є: семінари, віртуальні лабораторії, телеконференції, вікторини [287].

Однією з проблем застосування дистанційних технологій навчання в освітньому процесі ЗВО В. Сластьонін називає створення нових методів і технологій навчання, що відповідають вимогам сучасного інформаційного навчального середовища. Науковець зазначає, що на зміну традиційній моделі навчання, повинна прийти нова модель, що базується на таких ґрунтовних положеннях:

- в центрі технології навчання – студент;

- суть технології – розвиток здатності до самонавчання;
- студенти грають активну роль в навчанні;
- в основі навчальної діяльності – співробітництво [198].

Як бачимо, окреслені позиції відомого науковця є актуальними й доцільними у сучасній компетентнісно зорієнтованій, «студентоцентрованій» вищій освіті в Україні.

Розглядаючи питання впровадження систем дистанційного навчання в освітній процес ЗВО, цілком погоджуємося з С. Мигович та Н. Тверезовською, які зазначають такі їх основні *переваги*:

- ✓ навчання в індивідуальному темпі для кожного студента, що зумовлено індивідуальними особливостями сприйняття навчального матеріалу;
- ✓ свобода та гнучкість систем дистанційного навчання виражаються у індивідуальному виборі часу, місця та тривалості навчання;
- ✓ доступність за допомогою технологій дистанційного навчання виражається у вільному доступі до навчальних матеріалів з будь-якого пристрою підключеного до мережі Інтернет незалежно від географічного розташування студента;
- ✓ мобільність – ефективно налаштований зворотній зв'язок між викладачем та студентом за допомогою визначених ресурсів мережі;
- ✓ технологічність – проявляється у впровадженні інноваційних технологій, засобів у процес навчання;
- ✓ соціальна рівноправність та творчість – це комфортні і рівноправні умови для творчого навчання незалежно від соціального статусу та стану здоров'я [134].

Однак, незважаючи на достатню кількість переваг, застосування технологій дистанційного навчання в системі вищої освіти має і певні *недоліки*, а саме: відсутність особистісної мотивації студента, нераціональна організація власної траєкторії навчання та орієнтація на освітній результат.

Історичний аналіз розвитку технологій дистанційного навчання,

здійснений у дослідженні О. Василенко [37] репрезентує низку *етапів* їх становлення. Для позначення стадій розвитку дистанційної освіти Гаррісон і Ніппер в числі перших використовували термін *«покоління»*. Засобом дистанційного навчання *«першого покоління»* був друкарський матеріал, *«друге покоління»* розвитку дистанційного навчання у світі характеризувалось створенням Відкритого університету у Великобританії в 1969 році, який проводив навчання зі студентами з використанням різноманітних засобів, в тому числі радіо та телепередач. *«Третє покоління»* дистанційного навчання характеризується активним застосуванням у процесі навчання інформаційних і комунікаційних технологій [269].

Зокрема, на третьому, сучасному, етапі з'явився термін *«електронне навчання»*. Науковці, а саме А. Новіков, пов'язують появу терміну *«електронне навчання»* з тим, що одночасно з розвитком постіндустріального суспільства почали розвиватися інформаційні навчальні системи, в першу чергу, комп'ютери, інформаційні телекомунікаційні мережі. Зокрема, глобальна мережа Інтернет забезпечує доступ до величезних обсягів інформації, дає можливість вибору джерел інформації: базова інформація на серверах мережі, оперативна інформація, відправлена електронною поштою, різноманітні бази даних провідних бібліотек, наукових і навчальних центрів, музеїв тощо [147].

Попередньо визначимося з тлумаченням поняття *«електронне навчання»* (англ. e-learning). Під *електронним навчанням* науковці розуміють використання електронних засобів масової інформації та інформаційно-комунікаційних технологій в освіті (M. Driscoll, N. Heights) [266].

Згідно напрацювань Д. Моррісона, *електронне навчання* – це тривала асиміляція (засвоєння) знань і навичок дорослими, що стимулюється синхронними (відео-конференції, віртуальні заняття, швидкісний обмін повідомленнями) чи асинхронними (електронна пошта, текстові матеріали, аудіо- та відеозаписи, тощо) засобами, впровадженими та регульованими за допомогою із використанням технологій Інтернет [286].

Так, М. Кадемія, аналізуючи *історичні етапи* розвитку дистанційного навчання, диференціює три етапи в його становленні. Перший етап характеризується застосуванням електронних засобів навчання через ресурси мережі Інтернет. Другому етапу розвитку притаманні складніші в застосуванні електронні засоби навчання, які націлені на підвищення ефективності освітнього процесу. Третій етап розвитку дистанційного навчання пов'язаний з розробкою програмного забезпечення навчального характеру – систем управління контентом, доставки навчальних матеріалів, постування, інтерактивної підтримки навчального середовища, управління знаннями, управління навчанням [84].

Дж. Кросс (J.Cross) наполягає, що дистанційне навчання включає в себе всі форми технологій освіти та викладання, такі як-от:

- мультимедіа навчання, технології розвитку навчання (англ. – TEL);
- розміщені на комп'ютері: інструкції навчання (англ. CBT);
- комп'ютерно (автоматично) згенеровані інструкції або консультації (англ. CAI);
- інтернет-навчання (англ. IBT);
- веб-навчання (англ. WBT);
- онлайн-освіту, віртуальну освіту через віртуальні середовища навчання (англ. VLE) (віртуальні середовища також називають платформами навчання);
- мобільне навчання (англ. M-learning) та цифрові освітні проекти [262].

Тобто, під *системами дистанційного навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю* будемо розуміти *сучасні інформаційно-комунікаційні технології, які націлені на розв'язання основних освітніх завдань професійної підготовки і формування професійних якостей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.*

Основним *стратегіями* розвитку систем дистанційного навчання науковці (Т. Koszalka, J.Spector) називають:

1) розвиток взаємодії між освітніми установами світу, тобто підвищення колаборації;

2) розробка організації і управління розвитком дистанційної освіти для більш гнучкого використання з метою підвищення якості та доступності освіти;

3) розробка моделі взаємодії, відображення потенційних відносин з ланками вищої освіти з бізнес-установами, навчальними закладами інших країн [280].

Різні аспекти проблеми впровадження систем дистанційного навчання у освітній процес ЗВО досліджують такі відомі науковці, як-от: В. Биков [25], Р. Гуревич [56], М.Кадемія [84], Н. Морзе [140], Д. Моррісон [286] та інші.

На підставі аналізу їх студій, погоджуємося з тим, що застосування систем дистанційного навчання у ЗВО дозволить:

- підвищити якість та кількість освітніх послуг ЗВО;
- спростити процес сприйняття навчального матеріалу студентами, через урізноманітнення освітніх ресурсів та зменшення навчального навантаження;
- підвищити рівень професійного становлення викладачів;
- підвищити доступність та актуальність навчальних матеріалів для студентів;
- підтримувати неперервний процес навчання студентів через виконання завдань не лише в аудиторії;
- впроваджувати персональну індивідуальну траєкторію навчання для студента із врахуванням їх індивідуальних потреб в межах освітньої програми;
- отримувати зворотній зв'язок;
- проводити об'єктивну оцінку навчальних досягнень студентів за допомогою інструментів тестування [84, с. 79].

Узагальнюючи потенціал систем дистанційного навчання щодо їх впровадження в освітній процес ЗВО, зазначимо, що вказані інструменти

дозволять врахувати індивідуальні особливості сприйняття навчального матеріалу студентами та застосувати різні ресурси для врахування цих особливостей у процесі подання навчального матеріалу викладачам. Крім того, дистанційне навчання ефективно сприяє формуванню у студентів критичного мислення, навичок самоорганізації та самовдосконалення.

У Чехії вагомий внесок у дослідження *переваг впровадження дистанційного навчання у систему ЗВО* вніс Ростислав Фожтік, який представив кількісні показники результатів традиційного та дистанційного навчання студентів факультету Факультет комп'ютерних наук і Університет Острава. Результати даного дослідження засвідчили, що середній бал успішного опанування навчальних дисциплін вищий у групах студентів, які навчалися з використання дистанційних технологій. Однак Ростислав Фожтік зазначає, що найбільшу складність в опануванні навчальним матеріалом за допомогою дистанційних технологій та у формуванні внутрішньої мотивації до навчання визначено у студентів першого року навчання. Тому за рекомендаціями науковця, саме студентам першого курсу викладач повинен приділяти найбільшу кількість часу з метою вирішення проблем і перешкод у отриманні якісної освіти [270].

Особливо цікавим для нас є результати дослідження Алі Хакан Ішик (А. Н. Işik) та Інени Галер (İ. Güler) з Туреччини, які провели опитування серед магістрантів, що навчаються за напрямом «Інформаційні системи» в університеті Газі. Згідно з результатами цього дослідження, основною перевагою дистанційних технологій у навчальному процесі ЗВО студенти називають *незалежність від місця та часу для навчання*, тобто відсутність прив'язки до сталого аудиторного розкладу. Цей варіант переваги обрали 61,55% респондентів [277].

На актуальність впровадження систем дистанційного навчання вказують і Ф. Артур (F. Artur), С. Ленар (S. Lenar), Б. Нейля (B. Nailya), С. Уллуби (S. Ullubi), аргументуючи свою позицію цілою низкою переваг, серед яких виокремлюються такі:

- можливість навчання на будь якій території, незважаючи на те, що науково-технічні центри та ЗВО концентруються тільки у великих містах;
- вплив на систему освіти сучасних вимог та потреб населення до змісту і технології освіти;
- розвиток ринкової економіки;
- посилення міграції населення [281].

Цінним для нашого дослідження є *порівняння дистанційного навчання з традиційним навчанням*. М. Кадемія обґрунтовує такі основні переваги застосування систем дистанційного навчання у порівнянні з традиційними формами навчання:

1. Більша можливість доступу – студенти одержують можливість доступу через Інтернет до електронних курсів з любого місця, де є вихід у глобальну інформаційну мережу.
2. Більш низькі ціни на одержання навчально-методичної літератури через Інтернет.
3. Можливість розроблення електронних курсів, що побудовані на модульній основі.
4. Гнучкість навчання – тривалість, послідовність вивчення навчального матеріалу, можливість самостійного вибору відповідно до власних можливостей і потреб.
5. Здійснення навчання на робочому місці, вдома, в дорозі з використанням мобільного Інтернету.
6. Можливість розвитку та власного вдосконалення відповідно до вимог часу (використання сервісів Веб 2.0, Веб 3.0 та ін.).
7. Здійснення об'єктивної оцінки знань [84, с. 80].

На нашу думку, є доцільним доповнити даний перелік такою перевагою, як можливість побудови індивідуально траєкторії опанування навчальним матеріалом кожним студентом із врахуванням особистісно зорієнтованого підходу та принципів індивідуалізації й диференціації навчальних завдань.

Аналіз студій зазначених вище науковців, а також напрацювань Н. Гендиної [50], дозволив з'ясувати, що основу дистанційного навчання складають: 1) інформаційно-комунікаційні технології; 2) електронні інформаційні ресурси; 3) організаційно-методичне забезпечення.

Проблема впровадження систем дистанційного навчання у освітній процес ЗВО світу висвітлюється у дослідженні Ф. Артур (F. Artur), С. Ленар (S. Lenar), Б. Нейля (B. Nailya), С. Уллуби (S. Ullubi) науковців [281]. Представимо кількісний розподіл ЗВО світу, які впроваджують дистанційні технології навчання на рис.1.5.

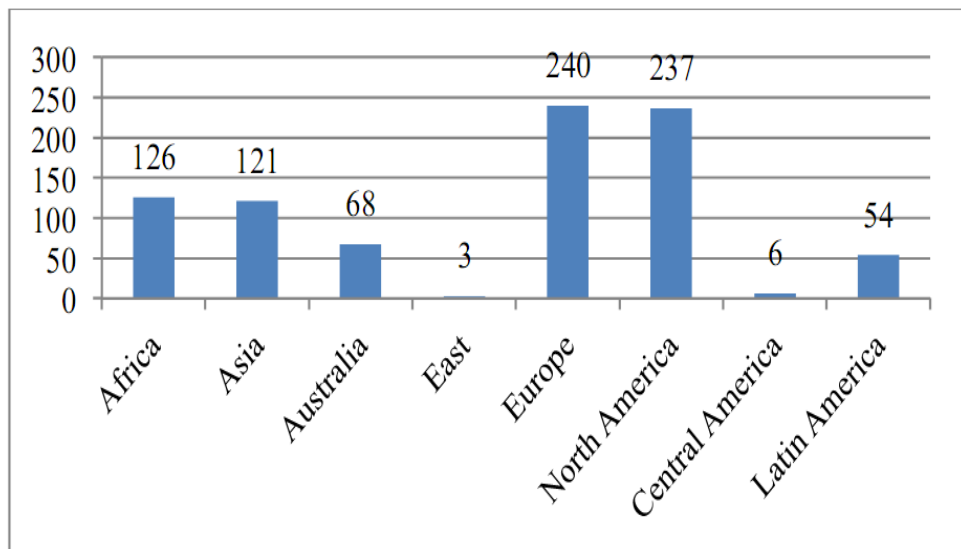

Рис.1.5. Розподіл ЗВО світу, які впроваджують дистанційні технології навчання

Як бачимо з рис.1.5, найменш використовуваними технології дистанційного навчання є в країнах Близького Сходу і Центральної Америки, а активно впроваджуються у ЗВО країн Європи, північної Америки, Африки та Азії. Відповідно до висновків зазначених науковців, рівень якості освіти та впровадження в освітній процес систем дистанційного навчання є прямо пропорційним [281].

З метою впровадження системи дистанційного навчання студентів у ЗВО України В. Валуйський, М.Гончаренко, А. Павловський, А. Новацький

[36] запропонували створити *Web-освітній простір* (навчально-інформаційний портал), архітектура якого представлена на рис. 1.6.

Відзначимо, що у своєму дослідженні будемо керуватися розумінням сутності організації дистанційного навчання на базі наступних міркувань.

1. Організація освітніх ресурсів здійснюється за допомогою однієї з *e-Learning платформ* підтримки навчання, на якій відбувається розміщення освітніх ресурсів. Прикладами вільно-поширених платформ для організації освітніх ресурсів системи дистанційного навчання є:

- Atutor <http://www.atutor.ca>;
- Dokeos <http://www.dokeos.com>;
- DotLRN <http://www.dotlrn.org>;
- ILIAS <http://www.ilias.de/index.html>;
- LON-CAPA <http://www.lon-capa.org>;
- Moodle <http://moodle.org>;
- OpenUSS <http://www.openuss.org>;
- Sakai <http://sakaiproject.org>;
- SpaghettiLearning <http://www.spaghettilearning.com>

(В. Вишнівський, М. Гніденко, Г. Гайдур, О. Ільїн [41, с. 32].

2. Надійна платформа підтримки навчання повинна забезпечувати:

- централізоване й автоматизоване управління навчальним процесом;
 - використання технологій самообслуговування і самоуправління;
 - швидкість та зручність формування й доставки інформації;
 - масштабованість (здатність системи до розширення і збільшення обсягів оброблюваної інформації);
 - веб-орієнтованість та використання технологій веб-застосунків, коли клієнтом виступає браузер, а сервером – веб-сервер;
 - підтримку мобільності та відповідність усім існуючим стандартам
- П. (Стефаненко) [204].

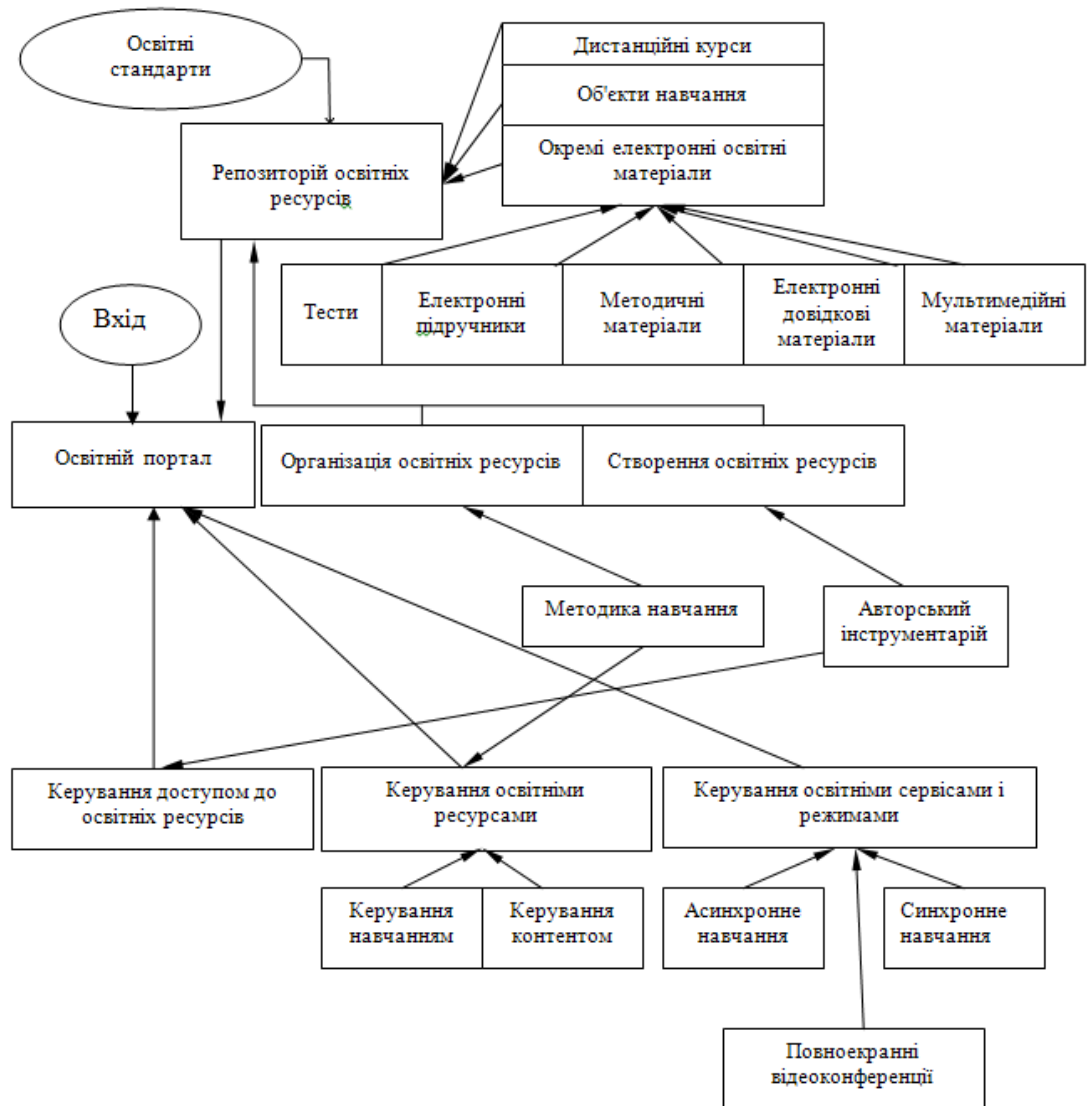

Рис.1.6.Архітектура Web-освітнього простору (за В. Валуйським, М. Гончаренко, А. Павловським, А. Новацьким)

Вважаємо, що майже всі, представлені нами платформи для дистанційного навчання, відповідають зазначеним вимогам, крім того вони є вільно-поширеними, що є великою перевагою для ЗВО.

Репозиторій освітніх ресурсів включає навчально-методичні матеріали викладача, який здійснює управління навчальною діяльністю студента, та відповідає міжнародним освітнім стандартам SCORM, AICC, IMS і ін. [292].

Керування освітніми режимами і сервісами – забезпечує вибір форм навчання: 1) асинхронне; 2) синхронне; 3) повноекранні відео конференції.

Зокрема, відповідно до Положення про дистанційне навчання в Україні, *асинхронний режим* є взаємодією між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо [220].

Елементами асинхронного дистанційного навчання О. Вовк вважає такі:

- ✓ *Дошка повідомлень*, які надають можливість користувачам надсилати запитання і коментарі на центральну дошку. При цьому інші користувачі також зможуть прочитати ці повідомлення.

- ✓ *Дискусійні групи*, які дозволяють користувачам у межах курсу обговорювати матеріал в реальному часі.

- ✓ *Самостійне проходження курсів*: будь-який курс може бути завершений у власному темпі кожного користувача. Курс може бути опрацьований та пройдено тестування з нього відповідно до запланованих дат. Але немає крайнього терміну завершення курсу [46].

Синхронне дистанційне навчання – передбачає роботу студентів з системою дистанційного навчання відповідно до складеного розкладу роботи групи студентів.

Елементами синхронного дистанційного навчання О. Вовк вважає такі:

- ✓ *Розширена дошка оголошень*: загальнодоступне середовище, яке дозволяє великій кількості студентів чи інструкторів працювати одночасно й обговорювати матеріал, що містить текст та (або) графіку.

- ✓ *Віртуальні аудиторії*: коротко викладені інструкції, що розповсюджуються в реальному часі, до розташованих на відстані користувачів засобами Інтернет-зв'язку.

- ✓ *Плановий он-лайн екзамен*, який чітко фіксований в часі і даті та координується в он-лайн режимі [46].

Маємо додати до цього переліку *повноекранні відео конференції* – передбачають одночасну роботу студентів у режимі відео конференції.

На нашу думку, елементами повноекранних відео конференцій, які можуть бути задіяними в системі дистанційного навчання є *організація та проведення вебінарів*.

Відповідно до Положення про дистанційне навчання [220], забезпечення дистанційного навчання у ЗВО повинно включати перелік таких *ресурсів*, як:

1) *апаратні засоби* (персональні комп'ютери, мережеве обладнання, джерела безперебійного живлення, сервери, обладнання для відеоконференц-зв'язку тощо), що забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення, управління навчальним процесом та необхідні види навчальної взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному і асинхронному режимах;

2) *інформаційно-комунікаційне забезпечення* із пропускнуою здатністю каналів, що надає всім суб'єктам дистанційного навчання навчального закладу цілодобовий доступ до веб-ресурсів і веб-сервісів для реалізації навчального процесу у синхронному та асинхронному режимах;

3) *програмне забезпечення загального та спеціального призначення* (у тому числі для осіб з особливими потребами), яке має бути ліцензійним або побудованим на програмних продуктах з відкритими кодами;

4) *веб-ресурси навчальних дисциплін* (програм), що необхідні для забезпечення дистанційного навчання, можуть містити:

- методичні рекомендації щодо їх використання, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо;
- документи планування навчального процесу (навчальні програми, навчально-тематичні плани, розклади занять);
- відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо;
- мультимедійні лекційні матеріали;
- термінологічні словники;
- практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;

- віртуальні лабораторні роботи із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- віртуальні тренажери із методичними рекомендаціями щодо їх використання;
- пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем;
- ділові ігри із методичними рекомендаціями щодо їх використання;
- електронні бібліотеки чи посилання на них;
- бібліографії;
- дистанційний курс, що об'єднує зазначені вище веб-ресурси навчальної дисципліни (програми) єдиним педагогічним сценарієм;
- інші ресурси навчального призначення.

Аналізуючи теоретичні та практичні результати зарубіжних науковців, зазначимо, що прихильники *мультимедійної теорії навчання*, а саме, П. Антоненко (P. Antonenko), К. Грінвуд (C. Greenwood), М. Ібрагім (M. Ibrahim), Д. Уїлер (D. Wheeler) [277], рекомендують впроваджувати у систему дистанційного навчання подачу нового матеріалу за допомогою *відеоконтенту*. На думку К. Долд (C. Dold), такий акцент на мультимедійному повідомленні матеріалу мотивує студентів до навчання, зменшує кількість проблемних моментів у опануванні матеріалу, покращує якість засвоєння нового матеріалу [265].

На нашу думку, привабливими й доцільними є дослідження щодо проблеми *добору інформаційних матеріалів* для опанування новими знаннями у процесі дистанційного навчання (Т. Дікі (T. Dickey), Л. Коннавей (L. Connaway), М. Радфорд (M. Radford)) [261], зокрема, студії (К. Долд (C. Dold)) [265], у яких на питання про критерії відбору джерел інформаційних матеріалів респонденти провідними перевагами визначали *цікавість, актуальність та доступність інформації*. Тому, на нашу думку,

важливим є представлення *структурованого* навчального матеріалу у *схематичній* та *мультимедійній* формі в середовищі дистанційного навчання, яке сприятиме легкому опануванню та засвоєнню нових знань.

Вважаємо, що для ефективного застосування та впровадження в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю систем дистанційного навчання, необхідно коректно обирати програмне забезпечення, що відповідає вимогам формування основних фахових компетентностей, створювати та організовувати електронні навчальні матеріали із використанням актуальних ресурсів мережі Інтернет.

Суголосно таксономії Блума, цілі навчання безпосередньо залежать від ієрархії розумових процесів, таких як *запам'ятовування* (remembering), *розуміння* (understanding), *застосування* (applying), *аналіз* (analizing), *синтез* (evaluating) і *оцінка* (creating) [258].

Відповідно до моделі А. Каррінгтона «Педагогічне колесо» [264], що представлено нами на рис.1.7, покращенню *рівнів запам'ятовування і розуміння* будуть сприяти додатки Facebook, Google Search, Twitter, Blog Docs, Mental Case, DocsToGo, QuizCast, FeederRSS і ін. Для розвитку і вдосконалення *рівня застосування* Evernote, AudioBoo, Explain Everything, Keynote. Для розвитку *аналітичних здібностей* – Mind Mush, Syrvey Pro, Poplet, Inspiration Maps, Pages, DropVox, Comic Life. *Здатність до синтезу* найкраще проявляється в WikiNodes, Web to PDF, Share Board, Prompter Pro. А ось *здатність оцінювати і створювати*, найбільше реалізується в додатках Creative Book Builder, Interview Assistant, Aurasma, Fotobabble, iMovie, WordPress, Skype, Tapose, Google+, Student Pad. Більшість цих додатків доступно для скачування на сайтах офіційних магазинів додатків для iOS і Android.

The Pedagogy Wheel V4.0

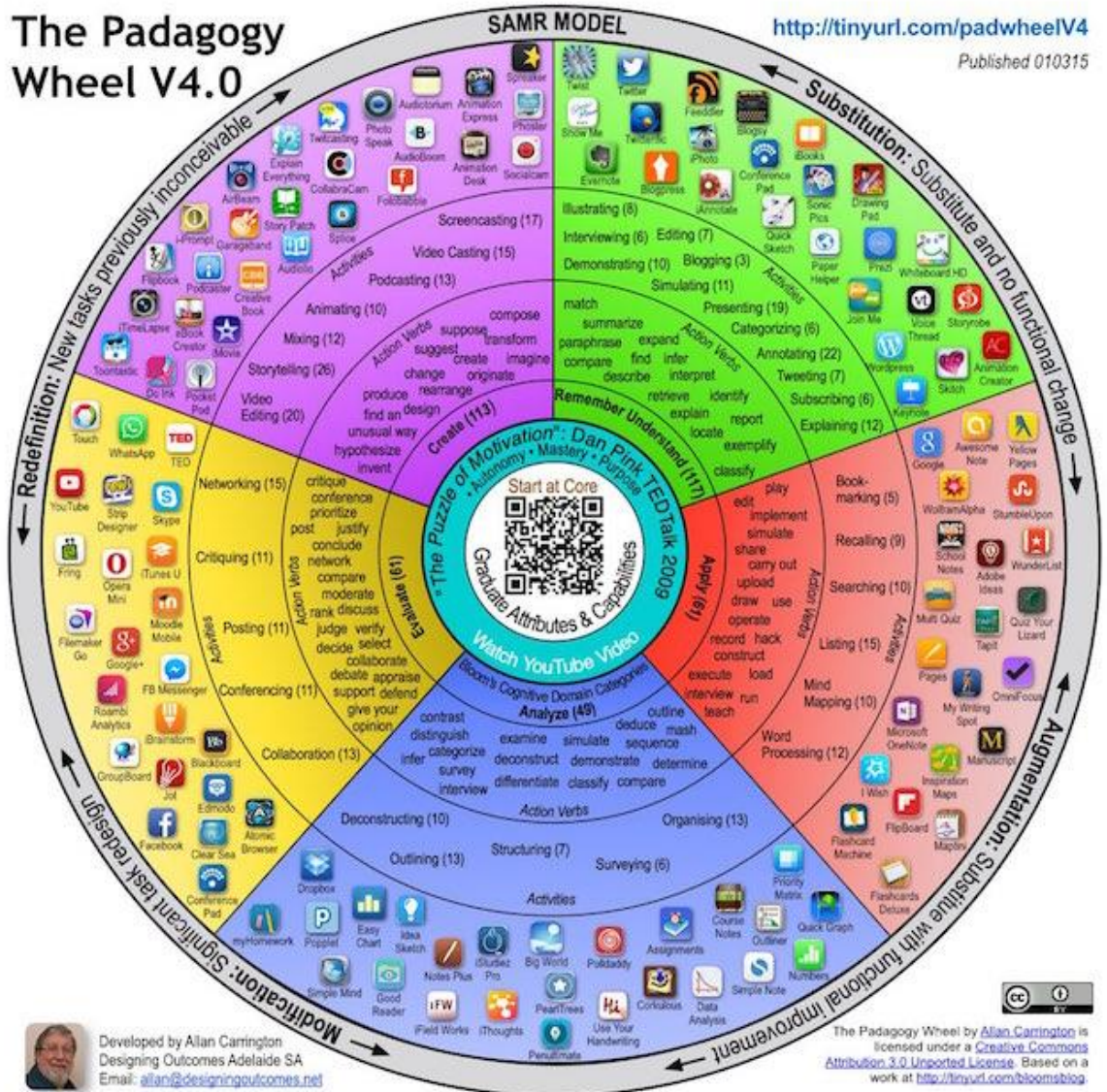

Рис.1.7 Розподіл додатків, які направленні на розумові процеси при навчанні, згідно моделі А. Каррінгтона «Педагогічне колесо»

Загалом розгляд інформаційних ресурсів, які можуть бути використані в системі дистанційного навчання здійснимо відповідно до основних фахових завдань майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. Однією з ключових задач є *підготовка матеріалів для професійної діяльності (Writing skills)*, до яких відносять: написання статей і виступів у ЗМІ, програм зі зв'язків із громадськістю, рекламних матеріалів тощо. Створення контенту може відбуватися за допомогою графічного відображення та представлення у вигляді текстових відомостей.

Розглянемо електронні ресурси для *візуалізації контенту*, тобто його графічного представлення за допомогою *ресурсів інфографіки*.

У сучасному розумінні «інфографіка – це довідкова або ілюстративна інформація, яка представлена у виді таблиць, графіків, діаграм та може допомогти в розповсюдженні ідей та приверненні уваги. Основна її мета – інформування. При цьому часто даний інструмент виступає в якості доповнення до текстової інформації, яка охоплює тему в повному об’ємі та вміщує декотрі пояснення» [192, с. 124]. Основною *метою застосування інфографіки* є спосіб передачі великих обсягів інформаційних даних для суспільства. Таку візуалізацію даних застосовують в соціальних мережах, блогах, на сайтах, у вигляді плакатів тощо. Якісна візуалізація даних має відповідати таким критеріям як: змістовність та легке сприйняття.

Зауважимо, що широкою популярністю інфографіка зобов’язана, у першу чергу, образному мисленню, іншими словами – візуалізації образів та зверненню до власного зорового досвіду. М. Концевий, інфографіка поєднує вербальну комунікацію та її візуалізацію. Науковець наголошує на потребі сучасних користувачів у отриманні даних у візуальному форматі [95, с. 300].

Відома позиція Е. Зварич щодо виокремлення трьох способів візуального представлення даних [73]:

1) *візуалізація масивів числових даних за допомогою діаграм та графіків*. Прикладами інформаційних ресурсів online, які дозволяють створювати інфографіку такого типу, на нашу думку, є: <https://quartz.github.io/Chartbuilder/>; <http://piktochart.com/>; <https://infogr.am/>; <https://www.easel.ly/>; <https://powerbi.microsoft.com/ru/> тощо;

2) *візуальна інтерпретація фактів*, які поєднуються змістом і складають певну історичну інтерпретацію подій. Прикладами online ресурсів для створення та розміщення подій в хронологічному порядку можуть бути: <http://timerime.com/>; <http://www.dipity.com/>; <http://www.timetoast.com> тощо.

3) *візуалізація знань*, через представлення інноваційної ідеї розвитку проекту за допомогою зображень, карт, схем. Прикладами online ресурсів для

такої візуалізації можуть бути *карти знань*, створені за допомогою сервісів: <https://www.mindomo.com>; <https://www.mindmeister.com/ru>; <https://bubbl.us/> тощо, які дозволяють створювати карти знань. Зауважимо, що *карта розуму* (карта пам'яті, думок; ментальна карта; інтелект-карта) (англ. Mind map) – це діаграма, на якій відображають слова, ідеї, завдання, або інші елементи, розташовані радіально навколо основного слова або ідеї. Використовуються для генерування, відображення, структурування та класифікації ідей, і в якості допоміжного засобу під час організації, розв'язання проблем, прийняття рішень та написання документів [44].

Окрім запропонованих способів візуалізації даних можна здійснити класифікацію інфографіки за способом відображення даних: статична та динамічна. *Статична інфографіка* не передбачає анімації, а *динамічна* – демонструє динаміку розвитку процесу. М. Фролов [231] виокремлює такі види інфографіки, як-от: *відеоінфографіка, анімована графіка, представлена у вигляді презентації*. Прикладами online ресурсів для створення динамічної інфографіки вважаємо <https://prezi.com/>; <https://www.powtoon.com/> тощо.

Розробку та представлення матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю у вигляді текстових відомостей можна здійснювати за допомогою: текстових редакторів online, блогів, Вікі, сайтів тощо.

Застосування *текстових редакторів online* у діяльності майбутніх фахівців зв'язків з громадськістю може бути реалізовано для написання та підготовки корпоративних матеріалів, прес-релізів, основною перевагою яких виступає спільна робота групи фахівців зі зв'язків з громадськістю над матеріалами, представленими в online документі. Прикладами текстових редакторів online є: <https://docs.google.com>, <https://www.office.com/>, <https://www.dropbox.com/ru/>, <https://www.zoho.com> тощо. За допомогою інструментів анкетування, які присутні в згаданих ресурсах, є можливість визначення думки цільової аудиторії та завдань, які дозволять отримати необхідні результати.

Наступним мережним інструментом для розробки матеріалів зі зв'язків з громадськістю є *блоги*. Блог (blog) – походить від англійського слова, що означає дію Web-logging або блоггін – вхід до Всесвітньої Павутини або Веб, в якій людина веде свою колекцію записів, котрі нагадують щоденник [94, с. 19]. Блоги у роботі фахівця з громадськістю можна застосовувати для повідомлення про певні події (флешмоби, вебінари, веб-конференції тощо), для розміщення інформаційних повідомлень, прес-релізів, рекламних текстів тощо. Прикладами ресурсів, на яких можна створювати блоги є: <https://www.livejournal.com>, <https://www.blogger.com> тощо.

Багато спільного з блогами мають *Вікі* (wikiwiki) – це колекція взаємопов'язаних між собою нотаток, середовища швидкої гіпертекстової взаємодії. У майбутніх фаховій діяльності Вікі технології можна застосовувати для реалізації таких функцій, як-от:

- представлення, розширення, анотування матеріалів для PR діяльності;
- спільне створення віртуальних екскурсій;
- колективне створення творчих робіт;
- колективне створення енциклопедій;
- колективна робота над проектами [84].

Ще одним інструментом для реалізації основних професійних завдань фахівців зі зв'язків з громадськістю є *сайти*. За допомогою яких можна висвітлювати спеціальну інформацію про проект або подію. Розміщувати рекламну інформацію на загальнодоступних сайтах. Прикладами мережних ресурсів для створення сайтів є: <https://ru.wordpress.org/>, <https://sites.google.com/> тощо.

Одним із завдань майбутньої фахової діяльності фахівців зі зв'язків з громадськістю є *контент-аналіз* та *розповсюдження контенту*.

Під *контент-аналізом* розуміють аналіз змісту достатнього обсягу текстових даних. Основними складовими контент-аналізу за О. Алексєєвим є:

1. *Спостереження* – опрацювання масової сукупності текстів, використовуючи при цьому типові соціологічні процедури суцільного/вибіркового спостереження, з дотриманням вимог репрезентативності.

2. *Структурування* – припущення структурування, сегментації, розчленування текстів чи виділення із них змістовних інваріантів (повторення в усіх/ряді текстів) в досліджуваній масовій сукупності.

3. *Формалізація* – забезпечення однотипності сегментації і виділення інваріантів, застосування високого ступеня формалізації, суворих операційних правил і формальних алгоритмів в аналітичних процедурах.

4. *Реферування* – формалізований поділ цілісних текстів чи виділення окремих елементів їх для наступного збору із застосуванням аналітико-синтетичної процедури.

5. *Аналіз* – використання методів теорії ймовірності та математичної статистики для опрацювання текстів [3].

Варто відзначити, що застосування контент-аналізу текстових відомостей у професійній діяльності майбутнього фахівця зв'язків з громадськістю має низку переваг:

- 1) автоматичне сортування та фільтрація текстового контенту;
- 2) аналіз коментарів дописувачів та створення на базі цього аналізу уявлення про потреби кожного окремого користувача та аудиторії користувачів загалом;
- 3) застосування системи автоматичного перекладу, яка знімає мовний бар'єр;
- 4) скорочення часу на розміщення контенту, оскільки спрощення роботи відбувається за рахунок автоматичного опрацювання даних;
- 5) оцінка ефекту впливу контенту на аудиторію, встановлення точок впливу.

Прикладами ресурсів для аналізу та реферування контенту, на нашу думку, є: <http://tconspectus.pythonanywhere.com/>, <https://www.splitbrain.org/services/ots>, <https://developer.aylien.com/> тощо.

Досить цінним для фахівців зв'язків з громадськістю є інструменти *Google Analytics* та *Яндекс. Метрика*, які розкривають нові можливості для веб-аналітики, визначають найбільш ефективні частини сайту (цікаві статті), пропонують свій погляд на те, як відвідувачі використовують сайт, як відвідувачі прийшли на сайт, і що робити, щоб користувачі поверталися на нього знову. Зокрема, *Google Analytics* [272] надає такі інструменти для аналізу як: аналіз вмісту, соціальний аналіз, аналіз мобільних пристроїв, аналіз конверсій, аналіз рекламної діяльності тощо.

Наступним завданням, з яким стикаються майбутні фахівці зі зв'язків з громадськістю є *розповсюдження контенту та налагодження комунікації*.

Налагодження комунікації та розповсюдження контенту майбутніми фахівцями зі зв'язків з громадськістю може здійснюватися за допомогою низки online інструментів, зокрема таких як: SMM (соціальні мережі), електронні видання, онлайн-телебачення та радіомовлення, чати, форуми та віртуальні організації, вебінари, відео конференції, дошки повідомлень.

Одним з основних інструментів просування контенту є *соціальні мережі*. Оскільки за відомостями дослідження Pew Research Center, близько 30% американців дізнаються новини саме із соціальної мережі Facebook [282], тому, на нашу думку, соціальні мережі є важливим джерелом поширення новин у світі.

В Україні найбільшої популярності серед користувачів мають соціальні мережі: <https://www.facebook.com/>, <https://www.youtube.com/>, <https://www.instagram.com/>, <https://twitter.com/>, <https://linkedin.com/>, <https://www.flickr.com/>, <https://plus.google.com/>, <https://pinterest.com/> тощо.

Вони розкривають для користувачів можливості активного спілкування, обміну інформаційними даними, зберігання та обміну фото, аудіо та відео контентом. Масове застосування даних технологій знайшло

відображення на створенні та передачі інформаційних даних та засобах позиціонування громадських активістів.

Відсутність цензури, висока періодичність публікацій і різний формат передачі даних створюють сприятливе інформаційне середовище для побудови колективних ідентичностей. Окрім того, на думку А. Зуйковської, за рахунок інтеграції ЗМІ та посадових осіб у соціальних мережах в Україні, останні стали ще і задовольняти потреби своїх користувачів в інформації [76].

Популярним інструментом зв'язків з громадськістю є *безпосереднє спілкування з аудиторією, різноманітні промови, виступи*. Дещо у видозміненому вигляді це представлено на Facebook. Таку можливість надають два варіанти: особистий профайл та сторінка. І якщо *профайл* – базова форма, доступна для всіх без винятку, *сторінка* – це насамперед професіональний інструмент, що допомагає організувати свою діяльність в соцмережі. С. Рачинский вважає, що мета створення своєї сторінки – відмежування особистого простору від професійного. Це не лише персональний, а й корпоративний інструмент, тобто вона потрібна як фахівцям зі зв'язків з громадськістю, так і фірмам та компаніям [182]. Однак, обидва інструменти дозволяють розміщувати новини, знайомитися з коментарями та мати зворотній зв'язок з аудиторією. Крім того, за допомогою соціальних мереж фахівці зі зв'язків з громадськістю мають можливість розміщувати як на особистій сторінці, так і на профайлі: прес-анонси, прес-релізи, відомості про виступ на радіо, телебаченні, інтерв'ю в друкованих ЗМІ та інше.

Версія прес-релізу, який публікується через соціальні мережі, має містити короткий зміст та посилання на сайт з додатковими відомостями (фото, аудіо, відео матеріали). Крім того, розповсюдження прес-релізів можна здійснювати через спеціалізовані новинні сайти або служби розсилки інформації (<http://www.businesswire.com>, <http://www.prnewswire.com/>).

Для залучення більшої аудиторії до розповсюдження контенту у соціальних мережах проводять різноманітні *рекламні акції, розіграші, лотереї* тощо, що є одним з інструментів діяльності фахівця зв'язків з громадськістю.

Соціальні мережі надають можливість фахівцям з громадськістю взаємодіяти зі ЗМІ, налагоджувати стосунків з партнерами та конкурентами; анонсувати майбутні події, зустрічі та звіти у вигляді фото або відео.

Аналіз напрацювань вчених виявив, що для якісного просування контенту у соціальних мережах необхідно дотримуватися низки правил [253]:

1. Удосконалювати контент через використання додаткових лінків, RSS - стрічок, тобто створити такий контент, який із задоволенням поширять користувачі соціальних мереж.

2. Створювати теги під час розміщення контенту та додавати сайти з контентом в соціальні закладки.

3. Збільшити кількість вхідних посилання та здійснити заохочення тих, хто посилається на Ваш контент.

4. Розміщувати контент на інших ресурсах з обов'язковим посиланням на першоджерело контенту.

5. Застосовувати сервіси mashup для кращого розповсюдження контенту.

На думку О. Курбана, базовими критеріями оцінки ефективності акаунту фахівця зі зв'язків з громадськістю в соціальній мережі, сайту, блогу, або іншого інтернет-ресурсу є:

- відвідування;
- час перебування на сторінках;
- сторінки, з яких користувачі йдуть;
- кількість відвідувачів, які завітали за рекламою;
- середні показники зростання ресурсу [118].

Електронне видання, онлайн-телебачення та радіомовлення у мережі Internet – це інструменти, які дозволяють створювати та поширювати

повноцінний інформаційний продукт з багатьма можливостями. Наразі зазначені ресурси постійно вдосконалюються та досягають більш високого рівня в представленні контенту. Прикладами даних ресурсів вважаємо: <http://www.pravda.com.ua/>, <http://www.unian.ua/>, www.cnn.com/, <http://www.bbc.com/ukrainian> тощо.

Чати, форуми та віртуальні організації – різновид ресурсів мережі Інтернет для спілкування та обміну інформаційними даними, які легко можуть застосувати у своїй майбутній професійній діяльності фахівці зі зв'язків з громадськістю.

Актуальним у поширенні контенту фахівцями зі зв'язків з громадськістю є застосуванням *вебінарів та відео конференцій*. В. Кухаренко, трактує вебінар як особливий тип відео конференції, під час якої ведучий знаходиться за комп'ютером, що укомплектований веб-камерою й мікрофоном, та проводить спілкується з аудиторією в аудіо-відео форматі та чаті на одному з online ресурсів, який надає такі послуги [120, с. 15]. Прикладом ресурсів для організації вебінарів, на нашу думку, є <https://www.wiziq.com/>, <https://webinar.ru/> тощо.

О. Вовк доводить ефективність ще один із інструментів для поширення контенту – *дошки повідомлень*, які надають можливість користувачам надсилати запитання і коментарі на центральну дошку. При цьому інші користувачі також зможуть прочитати ці повідомлення [46]. За допомогою такого інструменту фахівці зі зв'язків з громадськістю легко можуть створювати контент у команді та налагоджувати комунікацію з його обговорення.

Вважаємо за доцільне, представлені інструменти дистанційного навчання впорядковано розміщувати за основними напрямками застосування у фахові діяльності фахівців зі зв'язків з громадськістю на одній з платформ дистанційного навчання. Резюмуючи викладене, представимо схематичну інтерпретацію дистанційного навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю на рис. 1.8.

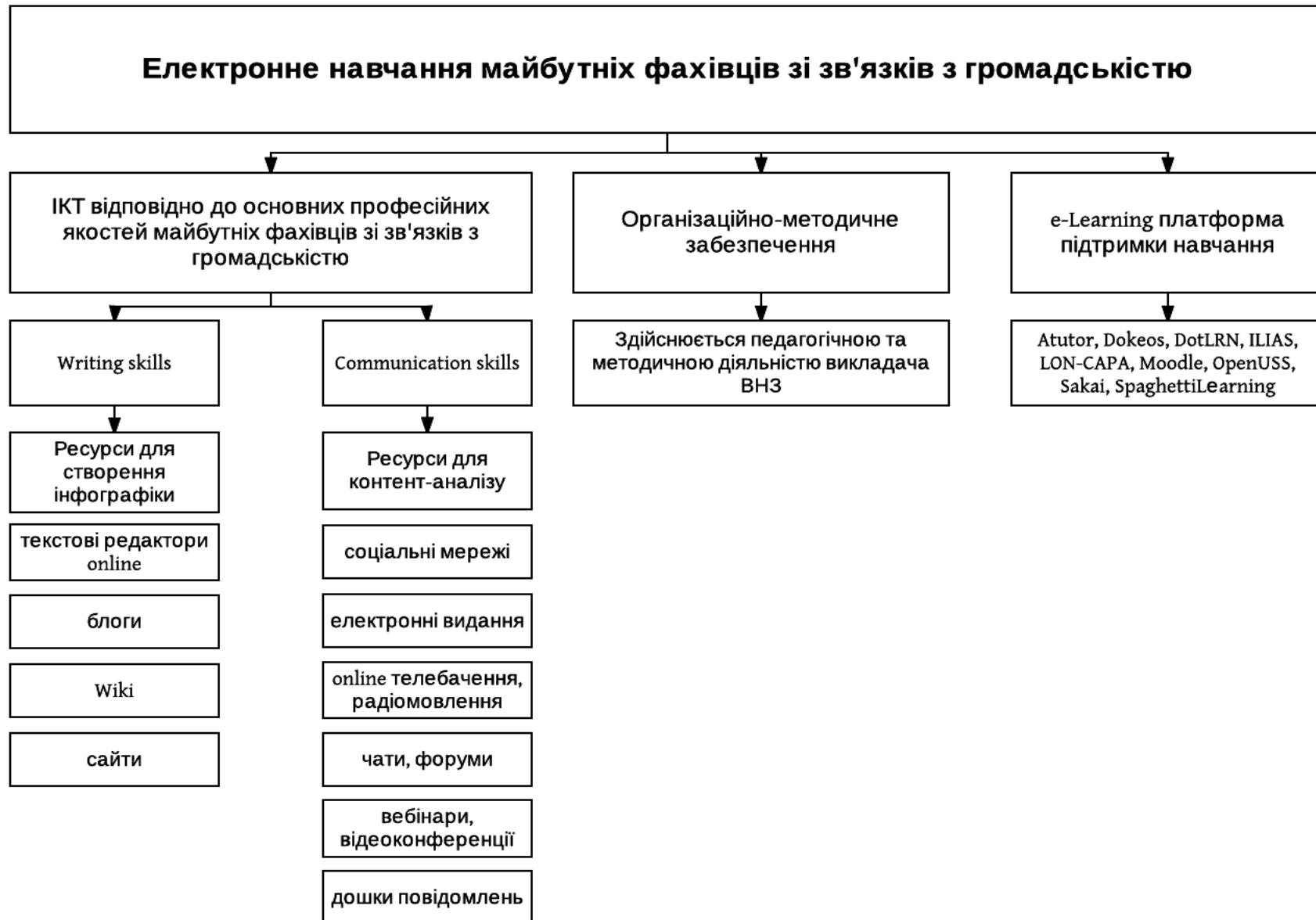

Рис. 1.8. Дистанційне навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю

1.3. Сутність та структура, критерії та показники компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності

Аналіз специфіки професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, здійснений нами у підрозділі 1.1, дозволяє цілком обґрунтовано вважати, що провідним індикатором якості професійної підготовки й найбільш суттєвим особистісним конструктом фахівців цієї галузі є компетентність у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері.

Дотримуючись логіки у розв'язанні завдань дисертації, зазначимо, що наступним дослідницьким кроком є обґрунтування сутності та структури компетентності підготовки матеріалів для професійної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю та визначення критеріїв, показників та рівнів її сформованості.

У процесі дослідження ми зіткнулися з таким фактом, що майбутні фахівці зі зв'язків з громадськістю за специфікою своєї професійної підготовки не так володіють знаннями, уміннями і навичками із пошуку, опрацювання та передачі інформаційних даних засобами ІКТ як студенти, які отримують освіту за напрямом підготовки «Інформатика», та не так володіють навичками написання текстів як студенти, які навчаються за напрямом підготовки «Філологія». Однак, вимоги сучасного інформаційного суспільства щодо якісної професійної підготовки майбутніх фахівців, високі вимоги вміння опрацьовувати великі масиви інформаційних даних, ще раз підтверджують актуальність дослідження та необхідність визначення компонентів компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю для підготовки матеріалів для професійної діяльності у цій сфері.

Наведемо певні загальні підходи до феномену «компетентність», який з'явився в зарубіжній педагогіці наприкінці 60-х – початку 70-х років, а у

вітчизняних психолого-педагогічних дослідженнях – в кінці 80-х років й був пов'язаний з тенденцією до інтеграції та глобалізації світової економіки; необхідністю гармонізації європейської освітньої системи відповідно до завдань Болонського процесу; зміною освітньої парадигми.

Поняття *компетентність* у педагогічній теорії розкривається у форматі *компетентнісного підходу* (Г. Беленька, Н. Бібік, С. Вітвицька, О. Дубасенюк, О. Овчарук, О. Савченко, С. Сисоєва, Л. Хоружа та ін.). При цьому фундаментальні засади компетентнісного підходу було обґрунтовано у працях І. Зимньої [75], О. Субетто [206], Ю. Татура [209] й визначено як спрямованість освіти на розвиток особистості в результаті формування в неї таких особистісних якостей, як компетентність засобами розв'язання професійних і соціальних завдань у освіті [75].

Беручи до уваги позиції зазначених науковців, є очевидним, що особливості компетентнісно зорієнтованої вищої освіти полягають у її спрямованості не на засвоєння «готових знань», а на дослідження «умов виникнення цього знання»; на переорієнтацію професійної освіти з «вхідних» показників (терміни, зміст, цілі навчання) на параметри «студентоцентрованої освіти», тобто на набуття певних професійно зорієнтованих знань й формування соціально та професійно важливих якостей, володіючи якими майбутній фахівець зможе стати успішним у житті.

Аналіз поняття компетентність дозволив констатувати його іншомовну етимологію. Воно походить від латинського «*competentio*», що, своєю чергою, бере початок від слова «*competo*» (дослівно: досягаю, відповідаю, підходжу).

Наведемо більш відомі дефініції поняття «*компетентність*». Так «Словник іншомовних слів» за редакцією О. Мельничука тлумачить цей термін: *як поінформованість, обізнаність, авторитетність* [199, с. 345]. За Ю. Мальованим, *компетентність* є здатністю особистості успішно діяти у відповідних життєвих та навчальних ситуаціях і нести відповідальність за такі дії [128, с. 3]. Суголосно думці В. Бондаря, *компетентність* є якістю особистості, яка володіє компетенціями [31].

Відомим є визначення Г. Беленької, яка трактує *компетентність* як семантично первинну категорією щодо компетенції й становить інтеріоризовану (привласнену в особистісний досвід) систему знань та практичних умінь людини, поєднаних з розвитком особистісних якостей, що забезпечують успішність використання набутих знань та умінь, у той час як компетенція загалом лише окреслює (визначає, описує) обсяг знань, умінь і навичок людини в певній сфері діяльності [15, с. 16].

Додамо, що у контексті проблеми нашого дослідження доцільно розглянути поняття *професійна компетентність*. Відомі наукові підходи до її розгляду як вагомого складнику професіоналізму особистості та діяльності, умовою становлення професіонала (А. Деркач) [2]; здатності людини до рішення певного класу професійних завдань (Г. Рузавін) [183]; готовності й здатності приймати ефективні рішення при здійсненні професійної діяльності (К. Шапошников) [244]. В. Сластьонін доводить, що це інтегральна характеристика ділових та особистісних якостей фахівця, яка відбиває не тільки рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення цілей професійної діяльності, але й соціально-моральну позицію особистості [198]. Науковець також визначає її як характеристику професіоналізму, що є єдністю теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності [Там само].

Отже, наведені дефініції та аналітичні міркування, дають підстави трактувати *компетентність майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності* як вид професійної компетентності, що є багатокомпонентною, багатоаспектною інтегрованою характеристикою, яка синтезує провідні професійно-особистісні якості, а також готовність реалізувати їх у професійній діяльності.

Далі з'ясуємо структуру компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю для підготовки матеріалів для професійної діяльності. Ураховуючи, що окреслений феномен є видом професійної компетентності, відзначимо, що підходи до *складників професійної компетентності* є досить

варіативними (В. Баркасі, В. Журавльов, В. Калінін, Л. Карпова, І. Колесникова, О. Ломакіна, Є. Огарьов).

Так В. Калінін у структурі професійної компетентності виділяє такі компоненти:

1) цілемотиваційний компонент, який визначає мету професійної підготовки вчителя, мотиви, потреби, а також регламентує спрямованість цього процесу;

2) змістовий компонент, який містить такі первинні значення компетентності, як обізнаність, оволодіння знанням і досвідом, становить систему набутих у вищих навчальних закладах знань з урахуванням їх широти, глибини, обсягу, стилю мислення, норм педагогічної етики, соціальних функцій педагога;

3) операційно-діяльнісний компонент, уміння вчителя навчати дітей;

4) особистісний компонент, який є особистісною характеристикою професійних, загальнолюдських якостей та здібностей учителя;

5) рефлексивний компонент, який відображається в контрольно-оцінній діяльності [85].

І. Колесникова наводить такі її складники:

1) особистісно-гуманна орієнтація;

2) системне сприйняття педагогічної реальності;

3) володіння педагогічними технологіями;

4) уміння інтегруватися з досвідом, тобто здатність зіставити свою діяльність з доробком, який є у світовій і вітчизняній педагогіці та культурі;

5) здатність продуктивно взаємодіяти з досвідом колег та інноваційним досвідом;

6) уміння узагальнювати й передавати свій досвід іншим;

7) креативність як спосіб буття в професії, бажання й уміння створювати нову педагогічну реальність на рівні цілей, змісту, технологій різноманітних освітніх процесів і систем;

8) рефлексія, тобто особливий спосіб мислення, який передбачає побічний погляд на педагогічну реальність, історико-педагогічний досвід, на власну особистість як носія певної професійної позиції [92, с. 3].

Відзначимо, що у процесі визначення *компонентів структури компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері* будемо базуватися на представлених вище наукових позиціях щодо складників професійної компетентності, а також на репрезентованому нами у підрозділі 1.1 функціонально-діяльнісному полі, що пов'язане з основними професійними якостями та функціями майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Звернемо увагу на те, що основні професійні дії майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у процесі підготовки матеріалів для професійної діяльності полягають у здійсненні низки *функцій*:

- *комунікативної*: встановлення й підтримка необхідних контактів, налагодження комунікації з метою створення інформаційних матеріалів для громадськості;

- *гностичної*: аналіз інформації, яку буде використано для створення матеріалів зі зв'язків з громадськістю; прогнозування рівня його сприйняття; об'єктивне оцінювання результатів застосування створених матеріалів – написаних виступів або статей;

- *проектувально-конструктивної*: планування процесу підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю, аналіз громадської думки;

- *організаторської*: реалізація плану підготовки матеріалів з урахуванням особливостей та вимог; творча інтерпретація управлінських рішень, організація підготовки фото, відео матеріалів.

Згідно до вимог освітньо-професійної програми [232] метою підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є формування загальнокультурних та професійних компетентностей в галузі зв'язків з громадськістю, таких як-от:

- проведення ефективної акції зі зв'язків з громадськістю;

- формування позитивного іміджу фірми чи особи;
- налагодження комунікації з громадськістю;
- представлення інтересів організації на національному або міжнародному рівнях.

Майбутні фахівці, які навчалися за рівнем вищої освіти «бакалавр» освітньої програми «Зв'язки з громадськістю» галузі знань 0303 «Журналістика та інформація» повинні володіти наступними компетентностями:

- володіння методами проведення соціологічних, психологічних та маркетингових досліджень (збір, обробка, аналіз, систематизація, узагальнення інформації);
- виявлення джерел інформації, їх аналіз, забезпечення надійності та достовірності інформації;
- розробка рекламних та PR-проектів/кампаній та критеріїв оцінки ефективності їх реалізації;
- визначення ефективних методів просування продукту;
- здійснення планування та реалізації рекламних та PR-проектів/кампаній;
- створення рекламного та PR-продукту;
- організація та проведення спеціалізованих заходів: прес-конференцій, презентації, івентів тощо;
- створення текстів та документів, що використовуються у сфері зв'язків з громадськістю та реклами, володіння навичками літературного редагування, копірайтингу;
- володіння основами мови, знання її видів, правил мовного етикету та ведення діалогу, законів композиції та стилю, прийомів переконання;
- вміння готувати проектну документацію (техніко-економічне обґрунтування, технічне завдання, бізнес-план, креативний бриф, угода, договір, контракт та ін.);

– розуміння стратегічних відмінностей тактик, що задіяні у зв'язках з громадськістю і рекламі, та вміння застосовувати їх у плануванні діяльності з реклами та PR;

– вміння критично мислити відносно економічних, соціальних, технологічних, політичних та етичних чинників, які впливають на прийняття рішень у сферах PR і реклами [232].

Окрім того, з точки зору М. Хардіна [274], майбутні фахівці зі зв'язків з громадськістю повинні вміти писати тексти новин, повідомлення для зв'язків з громадськістю та створювати медіа повідомлення.

Оскільки, головною метою професійної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є *вміння відчувати актуальні тренди та тенденції*, то саме тому суттєвою складовою професійної компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є вміння раціонально використовувати сучасні інноваційні технології як у майбутній професійній діяльності, так і для самоосвіти. Ураховуючи те, що *наскрізною компетентністю* майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю є *вміння створення документів для діяльності зі зв'язків з громадськістю та проектної документації*, розглянемо цю компетентність як *ключову* серед професійних компетентностей та визначимо її *основні компоненти*.

Ми поділяємо погляди науковців І. Козловської та Я. Собко щодо визначення компонентів професійної компетентності майбутнього фахівця на основі *парадигмального моделювання*. Так вчені вважають, що ключовими компонентами компетентності можуть бути: мотиваційний, когнітивний, поведінковий, цілісно-смысловий та емоційно-регуляційний, які відповідно включають набір мотивів до розвитку компетентності, систему знань, умінь та навичок, прояв компетентності в різноманітних ситуаціях, особистісну значущість [91, с.7].

Відтак, ґрунтуючись на окресленій науковій позиції, *компонентами компетентності у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю* визначено такі: 1) ціннісний; 2) діяльнісний; 3) результативно-

оцінювальний. Графічну інтерпретацію структури компетентності у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю подаємо на рис. 1.9.

Рис.1.9. Структура компетентності у підготовці матеріалів для професійної діяльності

Далі є логічним визначити пріоритетні завдання формування основних професійних якостей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у процесі професійної підготовки, відповідно до ціннісного, діяльнісного, результативно-оцінювального компонентів компетентності у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю.

Ціннісний компонент компетентності у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю передбачає систему цінностей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, які впливають на підбір матеріалів для виконання фахових завдань у майбутній професійній діяльності, зумовлює їх ціннісне ставлення до майбутньої професії та її суб'єктів.

Підтвердження важливості даного компоненту компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю знаходимо у дослідженнях І. Козловської, яка наголошує на тому, що зростаючий обсяг інформації в сучасному інформаційному суспільстві відповідно вимагає у фахівців мобільності в отриманні нових знань, швидкої реакції в опрацюванні масивів даних, постійного удосконалення та розширення системно-цілісного бачення світу [91, с. 10].

Діяльнісний компонент компетентності у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю передбачає систему компетентностей, які сприятимуть реалізації завдань професійної діяльності, що містять знання алгоритму та вміння із підготовки текстів для матеріалів професійної діяльності, добір фонових та графічних зображень із застосуванням online-інструментів зі зв'язків з громадськістю.

Результативно-оцінювальний компонент компетентності у підготовці матеріалів для професійної діяльності передбачає самооцінку результатів своєї професійної діяльності з умінням аналізувати створені матеріали зі зв'язків з громадськістю щодо їх ефективності та результативності.

Дотримуючись окресленої логіки подання структурних компонентів, обґрунтуємо та визначимо критерії сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для майбутньої професійної діяльності.

За словником «Професійна освіта», *критерій* (від грец. kriterion – засіб судження, мірило) – це ознака, на основі якої дається оцінка якого-небудь явища, дії, ідеї; ознака, взята за основу класифікації [180, с. 163].

Основними вимогами, які називають вчені (С. Кульневич, В. Мазін) до формування критеріїв оцінювання явища є такі:

- мають включати найсуттєвіші, основні моменти досліджуваного явища;
- охоплювати типові сторони явища;
- характеризувати саме те, що хоче перевірити дослідник;
- бути об'єктивними;
- формулюватися ясно, коротко, точно; [117, с. 65];
- відображати динаміку вимірюваної якості в просторі і часі;
- по можливості охоплювати основні види професійної діяльності;
- розкриватися через ряд показників, за мірою вияву яких можна судити про більший чи менший рівень виразності конкретного критерію [126, с. 48].

Базуючись на окреслених наукових позиціях, до основних *критеріїв оцінювання сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю* віднесемо такі: ціннісний, змістовий, технологічний, результативно-оцінювальний, оскільки зазначені критерії корелюються з основними компонентами досліджуваної компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю та відповідають компонентам Європейської рамки кваліфікації [263], в якій прописаний характер вимог до майбутнього фахівця за такими складовими як: знання, вміння та компетенції.

Відповідно, до European Education Framework будемо здійснювати перевірку до кваліфікаційного рівня 6, який відповідає результатам навчання на першому циклі у Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Згідно до цього кваліфікаційного рівня за дескриптором «знання» студенти повинні мати поглиблені знання галузі праці або навчання, що включає критичне розуміння теорій і принципів; за дескриптором «навички» – сформовані навички демонструвати майстерність та інновації, необхідні для вирішення складних і непередбачуваних проблем у спеціалізованій професійній сфері або навчання; за дескриптором «компетенції» – управляти комплексною технічною або професійною діяльністю або проектами, нести відповідальність за прийняття рішень при непередбачуваній роботі; брати на себе відповідальність за управління професійним розвитком окремих осіб та груп [263].

Відтак, результати освіти майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за дескриптором «знання» будуть визначатися *змістовим критерієм*, за дескриптором «навички» – *технологічним критерієм*, а «компетенції» – *результативним критерієм*. Проте відповідно до *ціннісного компонента компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю* ми виокремлюємо *мотиваційно-ціннісний критерій*. Розглянемо їх.

Мотиваційно-ціннісний критерій сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для

професійної діяльності у цій сфері пов'язаний зі сформованою системою мотивів і цінностей, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних, виражається через вміння критично мислити відносно різноманітних чинників, які впливають на прийняття рішень у сферах зв'язків з громадськістю, бути ерудованим у галузі літератури, культури, мистецтва, політики та суспільного життя з метою визначення рівня загальної обізнаності майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю. Мотиваційно-ціннісний критерій дає змогу діагностувати ступінь ставлення студентів до добору інформаційних даних для підготовки матеріалів у майбутній професійній діяльності та рівень їх самостійності.

Змістовий критерій сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності розглядаємо як сукупність таких складових: володіння українською мовою, дотримання лексичних, орфоепічних, орфографічних, граматичних, стилістичних, пунктуаційних норм, знання правил мовного етикету та ведення діалогу, дотримання законів композиції та стилю; знання основних інструментів інформаційних технологій, які сприяють раціональній роботі з інформаційними даними, що включає такі етапи: збір, опрацювання, аналіз, узагальнення та систематизація, демонстрація у вигляді різних візуальних способів представлення інформаційних даних. Змістовий критерій дає змогу діагностувати рівень знань студентів, необхідних для реалізації професійних завдань з підготовки матеріалів для професійної діяльності.

Технологічний критерій сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності базується на критеріях успішного вирішення професійних завдань. Технологічний критерій дозволяє діагностувати комплекс умінь та навичок студентів із застосуванням засобів ІКТ у професійній діяльності для здійснення пошук джерел інформаційних даних, вміння їх аналізувати; навички здійснювати технологічну підготовку різноманітних документів; вміння проектувати проекти, створювати продукти зі зв'язків з громадськістю та

розробляти критерії оцінювання ефективності їх реалізації; вміння створювати інформаційні матеріали, які використовуються у сфері зв'язків з громадськістю, володіння навичками літературного редагування, копірайтингу; вміння здійснювати підготовку матеріалів для проведення спеціалізованих заходів: прес-конференцій, презентації, івентів тощо.

Змістовий та технологічний критерії націлені на вимірювання рівня сформованості діяльнісного компоненту компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності. Оскільки змістовий критерій дозволяє діагностувати рівень знань, а технологічний критерій – рівень умінь та навичок студентів.

Результативний критерій сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності передбачає оцінку виконання студентами професійних завдань, вміння аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; вміння визначати ефективні методи просування створеного інформаційного матеріалу. Цей критерій дозволяє діагностувати контроль і самоконтроль за ходом процесу підготовки матеріалів для професійної діяльності. Узагальнену графічну інтерпретацію структурних компонентів, критеріїв та показників компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю подамо на рис. 1.10.

Отже, сформованість компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності може бути визначена за такими критеріями: мотиваційно-ціннісний, змістовий, технологічний, результативний.

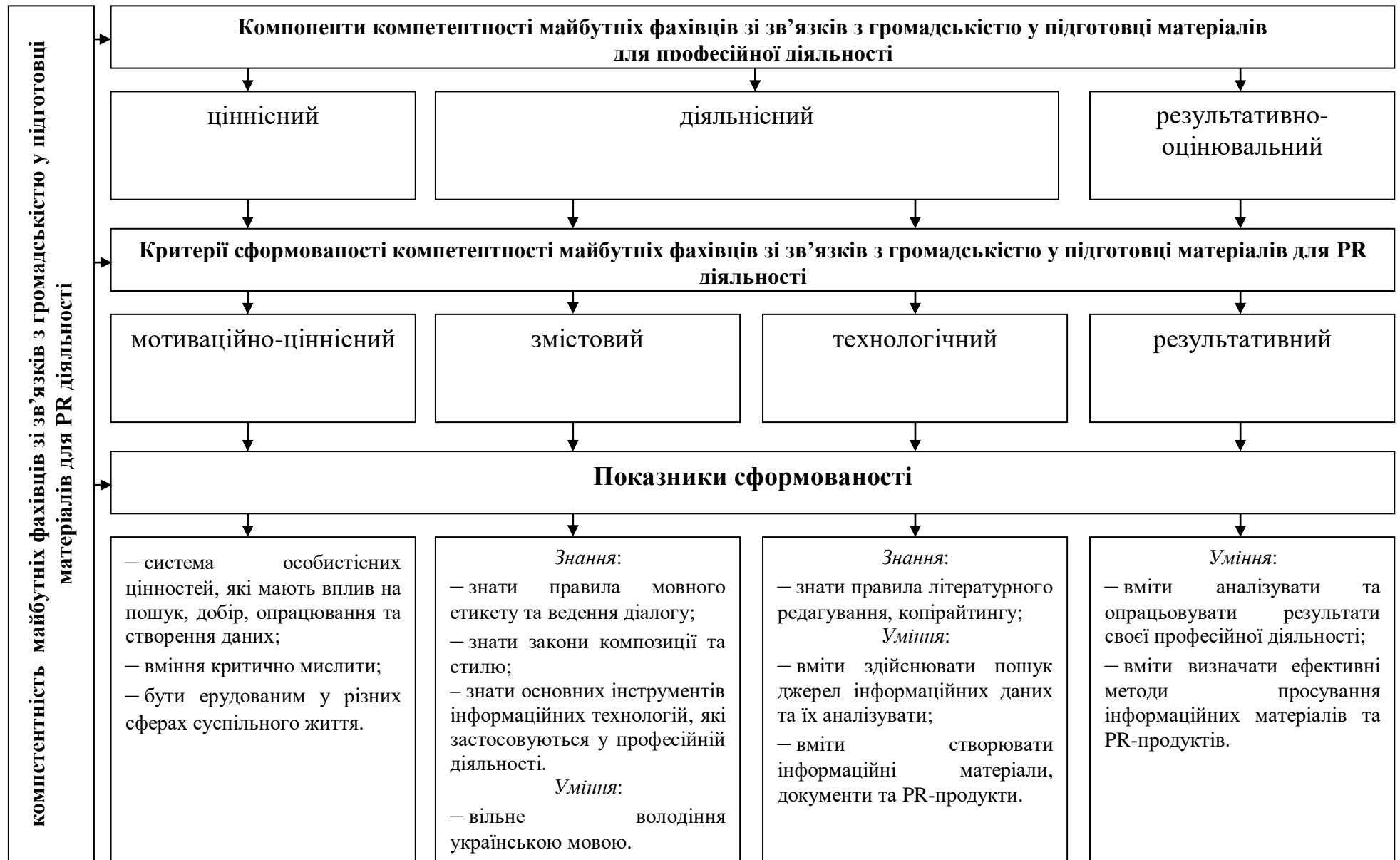

Рис. 1.10. Структурні компоненти, критерії, показники сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері

Відповідно до визначених компонентів компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності встановлено *початковий, середній, достатній та високий рівні* сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Вважаємо, що показниками рівнів означеної компетентності, за визначеними критеріями є такі:

1) *особисті цінності*, пов'язані з ціннісним ставленням до опрацювання студентами інформаційних масивів даних з метою підготовки матеріалів для подальшої професійної діяльності;

2) *знання* теорії і практики формування та розвитку компетентності у підготовці матеріалів для професійної діяльності;

3) *уміння і навички* необхідні для технологічного процесу створення інформаційних матеріалів, які використовуються у сфері зв'язків з громадськістю, підготовки документів, літературного редагування копірайтингу відповідно до вимог професії;

4) *професійні вміння і навички* аналізу та самоаналізу власної професійної діяльності з підготовки матеріалів зі зв'язків з громадськістю.

На нашу думку, *початковий рівень* сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності характеризується фрагментарними теоретичними знаннями та елементарними вміннями опрацьовувати інформацію та здійснювати підготовку матеріалів для майбутньої професійної діяльності (студент має нестійкі, ситуативні цінності, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних, несистематичне уявлення про економічні, соціальні, технологічні, політичні та етичні сфери суспільного життя, які впливають на добір матеріалів для майбутньої професійної діяльності; недосконало володіє українською мовою, допускає лексичні, орфоепічні, орфографічні, граматичні, стилістичні, пунктуаційні помилки, має базові знання правил мовного етикету та ведення діалогу, не дотримується законів

композиції та стилю; має елементарні знання основних інструментів інформаційних технологій, які використовує лише для деяких процесів збору, опрацювання, аналізу, узагальненню або систематизації інформаційних даних; має елементарні навички із застосуванням засобів ІКТ у майбутній професійній діяльності для здійснення пошук джерел інформаційних даних, відсутнє вміння їх аналізувати; епізодично застосовує знання для здійснення технологічної підготовки документів; відсутні вміння проектувати проекти та створювати продукти зі зв'язків з громадськістю; базові вміння створювати інформаційні матеріали, які використовуються у сфері зв'язків з громадськістю, має несистематичне уявлення про літературне редагування, копірайтинг; базові вміння здійснювати підготовку матеріалів для проведення спеціалізованих заходів: прес-конференцій, презентації, івентів тощо; має уявлення про оцінку виконання майбутніх професійних завдань, вміння аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; має фрагментарні знання про визначення ефективних методів просування створеного інформаційного матеріалу).

Середній рівень сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності передбачає відтворення студентом навчальної інформації, операцій, дій, засвоених ним у процесі навчання, що свідчить про володіння ним знаннями на репродуктивному рівні (студент має сформовану систему особистісних цінностей, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних; вміє критично мислити на рефлексивному рівні відносно економічних, соціальних, технологічних, політичних та етичних чинників, які впливають на прийняття рішень у сферах зв'язків з громадськістю, комплексні теоретичні знання у галузі літератури, культури, мистецтва, політики та суспільного життя; володіє українською мовою на конструктивному рівні, частково дотримується лексичних, орфоепічних, орфографічних, граматичних, стилістичних, пунктуаційних норм, але допускає помилки, має комплексні теоретичні знання правил мовного

етикету та ведення діалогу, має уявлення про закони композиції та стилю; має комплексні теоретичні знання деяких інструментів інформаційних технологій, які сприяють раціональній роботі з інформаційними даними, що включає такі етапи: збір, опрацювання, аналіз, узагальнення та систематизація, демонстрація у вигляді різних візуальних способів представлення інформаційних даних; застосовує засоби ІКТ у професійній діяльності для здійснення пошук джерел інформаційних даних, вміння їх аналізувати з незначною сторонньою допомогою; має комплексні теоретичні знання як здійснювати технологічну підготовку різноманітних документів; відсутні системні вміння проектувати проекти та створювати продукти зі зв'язків з громадськістю; вміє створювати деякі інформаційні матеріали, які використовуються у сфері зв'язків з громадськістю; має базові вміння літературного редагування та копірайтингу; вміє здійснювати підготовку деяких матеріалів для проведення спеціалізованих заходів із незначною сторонньою допомогою; має фрагментарні знання про оцінку виконання студентами майбутніх професійних завдань, вміння аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; елементарні вміння визначати ефективні методи просування створеного інформаційного матеріалу).

Вважаємо, що *достатній рівень* сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної характеризується вміннями виконувати базові завдання за відомим алгоритмом (студент має сформовану систему особистісних цінностей, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних, виражається через вміння критично мислити на особистісному рівні відносно певних чинників, які впливають на прийняття рішень у сферах зв'язків з громадськістю, має системні теоретичні знання у галузі літератури, культури, мистецтва, політики та суспільного життя, які сприяють розв'язанню професійних завдань на конструктивно-пошуковому рівні; вільно володіє українською мовою, дотримується лексичних, орфоепічних, орфографічних,

граматичних, стилістичних, пунктуаційних норм, іноді помиляється, має системні знання правил мовного етикету та ведення діалогу, має системні теоретичні знання законів композиції та стилю; має системні уявлення про можливості основних інструментів інформаційних технологій, які сприяють раціональній роботі з інформаційними даними, що включає такі етапи: збір, опрацювання, аналіз, узагальнення та систематизація, демонстрація у вигляді різних візуальних способів представлення інформаційних даних; має сформований комплекс умінь та навичок із застосуванням засобів ІКТ у професійній діяльності для здійснення пошук джерел інформаційних даних, вміння їх аналізувати; володіє умінням здійснювати технологічну підготовку документів; має сформовані навички у проектуванні проектів та створенні продуктів зі зв'язків з громадськістю; володіє основними прийомами роботи для створення інформаційних матеріалів, які використовуються у сфері зв'язків з громадськістю, має сформовані навички літературного редагування та копірайтингу; вміє здійснювати підготовку матеріалів для проведення спеціалізованих заходів на конструктивно-пошуковому рівні; має системні знання про оцінку виконання майбутніх професійних завдань, вміння аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; основні вміння визначати ефективні методи просування створеного інформаційного матеріалу).

Високий рівень сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності передбачає здатність майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю самостійно вирішувати незнайомі професійні завдання, творчо підходити до цього процесу, планувати свою діяльність і досягати поставленої мети, пропонувати альтернативні та раціональні шляхи вирішення професійних завдань (студент має сформовану систему особистісних цінностей, які мають вплив на швидкий пошук, добір, опрацювання та створення даних, виражається через вміння критично мислити, яке впливають на прийняття рішень у сферах зв'язків з громадськістю, ерудований у галузі літератури,

культури, мистецтва, політики та суспільного життя, постійно поглиблює знання у різних галузях з метою орієнтації у всіх сферах життя та якісному виконанню професійних завдань; вільно володіє українською мовою, дотримується лексичних, орфоепічних, орфографічних, граматичних, стилістичних, пунктуаційних норм, знає та дотримується правил мовного етикету та ведення діалогу, знає та дотримується законів композиції та стилю; знає та вільно застосовує інструменти інформаційних технологій, які сприяють раціональній роботі з інформаційними даними, що включає такі етапи: збір, опрацювання, аналіз, узагальнення та систематизація, репрезентувати у вигляді різних візуальних способів представлення інформаційних даних, застосування у нестандартних ситуаціях; студент має комплекс умінь та навичок застосування засобів ІКТ у нестандартних ситуаціях професійної діяльності для здійснення пошук джерел інформаційних даних, вміє їх аналізувати; володіє навичками здійснювати технологічну підготовку різноманітних документів; вміє проектувати проекти, створювати продукти зі зв'язків з громадськістю та розробляти критерії оцінювання ефективності їх реалізації; вміє створювати інформаційні матеріали, які використовуються у сфері зв'язків з громадськістю, вільно володіє навичками літературного редагування, копірайтингу; вміє творчо підходити до підготовки матеріалів для проведення спеціалізованих заходів; студент має системні знання про оцінку виконання майбутніх професійних завдань, вміє аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; вміє визначати ефективні методи просування створеного інформаційного матеріалу).

Узагальнену характеристику критеріїв й показників за рівнями сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері подаємо у табличній формі у додатку А.

Отже, відповідно до визначених структурних компонентів компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності, критеріїв та показників їх оцінки

встановлено початковий, середній, достатній та високий рівні їх сформованості.

Таким чином, для досягнення поставленої *мети*, пов'язаної з формуванням відповідних компонентів компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності необхідно розв'язати такі *завдання*:

1) формувати систему особистісних цінностей, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних, що є необхідними для реалізації фахових завдань у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю;

2) формувати систему знань, вмінь, навичок з програмної складової ІКТ, яка буде реалізована у майбутній професійній діяльності для виконання основних фахових завдань;

3) формувати у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю комплекс умінь та навичок із написання текстів для матеріалів професійної діяльності з раціональним використанням сучасних інноваційних технологій;

4) формувати вміння і навички аналізу та самоаналізу власної професійної діяльності при підготовці матеріалів зі зв'язків з громадськістю.

Реалізація основних положень здійсненого дослідницького пошуку спрямовується на обґрунтування й розроблення технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах системи дистанційного навчання, оскільки навички роботи з комп'ютером та Інтернет-навігація є визначальними чинниками навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю [255]. Результати означеної наукової розвідки буде представлено у наступному розділі дисертації.

Висновки до розділу 1

Розгляд проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах інформатизації освіти у педагогічній теорії

та практиці виявив брак комплексних досліджень та визначив такі основні проблеми: недостатнє кадрове забезпечення освітнього процесу, відсутність значного педагогічного досвіду підготовки фахівців за вказаним напрямом підготовки, що призводить до відсутності методики викладання фахових дисциплін та впровадження ІКТ у освітній процес в умовах інформатизації освіти, недосконалість змісту, форм та методів, навчально-методичних матеріалів.

Визначено, що серед основних професійних якостей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є такі: вміння створювати матеріали для діяльності зі зв'язків з громадськістю (Writing skills), вміння налагоджувати комунікацію (Communication skills), креативність (Creativity), вміння презентувати матеріал (Public speaking), організаторські вміння (Organization skills), розуміння соціальних медіа (Understanding of Social Media) тощо.

Схарактеризовано одну з основних проблем професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах інформатизації освіти: відсутність значного педагогічного досвіду підготовки фахівців за вказаним напрямом підготовки, що призводить до відсутності методики викладання фахових дисциплін та впровадження ІКТ у освітній процес в умовах інформатизації освіти. Визначено, що розв'язання даної проблеми може бути через комплексне впровадження систем дистанційного навчання в процес професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Представлено характеристику дистанційного навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. Визначено, що під системами дистанційного навчання будемо розуміти сучасні інформаційно-комунікаційні технології, які націлені на розв'язання основних освітніх завдань професійної підготовки і формування професійних якостей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Розглянуто інформаційні ресурси, які можуть бути використані в системі дистанційного навчання відповідно до основних професійних

завдань майбутніх фахівців із зв'язків з громадськістю. Визначено, що для підготовки матеріалів для професійної діяльності таких як: написання статей і виступів у ЗМІ, програм зі зв'язків із громадськістю, рекламних матеріалів тощо, пропонуємо застосовувати такі інформаційні ресурси – статичну та динамічну інфографіку, текстові редактори, блоги, сайти. Для розповсюдження контенту та налагодження комунікації вважаємо за необхідне користуватися online інструментами такими як: соціальні мережі, електронні видання, онлайн-телебачення та радіомовлення, чати, інтернет-форуми та віртуальні організації, вебінари, відео конференції, дошки повідомлень тощо.

Визначено переваги дистанційного навчання, а саме: навчання в зручному для студентів темпі, що зумовлений індивідуальним особливостями сприйняття навчального матеріалу; свобода та гнучкість, які виражаються у індивідуальному виборі часу, місця та тривалості навчання; доступність, яка забезпечується завдяки вільному доступу до навчальних матеріалів з будь-якого пристрою підключеного до мережі Інтернет незалежно від географічного розташування студента; мобільність, що передбачає ефективний зворотній зв'язок між викладачем та студентом за допомогою визначених ресурсів мережі; технологічність, що полягає у впровадженні інноваційних технологій, засобів у процес навчання; соціальна рівноправність, що пов'язана з комфортністю та рівноправністю умов для творчого навчання незалежно від соціального статусу та стану здоров'я.

Проаналізовано недоліки дистанційного навчання, а саме: відсутність особистісної мотивації студента, нераціональна організація власної траєкторії навчання та орієнтація на освітній результат.

При цьому доведено, що пріоритетною професійно-особистісною якістю фахівців зі зв'язків з громадськістю, а також головним індикатором якості їх професійної підготовки є компетентність у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері як виду професійної компетентності, що є багатокомпонентною, багатоаспектною інтегрованою характеристикою, яка

синтезує провідні професійно-особистісні якості, а також готовність реалізувати їх у професійній діяльності.

Обґрунтовано структуру компетентності фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності, що містить ціннісний, діяльнісний, результативно-оцінювальний компоненти. Відповідно окресленим компонентам виокремлено мотиваційно-ціннісний, змістовий, технологічний, результативний критерії й початковий, середній, достатній та високий рівні сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності.

Отже, представлений у цьому розділі аналітичний огляд стану дослідженості проблеми, специфічних особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах інформатизації освіти у вітчизняній і зарубіжній теорії та практиці закладів вищої освіти, характеристика систем дистанційного навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, висвітлення сутності, структури, критеріїв, показників та рівнів сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є необхідною й достатньою базою для обґрунтування, розробки відповідної технології у наступному розділі дисертації.

Наукові результати цього розділу опубліковано в таких працях автора: [148], [151], [152], [153].

РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ У ПІДГОТОВЦІ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Визначено сучасний стан застосування систем дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. Обґрунтовано і розкрито технологію формування компетентності у професійній підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційного навчання, яка є педагогічною технологією, що відповідає ustalеним у педагогічній теорії критеріям технологічності, а саме: концептуальності, системності, керованості, алгоритмізованості, відтворюваності, ефективності, діагностичності (за Г. Селевком).

2.1. Сучасний стан застосування систем дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю

З метою визначення сучасного стану застосування систем дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю й обґрунтування доцільності розробки й впровадження відповідної технології нами було проведено пілотне дослідження у засіб використання методу анкетування. Майбутнім фахівцям зі зв'язків з громадськістю було запропоновано анкету «Електронні ресурси у майбутній професійній діяльності», що містить дев'ять запитань, серед яких дослідницький інтерес на цьому етапі експерименту мали такі:

1. Наскільки значущим для Вас є застосування систем дистанційного навчання для отримання фахової освіти у ЗВО?

2. Чи сприяє, на Вашу думку, застосування дистанційного навчання у освітньому процесі для оволодіння професійними навичками?
3. З якою метою Ви найчастіше застосовуєте ресурси мережі Інтернет для формування професійної компетентності?
4. На формування яких якостей майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю, на Вашу думку, впливає застосування online ресурсів у освітньому процесі?
5. Чи необхідно, на Вашу думку, формувати у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю вміння застосовувати online ресурси для створення матеріалів для професійної діяльності?
6. Назвіть способи налагодження комунікації за допомогою online ресурсів у майбутній фаховій діяльності.
7. Наскільки важливе місце повинно займати формування вмінь працювати з ресурсами online у професійній підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю?
8. Чи поглиблюєте Ви свої знання про ресурси мережі Інтернет і можливості їх застосування у майбутніх фаховій діяльності?
9. На заняттях з яких дисциплін, на Вашу думку, необхідно демонструвати застосування online ресурсів, які є цінними у майбутніх професійній діяльності ?

У анкетуванні брало участь 146 студентів 1, 2 та 3 курсів напряму підготовки «Журналістика» спеціалізації «Реклама та зв'язки з громадськістю» вищих навчальних закладів України. Відзив становить 95,89 %. Його результати продемонстрували, що для переважної більшості майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю застосування систем дистанційного навчання для отримання фахової освіти у ЗВО є дуже важливими. (Додаток Г). На друге запитання 92,46% (135 чоловік) опитаних студентів відповіли, що корисним є застосування дистанційного навчання у освітньому процесі для опрацювання навчального матеріалу. Так, 92,46% студентів вважають, що застосування дистанційного навчання у освітньому

процесі сприяє оволодінню професійними навичками, а лише 7,54% не побачили взаємозв'язку між застосуванням систем дистанційного навчання та оволодінням професійними навичками фахівця зі зв'язків з громадськістю. Про мету застосування ресурсів мережі Інтернет 24,24% студентів відповіли, що використовують для пошуку матеріалів, 25,25% – для перегляду відео, 9,09% – для створення презентацій, 13,14% – для самоосвіти, 9,09% студентів застосовують ресурси мережі Інтернет з метою ділової комунікації і 19,19% – з метою особистої комунікації.

На запитання про вплив застосування online ресурсів у освітньому процесі на формування якостей майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю студенти розподілили таким чином: 35,71% (50 студентів) вважають, що застосування ресурсів мережі Інтернет у освітньому процесі впливають на формування вміння створювати матеріали для діяльності зі зв'язків з громадськістю, 37,86% (53 студенти) побачили вплив на формування вміння налагоджувати комунікацію, 5% (7 студентів) прослідкували зв'язок з формуванням креативності, 17,85% (25 студентів) вважають, що застосування даних ресурсів ефективно вплине на вміння презентувати матеріал, 3,58% (5 студентів) вважають, що в результаті поліпшиться розуміння соціальних медіа. (Додаток Г).

Наступний блок запитань уможливив визначення рівня усвідомлення студентами важливості впровадження сучасних інформаційних технологій у професійній підготовці фахівців зі зв'язків з громадськістю. Так, на запитання про необхідність формувати у студентів уміння застосовувати online ресурси для створення матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю 93,10% відповіли «так», 6,90% – «ні». Так, 27,86% респондентів вважають, що основним способом налагодження комунікації як особистої так і професійної є використання менеджерів (whatsapp, viber тощо), 58,57% опитаних відповіли, що комунікація через соціальні мережі (<https://www.facebook.com/>, <https://vk.com>, <https://www.instagram.com/>, <https://twitter.com> тощо) має займати важливе місце у професійній діяльності

майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю, 10,00% студентів зазначили, що вважають за доцільне застосувати для комунікації у майбутньої професійної діяльності skype зв'язок і 3,57% суб'єктів анкетування вказали, що комунікація із застосуванням ресурсів мережі Інтернет не важлива у майбутній діяльності фахівця зі зв'язків з громадськістю.

Аналіз відповідей на запитання про важливість застосування ресурсів online для формування фахових компетентностей виявлено, що 55,17% опитаних відводять дуже важливе місце, а 45,83% студентів відмітили, що такі вміння є необхідними у діяльності фахівця зв'язків з громадськістю.

Думки студентів щодо поглиблення знання про ресурси мережі Інтернет і можливості їх застосування у майбутніх фаховій діяльності розподілилися таким чином: більшість, а це 55,71% зазначили, що не поглиблюють, а 44,29% студентів іноді читають тематичні блоги, сайти тощо.

На думку студентів, серед навчальних дисциплін, на заняттях з яких необхідно застосовувати online ресурси, які доцільно використовувати під час професійної діяльності переважають дисципліни професійного циклу.

Думки студентів щодо визначення свого рівня застосування електронних ресурсів у майбутній фаховій діяльності розподілилися таким чином: більшість, а це 75,86% оцінили як середній, 20,69% – як високий, 3,45% респондентів визначили свій рівень як низький.

Теоретично значущим для дослідження були дані щодо основних професійних вмінь та якостей майбутніх фахівців зв'язків з громадськістю. Узагальнення одержаних відповідей дало змогу зробити низку висновків: найважливішим серед якостей респонденти (61,90%) виділили уміння створювати матеріали для діяльності зі зв'язків з громадськістю. Так, по 14,29% опитаних визначили головним уміннями налагоджувати комунікацію та уміння презентувати матеріал. Лише 9,52% студентів відзначили – креативність.

Наступний блок запитань дає змогу визначити найбільш важливі

уміння працювати з електронним ресурсами за рівнем їх значущості для опитуваних в межах майбутньої діяльності зі зв'язків з громадськістю. Результати опитування подаємо у табл. 2. 1.

Таблиця 2.1

Ранжування рівня значущості вмінь працювати з електронним ресурсами, що стосуються розвитку їх професійної компетентності

Назва уміння	Ранжування					
	I	II	III	IV	V	VI
Написання статей і виступів у ЗМІ за допомогою текстових редакторів online	10,53%	21,05%	10,53%	26,32%	15,79%	15,79%
Візуалізація контенту за допомогою інфографіки	57,89%	10,53%	21,05%	0,00%	5,26%	5,26%
Контент аналіз матеріалів	0,00%	21,05%	5,26%	15,79%	31,58%	26,32%
Налагодження комунікації з використанням ресурсів online	5,26%	0,00%	26,32%	21,05%	21,05%	26,32%
Розповсюдження контенту за допомогою ресурсів online	10,53%	26,32%	10,53%	15,79%	21,05%	15,79%
Вміння добирати раціональні методи і ресурси для майбутньої професійної діяльності	15,79%	21,05%	26,32%	21,05%	5,26%	10,53%

Так, 57,89% опитуваних найважливішою складовою розвитку їх професійної компетентності щодо вмінь працювати з електронним ресурсами вважають вміння візуалізації контенту за допомогою інфографіки. На друге місце за рівнем значущості 26,32% респондентів відносять вміння розповсюдження контенту за допомогою ресурсів online. Третє місце студенти (по 26,32%) розподілили між вмінням налагодження комунікації з використанням ресурсів online та вмінням добирати раціональні методи і

online ресурси для майбутньої професійної діяльності. Менш значущим для студентів виявилось вміння написання статей і виступів у ЗМІ за допомогою текстових редакторів (четверте місце та 26,32% опитаних). 31,58% респондентів допустили, що вміння контент аналізу матеріалів є найменш важливим серед названих умінь працювати з електронним ресурсами, що стосуються розвитку їх професійної компетентності як майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Результати анкетування, які, певною мірою, відображають загальний стан дослідження даного феномену у студентів вищих навчальних закладів України, дають підстави стверджувати, що з огляду на наявність у респондентів потреби у застосуванні ресурсів online у майбутній діяльності фахівців зі зв'язків з громадськістю, можна визначити рівень сформованості навичок застосування електронних ресурсів у майбутній професійній діяльності як недостатній. І лише у невеликого відсотку студентів спеціалізації «реклама та зв'язки з громадськістю» виявлено високий та достатній рівень сформованості компоненти фахової компетентності, яка відповідає за застосування електронних ресурсів у майбутній професійній діяльності.

Ефективність професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання значною мірою визначається мотивацією до застосування дистанційного навчання в освітній процес. З метою виявлення ставлення студентів до впровадження систем дистанційного навчання в освітній процес підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю та визначення рівня професійного застосування ресурсів online було проведено анкетування студентів 1 курсу ЗВО України.

У межах завдань дослідження певний інтерес представляло визначення рівня професійної підготовки роботи з ресурсами мережі Інтернет. Так, 26,92 % студентів, майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю навчалися професійно працювати з ресурсами online, а 73,09 % – ні.

Наступним етапом реалізації завдань дослідження було визначення

рівня усвідомлення студентами значущості володіння ресурсами online у майбутній професійній діяльності фахівця зв'язків з громадськістю. Відповіді студентів щодо застосування мережних технологій у майбутній фаховій діяльності розподілилися таким чином: більшість учасників анкетування, а це 71,37% вважають, що застосування сучасних інформаційних технологій на базі ресурсів мережі Інтернет є невід'ємною складовою їхніх майбутніх професійних завдань, 23,08% допускають, що їм, як майбутнім фахівцям зі зв'язків з громадськістю, не знадобляться вміння застосовувати мережні ресурси, і 5,56% було важко відповісти на дане запитання (рис. 2.1).

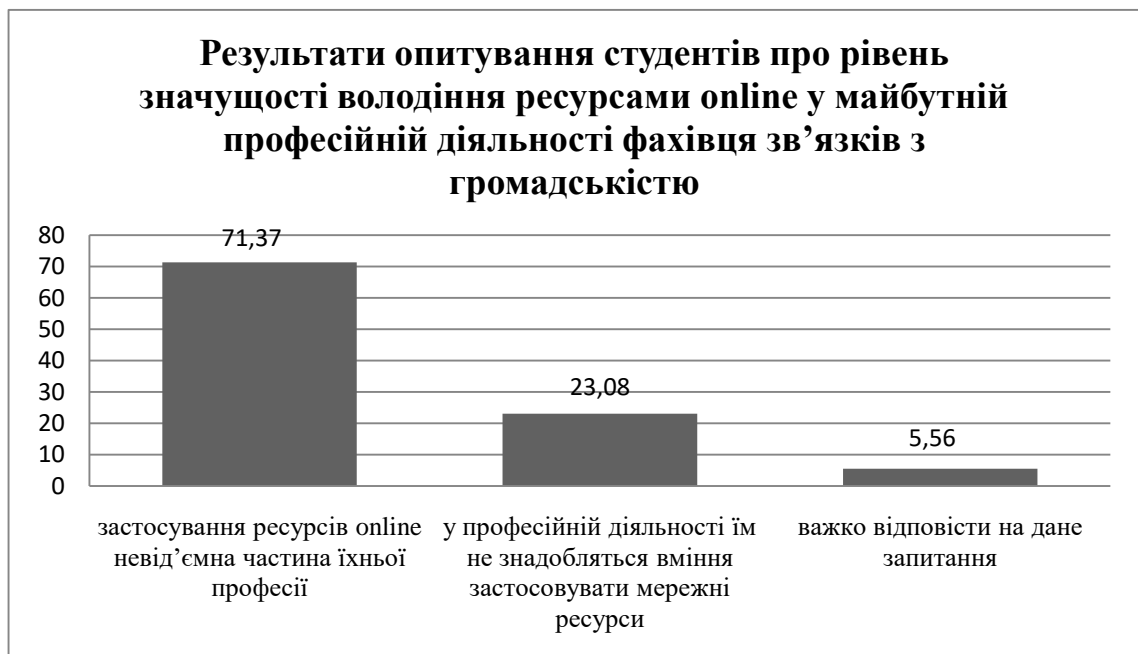

Рис. 2.1. Результати опитування студентів про рівень значущості володіння ресурсами online у майбутній професійній діяльності фахівця зв'язків з громадськістю

Із відповідей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю на запитання про їх обізнаність із інформаційними ресурсами, які можна застосовувати в майбутній професійній діяльності, ми дійшли висновку, що 41,45 % опитаних мають правильні уявлення про фахове застосування мережних ресурсів, а 58,55 % не ознайомлені з відповідними online інструментами.

Аналізуючи відповіді студентів щодо застосування ними ресурсів

мережі Інтернет, можемо зазначити, що результати розподілилися наступним чином: найбільша кількість майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, а це 30,9 % – є користувачами соціальних мереж, 17,2% студентів використовують пошукову систему Google для здійснення пошуку, 15,01 % – застосовують у своїй роботі електронні перекладачі, 14,58 % для комунікації використовують електронну пошту, 10,2 % – мають власні блоги або часто коментують цікаві для них блоги, 8,02 % — переглядають і використовують сайти електронних бібліотеки для пошуку матеріалів та лише 4,08 % – знають про вікіресурси.

Ураховуючи відповіді на запитання щодо мети застосування мережних ресурсів, можемо стверджувати, що найбільша кількість учасників анкетування (32,87 %) здійснюють пошук інформації через пошукові системи, 31,64 % майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю застосовують online ресурси мережі Інтернет для комунікації з друзями, 24,27 % студентів – переглядають відео, фільми та слухають музику, 7,53 % – через ресурси мережі Інтернет купують товари і лише 3,69 % майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю – підвищують свій рівень знань за допомогою відкритих освітніх ресурсів на платформах дистанційного навчання.

Так, 15,81% майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю обізнані з безкоштовними платформами дистанційного навчання, а 84,19% студентів взагалі про них нічого не чули. Переважна більшість майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю (76,5%) самостійно не опанували нові інформаційні ресурси мережі Інтернет, 23,5 % – розглядали ресурси online і думали про їх застосування у майбутній фаховій діяльності.

Отже, як видно з результатів пілотного дослідження, для досягнення мети дослідження щодо якісної професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання необхідно розв'язати такі завдання: навчити майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю працювати з системами дистанційного навчання; навчити

майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю орієнтуватися в інформаційних ресурсах мережі Інтернет відповідно до їх застосування у майбутній професійній діяльності; оволодіти навичками інформаційного пошуку, ресурсами для опрацювання інформаційних даних; використовувати online ресурси для підготовки і оформлення матеріалів для професійної діяльності; повідомити основні способи налагодження комунікації із використанням online-ресурсів.

Поряд з проведенням представленого вище пілотного дослідження, нами також було проаналізовано досвід США щодо опитування 200 учасників експерименту, які мали середній досвід роботи у сфері зі зв'язків з громадськістю близько 12 років (M. Hardin, D. Pompper) [159]. Отримані результати дали підстави з'ясувати, що переважна більшість респондентів (57%) визначили навички підготовки матеріалів для зв'язків з громадськістю – ключовими компетентностями, які фахівці зі зв'язків з громадськістю використовують у 71% професійної діяльності у сфері зв'язків з громадськістю. У зв'язку з цим, науковці (J. Haberstroh) пропонують запровадити додаткові курси, які сприятимуть формуванню навичок у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю до основних навчальних програм підготовки за спеціальністю «Зв'язків з громадськістю» [273].

Відзначимо, що ми погоджуємося з думкою зарубіжних науковців. Однак, вважаємо більш доцільним й виправданим, впроваджувати у процес професійної підготовки фахівці зі зв'язків з громадськістю сучасні освітні технології на базі систем дистанційного, що покращують якість й оптимізують вивчення основних дисциплін, які націлені на формування компетентності у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю.

2.2. Обґрунтування концептуальних засад технології формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності в умовах дистанційної форми навчання

Реалізація *технологічного підходу* до сучасної вищої освіти є пріоритетним напрямом її модернізації. Хоча поняття технологія переважно асоціювалось зі сферою матеріального виробництва й трактувалось як сукупність виробничих процесів у певній галузі, а також науковий опис засобів виробництва (за словником С. Ожегова) [162, с. 797].

Варто відзначити, що у гуманітарні галузі технології почали проникати пізніше. У педагогіці поняття *«педагогічна технологія»* з'явилося у другій половині ХХ ст. При цьому В. Беспалько довів, що провідними відмінностями педагогічних технологій від інших є те, що вони сприяють більш ефективному навчанню за рахунок підвищення інтересу й мотивації до нього [22].

Пріоритетними *особливостями* педагогічних технологій є такі:

- наближає навчальне середовище до професійних умов;
- здійснює інтеграцію навчальної й професійної діяльності, що підвищує ефективність освіти, оскільки орієнтує студентів на повне й цілісне бачення своєї професійної діяльності;
- стимулює професійно-педагогічне й особистісне самовизначення студентів;
- сприяє процесу становлення нестандартного творчого професіонала (В. Адольф) [1].

Найбільш ґрунтовними є визначення *педагогічної технології* як системи функціонування всіх компонентів педагогічного процесу, що побудована на науковій основі й запрограмована в часі й у просторі та призводить до визначених результатів (Г. Селевко) [188]; як системної сукупності й порядку функціонування всіх особистісних, інструментальних і

методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей (М. Кларін) [89].

Відтак, маємо підстави вважати, що технологія формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю є педагогічною технологією, яка має відповідати певним *критеріям технологічності*. За Г. Селевком такими є:

- ✓ *концептуальність*, що передбачає її певне концептуальне підґрунтя, а саме її узasadнення на ідеях певних наукових підходів та принципів;

- ✓ *системність*, що полягає у взаємозв'язку, взаємозумовленості й цілісності її складників;

- ✓ *керованість* як можливість цілепокладання, планування, проектування, поетапної діагностики, варіювання методів та форм;

- ✓ *алгоритмізованість*, що пов'язується поетапною реалізацією технології;

- ✓ *відтворюваність* полягає в можливості її використання у формі повторення або відтворення в інших закладах освіти;

- ✓ *ефективність* відбивається у гарантованому досягненні мети;

- ✓ *діагностичність* передбачає застосування в процесі реалізації технології певних діагностичних методик [188].

Далі визначимося з метою пропонованої технології. При цьому будемо базуватися на розумінні *мети* як «усвідомленого образу передбачуваного результату, на досягнення якого спрямована дія людини» [181, с.440], тобто будемо її трактувати як *результативну мету*, яка конкретизується у *процесуальних* цілях (завданнях), що полягають у створенні умов щодо досягнення кінцевої мети.

Зауважимо, що в основу процесу визначення мети пропонованої технології покладено підхід до розуміння компетентності майбутніх фахівців

зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю як складного утворення, що включає:

1. *Формування цінностей майбутньої професійної діяльності.* У результаті цього розвиваються системи особистісних поглядів, які в подальшому мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних, що є необхідними для реалізації фахових завдань у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю, студенти володіють знаннями у галузі літератури, культури, мистецтва, політики та суспільного життя, які впливають на прийняття рішень у сферах зв'язків з громадськістю (ціннісний компонент).

2. *Засвоєння студентами теоретичних знань та практичних навичок.* Результатом цього напряму діяльності є: володіння українською мовою, із дотриманням лексичних, орфоепічних, орфографічних, граматичних, стилістичних, пунктуаційних норм, знання правил мовного етикету та ведення діалогу, дотримуватися законів композиції та стилю; знання основних інструментів інформаційних технологій, які сприяють раціональній роботі з інформаційними даними, що включає такі етапи: збір, опрацювання, аналіз, узагальнення та систематизація, демонстрація у вигляді різних візуальних способів демонстрації інформаційних даних (діяльнісний компонент).

3. *Оволодіння способами застосування отриманих інформаційних даних для правильного написання текстів та матеріалів діяльності зі зв'язків з громадськістю із раціональним використанням сучасних інноваційних технологій.* Підсумком цього є формування способів пошук джерел інформаційних даних, вміння їх аналізувати, критично осмислювати; формування навичок технологічної підготовки різноманітних документів, проектування проекту, створення продуктів зі зв'язків з громадськістю та критеріїв оцінювання ефективності їх реалізації; формування вмінь та навичок створювати інформаційні матеріали, які використовуються у майбутній професійній діяльності, володіння навичками літературного

редагування, копірайтингу; вміння здійснювати підготовку матеріалів для проведення спеціалізованих заходів: прес-конференцій, презентації, івентів тощо (діяльнісний компонент).

4. *Опанування формами, методами та засобами самоаналізу результатів своєї професійної діяльності.* Результатом цього є вміння здійснювати оцінку виконання майбутніх професійних завдань, аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; визначати ефективні методи просування створених матеріалів діяльності зі зв'язків з громадськістю (оцінково-результативний компонент).

Відтак *результативною метою* розробленої нами технології є формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності (її сутність та структуру представлено у підрозділі 1.3), а *процесуальною метою* створення умов, які позитивно впливають на підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, що сприяє розвитку основних компонентів компетентності у підготовці матеріалів для майбутньої професійної діяльності фахівцями зі зв'язків з громадськістю: ціннісного, діяльнісного, результативно-оцінювального.

Аналізуючи наукові напрацювання А. Алексюк [5], які стосуються дослідження сутності педагогічних умов, прийшли до такого розуміння педагогічних умов. Під *педагогічними умовами* формування компетентності фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності будемо розуміти сукупність взаємопов'язаних заходів, які забезпечують внесення прогресивних змін у цілісне функціонування професійної підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю з метою підвищення рівня сформованості їх компетентності у підготовці матеріалів для майбутньої професійної діяльності.

Ураховуючи аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження (М. Taylor) [296], на нашу думку, для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у

підготовці матеріалів для професійної діяльності необхідним є дотримання таких педагогічних умов:

1) мотиваційне забезпечення навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, що ґрунтується на міждисциплінарному характері навчання дисциплін професійної підготовки, з урахуванням формування ставлення студента до добору інформаційних матеріалів;

2) оновлення змісту, форм та методів дисциплін професійного циклу та впровадження системи дистанційного навчання у процес професійної підготовки на компетентнісних засадах;

3) залучення майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю до виконання фахових завдань із застосуванням сучасних інноваційних технологій у розробці матеріалів для професійної діяльності.

Відзначимо, що у процесі обґрунтування й розробці технології професійної підготовки ми брали за основу підходи Г. Селевка, щодо проблем технологізації освіти, згідно до яких, структура педагогічної технології містить концептуальну, змістову, процесуальну складові [188]. Отже розглянемо їх.

Концептуальні засади технології націлені на оптимальне формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності, якому сприятиме комплексне застосування і чітке дотримання методологічних засад сучасної педагогіки, а саме впровадження у освітній процес синтезу ідей системного, культурологічного, аксіологічного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного та компетентнісного наукових підходів, а також принципів системності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, пріоритетності гуманістичних цінностей, демократизму та індивідуалізації, самопізнання та саморозвитку.

Представимо цілісний огляд наукових підходів, що становитимуть методологічний базис нашого дослідження.

Системний підхід було обґрунтовано і розроблено в працях В. Афанасьєва [12], І. Блауберга [27], В. Садовського [187], Е. Юдіна [250]. Відомі науковці виокремлюють показники, що характеризують систему як об'єкт пізнання, а саме: цілісність, структурність, взаємозв'язок системи й середовища, ієрархічність. Доцільність реалізації системного підходу у педагогічних дослідженнях доведена у студіях Н. Кузьміної, що визначає педагогічну систему як «безліч взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, підпорядкованих меті виховання, освіти, навчання молодого покоління й дорослих людей» [113, с. 10].

Ми поділяємо наукові погляди (Л. Хомич) про те, що завдяки реалізації системного підходу з'являється можливість формувати системне мислення, проводити системний самоаналіз своєї діяльності, розробляти цілісні моделі, що є важливим вмінням для майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, оскільки ці вміння необхідні для опрацювання великої кількості інформаційних даних, підбору масивів даних для матеріалів зі зв'язків з громадськістю та створення матеріалів різного типу для професійної діяльності, регуляції власної діяльності майбутніми фахівцями зі зв'язків з громадськістю [237].

Особистісно зорієнтований підхід (Н. Алексєєв [4], Д. Белухін [16], В. Давидов [59], В. Сериков [191], І. Якиманська [251]) ґрунтується на ідеях діалогу, співпраці, співтворчості, поваги до особистості. При цьому взаємини викладача й студента будуються на гуманному ставленні до студента, довірі, підтримці його індивідуальності, послідовному ставленні до студента як суб'єкта власного розвитку. Тобто стосунки між викладачем та студентом мають «міжсуб'єктний» паритетний характер і будуються на підґрунті принципу рівності, діалогізму, співіснування, свободи, єдності, прийняття (А. Орлов) [165].

Отже, базуючись на дефініції особистісно зорієнтованого підходу, що подається в Українському педагогічному словнику (автор С. Гончаренко), будемо трактувати його як послідовне ставлення педагога до студента як до

особистості, як до самосвідомого відповідального суб'єкта власного розвитку [52, с. 243].

Вважаємо, що основною метою реалізації особистісно орієнтованого підходу у освітньому процесі є визначення та розкриття індивідуальних особливостей кожного студента, який отримує фах «Зв'язки з громадськістю», допомогти майбутнім фахівцям самореалізуватися у майбутній професійній діяльності. Теоретично значущою для нас є думка Н. Письменної про те, що ефективність реалізації ідей особистісно зорієнтованого підходу залежить від його основних завдань:

- розвинути індивідуальні пізнавальні здібності кожного студента;
- максимально виявити, ініціювати, використати індивідуальний досвід особистості;
- допомогти особистості пізнати себе, самовизначитися та самореалізуватися;
- сформувати в майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю культуру життєдіяльності, яка дає можливість продуктивно будувати своє повсякденне та майбутнє професійне життя, правильно визначати його напрямки [95, с. 254].

Культурологічний підхід (Є. Бондаревська [33], Б. Гершунський [51], Е. Гусинський [57], М. Каган [83], Ю. Турчанинов [57], В. Франкл [230]) зумовлює трактування вищої освіти як процесу становлення людини в культурі. Закономірності такого розвитку обґрунтовано в культурно-історичній теорії Л. Виготського про зумовленість внутрішнього розвитку людини зовнішніми культурними подіями [48]. При цьому людина є суб'єктом культури, носієм культурного світопорядку (М. Каган) [84]. Варто зауважити, що культурологічний підхід в освіті І. Колмогорова визначає як сукупність теоретико-методологічних положень та організаційно-педагогічних заходів, спрямованих на створення умов для освоєння й трансляції педагогічних цінностей і технологій, котрі забезпечують творчу

самореалізацію особистості майбутнього фахівця у професійній діяльності [93, с. 166].

На нашу думку, основним завданням культурологічного підходу є формування інформаційної культури, яка є складовою професійної культури майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю та характеризується здатністю у раціональному опрацюванні інформаційних масивів даних, культурою мовлення, що впливає на дотримання мовних норм в усному та письмовому мовленні, культурою раціонального використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у майбутній професійній діяльності, здатністю до самоосвіти протягом всього життя, до саморозвитку та самоаналізу результатів майбутньої професійної діяльності у відповідності до пріоритетів суспільного життя.

Діяльнісний підхід (П. Гальперін [49], В. Давидов [59], О. Леонт'єв [123]) ґрунтується на ідеї, що засвоєння змісту освіти здійснюється не шляхом прямої передачі студенту інформації, а в процесі його власної, внутрішньомотивованої активності, спрямованої на предмети та явища навколишнього світу (О. Леонт'єв) [123]. Цей підхід у професійній підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю ґрунтується на врахуванні специфіки майбутньої професійної діяльності та проекції різноманітних інноваційних інструментів для створення матеріалів для професійної діяльності через зміст навчальних предметів циклу професійної підготовки. Діяльнісний підхід у освітньому процесі демонструється виявленням єдності підсистем викладання й учіння навчальних предметів професійної підготовки, які функціонують у нероздільній цілісності, взаємозв'язках і взаємовпливах.

Теоретичний аналіз досліджень учених виявив, що процес навчання при дотриманні ідей діяльнісного підходу слід будувати таким чином, щоб його основною метою стало формування умінь здійснювати діяльність. У свою чергу, діяльність реалізується при виконанні дій та операцій, які необхідні для вирішення визначених завдань. Систему операцій, що

забезпечують вирішення задач, називають способом дій. Тобто, кінцевою метою навчання, згідно теорії діяльнісного підходу, є формування способу дій (Г. Атанов) [11].

Беручи до уваги окреслені позиції, вважаємо, що професійна діяльність майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю має свою специфіку, яка поєднує вміння планувати процес підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю; здійснювати пошук джерел інформаційних даних, аналізувати їх; забезпечувати надійність та достовірність інформації, яка буде задіяна у створенні інформаційних матеріалів для професійної діяльності; прогнозувати рівень їх сприйняття громадськістю.

Компетентнісний підхід було представлено у студіях відомих вітчизняних науковців, таких, як-от: Г. Беленька [15], Н. Бібік [26], О. Дубасенюк [63], О. Пометун [175], О. Савченко [185]. Ми поділяємо їх думку про те, що завдяки компетентнісному підходу з'являється можливість для самоорганізації студентом своєї освітньої діяльності, прояву творчих здібностей у процесі навчання з метою реалізації їх у майбутній фаховій діяльності, формування власної точки зору та об'єктивного оцінювання всіх набутих компетенцій студента під час освітнього процесу.

На нашу думку, основними завданнями компетентнісного підходу у фаховій підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є формування основних професійних компетентностей. Оскільки, як вдало зазначає Н. Бібік, розгляд результату відбувається з погляду затребуваності в суспільстві, забезпечення спроможності випускника відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання життєвих проблем, пошуку свого «Я» в професії і соціальній структурі [26, с. 47].

Варто зауважити, що компетентнісний підхід акцентує увагу на результатах освіти, причому як результат освіти розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти у різних проблемних ситуаціях (А. Хуторський) [236].

У результаті впровадження основних ідей компетентнісного підходу у процес професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, у студентів формуються навички створення інформаційних матеріалів, які використовуються у сфері зв'язків з громадськістю, навички літературного редагування та копірайтингу; навички підготовки матеріалів для проведення спеціалізованих заходів; навички самоаналізу та опрацювання результатів своєї професійної діяльності. При цьому є очевидним, що реалізація ідей компетентнісного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю можлива за умови дотримання у навчальному процесі низки функцій компетентнісного підходу: методологічно-регулятивної; концептуально-теоретичної; проектно-технологічної; моделювально-прогностичної; критеріально-оцінювальної (Л. Єлагіна [65], А. Мітяєва [135]).

Оскільки компетентнісний підхід у освіті пов'язаний з особистісно зорієнтованим і діяльнісним підходами до навчання та ґрунтується на особистості студента, тому він може бути реалізованим і перевіреном тільки в процесі виконання конкретним студентом певного фахового завдання зі створення матеріалів для майбутньої професійної PR-діяльності (О. Гулай) [55].

Обґрунтування технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, яка базується на засадах компетентнісного підходу, передбачає поступову переорієнтацію домінуючої освітньої парадигми з переважної трансляції знань і формування навичок на створення умов для активного набуття майбутніми фахівцями зі зв'язків з громадськістю системи компетентностей. Тобто компетентнісний підхід передбачає зміщення акценту з накопичування майбутнім фахівцем зі зв'язків з громадськістю нормативно визначених знань, умінь та навичок на формування його здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності, як варіант – підготовці матеріалів для професійної діяльності.

Оскільки компетентнісний підхід орієнтується на професійну компетентність як якість особистості майбутнього фахівця, що характеризує рівень його інтеграції у середовище професійної діяльності, як і у різні соціальні середовища, входження у які виявляє необхідність виконувати різні соціальні ролі [91], тому нами було розроблено навчально–методичне наповнення на базі системи дистанційного навчання, яке сприяє інтеграції майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю у атмосферу майбутньої фахової діяльності, в нашому випадку – залучатиме до розробки матеріалів для майбутньої професійної діяльності.

Відзначимо, що представлений вище аналіз наукових підходів надав можливість обґрунтувати провідні *принципи* технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання. При цьому будемо базуватися на їх визначенні як першооснови, керівної ідеї, основного правила поведінки. ... «У логічному сенсі принцип є центральним поняттям, підґрунтям системи, що становить узагальнення й поширення якогось положення на всі явища тієї галузі, з якої цей принцип абстраговано...» [227, с. 382].

За цільовим призначенням у процесі професійної підготовки мають бути реалізовані такі принципи:

- *системності та послідовності*, який сприяє побудові освітнього процесу професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю від простого до складного, засвоєння знань у системі, яка демонструє внутрішні та зовнішні міжпредметні зв'язки циклу професійних дисциплін. За допомогою даного принципу відбувається поетапний підхід засвоєння знань, вмінь та формування навичок у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, які необхідні їм у подальшій професійній роботі;
- *зв'язку теорії з практикою*, який передбачає поєднання теоретичних знань основних правил та алгоритмів підготовки матеріалів для

професійної діяльності та їх практичне створення за допомогою реалізації засобів сучасних інноваційних технологій;

- *пріоритетності гуманістичних цінностей*, який сприяє формуванню у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю ціннісного ставлення до інформаційних даних, людей, повагу до творчості у фаховій діяльності, реалізації свободі вибору інформаційних даних для створення професійних матеріалів;

- *демократизму*, який забезпечує професійною підготовкою майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за їх потребами;

- *індивідуалізації та диференціації*, який враховує індивідуальні особливості сприйняття навчального матеріалу кожним студентом;

- *самопізнання та саморозвитку*, який спонукає фахівців зі зв'язків з громадськістю до постійного вдосконалення отриманих знань, умінь та навичок з фахової підготовки, орієнтації у сучасних та актуальних питаннях суспільного життя;

- *принцип суб'єктної орієнтації* – пов'язаний з позиціонуванням студента як активного суб'єкта освітнього процесу, а також з формуванням його професійної суб'єктності, що є важливою умовою формування компетентності у підготовці матеріалів до професійної діяльності;

- *принцип моделювання змісту, форм та методів професійної діяльності фахівця зі зв'язків з громадськістю*, що полягає у співвіднесенні певної навчальної інформації з професійними ситуаціями й використанням їх у функції засобу здійснення практичних дій та вчинків студентів.

Відтак, уважаємо, що дотримання та реалізація запропонованих принципів у процесі професійної підготовки сприятиме формуванню компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності.

Отже, концептуальною основою розробленої нами технології є синтез ідей системного, особистісно зорієнтованого, культурологічного,

діяльнісного, компетентнісного наукових підходів, що деталізовані в принципах системності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, пріоритетності гуманістичних цінностей, демократизму, індивідуалізації та диференціації, самопізнання та саморозвитку, суб'єктної орієнтації, моделювання змісту, форм та методів професійної діяльності фахівця зі зв'язків з громадськістю.

Варто відзначити, що подані вище концептуальні ідеї є методологічною базою для розробки освітніх програм, навчальних планів та робочих програм навчальних дисциплін циклу професійної підготовки у межах реалізації технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах системи дистанційного навчання.

2.3. Характеристика змістового й процесуального компонентів технології формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності в умовах дистанційної форми навчання

Наступним дослідницьким кроком є розгляд *змістової складової* технології, яка представлена навчально-методичним супроводом циклу професійних дисциплін, які представлені на базі систем дистанційного навчання для студентів, які навчаються за освітньою програмою «Зв'язки з громадськістю».

На думку О. Адаменко та Л. Панченко, ефективні результати в системі дистанційного навчання залежать від *професійного менеджменту викладачів* та застосування у освітньому процесі *передових освітніх методів та форм навчання* [168].

У колективній студії Н. Бібік, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачевої доведено, що основними *особливостями* впровадження технологій дистанційного навчання за кордоном є такі, як-от:

- підвищення рівня комунікації між студентами та викладачами;
- розвиток навичок кооперації між студентами у виконанні проектних завдань;
- використання активних методів навчання;
- організація рефлексії;
- можливість обмеження часу на виконання завдання;
- налагодження комунікації у майбутньому;
- повага до особливостей кожного студента та різних способів навчання [169].

Отже, є очевидним, що системи дистанційного навчання, як комплекс навчально-методичних матеріалів, є основою навчально-методичного супроводу для індивідуальної, групової та фронтальної форми роботи з майбутніми фахівцями зі зв'язків з громадськістю, спрямованих на формування компетентності у підготовці матеріалів для майбутньої фахової діяльності під час вивчення дисциплін професійного циклу.

Аналіз *вимог* до якісно-орієнтованої взаємодії викладача та студента в системі дистанційного навчання демонструє:

- підвищення якості академічного навчання;
- рефлексія, яка проявляється через відгуки студентів;
- формування культури електронного навчання та створення системи якісної освіти на базі технологій дистанційного навчання;
- нові дослідження у сфері впровадження систем дистанційного навчання в освітній процес та академічної інтеграції (О. Адаменко та Л. Панченко) [168].

Однак, у науково-методичній літературі існує точка зору про те, що інтерактивність у впровадженні систем дистанційного навчання в освітній процес професійної підготовки характеризує кількісні показники взаємодії, а не якість отримання знань майбутніми фахівцями [169].

Для розміщення *навчально-методичного супроводу* на базі систем дистанційного навчання пропонуємо скористатися ресурсами, які надають

можливість створення *власних online-курсів*, наприклад <https://eliademy.com/>, <http://www.edubrite.com/oltpublish/site/cms.do>, <https://versal.com/>.

Основною *перевагою* такого розміщення матеріалів є те, що викладач на базі систем дистанційного навчання розміщує, використовуючи всі можливі інструменти ресурсу, навчальні матеріали із використанням сучасних освітніх інструментів: мультимедійні ресурси, графічні та анімовані ресурси, тести різного типу тощо. А майбутні фахівці зі зв'язків з громадськістю мають можливість опрацьовувати навчальний матеріал, який пропонує викладач: переглядати та коментувати мультимедійні, графічні, анімовані ресурси, проходити тест, аналізувати результати своєї навчально-пізнавальної діяльності. Однак, на думку дослідників [300], організація навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю таким чином вимагає від викладача більшої кваліфікації, а ніж традиційне навчання.

Для раціонального використання ресурсів систем дистанційного навчання і для групової і для індивідуальної форми роботи студентів пропонуємо задати *уніфіковану структуру подачі навчального матеріалу*.

➤ Перший блок матеріалів – *нормативні матеріали курсу*, які представляють основні змістовні блоки дисципліни, робочу програму, з метою та завданнями вивчення курсу, тематичний план, який відображає послідовність опрацювання навчальних матеріалів, план лекцій, практичних або семінарських робіт, перелік основних запитань курсу, які виносяться на іспит, рекомендовану літературу та критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.

Кожен зі змістових модулів має містити низку теоретичних матеріалів, представлених за допомогою сучасних ресурсів подачі матеріалу. Наприклад, на ресурсі <http://www.edubrite.com> лекції можна представити у вигляді: документу, презентації, відеозапису, гіперпосилання на зовнішні ресурси (рис.2.2).

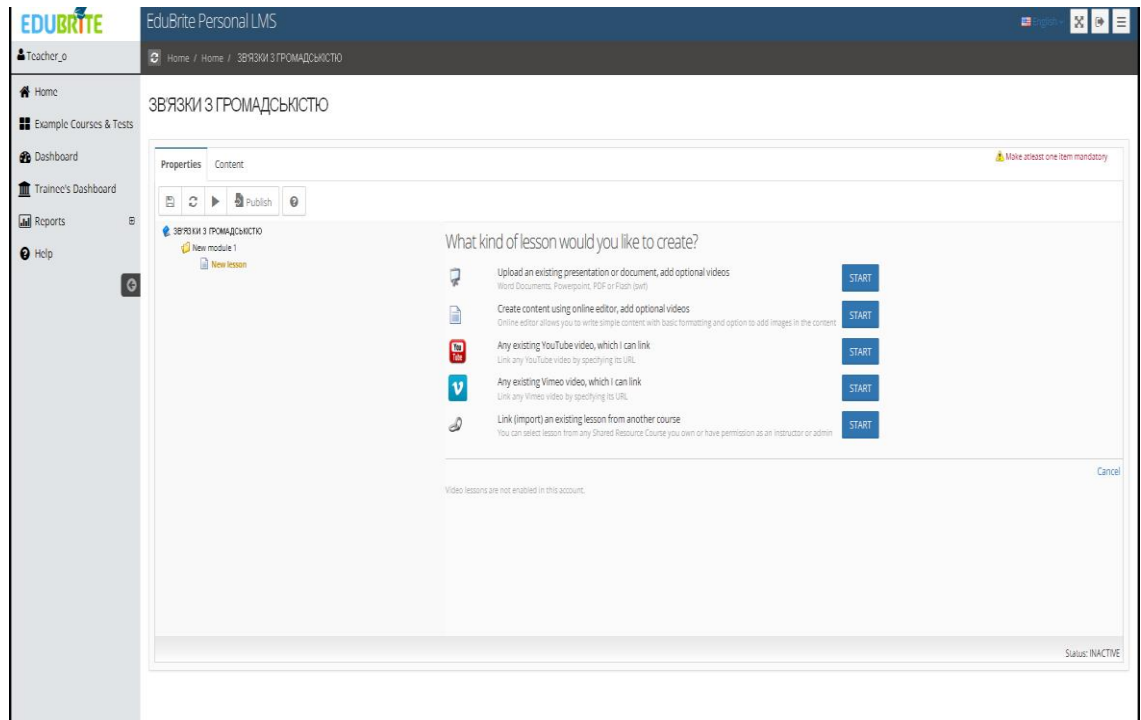

Рис.2.2. Лекція на ресурсі <http://www.edubrite.com>

До теоретичних матеріалів доцільно долучати *довідкові та нормативні документи* (форми, шаблони, стандарти, нормативні акти, закони тощо) посилаючись на ресурси мережі Інтернет, назви програмних продуктів, які сприятимуть реалізації теоретичних аспектів теми.

➤ Вважаємо обов'язковою складовою систем дистанційного навчання *тести різного типу*: попереднього, навчального, контрольного та підсумкового.

Наприклад, на ресурсі <http://www.edubrite.com> тест може бути обмежений часом та кількістю запитань. Містить велику кількість типів тестових запитань: альтернативні запитання, питання з однією правильною відповіддю, з декількома правильними відповідями, запитання на нумерацію, питання відкритого типу, запитання а відповідність тощо (рис.2.3).

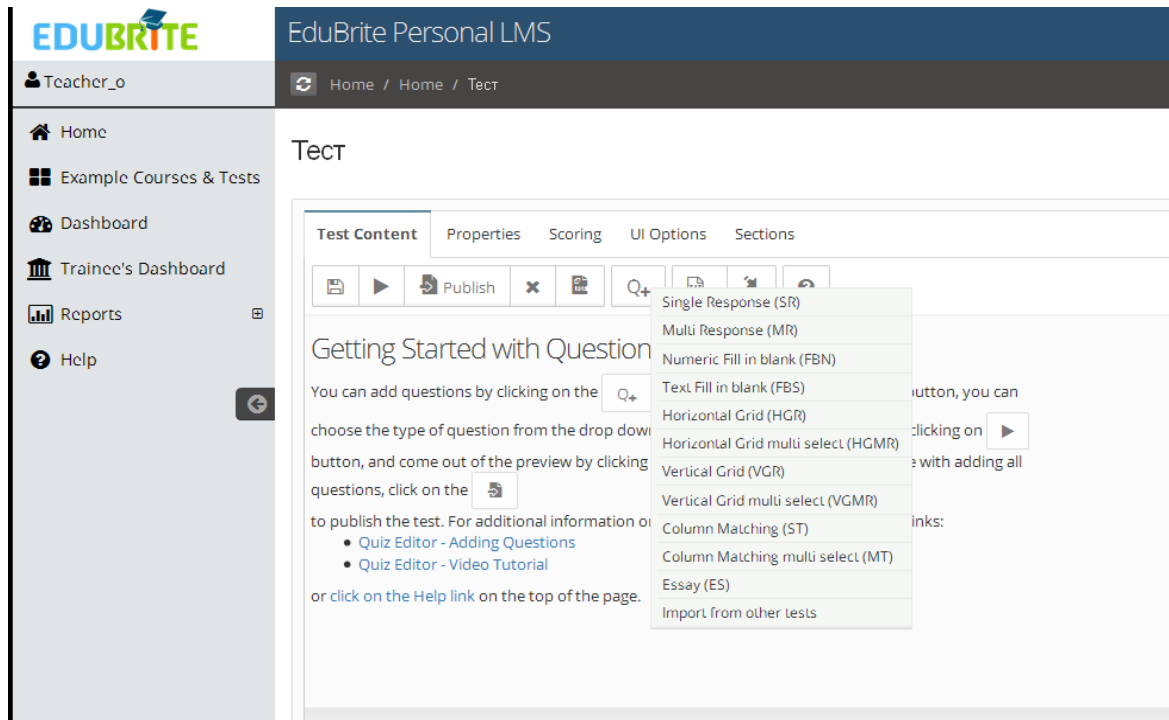

Рис.2.3. Типи тестових запитань на ресурсі <http://www.edubrite.com>

➤ Формування умінь та навичок відбувається на практичних, семінарських заняттях, тому складовою навчально-методичного супроводу у електронному курсі мають бути саме *ресурси*, які забезпечують представлення матеріалів до занять такого типу. Вважаємо за доцільне до кожного такого ресурсу додавати *творчі завдання*, які сприятимуть формуванню всіх складових компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності, диференціювати завдання за рівнями та за формами роботи у групі (індивідуальна, групова, фронтальна), методичні рекомендації, які допоможуть студентам у набутті відповідних знань, умінь та навичок, визначити критерії оцінювання результатів виконання завдання, з метою об'єктивного оцінювання навчальних досягнень студентів на принципах гуманістичних цінностей та демократизму, індивідуалізації та диференціації.

➤ Наступним, на нашу думку, обов'язковим об'єктом систем дистанційного навчання є *завдання для самостійної роботи*, які містять обов'язкові вимоги до виконання, інструкції та критерії їх оцінювання.

Вважаємо, що завдання для самостійної роботи мають бути індивідуального характеру та диференційовані відповідно до рівнів знань, умінь та навичок студентів. При формуванні завдань для самостійного виконання викладач має передбачувати низку альтернативних програмних продуктів, які сприятимуть їх успішному виконанню та можуть бути використані у майбутній фаховій діяльності для створення матеріалів зі зв'язків з громадськістю.

➤ Не можна обійти увагою і обов'язковий *модульний контроль*, який може бути представлений у різних формах проведення: підготувати матеріал для майбутньої професійної діяльності відповідно до зазначених вимог, пройти тест, який включає запитання різних типів, обмежений в часі та кількості спроб, виконати творче завдання.

➤ Крім того навчальні матеріали курсу мають містити *посилання на персональний веб-сайт викладача*, який містить ефективні приклади розроблених матеріалів для майбутньої професійної діяльності. Викладач на даному ресурсі розміщує посилання на ресурси мережі Інтернет, такі як тематичні групи у соціальних мережах, приклади створення інфографіки, посилання, які місять доступ до спільних документів у хмарі, блог викладача, відео канал, форум тощо. Викладач може запропонувати створити власні веб-сайти студентам, на яких буде розміщено портфоліо створених матеріалів студента для майбутньої професійної діяльності.

➤ Особливою складовою навчального курсу в системі дистанційного навчання науковці називають *медіа технології із застосуванням веб-конференцій*, які сприятимуть інтерактивному процесу навчання та використання фільмів [168].

Аналіз результатів дослідження [276], яке було проведено серед респондентів Північної Америки, Австралії, Нової Зеландії, Азії, Європи, Південної Америки, показує, що переважна більшість педагогів, які навчають майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, використовують у освітньому процесі фільми вибірково, як навчальний посібник, і, як правило, викладачі задоволені результатами використання фільмів в освітньому

процесі професійної підготовки. Крім того науковці наголошують на думці, про те, що фільми є ефективним засобом підвищення інтересу студентів до вивчення дисциплін зі зв'язків з громадськістю. Основною проблемою, яку було визначено у результатах дослідження, є відсутність достатньої кількості ефективних відеороликів, які можна впроваджувати в процес професійної підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Результати оцінювання всіх видів діяльності заносяться до *журналу оцінок*, так студент і викладач мають можливість проводити аналіз успішності результатів навчально-пізнавальної діяльності.

Впровадження активних методів навчання із використанням електронного навчального курсу, впливає на те, що студенти витрачають значну частину часу на діяльність, яка вимагає від них активного опрацювання та застосування інформаційних даних різними способами, виконання вправ у системі дистанційного навчання, обговорення та вирішення проблем [300].

Застосування системи дистанційного навчання у освітньому процесі професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю дає змогу:

- дистанційно навчатися майбутнім фахівцям зі зв'язків з громадськістю через ресурси мережі Інтернет, які є доступними з будь якого гаджета, підключеного до мережі;

- викладачеві змінювати традиційні методи і форми навчання на інноваційні, які залучають сучасні технології навчання та викладання, сприяють впровадженню інноваційних методів, що безперечно підвищує мотивацію студентів та рівень якості засвоєного навчального матеріалу;

- налагоджувати комунікацію між майбутніми фахівцями зі зв'язків та викладачами інноваційними способами, через вбудовані меседжери у системи дистанційного навчання, форуми, чати, відеозв'язок, електронну пошту тощо, надсилати виконані завдання з семінарів, практичних робіт, робіт для самостійної роботи, контролювати рівень своєї успішності та

використовувати всі інноваційні технології для подальшої професійної діяльності.

Окрім того, основними *перевагами* впровадження елементів дистанційної освіти у навчальний процес ЗВО науковці (А. Marúar, N. Özsoy, Z. Koçak, Y. Selçuk) називають:

- використання технологій електронного навчання у проектній роботі сприятиме отримання зворотного зв'язку через системи дистанційного навчання;
- застосування інтерактивних інструментів у системі дистанційного навчання сприятиме формуванню креативності та творчості у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю;
- розроблення нових стандартів із застосуванням інтерактивних методів у навчально-методичному комплексі на базі системи дистанційного навчання;
- створення центру інтересів для студентів за допомогою творчих елементів взаємодії таких як: написання сценарії, розробки дизайну та підготовки контенту тощо;
- налагодження комунікації та кооперації в процесі навчання з використанням технологій дистанційного навчання [289].

До базових *функцій викладача* в системі дистанційного навчання Б. Бодненко, Л. Варченко, О. Жильцов відносять такі:

- вхід у систему;
- корегування приватних даних;
- ознайомлення з графіком навчальної діяльності;
- формування матеріалів електронного навчального курсу на базі системи дистанційного навчання;
- створення комплекту завдань для навчальної, самостійної та творчих робіт з метою отримання звітів щодо окресленої діяльності;
- створення та коригування бази тестових завдань і матеріалів для навчального процесу, який використовує дистанційні технології навчання;

- формування тестових випробувань різного призначення (навчального, проміжного та підсумкового контролю);
- створення та підтримка навчального процесу з студентами шляхом застосування консультаційного форуму, чатів;
- здійснення аналізу результатів тестових випробувань;
- створення матеріалів практичних завдань і критеріїв їх оцінювання, а також надання до них доступу (для їх виконання студентами);
- аналіз та оцінювання діяльності студентів у системі електронного навчання (проходження теоретичного матеріалу, уроків, тестового випробування, виконання практичних завдань);
- генерація роботи тематичних форумів та їх підтримка;
- аналіз та оцінювання виконання студентами групових завдань та проектів [30].

Таким чином, впровадження системи дистанційного навчання в процес професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю дає можливість залучати інноваційні технології організації навчального процесу, які сприяють підвищенню рівня якості засвоєння навчального матеріалу та формуванню конкурентоспроможного на ринку праці фахівця зі зв'язків з громадськістю.

Відтак, реалізація змістового компонента технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю пов'язаний з розробленням і впровадженням навчально-методичного супроводу на базі системи дистанційного навчання, що має відповідати основним завданням формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для майбутньої фахової діяльності та базуватися на складниках компетентності: ціннісному, діяльнісному, результативно-оцінювальному і включати застосування в електронному курсі сучасних ресурсів мережі Інтернет, які використовуються для створення матеріалів для професійної діяльності.

Процесуальна складова технології представлена динамічним компонентом, пов'язаним з *етапами реалізації технології* та певним *педагогічним інструментарієм* як сукупності форм, методів, засобів дистанційного навчання.

Орієнтація на методологічні положення компетентнісного, особистісно-орієнтованого, культурологічного та діяльнісного підходів, застосування принципів системності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, пріоритетності гуманістичних цінностей, демократизму, індивідуалізації та диференціації забезпечили можливість визначити загальну стратегію реалізації удосконаленої на засадах дистанційного навчання технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, обґрунтувати зміст основних етапів.

✓ *Перший етап – діагностико-мотиваційний.* Основною метою даного етапу впровадження технології є:

- формування у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю чіткого уявлення про зміст та цілі навчання;
- формування системи особистісних поглядів на інформаційні матеріали;
- налаштування майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю і викладачів на суб'єкт-суб'єктні відносини під час вивчення дисциплін професійного циклу;
- формування умінь та навичок, які сприяють проведенню самоаналізу результатів своєї діяльності, планувати свій подальший професійний розвитку у сфері підготовки матеріалів для професійної діяльності;
- формувати критичне мислення.

Основна *організаційна роль* покладена на викладача, який для реалізації поставленої мети має застосовувати різноманітні методи навчання. Саме на цьому етапі викладач має визначити *вхідний рівень* знань, умінь та

навичок студентів зі створення матеріалів для подальшої професійної діяльності, формувати компоненти компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, які відповідають за систему особистісних поглядів на пошук, добір та опрацювання матеріалів для реалізації фахових завдань у підготовці матеріалів для професійної діяльності. Ключовим засобами формування цих компонентів було визначено змістове наповнення дисциплін циклу професійної підготовки та аналіз інноваційних технологій, які сприяють проведенню семантичного пошуку даних.

✓ *Другий етап пов'язаний з фазою активного формування компетентності у підготовці матеріалів для професійної діяльності, яка передбачає активне впровадження в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю інноваційних форм, засобів, методів, які базуються на застосуванні систем дистанційного навчання. У процесі формування компетентності у підготовці матеріалів для професійної діяльності у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю було створено умови, ідентичні умовам в яких працюють фахівці зі зв'язків з громадськістю, та здійснено постановку основних професійних завдань, реалізація яких сприяла формуванню зазначеної компетентності.*

Теоретичний аналіз проблеми, впровадження запропонованої технології у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю дали змогу припустити, що формування компетентності у підготовці матеріалів для професійної діяльності буде більш ефективним під час реалізації таких умов:

– *ціннісно-мотиваційних, які передбачають розвиток мотивації до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, яка виражається через впровадження навчальних матеріалів професійного характеру, які підсилюють міждисциплінарний характер навчання дисциплін професійної підготовки;*

– *організаційно-методичних, які передбачають оновлення форм, методів та засобів організації освітнього процесу опанування дисциплін*

професійного циклу та впровадження системи дистанційного навчання у процес професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю на компетентнісних засадах;

– *змістовно-технологічних*, які передбачають застосуванням сучасних інноваційних технологій у розробці матеріалів для майбутньої професійної діяльності та розробку змісту навчальних матеріалів, які відповідають майбутнім фаховим завданням.

Щодо педагогічного інструментарію запропонованої технології, на нашу думку, найбільш ефективними для формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності є такі форми:

- навчальні заняття (лекції, практичні заняття, семінари, індивідуальні заняття, практикуми, консультації);
- позааудиторна робота (навчально-дослідна робота, самостійна навчальна робота студентів на базі застосування систем дистанційного навчання);
- самоосвіта на базі платформ масового навчання online (<https://www.coursera.org/>, <https://www.edx.org/>, <https://prometheus.org.ua/>), підтвердження цього знаходимо у доповідях вчених [297].

Оскільки за результатами дослідження В. Баррі [255], студенти висловили свої потреби в нових методах навчання, то аналізуючи навчально-методичну літературу, ми дійшли висновку, що найбільш продуктивними у формуванні компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є такі:

- методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (за джерелом передачі навчальної інформації, за логікою передачі та сприймання навчальної інформації, за ступенем самостійного мислення студентів у процесі оволодіння знаннями, формуванням умінь і навичок, за ступенем керівництва навчальною роботою);

- методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції), бінарні та інтегровані методи (С. Максимюк) [127].

У результаті реалізації удосконаленої на засадах дистанційного навчання технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю підтвердимо її ефективність щодо сформованої компетентності у підготовці матеріалів для майбутньої професійної діяльності, як спрямована на формування конкурентноспроможного фахівця з ціннісним ставленням до відбору інформаційних даних, що будуть задіяні у формуванні матеріалів для подальшої професійної діяльності; сформованою системою знань, умінь і навичок складових компонентів компетентності у підготовці матеріалів для професійної діяльності; сформованими навичками аналізу результатів своєї професійної діяльності.

Отже, процес і етапи реалізації удосконаленої на засадах дистанційного навчання технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю ґрунтуються на концептуальній, змістовій та процесуальній складовій, кожна з яких виражається відповідно через плани професійної підготовки, робочі програми навчальних дисциплін, електронний навчальний комплекс, який містить набір навчальних матеріалів до дисциплін професійної підготовки на базі системи дистанційного навчання.

Висновки до розділу 2

У результаті аналізу сучасного стану застосування систем дистанційного навчання для професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю визначено потребу у формуванні навичок орієнтації у сучасних інформаційних ресурсах відповідно до основних професійних завдань майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю: підготовки матеріалів

для діяльності зі зв'язків з громадськістю, налагодження комунікації із застосуванням online ресурсів, проведення контент-аналізу тощо.

Доведено необхідність і доцільність обґрунтування й розробки технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційного навчання. Її результативною метою є формуванню компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності; процесуальною метою є створення умов, які позитивно впливають на підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Структура технології є сукупністю її концептуального, змістового й процесуального складників. Концептуальний складник базується на синтезі положень компетентнісного, особистісно зорієнтованого, культурологічного, діяльнісного та компетентнісного наукових підходів та принципах системності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, пріоритетності гуманістичних цінностей, демократизму та індивідуалізації, самопізнання та саморозвитку.

Змістовий компонент містить навчально-методичний супровід (комплекс навчально-методичних матеріалів в системах дистанційного навчання), педагогічні умови (мотиваційне забезпечення навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, що ґрунтується на міждисциплінарному характері навчання дисциплін професійної підготовки, з урахуванням формування ставлення студента до добору інформаційних матеріалів; оновлення змісту, форм та методів дисциплін професійного циклу та впровадження системи дистанційного навчання у процес професійної підготовки на компетентнісних засадах; залучення майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю до виконання фахових завдань із застосуванням сучасних інноваційних технологій у розробці матеріалів для професійної діяльності), які впливають на формування компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю, компоненти компетентності з підготовки матеріалів для

діяльності зі зв'язків з громадськістю (ціннісний, діяльнісний, результативно-оцінювальний).

Процесуальна складова технології представлена динамічним компонентом, пов'язаним з етапами реалізації технології (I-й етап – діагностико-мотиваційний, II-й етап – фаза активного формування компетентності) та певним педагогічним інструментарієм як сукупності форм (навчальні заняття, позааудиторна робота, самоосвіта на базі платформ масового навчання online), методів, засобів дистанційного навчання.

Визначено, що найбільш продуктивними для формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності є такі форми: навчальні заняття (лекції, практичні заняття, семінари, індивідуальні заняття, практикуми, консультації), позааудиторна робота (навчально-дослідна робота, самостійна навчальна робота студентів на базі застосування дистанційного навчання), самоосвіта на базі платформ масового навчання online (<https://www.coursera.org/>, <https://www.edx.org/>, <https://prometheus.org.ua/>).

Упровадження в освітній процес технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю на засадах дистанційного навчання сприяло формулюванню висновків: формування компетентності майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю як конкурентоспроможного фахівця можливе у разі впровадження комплексу умов, які передбачають:

- 1) пріоритетною метою процесу професійної підготовки виступає формування основних фахових компетентностей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю;

- 2) освітній процес професійної підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю базується на розвитку ціннісної складової особистості;

- 3) реалізація представленої моделі професійної підготовки в освітньому процесі можлива у разі здійснення добору навчального матеріалу, який зорієнтований на виконання майбутніх фахових завдань;

4) професійна підготовка майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю організована в системі дистанційного навчання із використанням сучасних інноваційних технологій, які застосовуються у майбутній фаховій діяльності;

5) в освітньому процесі професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю застосовуються форми та методи активного навчання.

Реалізація удосконаленої на засадах дистанційного навчання технології професійної підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю сприяла переходу до професійного навчання в середовищі дистанційного навчання; зміну структури змісту робочих навчальних програм відповідно до компетентностей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю; активне застосування у освітньому процесі інноваційних форм, методів, технологій та методик, які ефективно застосовуються у процесі навчання ЗВО; формування мотивації у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю до розв'язання майбутніх професійних завдань.

Наукові результати цього розділу опубліковано в таких працях автора: [154], [155], [156].

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ У ПІДГОТОВЦІ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Подано організацію констатувального та формувального етапів експериментального дослідження, проаналізовано результати дослідно-експериментального дослідження.

3.1. Організація констатувального та формувального етапів експериментального дослідження

Логічним підсумком даної роботи є емпіричне підтвердження справедливості теоретичних висновків та доведення ефективності технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання.

Мета експериментального дослідження полягає у перевірці формувального потенціалу технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання.

Завдання експериментальної частини дослідження:

– перевірити ефективність технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання;

– з'ясувати, як змінюється компоненти компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю;

– статистично довести значущість результатів дослідження.

Дисертаційне дослідження базувалося на декількох етапах. Безпосередньому експериментальному дослідженню передував *підготовчий етап*, у межах якого нами була обґрунтована низка важливих теоретико-

методологічних положень, що стали складовими для подальшої експериментальної роботи. Їх докладно розглянуто в розділі 1 дисертації.

На підготовчому етапі дисертаційного дослідження було проведено аналіз науково-методичної бази джерел з проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, виявлено основні тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, визначено об'єкт, предмет дослідження; проведено структурно-логічний аналіз об'єкта дослідження, визначено мету та основні завдання, здійснено пошук раціональних шляхів формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю для підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю, сплановано дослідницькі процедури, визначено методики дослідження, сформовано вибіркочу сукупність, обрано інструменти для збору та аналізу інформації (анкети, опитувальники, комп'ютерні програми тощо).

У процесі аналізу науково-методичної літератури у межах підготовчого етапу було визначено основні проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах інформатизації освіти у педагогічній теорії та практиці, представлено характеристику систем дистанційного навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

З метою організації експериментальної роботи нами було визначено основні підходи до визначення рівня сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для майбутньої фахової діяльності на кожному етапі наукового пошуку з урахуванням вимог освітньої програми бакалавра за спеціальністю «Зв'язки з громадськістю». Після закінчення експериментальної роботи було проаналізовано й узагальнено результати.

Основні етапи дослідження, їх мета та застосовані методи дисертаційного дослідження представлено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Етапи дослідження, мета та основні методи дослідження

№ з/п	Етап дослідження	Мета	Методи дослідження
1	Підготовчий етап	Формування, опрацювання та систематизація науково-методичної бази. Дослідження впливу інноваційних процесів на професійну підготовку майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю	Аналіз, синтез, порівняння, ідеалізація, спостереження, опитування (бесіда, анкетування), тестування
2	Дослідницький етап	Побудова моделі професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання. Дослідження рівнів сформованості компетентності у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю. Експериментальне підтвердження результативності технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах системи дистанційного навчання	Моделювання, педагогічний експеримент: констатувальний та формувальний, опитування (бесіда, анкетування), спостереження.
3	Опрацювання даних дослідження	Виявлення достовірності здобутих результатів стосовно підтвердження висунутої гіпотези.	Методи математичної статистики, метод порівняння, аналіз
4	Інтерпретація даних та формулювання висновків	Наукове обґрунтування одержаних результатів, встановлення закономірностей та тенденцій у формуванні компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю, формулюванні висновків стосовно підтвердження гіпотези, визначення перспектив подальших наукових розвідок із проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання	Метод узагальнення

Дослідницький етап включав педагогічний експеримент, який було проведено в декілька етапів – констатувальний, формувальний та контрольний етапи експерименту. Констатувальний етап експерименту було

проведено в два етапи. Перший етап – пілотажне дослідження, яке висвітлено у підрозділі 2.1. націлене на проведення аналізу сучасного стану застосування систем дистанційного навчання для професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. Другий етап – спрямовано на встановлення фактичного рівня сформованості компетентності у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. У процесі констатувального етапу експерименту було сформульовано робочі гіпотези про зв'язок між впровадженням в освітній процес професійної підготовки систем дистанційного навчання та рівнем компетентності студентів у підготовці матеріалів для майбутньої професійної діяльності, отримано їх експериментальне підтвердження. Визначено критерії, їх ознаки та рівні сформованості компетентності у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю, здійснено аналіз особливостей сприйняття студентами навчального матеріалу із застосуванням систем дистанційного навчання, проаналізовано здатність студентів до створення матеріалів для майбутньої фахової діяльності із застосування ІКТ. Основні проблеми, пропозиції студентів фіксувалися у щоденниках спостереження.

На етапі констатувального експерименту було залучено до дослідження 385 студентів вищих навчальних закладів, а саме: студенти РВО «Бакалавр» спеціальності 8.03030202 – «Зв'язки з громадськістю» напряму 0303 «Журналістика та інформація», денної форми навчання Національного університету «Києво-Могилянська академія» та студенти спеціальності 6.030302 Реклама і зв'язки з громадськістю (за видами діяльності) напряму (спеціальності) 061 Журналістика денної та заочної форм навчання Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, а також студентів спеціальності 6.030301 Журналістика Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Мета констатувального етапу експерименту – визначити основні тенденції процесу професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю на основі традиційної предметної технології та

проаналізувати відповідність рівня якості професійної підготовки до вимог освітньої програми бакалавра за спеціальністю «Зв'язки з громадськістю». Основним завданням констатувального етапу експерименту стало визначення рівня сформованості компетентності студентів у підготовці матеріалів для майбутньої фахової діяльності в розрізі циклу дисциплін професійної підготовки за критеріями перевірки сформованості даного феномену.

Формувальний етап експерименту було спрямовано на впровадження в освітній процес технології професійної підготовки з використанням системи дистанційного навчання, яка за сформульованою гіпотезою, сприятиме формуванню компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для майбутньої фахової діяльності.

З урахуванням завдань дослідження під час проведення експерименту застосовувалися такі теоретичні та емпіричні методи дослідження: аналіз літературних джерел, опитування (анкетування та бесіди), тестування та методи математично-статистичного опрацювання даних.

Основним завданням формувального етапу експерименту стало порівняння та зіставлення рівня сформованості компетентності студентів у підготовці матеріалів для майбутньої фахової діяльності в розрізі циклу дисциплін професійної підготовки за критеріями перевірки сформованості даного феномену у контрольній та експериментальній групах. У контрольній групі навчальний процес було організовано за традиційною технологією, а у експериментальних – згідно до теоретично обґрунтованої технології професійної підготовки в умовах системи дистанційного навчання.

У форматі проведення констатувального та формувального етапів експерименту було здійснено інструктаж майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю; ознайомлено з метою, завданнями та умовами експерименту; введено експериментальний фактор (незалежну змінну) – вивчення дисциплін професійної підготовки. Залежною змінною виступили технологія професійної підготовки на умовах дистанційної форми навчання, яка націлена на ефективне формування компетентності у підготовці матеріалів

для майбутньої професійної діяльності.

У процесі проведення дослідження було застосовано природний експеримент, який передбачав впровадження дослідницької конструкції – технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю на умовах дистанційної форми навчання – в умови освітнього процесу вищого навчального закладу. Було застосовано перехресну організацію експерименту, яка передбачає одночасне навчання за різними технологіями у контрольній та експериментальній групах.

Усталеним атрибутом проведення експерименту є визначення репрезентативної вибірки. Загалом у експерименті взяло участь 267 респондентів, які навчаються у Національному університеті «Києво-Могилянська академія», Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, та Чорноморському національному університеті імені Петра Могили. Далі було здійснено розподіл студентів на експериментальну групу (150 респондент) та контрольну групу (117 респондентів), представлені майбутніми фахівцями зі зв'язків з громадськістю, які навчаються в Національному університеті «Києво-Могилянська академія», Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, та Чорноморському національному університеті імені Петра Могили. На етапі добору учасників експерименту основною умовою було опанування циклу дисциплін професійної підготовки, передбачених навчальним планом для майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Педагогічний експеримент відповідав критеріям науковості: впровадження в освітній процес нової обґрунтованої моделі професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах системи дистанційного навчання з метою формування компетентності у підготовці матеріалів для майбутньої професійної діяльності; створення педагогічних умов, які спрямовані на визначення залежності між педагогічним впливом та результатом – сформованою компетентністю фахівців зі зв'язків з

громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності; забезпечення обґрунтованості та достовірності висновків.

Відповідно до плану проведення експериментальної роботи проводилась оцінка рівня сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю на основі її компонентів.

З метою визначення рівня сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків у підготовці матеріалів для професійної діяльності на основі її компонентів було застосовано різні методи: анкетування, тестування, творчі індивідуальні завдання, бесіди, опитування тощо, які дали змогу порівняти вхідні та вихідні результати експерименту у контрольній та експериментальній групі та довести ефективність технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах впровадження технологій дистанційного навчання.

На завершальному етапі формувального етапу експерименту відбувся перехід від емпіричного вивчення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання до опрацювання отриманих даних за допомогою методів математичної статистики, логічних узагальнень, аналізу і теоретичної інтерпретації отриманих результатів дисертаційного дослідження.

У процесі опрацювання даних, отриманих в результаті експерименту, було передбачено застосування апарату математичної статистики з метою перевірки статистичної значущості, отриманих результатів та підтвердження або спростування висунутої гіпотези. На цьому етапі використовувалися методи описової статистики для результатів вимірювання в шкалі відношень (максимальний, мінімальний елемент вибірки, середнє значення, мода та медіана; гістограма) з метою унаочнення представлення результатів експерименту і первинного аналізу результатів вимірювання основних складових компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у створенні матеріалів для майбутньої професійної діяльності у контрольній та експериментальній групах. Для порівняння розподілу даних у контрольній та

експериментальній групах було застосовано критерій χ^2 , який сприяв формулюванню висновків про статистичну значущість отриманих результатів експерименту щодо підтвердження гіпотези, яка була висунута на початку дослідження.

Застосування методів математичної статистики сприяло переходу від якісних характеристик виміру рівня компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю до їх кількісного виразу, для більш точного узагальнення та статистичного підтвердження результатів проведеного експерименту та дослідження. Для проведення розрахунків за методами математичної статистики було задіяно програму Microsoft Office Excel пакету прикладних програм Microsoft Office.

Інтерпретацію результатів експериментального дослідження базувалось на науковому обґрунтуванні одержаних результатів, підтвердження статистичної значущості за допомогою методів математичної статистики, встановленні закономірностей та тенденцій у формуванні компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, формулюванні висновків щодо підтвердження або спростування гіпотези про залежність впливу освітніх результатів від обґрунтованої технології професійної підготовки в умовах дистанційної форми навчання, визначенні перспектив подальших наукових досліджень із питань формування фахових компетентностей майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у процесі опанування циклу професійних дисциплін, підготовці наукових публікацій, навчально-методичних рекомендацій, посібників.

Експериментальна робота проводилася відповідно до завдань дослідження, які передбачали визначення етапів дослідження, розроблення програми експерименту, визначення критеріїв оцінювання результатів, виявлення педагогічних умов для проведення експерименту, проведення експериментального дослідження та перевірку отриманих результатів.

Педагогічний експеримент було проведено з урахуванням особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. У процесі аналізу змісту дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, які вивчають студенти спеціальності «Зв'язки з громадськістю» у закладах вищої освіти, було визначено, що базовою навчальною дисципліною для формування компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю є «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course».

Нами було розроблено програму підготовки дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» для спеціальності 8.03030202 – «Зв'язки з громадськістю» напряму 0303 «Журналістика та інформація» Національного університету «Києво-Могилянська академія». Загальна кількість годин – 72, з них: 16 годин лекцій, 12 годин семінарських робіт, 44 година самостійної роботи, дисципліна передбачає таку форму контролю як іспит.

Вважаємо за доцільне проаналізувати зміст дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» (Додаток Б; Б1) у зв'язку з тим, що він складає змістове ядро формування компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Робоча програма навчальної дисципліни включає такі структурні елементи: опис дисципліни, мету, завдання курсу, структуру курсу, тематичне планування, програму (передбачає вивчення шести тем); спосіб комунікації викладача та студентів; завдання для самостійної, групової роботи; перелік рекомендованих джерел для опрацювання, курсів для самостійного опанування online; систему оцінювання.

Зазначимо, що навчання студентів в межах дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» проводиться згідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчання, відповідно до

визначеного обсягу знань, які повинен опанувати магістр, та алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни.

Слід наголосити, що під час вивчення дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» передбачено розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю, зокрема, опанування системою знань, умінь і навичок, які є невід'ємною частиною будь-якої діяльності з зв'язків із громадськістю, та необхідними для раціонального застосування різних типів засобів написання матеріалів зі зв'язків з громадськістю у процесі професійної підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі зв'язків з громадськістю відповідно до вітчизняних та європейських стандартів.

Вважаємо, що основна мета, яка ставиться перед викладачем, полягає в тому, щоб допомогти студентам покращити знання, вміння та навички у визначенні і формулюванні коректних повідомлень, які відповідають потребам цільової аудиторії; написанні ключових матеріалів; розробці алгоритму розповсюдження створених матеріалів за допомогою різних способів; ознайомлення з прикладами української та світової практики у сфері зв'язків з громадськістю. Мета досягається через практичне оволодіння студентами навичок з основ ефективної комунікації, аналізу аудиторії, розуміння ефективності контенту та обміну повідомленнями, роботі за допомогою спеціальних інструментів зі зв'язків з громадськістю.

Розробити комунікаційні стратегії та вибрати відповідні інструменти для досягнення цілей організації; застосовувати інструменти зі зв'язків з громадськістю та аналізувати їх вплив, базуючись на результатах різних досліджень та власних аналітичних навичках; створити ефективні та доступні текстові, графічні та мультимедійні матеріали зі зв'язків з громадськістю – це основні завданнями вивчення дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» Дисципліна «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» складається з шести змістових тем.

Перша змістова тема – «Основи ефективного спілкування» передбачає розкриття таких питань: вступ до дисципліни, цілі та завдання, елементи комунікаційної стратегії, різні види інструментів, краща практика підготовки матеріалів зі зв'язків з громадськістю, оцінка професійної діяльності, які розглядаються на 2 лекціях та 1 семінарі.

Під час розгляду змістової теми «Основи ефективного спілкування» відбуваються обговорення очікувань та потреб, які є у студентів, та виконання завдання – здійснення пошуку хороших та поганих прикладів матеріалів зі зв'язків з громадськістю.

Студентам пропонується додатково ознайомитися з матеріалами, які передбачають поглиблення знань з розробки ресурсів комунікаційної стратегії: <https://knowhownonprofit.org/campaigns/communications/communications-strategy>) та прикладами інформаційних наборів, які доступні за посиланнями: <http://www.oscars.org/press/press-kits>; <https://thesocialpresskit.com/vaccineswork>; <https://www.cdc.gov/media/dpk/injury-violence-safety.html>.

Розгляд тем першого змістового модуля сприятиме формуванню системи особистісних поглядів, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних, що є необхідним для реалізації фахових завдань у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю.

Друга змістова тема – «Робота з клієнтами» передбачає вивчення таких питань: презентація партнерських організацій, засідання Q&A, робота з клієнтами, основні елементи інформаційних наборів преси та вимоги до їх створення. В межах теми студентам буде запропоновано прослухати дві лекції та взяти участь у семінарі, груповим завданням якого виступає застосування різних інструментів для розв'язання комунікаційних завдань. Студенти мають підготувати короткий проект представлення партнерських організацій. Рекомендовано для самостійно опрацювання ознайомитися з брифінгом агентства, розглянути: принципи ефективного брифінгу, маркетингові комунікації у форматі брифінгу, підготовка брифінгу,

представлення агентства, брифінги інтегрованих ідей, брифінги з використанням цифрових технологій, підвищення ефективності брифінгу, найкращі поради для організації та підготовки брифінгу (<http://www.thegoodpitch.com/wpcontent/uploads/2011/09/BriefinganAgency.pdf>)

Третя змістова тема «Аналіз аудиторії» розрахована на 1 лекцію та один семінар і включає розгляд таких основних аспектів: визначення цільових аудиторій та їх потреб, аналіз відповідних засобів та інструментів, аналіз споживання для цільових груп різних типів засобів масової інформації та джерел інформації; розробка медіа-карт у групах. Викладач організує проведення дискусії на тему: «Вимоги до набору матеріалів для преси в національних і міжнародних засобах масової інформації». Завдання, яке запропоноване студентам, полягає у розробці комунікаційної структури та визначенні раціонального інструменту для обраної марки. Для додаткового ознайомлення студентів з ключовими поняттями теми викладач пропонує такі ресурси: <https://www.socialbakers.com/>, <http://wearesocial.com/uk/special-reports/digital-in-2016>, <http://www.statisticbrain.com/attention-span-statistics/>, <http://www.thehealthcompass.org/how-to-guides/how-do-audience-segmentation>.

Змістова тема «Створення якісного контенту та здійснення обміну повідомленнями» вивчається студентами магістрантами протягом 1 лекції та 1 семінару та передбачає розгляд таких питань: ефективний зміст та обмін повідомленнями, принципи ефективного обміну повідомленнями, назви та заголовки, мова та формати, розповіді. Викладач в межах даної теми пропонує студентам:

- вправу на редагування заголовків урядових та неурядових веб-сайтів;
- завдання на підготовку проекту повідомлення з фоновим оформленням для обраної марки;
- ознайомлення з матеріалами: <https://www.quicksprout.com/the-definitive-guide-to-copywriting-chapter-3/> <https://goinswriter.com/catchy-headlines/>, <http://www.wordstream.com/blog/ws/2017/05/17/how-to-write-great>

headlines, <https://digitalmarketinginstitute.com/blog/2017-06-09-3-ways-to-write-effective-headlines>.

На п'яту змістову тему «Розробка спеціальних інструментів» відводиться 1 лекція та 1 семінар, на яких студенти знайомляться з питаннями: медіа-зв'язки, потреби журналістів та принципи формування новин, медіа пітчінг; Інтернет-інструменти зі зв'язків з громадськістю, розробка різних форматів контенту для соціальних мереж та онлайн-ресурсів; мультимедійні матеріали; друковані та інформаційні матеріали. Групова робота з межах даної теми включає розвиток пітчінгу журналістів та розробку першого проекту інформаційного набору. Для додаткового ознайомлення викладач рекомендує соціальні медіа цифрового сервісу уряду Великобританії (<https://gdsengagement.blog.gov.uk/playbook/>) та сучасний недійний процес: https://gcs.civilservice.gov.uk/wp-content/uploads/2017/07/6.3277_CO_KG_ModernMediaOperations_v9_WEB.pdf

Студентам пропонується в межах 1 лекції та 1 семінарського заняття останньої підсумкової теми завершити роботу над інформаційними наборами для преси, презентувати розроблені інструменти, проаналізувати відзив партнерських організацій та взяти участь у підсумковому анкетуванні. Основним завданням цього блоку виступає оцінка курсу та рефлексія.

Оскільки згідно до Закону України «Про освіту» (2017) [72] заклади освіти можуть пропонувати різні форми здобуття освіти: очну, заочну, змішану, вечірню, дуальну, дистанційну, індивідуальну, екстернатну відповідно до їхніх організаційних можливостей та побажань осіб, які навчаються, та згідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [144] пріоритетними завданнями розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Погоджуємося з вченими про те, що залучення дистанційних технологій навчання дає можливість, використовуючи традиційні методи навчання та інтегруючи сучасний потенціал всесвітньої мережі Інтернет, сформувати конкурентоспроможного фахівця конкретної галузі [29].

На базі систем дистанційного навчання викладачі розробляють та розміщують електронні курси навчальних дисциплін, до яких студенти отримують персональний доступ, що надає можливість користуватися навчальними матеріалами дисципліни в зручний для студента час. Водночас викладач в електронних навчальних курсах пропонує не тільки електронний варіант статичних текстових матеріалів, а й мультимедійні ресурси, сервіси для спільної роботи та комунікації online [140].

Наша дослідницька позиція узгоджується з думкою Д. Бодненка про те, що використання систем систем дистанційного навчання у навчально-виховному процесі дає змогу:

— дистанційно навчатися у мережі Інтернет, оскільки це середовище для навчання надає можливості створювати та ділитися посиланнями до численних навчальних ресурсів.

— впроваджувати нові методи викладання та навчання для всіх хто може використовувати Інтернет, що сприяє зміні традиційних методів викладання.

— налагоджувати комунікацію між студентами та викладачами, виконувати, здавати та переглядати завдання для семінарів, самоконтролю, відслідковувати електронні журнали оцінок [30].

Тому, окрім розміщення навчальних матеріалів згідно шести тем програми дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» в систему дистанційного навчання, нами було розміщено посилання на додаткові матеріали й ресурси, які сприятимуть формуванню компетентності з підготовки матеріалів для майбутньої професійної діяльності фахівцям зі зв'язків з громадськістю: дидактичні матеріали, презентації, перелік рекомендованих онлайн курсів (The

Communication online course by EU-EaP Programme «Culture and Creativity»:
<https://www.culturepartnership.eu/en/publishing/communication-course>; The
 Advocacy online course:
<https://www.culturepartnership.eu/en/publishing/advocacy-course>; The Digital
 Communication online course:
<https://www.culturepartnership.eu/en/publishing/digital-communication>;
 Communication tools for reputation building by Prometheus: https://edx.prometheus.org.ua/courses/NaUKMA/CI101/2014_T1/about), ресурсів для регулярного
 ознайомлення (<http://mmr.ua>, <http://ain.ua>, <http://mc.today>,
<http://www.prdaily.com>, <http://www.prweek.com/uk>).

Для одержання достовірних результатів педагогічного експерименту формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю згідно вимог, поставлених до проведення науково-педагогічних досліджень, необхідно було:

1. Виявити загальні і специфічні характеристики об'єкта дослідження, вибрати способи формування вибіркової сукупності та забезпечити її репрезентативність.
2. Визначити основний критерій формування експериментальних і контрольних груп.
3. Обґрунтувати вибір статистичних методів опрацювання й аналізу даних.
4. Експериментально перевірити ефективність упровадження моделі професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційного навчання.
5. Проаналізувати експериментальні дані за критеріями оцінювання рівнів сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю відповідно до її компонентів (ціннісного, діяльнісного, оцінково-результативного). Для цього необхідно виміряти вихідний стан сформованості даного феномену у студентів експериментальної і контрольної груп, що брали участь у експерименті за показниками

ціннісного, змістового технологічного та оцінково-результативного критеріїв та простежити за динамікою формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у ЕГ та КГ під впливом контрольованої сукупності педагогічних умов та інших факторів навчання.

Дослідження проводилося з 2015 по 2018 роки. Ним було охоплено 423 студенти, які навчалися в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» та Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, і Чорноморському національному університеті імені Петра Могили. відповідно 246 і 177 осіб. Основні характеристики контингенту досліджуваних: вік – 21 – 22 років; належність до однієї вікової групи – студентський вік; бакалаври спеціальності 8.03030202 - Зв'язки з громадськістю, денної форми навчання та бакалаври спеціальності 6.030302 Реклама і зв'язки з громадськістю (за видами діяльності) денної та заочної форм навчання, та бакалаври спеціальності 6.030301 Журналістика Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Визнано, що навчання в різних інститутах, у різних навчальних закладах має свою специфіку, низку відмінностей (спеціалізація, традиції закладу, місце розташування – столиця чи обласний центр тощо). Тому в процесі аналізу даних важливо було обрати способи формування вибіркової сукупності та адекватні статистичні критерії, щоб з'ясувати міру тотожності сформованої моделі об'єкта параметрам (критеріям) генеральної сукупності, тобто її репрезентативність.

Оскільки результат констатувального етапу дослідження показав, що рівень сформованості компетентності у студентів спеціальності 8.03030202 – «Зв'язки з громадськістю» напряму 0303 «Журналістика та інформація», денної форми навчання Національного університету «Києво-Могилянська академія» та студенти спеціальності 6.030302 Реклама і зв'язки з громадськістю (за видами діяльності) напряму (спеціальності) 061 Журналістика денної та заочної форм навчання) Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, студентів спеціальності

6.030301 Журналістика Чорноморського національного університету імені Петра Могили є приблизно на однаковому рівні, то формувальний експеримент було проведено в Національному університеті «Києво-Могилянська академія». Для того, щоб уникнути помилок в організації й аналізі даних, провідний критерій формування експериментальних і контрольних груп (критерій включення і виключення) було сформульовано ще до початку збору даних. Цей критерій визначав поділ академічних груп за спеціальністю – експериментальні групи складала студенти спеціальності 8.03030202 – «Зв'язки з громадськістю», контрольні – майбутні фахівці, які отримують спеціальність «Реклама». Респонденти були згруповані за допомогою гніздового методу, тобто за академічними групами.

На узагальнення оцінки рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності студентів генеральної сукупності необхідно вибрати вибіркочну сукупність студентів. Необхідно зауважити, що на одержання статистично достовірних результатів суттєво впливає чисельність вибірки студентів. Мінімально необхідну чисельність вибірки студентів, при якій основні вибіркочні параметри однозначно характеризують відповідні генеральні, визначимо з формули: $n = \frac{t^2}{P}$,

де – кількість членів вибіркової сукупності, t -відомий коефіцієнт, P – статистична достовірність, відома похибка, за якою оцінюється обсяг вибірки [110].

Розрахуємо з похибкою a_0 і статистичною достовірністю $P = 0,95$ ($t=1,96$). Отже, можемо стверджувати, що мінімальний обсяг вибірки має бути 203 студентів для отримання статистично достовірних результатів експерименту.

Аналіз результатів експериментального дослідження впровадження в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з

громадськістю електронного навчального курсу дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» буде представлено у § 3.2.

3.2. Аналіз результатів експериментального дослідження

Перевірка ефективності впровадження систем дистанційного навчання в освітній процес майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю з метою формування їх компетентності у підготовці матеріалів для професійної діяльності проводилась на основі порівняльного методу наукового дослідження шляхом співставлення вихідних і кінцевих даних.

Основними показниками ефективності впровадження в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є сформованість ціннісного, діяльнісного та оцінково-результативного компонентів компетентності з підготовки матеріалів для майбутньої професійної діяльності. Визначення рівнів сформованості компетентності при написанні матеріалів зі зв'язків з громадськістю здійснювалось відповідно до показників критеріїв кожного з її компонентів.

Для оцінки рівня сформованості ціннісного компоненту компетентності за показниками мотиваційно-ціннісного критерію важливо було з'ясувати ступінь ставлення студентів до формування у них навичок підготовки матеріалів для майбутньої професійної діяльності. Для цього було запропоновано респондентам анкетування.

Позитивне ставлення до необхідності формування вміння готувати матеріали для професійної діяльності можна прослідкувати, аналізуючи відповіді студентів на низку питань. Так, 92,16% студентів переконані в тому, що такі навички необхідні для ефективного спілкування, для ефективною співпраці з клієнтами для створення ефективного контенту та обміну повідомленнями, тобто формування такої навички необхідне для їх

майбутньої професійної діяльності і лише 7,84% студентів обрали варіант за яким майбутні фахівці зі зв'язків з громадськості іноді застосовують у своїй фаховій діяльності знання, вміння та навички з підготовки матеріалів для професійної діяльності. Зокрема, знають коли та як у фаховій діяльності застосовуються набуті вміння і навички з підготовки матеріалів для майбутньої фахової діяльності 77,24 % студентів, не мають уявлення – 3,36 % респондентів та не задумувались про сферу застосування здобутих знань, умінь і навичок – 19,4 % майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Це питання на сьогодні є дуже актуальним, оскільки за даними сайту Державна служба статистики України у 2016 році в Україні навчалися 1 мільйон 369 тисяч студентів у 287 вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. Щорічно дипломи про вищу освіту в Україні отримують близько 400 тисяч чоловік і половина з них не працюють за фахом, в тому числі 32% жодного разу після випуску не освоювали професію, зазначену в дипломі. Серед причин, які наводять респонденти, – недостатній заробіток (43%), неможливість отримати бажану посаду (36%), відсутність бажання працювати за фахом (21%) [131; 33]. На нашу думку, основною причиною такої ситуації є низька мотивація під час навчання та відсутність практичної демонстрації майбутньої професійної діяльності під час навчання у ЗВО.

Низьку мотивів, що характеризують прагнення до інформованості, самореалізації, ерудованості у галузі літератури, культури, мистецтва, політики та суспільного життя можна прослідкувати, аналізуючи відповіді студентів на запитання анкети. Відповідаючи на запитання про самовдосконалення, саморозвиток в сфері суспільного життя, 2,99% майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю зазначили, що постійно читають спеціальну літературу, 84,7% – здійснюють пошук матеріалів в мережі Інтернет лише за умови цікавості певного питання і 12,31% студентів не цікавляться питаннями, які не розкривають на заняттях у ЗВО.

Виявлення рівня сформованості складових критичного мислення майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю відбувалося за допомогою

опитувальника Р. Кеттела «Шістнадцять особистісних факторів» [164], за показниками фактору В «Інтелект». Дослідження рівня мотивації до отримання знань, необхідних у майбутніх професійній діяльності, професійної мотивації за допомогою опитувальника «Мотивація навчання у ЗВО (за Т. Ільїною) [163].

Результати оцінки рівня ціннісного компоненту компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю з підготовки матеріалів для професійної діяльності до та після формульовального етапу експерименту представлено у табл. 3.2., де ЕГ₁ – експериментальна група на констатувальному етапі експерименту, ЕГ₂ – експериментальна група на формульовальному етапі експерименту, КГ₁ – контрольна група на констатувальному етапі експерименту, КГ₂ – контрольна група на формульовальному етапі експерименту.

Таблиця 3.2

Результати оцінки рівня ціннісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності до та після формульовального етапу експерименту (у %)

Рівні	ЕГ ₁	ЕГ ₂	КГ ₁	КГ ₂
Початковий	7,28	0,00	5,98	0,00
Середній	29,80	0,00	20,51	0,00
Достатній	41,73	37,09	41,03	47,01
Високий	21,19	62,91	32,48	52,99

Наведені дані свідчать, що на високому рівні ступінь ставлення студентів до добору інформаційних даних для підготовки матеріалів у майбутній професійній діяльності та їх самостійності знаходяться 62,91% студентів ЕГ (на констатувальному етапі – 21,19%) та 52,99% у КГ (на констатувальному етапі – 32,48%); на достатньому рівні сформована система особистісних поглядів, які впливають на роботу з інформаційними даними, розвинена у 37,09% студентів в ЕГ (на констатувальному етапі – 41,72%) та

47,01% у КГ (на констатувальному етапі – 41,03); на середньому рівні визначили свою ціннісну складову 0% у ЕГ та КГ (на констатувальному етапі – 29,8 у ЕГ та 20,51 – у КГ); на низькому рівні її оцінили 0% як у ЕГ так і у КГ (на констатувальному етапі – 7,28% у ЕГ та 5,98 у КГ).

Наочно порівняльні дані зміни показників вияву ціннісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю в студентів ЕГ та КГ до після проведення формувального етапу експерименту наведено на рис. 3.1.

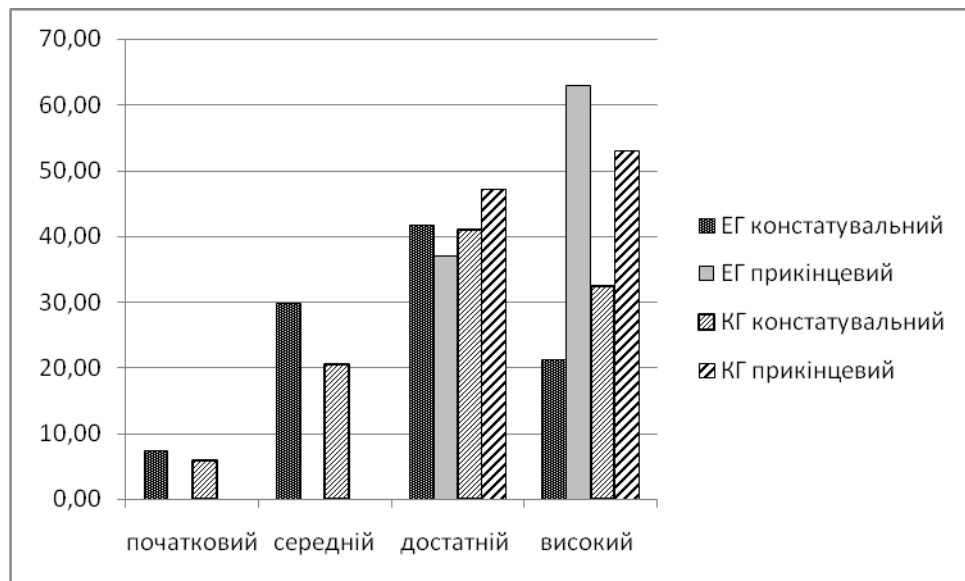

Рис. 3.1. Порівняльні дані вияву ціннісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю в студентів ЕГ та КГ до та після формувального етапу експерименту (у %)

Як бачимо, з діаграми, після формувального етапу експерименту показники ціннісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю в студентів ЕГ та КГ змінилися. Так, в експериментальній групі кількість студентів, які мали сформованість ціннісного компонента компетентності на початковому рівні зменшилися на 7,28% (у контрольній групі зменшилися на – 5,98%), на середньому рівні кількість студентів зменшилися на 29,8% (у контрольній групі зменшилися на 20,51%), на достатньому рівні сформованості ціннісного компонента кількість майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю зменшилися на 4,63% (у контрольній групі збільшилися на 5,98%), а от на високому рівні

кількість студентів збільшилися на 41,72% (у контрольній групі на 20,54%).

Одержані результати свідчать про те, що проведення цілеспрямованої роботи зі студентами експериментальної групи значно сприяє усвідомленню студентами важливості формування: системи особистісних поглядів, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних; вміння критично мислити відносно різноманітних чинників, які впливають на прийняття рішень у сферах зв'язків з громадськістю; ерудованості у галузі літератури, культури, мистецтва, політики та суспільного життя з метою визначення рівня загальної обізнаності майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю, отже підвищує ціннісну складову формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності.

Наступним етапом аналітичної роботи було визначення рівня сформованості діяльнісного компонента компетентності, який вимірювали за допомогою двох критеріїв: за змістовим та технологічним критеріями. Діяльнісний компонент компетентності включає набуття майбутніми фахівцями зі зв'язків з громадськістю системи знань, вмінь, навичок з підготовки матеріалів, яка буде реалізована у майбутній професійній діяльності для виконання основних фахових завдань.

Для діагностики рівнів сформованості діяльнісного компонента компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за змістовим критерієм було використано низку методик, такі як: розроблені тести для встановлення рівня володіння українською мовою, дотримання лексичних, орфоепічних, орфографічних, граматичних, стилістичних, пунктуаційних норм, знання правил мовного етикету та ведення діалогу, дотримання законів композиції та стилю; анкети для виявлення знання основних інструментів інформаційних технологій, які сприяють раціональній роботі з інформаційними даними, що включає такі етапи: збір, опрацювання, аналіз, узагальнення та систематизація, демонстрація у вигляді різних візуальних способів представлення

інформаційних даних; опитувальники для визначення вміння аналізувати хороші та погані приклади матеріалів зі зв'язків з громадськістю.

Крім того, було використано довготривалі власні спостереження за діями майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю під час проведення занять, за підготовкою їх до занять, за активністю у групі соціальної мережі Facebook, що стосувалась опанування дисципліни, наявності інтересу до обраної професії, участь у рекомендованих онлайн курсах, читанням додаткової літератури з фаху; методику незалежних характеристик викладачів, опитування, бесіди, самоаналіз майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю своїх досягнень.

Найбільш важливими, з нашого погляду, були дані щодо знань і вмінь, необхідних майбутнім фахівцям зі зв'язків з громадськістю для формування їх професійної компетентності у підготовці матеріалів для майбутньої професійної діяльності, що представлені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Ранжування знань і вмінь майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю для формування компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності

Знання та уміння	Ранжування			
	I	II	III	IV
Ефективного письмово спілкування	14,29%	42,86%	33,33%	9,52%
Створення ефективного контенту та здійснення обміну повідомленнями	61,90%	14,29%	14,29%	9,52%
Робота з інструментами зі зв'язків з громадськістю в Інтернет	14,29%	19,05%	28,57%	38,10%
Аналіз аудиторії	9,52%	23,81%	23,81%	42,86%

Узагальнення одержаних відповідей дало змогу зробити низку висновків: найважливішим серед знань та вмінь, які виокремили майбутні фахівці зі зв'язків з громадськістю є уміння ефективно готувати контент та

володіти принципами ефективного обміну повідомленнями (61,90%). Так, по 14,29% респондентів визначили головними уміння ефективного письмово спілкування та володіти інструменти зі зв'язків з громадськістю у мережі Інтернет. Лише 9,52% студентів відзначили першим місцем вміння аналізувати потреби аудиторії. На друге місце за рівнем значущості, 42,86% респондентів відносять уміння ефективного письмово спілкування, знання основних інструментів. Так, 23,81% майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю вважають, що для високого рівня фахової компетентності необхідним є вміння аналізувати потреби аудиторії, визначати типи засобів масової інформації та інших джерел інформації для різних цільових груп та 19,05% і 14,29% студентів відповідно віддали перевагу вмінню створювати ефективний контент, здійснювати обмін повідомленнями та вмінню працювати з інструментами зі зв'язків з громадськістю в мережі Інтернет відповідно. На третю сходинку майбутні фахівці зі зв'язків з громадськістю віднесли уміння ефективно здійснювати письмову комунікацію (33,33%), на останньому місці за рейтингом важливості знань та вмінь з формування навичок підготовки матеріалів для майбутньої професійної діяльності – вміння здійснювати аналіз аудиторії (42,86%). Отже, найголовнішим, на думку майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, є вміння створювати ефективний контент, потім – вміння ефективної письмової комунікації, далі – володіння інструментами в Інтернеті та здійснювати аналіз аудиторії.

Для аналізу результатів успішності було залучено навчальну дисципліну «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course», яку вивчали студенти експериментальних та контрольних груп. Обсяг навчального матеріалу дисциплін «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» визначено як незалежну змінну даного дослідження. Для визначення рівня сформованості діяльнісного компоненту компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків громадськістю було розроблено набір завдань, вправ, тем обговорення для семінарів та самостійної роботи. Оцінювання навчальних досягнень студентів

експериментальної та контрольної групи здійснювалось відповідно до Положення про рейтингову систему оцінювання знань в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» [119], в основу якої покладено принцип накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100. Розрахунок рейтингових балів за видами поточного контролю за навантаженням: 16 год. лекцій, 12 год. семінарів робіт та 44 год. самостійної роботи було здійснено згідно до табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Розрахунок рейтингових балів за видами поточного
(модульного) контролю**

№ з/п	Вид діяльності	Кількість занять	Кількість рейтингових балів за заняття	Загальна кількість балів
1	Лекції	8	2	16
2	Семінар	6	2	12
3	Активна участь в освітньому процесі, включаючи презентації завдань, огляд додаткового читання	6	10	60
	Сертифікати зі списку рекомендованих онлайн курсів	1	5	5
4	Presskit (як мінімум 5 PR-матеріалів)	5	10	50
Підсумковий рейтинговий бал				143

Для переведення підсумкового рейтингового балу до рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS за допомогою математичних розрахунків обчислюється коефіцієнт переведення:

$k = \frac{143}{100} = 1,43$; отриманий за дисципліну підсумковий рейтинговий бал

кожного студента ділиться на коефіцієнт k .

Таким чином, протягом навчальної дисципліни студент може набрати максимум 100 балів згідно системи ECTS. (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
91 – 100	«відмінно»	A
76 – 90	«добре»	B
60 – 75	«задовільно»	C
0 – 59	«незадовільно»	D

Для визначення рівня сформованості діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю на формувальному етапі педагогічного експерименту було задіяно: 117 студентів контрольної групи та 150 студентів експериментальної групи. Відзив становить 96,74%.

Відсотковий розподіл показників за рівнями сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за результатами початкового етапу експерименту подано у табл. 3.6

Отримані результати демонструють, що високий рівень сформованості компетентності притаманний 18,67% майбутнім фахівцям зі зв'язків з громадськістю експериментальної групи та 11,97% КГ, достатній рівень – 43,33% ЕГ та 34,19% КГ, середній рівень – 17,33% ЕГ та 28,21% КГ, початковий рівень – 20,67% студентам ЕГ та 25,64% студентам КГ.

Таблиця 3.6

Відсотковий розподіл показників за рівнями сформованості компетентності за результатами початкового етапу

Групи	Високий		Достатній		Середній		Початковий	
	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.
ЕГ (150 особи)	18,67	28	43,33	65	17,33	26	20,67	31
КГ (117 осіб)	11,97	14	34,19	40	28,21	33	25,64	30

Для встановлення факту рівності компетентності студентів контрольної та експериментальної груп за змістовим критерієм, під час вступного контролю використано статистичний критерій χ^2 .

Визначимо в контексті аналізу статистики гіпотези:

H_0 – стверджує наявність значних відмінностей у сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю у студентів контрольної та експериментальної груп за змістовим критерієм;

H_1 – стверджує відсутність значних відмінностей у сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю у студентів контрольної та експериментальної груп за змістовим критерієм.

Визначення статистики критерію χ^2 проведено за формулою.

$$\chi^2_{\text{эмп}} = N \cdot M \cdot \sum_{i=1}^L \frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M} \right)^2}{n_i + m_i},$$

де:

- N, M – межі вибірок ($N=117, M=150$);
- n_i, m_i – кількість елементів відповідних вибірок, що відносяться до i -того рівня;
- L – кількість рівнів (в нашому випадку – 4).

Результати розрахунку представлено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Розрахунок критерію χ^2 при зіставленні емпіричних розподілів в контрольній та експериментальній групах за результатами початкового етапу експерименту

Рівні \ Групи	КГ	ЕГ	$\frac{n_i}{N}$	$\frac{m_i}{M}$	$\frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{n_i + m_i}$
Початковий	30	31	0,25641	0,206667	0,00004
Середній	33	26	0,282051	0,173333	0,00020
Достатній	40	65	0,34188	0,433333	0,00008
Високий	14	28	0,119658	0,186667	0,00011
Всього	117	150	1	1	0,00043

Зроблена підстановка значень до формули дала можливість отримати величину статистики критерію для рівнів компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю студентів груп ЕГ та КГ за змістовим критерієм:

$$\chi^2_{\text{змн}} = N \cdot M \cdot \sum_{i=1}^L \frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{n_i + m_i} = 117 \cdot 150 \cdot 0,00043 = 7,5.$$

Критичне значення за критерієм χ^2 за рівня значущості $\alpha=0,05$ та 4 ступенів вільності дорівнює 9,49. Визначені дані статистики $\chi^2 = 7,5$ не перевищують критичного значення 9,49. Отже, відповідно до правил ухвалення рішень, отримані значення спростовують гіпотезу H_0 й дають підстави для прийняття гіпотези H_1 , яка стверджує відсутність значних відмінностей у сформованості компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності у студентів контрольної та експериментальної груп за змістовим критерієм. Тобто студенти, які розподілені у групи ЕГ та КГ належать до однієї генеральної сукупності.

Підготовка експериментальної та контрольної груп відбувалась шляхом реалізації навчальної програми дисципліни «Public Relations Writing:

Technologies and Implementation Course». Результат – студенти отримали сукупність компетенцій, передбачених навчальною програмою.

Експериментальна група виступала об'єктом наукового пошуку. Під час навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю експериментальної групи було впроваджено навчально-методичний комплекс дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course», який відповідав завданням формування компетентності підготовки матеріалів для професійної діяльності.

По завершенню дисципліни було здійснено підсумковий контроль, який за показниками змістового критерію продемонстрував рівні сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Відсотковий розподіл показників за рівнями сформованості компетентності за результатами підсумкового етапу

Групи	Високий		Достатній		Середній		Початковий	
	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.
ЕГ (150 особи)	26,67	40	39,33	59	17,33	26	16,67	25
КГ (117 осіб)	11,11	13	42,74	50	21,37	25	24,79	29

За результатами проведення експерименту можемо побачити ефективність експериментальної перевірки з формування компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за змістовим критерієм.

У студентів експериментальної групи на високому рівні сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за показниками змістового критерію зафіксовано 26,67%, на достатньому рівні – 39,33%, на середньому рівні – 17,33%, на початковому рівні – 16,67%. У КГ високий рівень компетентності демонструють лише

11,11% студентів, достатній – 42,74%, середній – 21,37%, а початковий – 24,79% студентів.

Для встановлення факту відмінності компетентності студентів контрольної та експериментальної груп за змістовим критерієм, під час підсумкового контролю використано статистичний критерій χ^2 .

Визначимо в контексті аналізу статистики гіпотези:

H_0 – стверджує наявність значних відмінностей у сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю у студентів контрольної та експериментальної груп за змістовим критерієм;

H_1 – стверджує відсутність значних відмінностей у сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю у студентів контрольної та експериментальної груп за змістовим критерієм.

Визначення статистики критерію χ^2 проведено за формулою.

$$\chi^2_{\text{эмп}} = N \cdot M \cdot \sum_{i=1}^L \frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M} \right)^2}{n_i + m_i},$$

де: N, M – межі вибірок ($N=117, M=150$); n_i, m_i – кількість елементів відповідних вибірок, що відносяться до i -того рівня; L – кількість рівнів (в нашому випадку - 4).

Результати розрахунку представлено у табл. 3.9.

Зроблена підстановка значень до формули дала можливість отримати величину статистики критерію для рівнів компетентності студентів груп ЕГ та КГ за змістовим критерієм після проведення експерименту:

$$\chi^2_{\text{эмп}} = N \cdot M \cdot \sum_{i=1}^L \frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M} \right)^2}{n_i + m_i} = 117 \cdot 150 \cdot 0,00062117 = 10,9.$$

За рівня значущості $\alpha=0,05$ та чотирьох ступенів вільності критичне

значення дорівнює 9,49. Розраховані дані за формулою $\chi^2 = 10,9$ перевищують критичне значення 9,49.

Таблиця 3.9

Розрахунок критерію χ^2 при зіставленні емпіричних розподілів в контрольній та експериментальній групах за результатами підсумкового етапу експерименту

Рівні \ Групи	КГ	ЕГ	$\frac{n_i}{N}$	$\frac{m_i}{M}$	$\frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{n_i + m_i}$
Початковий	29	25	0,247863	0,166667	0,00012
Середній	25	26	0,213675	0,173333	0,00003
Достатній	50	59	0,42735	0,393333	0,00001
Високий	13	40	0,111111	0,266667	0,00046
Всього	117	150	1	1	0,00062117

Отже, відповідно до правил ухвалення рішень, отримані значення спростовують гіпотезу H_1 й дають підстави для прийняття гіпотези H_0 , яка стверджує наявність значних відмінностей у сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за змістовим критерієм у студентів контрольної та експериментальної груп. Тому можемо стверджувати, що перевірка на статистичну значущість результатів показала, що експериментальна форма підготовки позитивно впливає на рівень навчальних досягнень студентів експериментальної групи.

У студентів експериментальної та контрольної груп формування компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за змістовим критерієм відповідно проводилося за темами курсу «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course»: основи ефективного спілкування, робота з клієнтами, аналіз аудиторії, створення якісного контенту та здійснення обміну повідомленнями, робота з інструментами зі зв'язків з громадськістю в Інтернет.

Динаміку змін компетентності з підготовки матеріалів у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськості за показниками змістового критерію при вивченні теми «Основи ефективного спілкування» можна побачити на завершальному етапі педагогічного експерименту (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Результати оцінки рівня діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності за змістовим критерієм до та після формульованого етапу експерименту під час вивчення теми «Основи ефективного спілкування»

Рівні \ Групи	ЕГ та КГ		ЕГ прикінцевий		КГ прикінцевий	
	абс	%	абс	%	абс	%
Початковий	48	17,98	15	10	8	6,84
Середній	73	27,34	26	17,33	12	10,26
Достатній	97	36,33	70	46,67	93	79,49
Високий	49	18,35	39	26	4	3,42

Так, в експериментальній групі зменшилась кількість студентів, які мають початковий (на 7,98%) та середній рівень (на 10,01%), а збільшилась кількість студентів, що мають достатній (на 10,34%) та високий рівень (на 7,65%). В контрольній групі показники змінилися таким чином: кількість студентів, що мали початковий, середній та високий рівень сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю зменшилась відповідно на 11,14%, 17,08% та 14,93%, а відсоткове значення кількості студентів зі сформованим діяльнісним компонентом компетентності на достатньому рівні зростає на 43,16% (рис. 3.2).

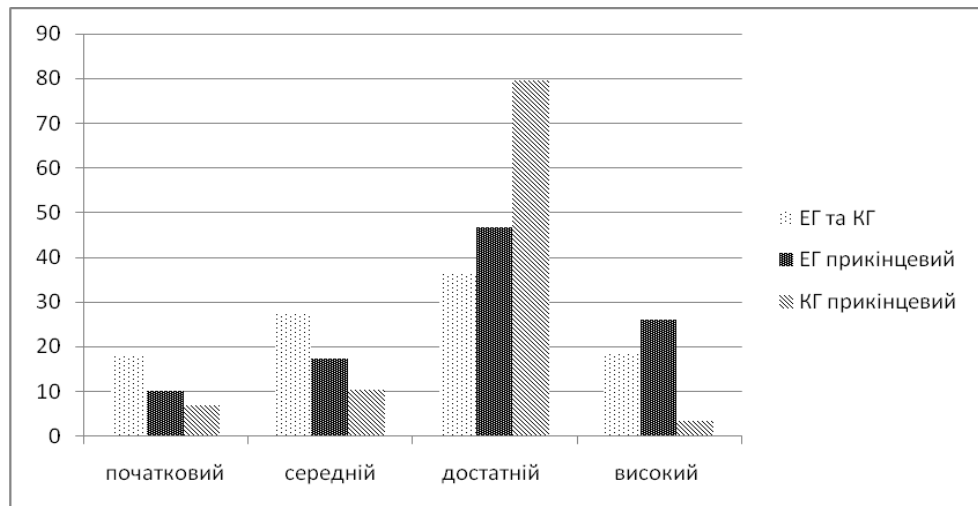

Рис. 3.2. Результати оцінки рівня діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності за змістовим критерієм до та після формульовального етапу експерименту під час вивчення теми «Основи ефективного спілкування»

Аналіз рівнів сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за змістовим критерієм майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю при вивченні теми «Робота з клієнтами» показує, що в EG та КГ показники рівнів сформованості змінилися (табл.3.11).

Таблиця 3.11

Результати оцінки рівня діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності за змістовим критерієм до та після формульовального етапу експерименту під час вивчення теми «Робота з клієнтами»

Групи Рівні	EG та КГ		EG прикінцевий		КГ прикінцевий	
	абс	%	абс	%	абс	%
Початковий	97	36,33	26	17,33	24	20,51
Середній	73	27,34	26	17,33	32	27,35
Достатній	49	18,35	61	40,67	47	40,17
Високий	48	17,98	37	24,67	14	11,97

Як бачимо, кількість студентів з початковим та середнім рівнем сформованості діяльнісного компоненту компетентності змінилися в EG на

19% та 10,01% відповідно початковий та середній рівні, у контрольній – зменшився показник початкового рівня на 15,82% та збільшився на 0,01% середній рівень, а кількісні показники, які демонструють достатній і високий рівні – збільшилися у ЕГ на 22,32% та 6,69% відповідно, щодо контрольної групи то достатній рівень збільшився на 21,82%, а високий зменшився на 6,01% (рис. 3.3).

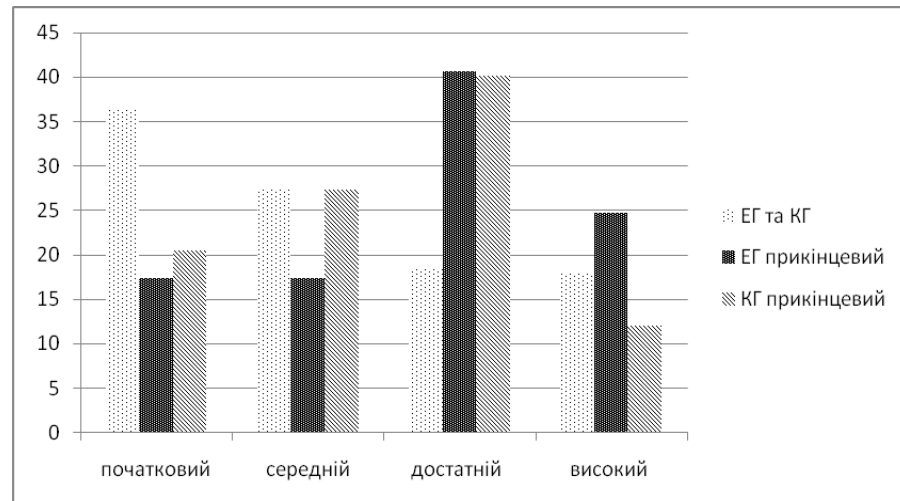

Рис. 3.3 Результати оцінки рівня діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності за змістовим критерієм до та після формульовального етапу експерименту під час вивчення теми «Робота з клієнтами»

Дані для аналізу зміни показників вияву діяльнісного компоненту компетентності у підготовці матеріалів для професійної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за змістовим критерієм при вивченні теми «Аналіз аудиторії» представлено в табл. 3.12

Як бачимо з таблиці, на високому рівні сформованості діяльнісного компоненту при вивченні теми «Аналіз аудиторії» знаходяться 18,67% майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, які навчалися в ЕГ та 6,84% студентів, які вивчали дисципліну у КГ (на констатувальному етапі – 8,99%), на достатньому рівні визначено сформованість компетентності за змістовим критерієм у 43,33% студентів ЕГ та 50,43% учасників експерименту КГ (на констатувальному етапі – 36,33%), на середньому рівні визначили свої знання, які стосуються аналізу аудиторії 17,33% респондентів ЕГ та 22,22%

КГ (на констатувальному етапі – 18,35%), на початковому рівні за змістовим критерієм було оцінено компетентність 20,67% студентів ЕГ та 20,51% студентів КГ (на констатувальному етапі – 36,33%).

Таблиця 3.12

Результати оцінки рівня діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності за змістовим критерієм до та після формульованого етапу експерименту під час вивчення теми «Аналіз аудиторії»

Рівні \ Групи	ЕГ та КГ		ЕГ прикінцевий		КГ прикінцевий	
	абс	%	абс	%	абс	%
Початковий	97	36,33	31	20,67	24	20,51
Середній	49	18,35	26	17,33	26	22,22
Достатній	97	36,33	65	43,33	59	50,43
Високий	24	8,99	28	18,67	8	6,84

Аналіз даних зміни показників вияву діяльнісного компоненту компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю показує, що в ЕГ кількісні показники достатнього та високого рівнів збільшились на 7% та 9,68% відповідно, а середнього та початкового – зменшились на 1,02% та 15,66% відповідно у порівнянні з проведенням замірів на початковому етапі експерименту. Щодо зміни вияву зазначеного компоненту компетентності у КГ, то збільшились кількісні показники вияву середнього та достатнього рівнів на 3,87% та 14,1%, а зменшились показники початкового та високого рівнів на 15,82% та 2,15% (рис. 3.4).

У процесі аналізу рівнів сформованості діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю при вивченні теми «Створення якісного контенту та здійснення обміну повідомленнями» з'ясовано, що на високому рівні сформовано компетентність за показниками змістового критерію у 36% в ЕГ та в 11,97% студентів КГ (на констатувальному етапі – 8,99%), на достатньому рівні – у 32% студентів ЕГ та 35,04% КГ (на констатувальному

етапі – 45,32%), на середньому рівні визначили діяльнісний компонент компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю 14,67% майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в ЕГ та в 30,77% КГ (на констатувальному етапі – 18,35%), на початковому рівні було оцінено у 17,33% студентів ЕГ та у 22,22% студентів КГ (на констатувальному етапі – 27,34%).

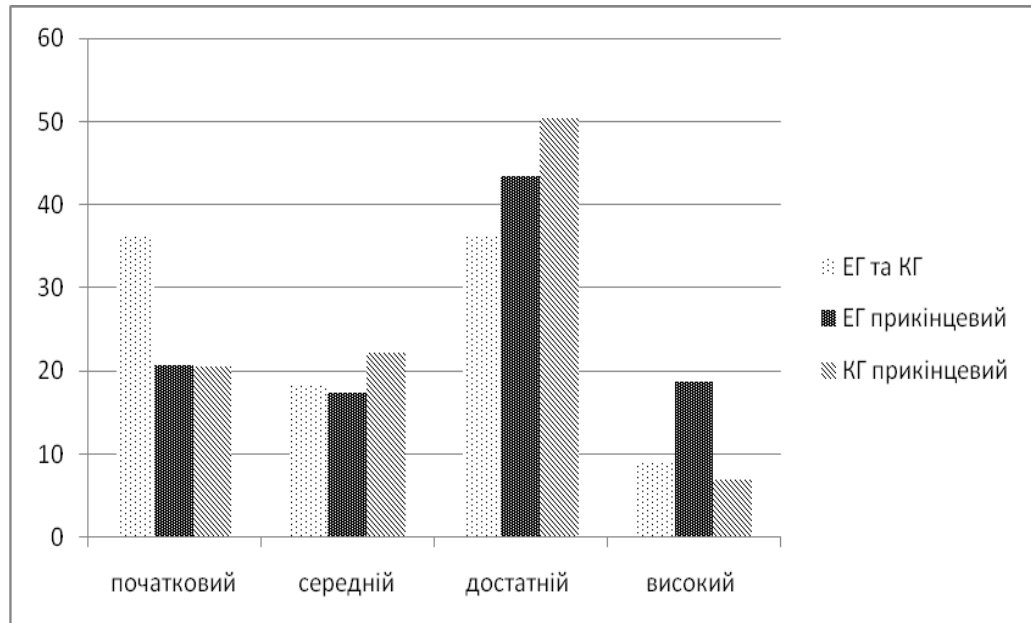

Рис. 3.4. Результати оцінки рівня діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності за змістовим критерієм до та після формульовального етапу експерименту під час вивчення теми «Аналіз аудиторії»

Результати оцінки рівня діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності до та після формульовального етапу експерименту під час вивчення теми «Створення якісного контенту та здійснення обміну повідомленнями» представлено в табл. 3.13.

Як бачимо у студентів ЕГ переважають достатній (32%) та високий (36%) рівні сформованості компетентності, а у студентів КГ – середній (30,77%) та достатній (35,04%) рівні. Динаміка змін кількісних показників вияву діяльнісного компоненту компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю початкового та прикінцевого етапів має позитивний характер.

Таблиця 3.13

Результати оцінки рівня діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності за змістовим критерієм до та після формульованого етапу експерименту під час вивчення теми «Створення якісного контенту та здійснення обміну повідомленнями»

Групи Рівні	ЕГ та КГ		ЕГ прикінцевий		КГ прикінцевий	
	абс	%	абс	%	абс	%
Початковий	73	27,34	26	17,33	26	22,22
Середній	49	18,35	22	14,67	36	30,77
Достатній	121	45,32	48	32	41	35,04
Високий	24	8,99	54	36	14	11,97

Оскільки кількість студентів, які мають на прикінцевому етапі високий рівень сформованості компетентності збільшилась на 27,01% у ЕГ та 2,98% у КГ, а от кількість майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, які мають на прикінцевому етапі початковий, середній та достатній рівні зменшилась на 10,01%, 3,68% та 13,32% відповідно у ЕГ. Щодо контрольної групи то кількість студентів, які мають початковий та достатній рівні зменшилась на 5,12% та 10,28% відповідно, а от кількість респондентів з середнім рівнем збільшилась на 12,42% (рис.3.5).

Аналізуючи рівні сформованості діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за змістовим критерієм при вивченні теми «Робота з PR-інструментами в мережі Інтернет» бачимо, що на високому рівні сформовано компетентність за змістовим критерієм визначено у 28% в ЕГ та в 19,66% респондентів КГ, на достатньому рівні – у 34,67% учасників експерименту в ЕГ та 10,26% КГ, на середньому рівні визначили діяльнісний компонент компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності 18,67% респондентів в ЕГ та в 14,53% КГ, на початковому рівні було визначено у 18,67% студентів ЕГ та у 55,56% студентів КГ.

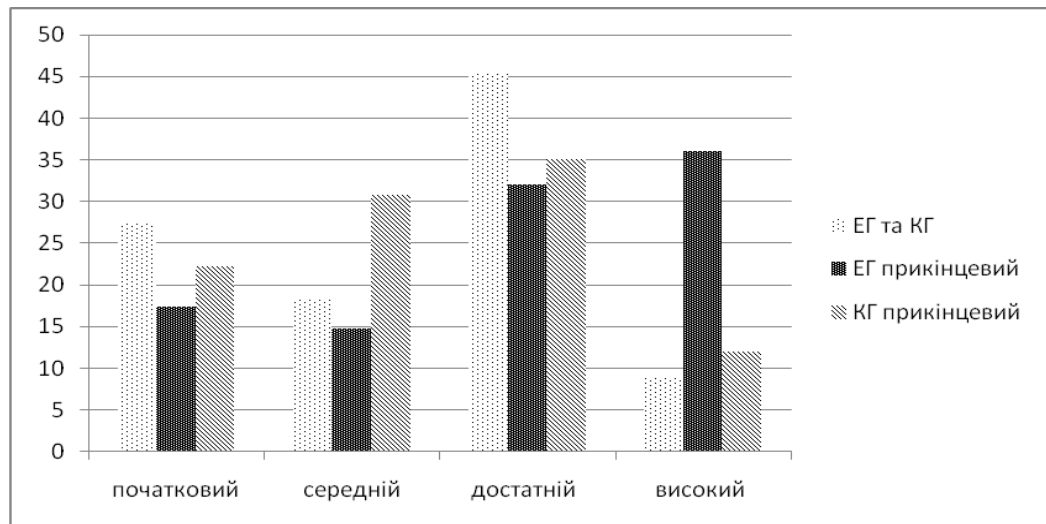

Рис. 3.5 Результати оцінки рівня діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності за змістовим критерієм до та після формульального етапу експерименту під час вивчення теми «Створення якісного контенту та здійснення обміну повідомленнями»

Результати оцінки рівня діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності за змістовим критерієм до та після формульального етапу експерименту під час вивчення теми «Робота з PR-інструментами в мережі Інтернет» представлено в табл.3.14.

Таблиця 3.14

Результати оцінки рівня діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності за змістовим критерієм до та після формульального етапу експерименту під час вивчення теми «Робота з PR-інструментами в мережі Інтернет»

Рівні \ Групи	EG та КГ		EG прикінцевий		КГ прикінцевий	
	абс	%	абс	%	абс	%
Початковий	24	8,99	28	18,67	65	55,56
Середній	97	36,33	28	18,67	17	14,53
Достатній	122	45,69	52	34,67	12	10,26
Високий	24	8,99	42	28	23	19,66

Як бачимо, кількість студентів з початковим та середнім рівнем

сформованості діяльнісного компоненту компетентності змінилися: в ЕГ на 9,68% збільшився та 17,66% зменшився відповідно початковий та середній рівні, у контрольній – збільшився показник початкового рівня на 46,57% та зменшився на 21,8% показник середнього рівня, а кількісні показники, які демонструють достатній рівень – зменшились і в ЕГ, і в КГ: на 11,02% та 35,43% відповідно, щодо високого рівня, то кількісні показники збільшилися в обох експериментальних групах в ЕГ на 19,01%, в КГ – на 10,67% (рис. 3.6).

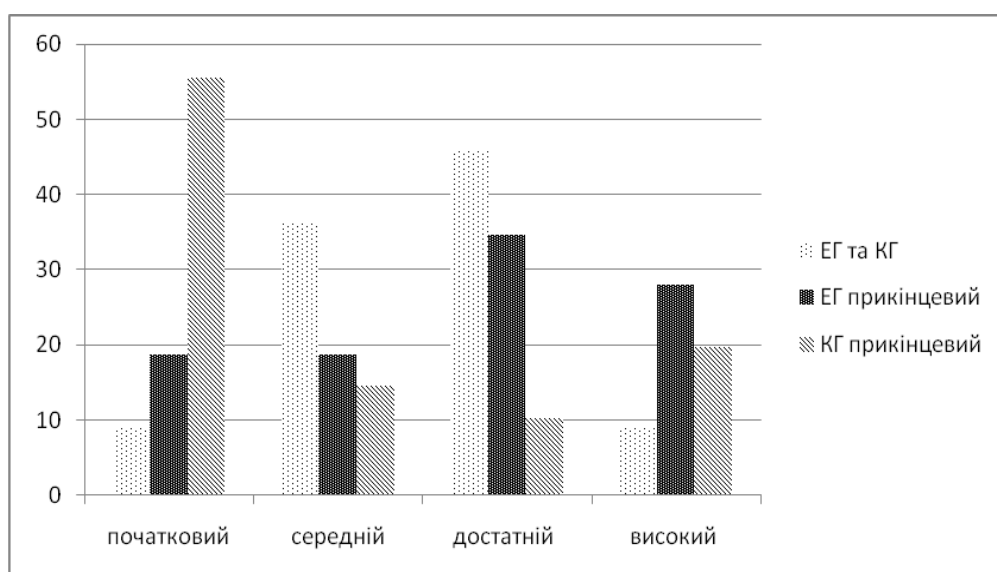

Рис. 3.6. Результати оцінки рівня діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності за змістовим критерієм до та після формульованого етапу експерименту під час вивчення теми «Робота з PR-інструментами в мережі Інтернет»

Узагальнені результати рівнів сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за показниками змістового критерію до та після формульованого етапу експерименту подано у табл. 3.15.

За результати узагальненого аналізу можемо стверджувати про кількісні зміни в обох групах студентів, які брали участь у експерименті. Кількість студентів, які за результатами підсумкового етапу експерименту, мають високий рівень сформованості діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з

громадськістю за показниками змістового критерію в експериментальній групі зросла на 8,03%, на достатньому, середньому та початковому рівнях зазначений показник знизився на 4,03%, 0,03% і на 3,97%. У КГ кількість студентів, у яких сформовано високий рівень діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю, зменшилась на 0,86%, на достатньому рівні кількість студентів збільшилась на 8,55%, а от на середньому та початковому рівнях зазначені кількісні показники зменшились на 6,84% та на 0,85%.

Таблиця 3.15

Результати оцінки рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за показниками змістового критерію до та після формульованого етапу експерименту (у %)

Рівні	ЕГ ₁	ЕГ ₂	КГ ₁	КГ ₂
Початковий	20,67	16,67	25,64	24,79
Середній	17,33	17,33	28,21	21,37
Достатній	43,33	39,33	34,19	42,74
Високий	18,67	26,67	11,97	11,11

Графічне представлення результатів порівняння вияву сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за показниками змістового критерію до та після формульованого етапу експерименту відтворено на рис. 3.7.

Як видно з діаграми, у студентів, які навчалися у експериментальній групі переважає високий та достатній рівень сформованості діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю, а в студентів контрольної групи – достатній та середній.

Виходячи із завдань дослідження, наступним етапом було визначення рівня сформованості діяльнісного компоненту компетентності з підготовки

матеріалів для професійної діяльності за технологічним критерієм, який передбачає комплекс умінь та навичок із написання текстів для майбутньої професійної діяльності з раціональним використанням інноваційних технологій.

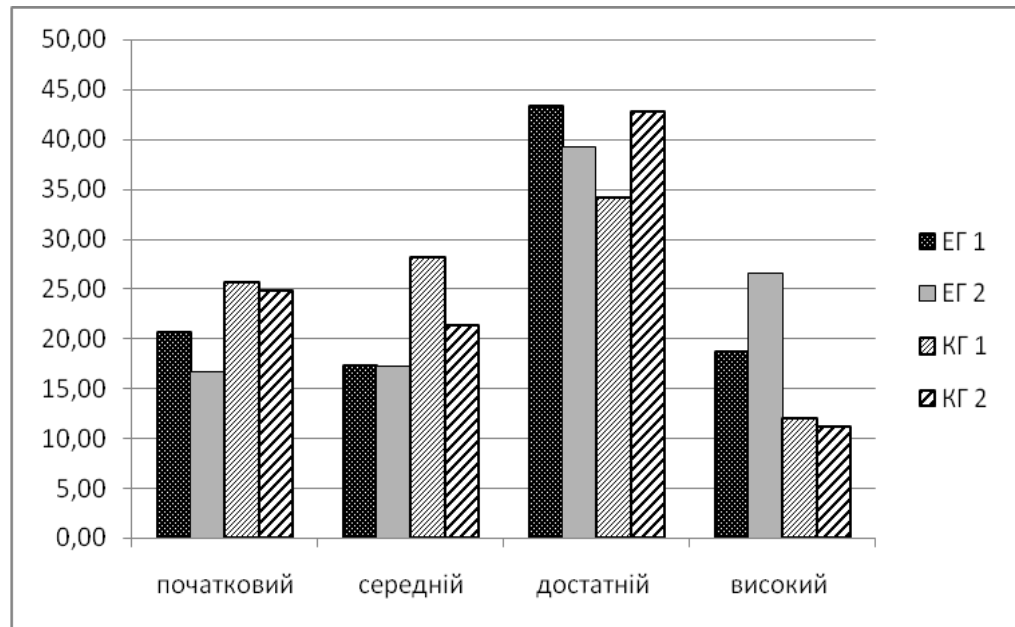

Рис. 3.7. Порівняльні дані рівнів сформованості компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за показниками змістового критерію до та після формульовального етапу експерименту

Оскільки опитування респондентів здійснювалося на початку вивчення дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course», то респонденти не змогли виявити достатній і високий рівень вмінь застосовувати PR-інструменти в Інтернеті для розв'язання професійних завдань. Проте отримані результати відповідей на питання № 5, № 6 показують, що більшість студентів (71,13%) вважає застосування спеціальних PR-інструментів невід'ємною складовою професійної діяльності і, лише, 23,43% впевнені, що їх майбутня професійна діяльність не передбачає роботу із PR-інструменти, які є в мережі Інтернет, а 5,44% опитаним важко було відповісти на дане питання.

Більша частина опитаних студентів (58,16%) на початку вивчення дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation

Course» не знайома зі спеціальним інструментами, які можна застосовувати у подальшій професійній діяльності (табл. 3.16.).

Таблиця 3.16

Розподіл відповідей студентів щодо рівня знань про застосування комп'ютера у професійній діяльності

№ з/п	Питання, варіанти відповідей	Кількість респондентів	
		Число вираження	%
1	Чи вважаєте Ви, що володіння спеціальними online інструментами PR є невід'ємною складовою Вашої майбутньої професії?	239	100
а)	Так	71	29,71
б)	Швидше так, чим ні	99	41,42
в)	Швидше ні, чим так	52	21,76
г)	Ні	4	1,67
д)	Важко відповісти	13	5,44
2	Чи знайомі Ви зі спеціальним інструментами, які б могли застосовувати в майбутній професійній діяльності?	239	100
а)	Так	100	41,84
б)	Ні	139	58,16

За результатами діагностики рівня сформованості діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності за технологічним критерієм на початковому етапі проведення формувального етапу експерименту було одержано дані, які подано в табл. 3.17.

Як бачимо переважають середній та достатній рівні сформованості компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності за технологічним критерієм у ЕГ та КГ.

Таблиця 3.17

Результати оцінки рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності за технологічним критерієм на початковому етапі формувального експерименту

Групи Рівні	ЕГ		КГ	
	абс.	%	абс.	%
Початковий	12	7,95	39	33,33
Середній	52	34,44	48	41,03
Достатній	47	31,13	20	17,09
Високий	40	26,49	10	8,55

Для визначення рівня сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за показниками технологічного критерію після проведення формувального етапу експерименту студентам було запропоноване творче індивідуальне завдання, в результаті якого вони мали створити перший проект прес-комплекту. Відзив становить 97,1%. Залучено 150 респондент EG та 117 респондентів КГ. Завдання було спрямоване на те, як респонденти раціонально поєднали здобуті знання з тем: медіа-відносини, потреби журналістів і принципи формування новин, медіа пітчинг, Інтернет PR-інструменти, розробка різних форматів контенту для соціальних мереж та онлайн-ресурсів, мультимедійні матеріали, друковані та інформаційні матеріали.

За результатами діагностики рівня сформованості діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності за технологічним критерієм після проведення формувального етапу експерименту було одержано дані, які подано в табл. 3.18.

Як засвідчують дані табл. 3.18, показники в експериментальній та контрольній групах відрізняються. Так, в EG високого рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності за технологічним критерієм досягли 43,05% студентів, в КГ – лише 10,26%, достатній рівень

мають 37,09% респондентів ЕГ та лише 17,09% студентів КГ, на середньому рівні сформованості діяльнісного компоненту залишились 16,56% студентів ЕГ та 41,88% КГ, початковий рівень виявлено у 30,77% студентів КГ, та 3,31% студентів експериментальної групи.

Таблиця 3.18

Результати оцінки рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності за технологічним критерієм

Групи Рівні	ЕГ		КГ	
	абс.	%	абс.	%
Початковий	5	3,31	36	30,77
Середній	25	16,56	49	41,88
Достатній	56	37,09	20	17,09
Високий	65	43,05	12	10,26

Наочно порівняльні динаміку змін показників вияву діяльнісного компоненту можна за допомогою табл.3.19 та рис. 3.8.

Таблиця 3.19

Порівняльні дані вияву діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності за технологічним критерієм до та після формувального етапу експерименту (у %)

Групи Рівні	ЕГ ₁	ЕГ ₂	КГ ₁	КГ ₂
Початковий	7,95	3,31	33,33	30,77
Середній	34,44	16,56	41,03	41,88
Достатній	31,13	37,09	17,09	17,09
Високий	26,49	43,05	8,55	10,26

Кількість студентів, які за результатами підсумкового етапу експерименту мають високий та достатній рівні сформованості діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності в

експериментальній групі зросла на 16,58% та 5,96% відповідно, а у контрольній групі на 1,71% на високому рівні та не змінився показник кількості студентів з достатнім рівнем.

На середньому та початковому рівнях зазначений показник знизився в експериментальній групі на 17,88%, 4,64%. У КГ кількість студентів, у яких сформовано середній рівень, збільшилась на 0,85%, а на початковому рівні зазначені кількісні показники зменшились на 2,56%.

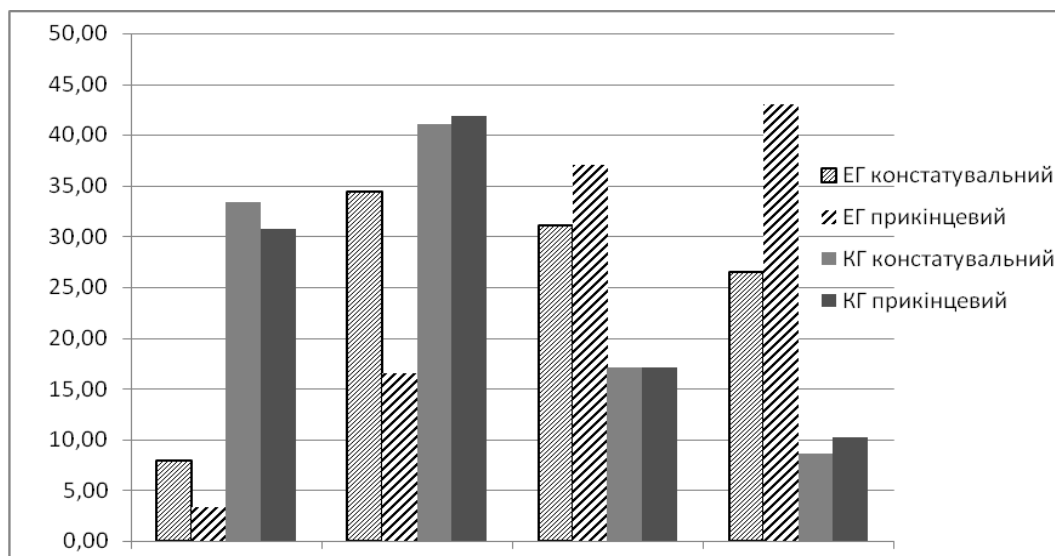

Рис. 3.8 Порівняльні дані вияву діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності за технологічним критерієм до та після формувального етапу експерименту

Як видно з діаграми у студентів експериментальної групи переважає високий та достатній рівень сформованості діяльнісного компоненту, а в студентів КГ – середній та початковий.

На нашу думку, в експериментальній групі, на відміну від контрольної, у процесі вивчення дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» студенти краще навчилися застосовувати online PR-інструменти для вирішення професійних задач, а тому раціональніше та ефективніше справилися з поставленим завданням з підготовки прес-комплекту.

Наступний зріз було спрямовано на визначення рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності за оцінково-

результативним критерієм. Відповідно до завдань дослідження було здійснено опитування респондентів із застосуванням анкет (запитання № 7 Додаток Г), до якого залучено 266 респондентів. Відзив становить 96,38%. Запитання були спрямовані на визначення студентами свого вміння аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності, тобто сформованості оцінково-результативного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю. Для оцінювання рівня сформованості оцінково-результативного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю була прийнята градація – високий, достатній, середній та початковий рівні, враховувалися такі показники як системні знання про оцінку виконання майбутніх професійних завдань, вміння аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; вміння визначати ефективні методи просування створеного інформаційного матеріалу.

У процесі бесід з респондентами було виявлено, що серед суб'єктивних чинників зниження рівня компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за оцінково-результативним критерієм є нераціональне застосування часу, що пов'язане з невдалим вибором online-інструментів зі зв'язків з громадськістю для розв'язання поставлених завдань. Високий рівень сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за оцінково-результативним критерієм на початку експерименту виявлено лише у 3,76% (10 осіб) учасників експерименту, достатній – 33,83% (90 чоловік), середній виявлено у 47,74% (127 чоловік), початковий у 14,66% (39 чоловік).

Щодо розподілу кількості студентів за ЕГ та КГ, то високий рівень сформованості оцінково-результативного компоненту компетентності на початку експерименту було виявлено у 1,34% студентів ЕГ та 6,84% студентів КГ, достатній – у 23,49% ЕГ та 47,01% КГ, середній рівень сформованості інформаційної культури за оцінково-результативним

критерієм зафіксовано у 56,38% студентів ЕГ та 36,75% КГ, початковий рівень визначено у 18,79% студентів ЕГ та 9,4% студентів КГ.

Після проведення формувального етапу експерименту, аналізуючи показники рівня сформованості оцінково-результативного компоненту компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, ми дійшли висновку, що вони змінилися і в ЕГ, і в КГ порівняно з констатувальним етапом. Високий рівень виявлено у 20,13% ЕГ та лише 12,82% КГ, достатній рівень компетентності з підготовки матеріалів для майбутньої професійної діяльності за оцінково-результативним критерієм показали – 65,10% студентів ЕГ та 62,39% КГ, середній рівень зафіксовано у 14,77% ЕГ та 24,79% студентів КГ, початковий рівень сформованості оцінково-результативного компоненту компетентності у студентів не було виявлено.

Отже, в ЕГ, де проводилась цілеспрямована робота націлена на формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю через впровадження навчально-методичних матеріалів у системах дистанційного навчання, показники сформованості оцінково-результативного компоненту компетентності значно вищі, ніж в КГ. Результати оцінки рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за оцінково-результативним критерієм до та після формувального етапу експерименту представлено в табл. 3.20.

Таблиця 3.20

Результати оцінки рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за оцінково-результативним критерієм до та після формувального етапу експерименту

Рівні	ЕГ₁	ЕГ₂	КГ₁	КГ₂
Початковий	18,79	0,00	9,40	0,00
Середній	56,38	14,77	36,75	24,79
Достатній	23,49	65,10	47,01	62,39
Високий	1,34	20,13	6,84	12,82

Так, після формувального етапу експерименту значно змінилися показники сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за оцінково-результативним критерієм. В експериментальній групі на високому рівні показники збільшилися на 18,79% (у контрольній лише на 5,98%), на достатньому рівні показники збільшилися на 41,61% (у контрольній на 15,38%), на середньому рівні показники зменшилися на 41,61% (у контрольній – на 11,96%) і на низькому рівні показники зменшилися на 18,79% (у контрольній групі лише на 9,4%).

Наочно порівняльні дані показників вияву оцінково-результативного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю до та після формувального етапу експерименту наведено на рис. 3.9.

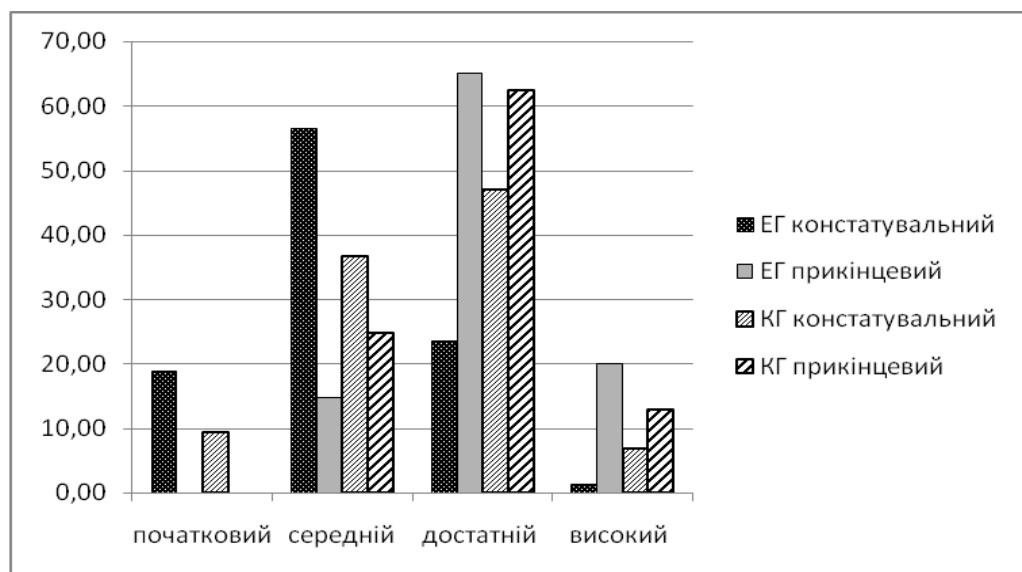

Рис. 3.9. Порівняльні дані вияву оцінково-результативного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю до та після формувального етапу експерименту

Як бачимо з діаграми, в ЕГ переважають високий та достатній рівні сформованості оцінково-результативного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю, а в КГ – достатній та середній рівні.

Отже, на підставі аналізу даних самоконтролю студентів за ходом

процесу підготовки матеріалів для PR діяльності нами було з'ясовано, що і в експериментальній і в контрольній групах результати значно змінилися за показниками, що стосується самоаналізу власної діяльності з підготовки матеріалів зі зв'язків з громадськістю, що має важливе значення для майбутньої професійної діяльності.

Це пов'язано з тим, що контрольний зріз проводився після вивчення дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course», при вивченні якої студенти мали змогу побачити хороші та погані приклади PR матеріалів, розв'язувати різні фахові завдання з використанням різних PR інструментів, створювали прес-комплекти.

Узагальнені результати рівнів сформованості компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за показниками ціннісного, змістового, технологічного та оцінково-результативного критеріїв до формульованого етапу експерименту подано у табл. 3.21 та табл. 3.22.

Таблиця 3.21

Узагальнені результати оцінки рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за ціннісним, змістовим, технологічним та оцінково-результативним критеріями до експерименту (у %)

Рівні Критерії	початковий		середній		достатній		високий	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Ціннісний	7,28	5,98	29,80	20,51	41,72	41,03	21,19	32,48
Змістовий	20,67	25,64	17,33	28,21	43,33	34,19	18,67	11,97
Технологічний	7,95	33,33	34,44	41,03	31,13	17,09	26,49	8,55
Оцінково-результативний	18,79	9,40	56,38	36,75	23,49	47,01	1,34	6,84

З табл. 3.21 можна зробити висновки, що на початку експерименту на початковому рівні сформованості компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності було 13,67% студентів ЕГ та 18,59% студентів КГ, на середньому рівні – 34,49% в ЕГ та 31,63% в КГ, достатній рівень сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за усіма критеріями було виявлено у 34,92% студентів ЕГ та 34,83% КГ, високий рівень сформованості компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності показали 16,92% студентів ЕГ та 14,96% КГ.

Таблиця 3.22

Узагальнені результати оцінки рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю до експерименту

Групи	Рівні		початковий		середній		достатній		високий	
	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.
ЕГ (151 особи)	13,67	21	34,49	52	34,92	52	16,92	26		
КГ (117 осіб)	18,59	22	31,63	37	34,83	41	14,96	17		

Отже, на початку експерименту у студентів експериментальної і контрольної груп переважав середній та достатній рівень сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю.

У табл. 3.23 подано узагальнені результати рівнів сформованості компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за показниками ціннісного, змістового, технологічного та оцінково-результативного критеріїв після експерименту.

Таблиця 3.23

Узагальнені результати оцінки рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за ціннісним, змістовим, технологічним та оцінково-результативним критеріями після формувального експерименту (у %)

Критерії \ Рівні	початковий		середній		достатній		високий	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Ціннісний	0,00	0,00	0,00	0,00	37,09	47,01	62,91	52,99
Змістовий	16,67	24,79	17,33	21,37	39,33	42,74	26,67	11,11
Технологічний	3,31	30,77	16,6	41,9	37,1	17,1	43,05	10,26
Оцінково-результативний	0,00	0,00	14,77	24,79	65,10	62,39	20,13	12,82

Таблиця 3.24

Узагальнені результати оцінки рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю після експерименту

Групи \ Рівні	початковий		середній		достатній		високий	
	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.
ЕГ (151 особи)	5,00	8	12,17	18	44,65	67	38,19	58
КГ (117 осіб)	13,89	16	22,01	26	42,31	50	21,80	25

Як видно з табл. 3.24, на початковому рівні сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю після формувального етапу експерименту залишилось всього 5,00% студентів ЕГ та 13,89% КГ, середній рівень сформованості виявлено у 12,17% респондентів ЕГ та 22,01% КГ, на достатньому рівні компетентність

розвинена у 44,65% студентів ЕГ та 42,31% студентів КГ, на високому рівні зафіксовано 38,19% студентів ЕГ та дещо нижче у КГ – 21,8%.

Після проведення експерименту як і в ЕГ так і в КГ переважають достатній та високий рівні сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю (Рис. 3.10).

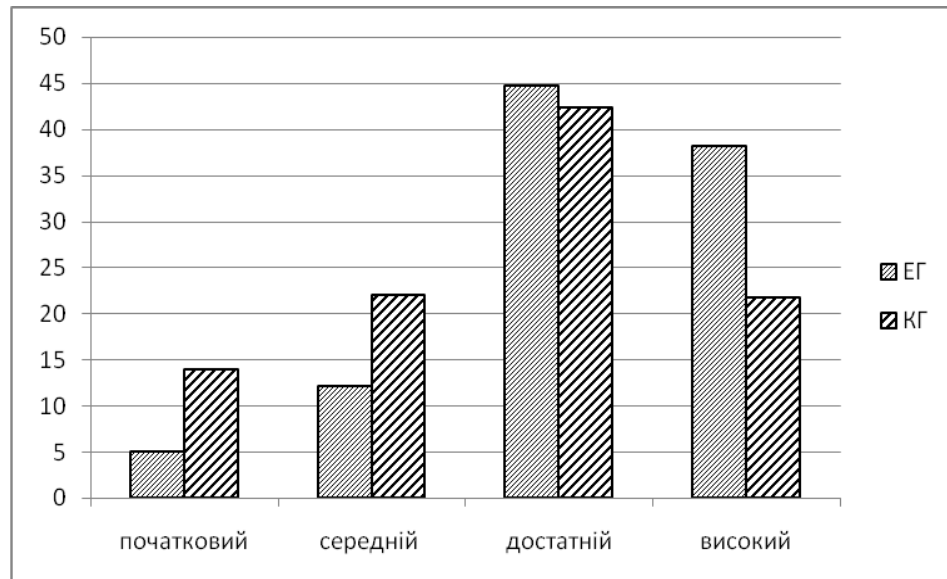

Рис. 3.10. Порівняльні дані вияву компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю у студентів ЕГ та КГ після експерименту (у %)

Результати оцінки рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю у експериментальній і контрольній групах до та після проведення експерименту представлено в табл. 3.25.

Як видно з табл. 3.25, в експериментальній групі відбулось зменшення кількості студентів, що мали початковий рівень компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю на 7,28%, середній рівень – на 29,80% та збільшення кількості студентів, що досягли достатнього рівня на 37,09 % та високого – на 62,91 %

Таблиця 3.25

Рівні сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері за результатами вихідного та прикінцевого зрізів (у %)

Критерії		Констатувальний етап				Контрольний етап			
		Рівні сформованості							
		П	С	Д	В	П	С	Д	В
Мотиваційно-ціннісний	ЕГ	7,28	29,80	41,72	21,19	0,00	0,00	37,09	62,91
	КГ	5,98	20,31	41,03	32,48	0,00	0,00	47,01	52,99
Змістовий	ЕГ	20,67	17,33	43,33	18,67	16,67	17,33	39,33	26,67
	КГ	25,64	28,21	34,19	11,97	24,79	21,37	42,74	11,11
Технологічний	ЕГ	7,95	34,44	31,13	26,49	3,31	16,56	37,09	43,05
	КГ	33,33	41,03	17,09	8,55	30,77	41,88	17,09	10,26
Результативний	ЕГ	18,79	56,38	23,49	1,34	0,00	14,77	65,10	20,13
	КГ	9,40	36,75	47,01	6,84	0,00	24,79	62,39	12,82

Приріст: П – початковий; С – середній; Д – достатній; В – високий рівні сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері.

У контрольній групі результати виявились дещо нижчими. Так, на початковому рівні сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю кількість студентів зменшилась всього на 4,7%, на середньому рівні зменшилась на 9,62%, на достатньому та високому збільшилась на 7,48% та 6,84% відповідно (рис. 3.11).

Зазначене свідчить, що проведена робота під час вивчення дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» за допомогою систем дистанційного навчання є в експериментальній групі з майбутніми фахівцями зі зв'язків з громадськістю значно сприяла підвищенню рівня їх компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю.

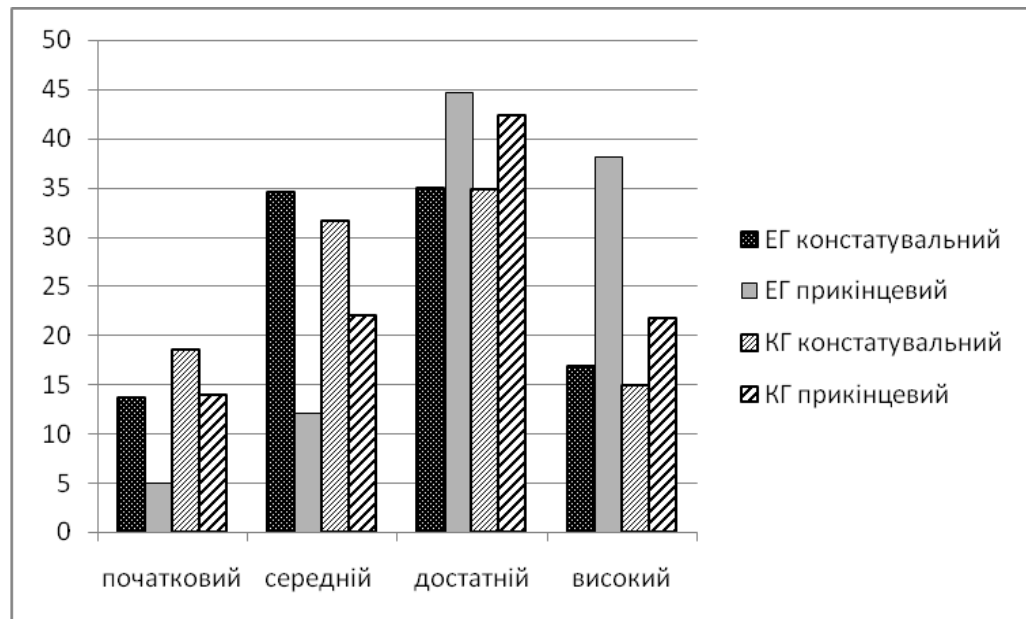

Рис. 3.11. Динаміка рівнів сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері до та після формувального експерименту (у %)

Наступним завданням нашого дослідження є виявлення достовірності отриманих результатів експерименту в групах ЕГ та КГ, тобто отримання відповіді на питання, чи ефективною є методика впровадження в освітній процес підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю електронного навчального комплексу на базі системи дистанційного навчання. Здійсненню такої перевірки сприяло статистичне опрацювання даних експерименту. З метою об'єктивної оцінки результатів експерименту застосовано критерій χ^2 . Згідно до алгоритму застосування критерію χ^2 формулюємо нульову та альтернативну гіпотези:

H_0 – стверджує наявність значних відмінностей у сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю у студентів контрольної та експериментальної груп;

H_1 – стверджує відсутність значних відмінностей у сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю у студентів контрольної та експериментальної груп.

Визначення статистики χ^2 проведемо за допомогою формули:

$$\chi^2_{\text{эмн}} = N \cdot M \cdot \sum_{i=1}^L \frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{n_i + m_i}, \text{ де: } N, M - \text{ межі вибірок (} N=117, M=150\text{); } n_i,$$

m_i – кількість елементів відповідних вибірок, що відносяться до i -того рівня;
 L – кількість рівнів (в нашому випадку - 4). Результати розрахунку представлено у табл.3.26.

Таблиця 3.26

Розрахунок критерію χ^2 при зіставленні емпіричних розподілів в контрольній та експериментальній групах за результатами початкового етапу експерименту

Рівні \ Групи	КГ	ЕГ	$\frac{n_i}{N}$	$\frac{m_i}{M}$	$\frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{n_i + m_i}$
Початковий	21	22	0,139073	0,188034	0,00006
Середній	52	37	0,344371	0,316239	0,00001
Достатній	52	41	0,344371	0,350427	0,00000
Високий	26	17	0,172185	0,145299	0,00002
Всього	151	117	1	1	0,0000818

Зроблена підстановка значень до формули дала можливість отримати величину статистики критерію для рівнів компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю студентів груп ЕГ та КГ

$$\chi^2_{\text{эмн}} = N \cdot M \cdot \sum_{i=1}^L \frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{n_i + m_i} = 117 \cdot 151 \cdot 0,0000818 = 1,44.$$

Критичне значення за критерієм χ^2 за рівня значущості $\alpha=0,05$ та 4 ступенів вільності дорівнює 9,49. Визначені дані статистики $\chi^2 = 1,44$ не перевищують критичного значення 9,49. Отже, відповідно до правил ухвалення рішень, отримані значення спростовують гіпотезу H_0 й дають підстави для прийняття гіпотези H_1 , яка стверджує відсутність значних

відмінностей у сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю у студентів контрольної та експериментальної груп. Тобто студенти, які розподілені у групи ЕГ та КГ належать до однієї генеральної сукупності.

Проведемо аналогічні розрахунки з використанням даних після проведення формувального етапу експерименту (табл. 3.27).

Таблиця 3.27

Розрахунок $\chi^2_{\text{эмп}}$ для ЕГ та КГ після формувального етапу експерименту

Рівні \ Групи	ЕГ= n_i	КГ= m_i	$\frac{n_i}{N}$	$\frac{m_i}{M}$	$\frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{n_i + m_i}$
Початковий	8	16	0,05298	0,136752	0,00029
Середній	18	26	0,119205	0,222222	0,00024
Достатній	67	50	0,443709	0,42735	0,00000
Високий	58	25	0,384106	0,213675	0,00035
Всього	151	117	1	1	0,000885846

Зроблена підстановка значень до формули дала можливість отримати величину статистики критерію для рівнів компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю студентів груп ЕГ та КГ

$$\chi^2_{\text{эмп}} = N \cdot M \cdot \sum_{i=1}^L \frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{n_i + m_i} = 117 \cdot 151 \cdot 0,0008858 = 15,65.$$

За рівня значущості $\alpha=0,05$ та чотирьох ступенів вільності критичне значення дорівнює 9,49. Розраховані дані за формулою $\chi^2 = 15,65$ перевищують критичне значення 9,49. Отже, відповідно до правил ухвалення рішень, отримані значення спростовують гіпотезу H_1 й дають підстави для прийняття гіпотези H_0 , яка стверджує наявність значних відмінностей у

сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю у студентів контрольної та експериментальної груп. Тому, можемо стверджувати, що перевірка на статистичну значущість результатів показала, що експериментальна форма підготовки позитивно впливає на рівень навчальних досягнень студентів експериментальної групи.

За отриманими результатами можемо констатувати, що студенти експериментальної групи, до якої були залучені майбутні фахівці зі зв'язків з громадськістю, отримали сформовану компетентність з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю на високому рівні. Це, на наш погляд, пояснюється впровадженням в освітній процес електронного навчального курсу дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course».

Загалом, шляхом електронного навчального курсу дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course», спрямованого на формування компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю було підготовлено: на високому рівні – 58 студентів (38,41%); на достатньому рівні – 67 студентів (44,37%); на середньому рівні – 18 студентів (11,92%); на початковому – 8 студентів (5,29%).

Отже, в процесі реалізації експерименту на основі моделі професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у умовах дистанційного навчання нами було проведено підготовку студентів на прикладі дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course». Статистика результатів, поданих в цьому параграфі, підтверджує доцільність навчально-методичного супроводу для індивідуальної, групової та фронтальної форми роботи з майбутніми фахівцями зі зв'язків з громадськістю з метою формування компетентності у підготовці матеріалів для майбутньої фахової діяльності під час вивчення дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» на базі системи дистанційного навчання та ефективність проведеної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. Зважаючи на

приведені дані, зробимо висновок: запропонований електронний курс дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» достатньою мірою охоплює всі аспекти, що необхідні для ефективного формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю.

Висновки до розділу 3

Результати експериментальної перевірки ефективності впровадження електронного навчального курсу з дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» в системі дистанційного навчання та вплив на формування компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю дали підстави для формулювання таких висновків.

Організація експерименту здійснювалась в межах навчальної дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course», яка акумулює ідеї обґрунтованої й розробленої у дисертації технології та розрахована на опанування шести змістових тем: основи ефективного спілкування, робота з клієнтами аналіз аудиторії, створення якісного контенту та здійснення обміну повідомленнями, розробка спеціальних інструментів та підсумковий блок, основним завданням якого виступає оцінка курсу та рефлексія, що розглядалися протягом 72 годин.

Експериментальна перевірка ефективності технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах застосування систем дистанційного навчання включала педагогічний експеримент, який було проведено в декілька етапів – констатувальний, формувальний та контрольний. На констатувальному етапі було визначено репрезентативну вибірку, здійснено розподіл студентів в контрольну й експериментальну групи, встановлено фактичний рівень сформованості

компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю за ціннісним, змістовим, технологічним та оцінково-результативним критеріями. На формувальному етапі експерименту було впроваджено в освітній процес експериментальної групи технологію професійної підготовки в умовах системи дистанційного навчання, яка, за сформульованою гіпотезою, сприяє формуванню компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для майбутньої фахової діяльності. Навчання в контрольній групі здійснювалося за традиційною технологією фахової підготовки.

На підставі аналізу даних теоретичного пошуку та дослідно-експериментальної роботи виокремлено загальні закономірності формування компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності, провідною ознакою яких є сформованість ціннісного компоненту, тобто системи особистісних цінностей, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних; вміння критично мислити відносно різноманітних чинників, які впливають на прийняття рішень у сферах зв'язків з громадськістю; ерудованості у галузі літератури, культури, мистецтва, політики та суспільного життя з метою визначення рівня загальної обізнаності майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю. Після формувального етапу експерименту показники ціннісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю в студентів ЕГ та КГ змінилися: переважають достатній та високий рівні сформованості компетентності.

За кількісним показником студентів експериментальної та контрольної груп, які досягли відповідного рівня сформованості компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за змістовим критерієм відповідно до тем вивчення курсу «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course»: основи ефективного спілкування, робота з клієнтами, аналіз аудиторії, створення якісного контенту та здійснення обміну повідомленнями, робота з інструментами зі зв'язків з

громадськістю в Інтернет, можна стверджувати про суттєву різницю. Так, за результатами формувального етапу експерименту у студентів, які навчалися у експериментальній групі, переважає високий та достатній рівень сформованості діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю за змістовим критерієм, а в студентів контрольної групи – достатній та середній.

За результатами контрольного етапу експерименту щодо рівнів сформованості діяльнісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності за технологічним критерієм, який передбачає комплекс умінь та навичок із написання текстів для майбутньої професійної діяльності з раціональним використанням інноваційних технологій, можемо стверджувати, що у студентів експериментальної групи переважає високий та достатній рівень сформованості діяльнісного компоненту, а в студентів контрольної групи – середній та початковий. На нашу думку це пояснюється тим, що в експериментальній групі, на відміну від контрольної, у процесі вивчення дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» в системі дистанційного навчання майбутні фахівці зі зв'язків з громадськістю краще опанували online-інструменти зі зв'язків з громадськістю для вирішення професійних задач, а тому раціональніше та ефективніше справилися з поставленим завданням з підготовки прес-комплекту.

Для оцінювання рівня сформованості оцінково-результативного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для діяльності зі зв'язків з громадськістю майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю було враховано такі показники як: системні знання про оцінку виконання майбутніх професійних завдань, вміння аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; вміння визначати ефективні методи просування створеного інформаційного матеріалу. За результатами експериментальної перевірки в експериментальній групі переважають високий та достатній рівні сформованості оцінково-результативного

компоненту компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності, а в контрольній групі – достатній та середній рівні.

За допомогою методів математичної статистики було здійснено перевірку узагальнених результатів за ціннісним, змістовим, технологічним та оцінково-результативним критеріями сформованості компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності на статистичну значущість. Ця перевірка підтвердила гіпотезу про те, що впровадженням в освітній процес навчальної дисципліни «Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course» електронного навчального курсу в системі дистанційного навчання ефективно впливає на формування компетентності з підготовки матеріалів для професійної діяльності у майбутніх фахівці зі зв'язків з громадськістю.

Отриманий у процесі реалізації експериментального дослідження досвід сприяв розробленню та вдосконаленню електронного навчального комплексу на базі системи дистанційного навчання, який може бути реалізовано в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Наукові результати цього розділу опубліковано в таких працях автора: [149], [150].

ВИСНОВКИ

1. Проаналізовано стан досліджуваної проблеми у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії та практиці професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах інформатизації освіти, що дало можливість виявити брак комплексних досліджень цих питань та з'ясувати основні проблеми, а саме: відсутність ґрунтовного педагогічного досвіду підготовки фахівців за вказаним напрямом; переважне застосування зарубіжного досвіду викладання дисциплін зі зв'язків з громадськістю, не завжди адаптованого до українських реалій; відсутність методики викладання фахових дисциплін та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес в умовах інформатизації освіти; недостатнє кадрове забезпечення освітнього процесу. З'ясовано, що основними професійними якостями майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю є: вміння створювати матеріали для діяльності зі зв'язків з громадськістю (Writing skills), вміння налагоджувати комунікацію (Communication skills), креативність (Creativity), вміння презентувати матеріал (Public speaking), організаторські вміння (Organization skills), розуміння соціальних медіа (Understanding of Social Media). Доведено, що компетентність фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів до діяльності у цій сфері є індикатором їхньої професійної компетентності та ґрунтовним показником якісної професійної підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю в закладах вищої освіти. Визначено, що підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю може бути досягнуте через комплексне впровадження в освітній процес системи дистанційного навчання.

2. Схарактеризовано систему дистанційного навчання майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю як сукупність сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що націлені на розв'язання освітніх завдань професійної підготовки і формування професійних якостей майбутніх

фахівців зі зв'язків з громадськістю. З'ясовано переваги впровадження систем дистанційного навчання в освітній процес закладів вищої освіти, а саме: можливість навчання на будь-якій території; урахування сучасних потреб студентів до змісту та інформаційного супроводу освіти; побудова індивідуальної траєкторії навчання; сприяння формуванню у студентів критичного мислення, навичок самоорганізації та самовдосконалення. Доведено, доцільність використання в процесі професійної підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю певних інформаційних ресурсів (статична та динамічна інфографіка, текстові редактори, блоги, сайти, соціальні мережі, електронні видання, онлайн-телебачення та радіомовлення, чати, інтернет-форуми та віртуальні організації, вебінари, відео конференції, дошки повідомлень).

3. Визначено сутність та структуру компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності. Визначено, що критерії (мотиваційно-ціннісний, змістовий та технологічний, результативний) оцінювання рівнів сформованості досліджуваного феномену співвідносяться із його компонентною структурою (ціннісний, діяльнісний та результативно-оцінювальний компоненти). Схарактеризовано критерії, показники й рівні (початковий, середній, достатній, високий) сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для їхньої професійної діяльності.

4. Уперше обґрунтовано, розроблено та впроваджено технологію формування компетентності фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для їх професійної діяльності в умовах дистанційної форми навчання. Результативною метою пропонованої технології є формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів до професійної діяльності у цій сфері; процесуальною – створення умов, які позитивно впливають на підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. Структура

технології є сукупністю її концептуального (ідеї компетентнісного, особистісно зорієнтованого, культурологічного, діяльнісного та аксіологічного наукових підходів, що конкретизуються в принципах системності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, пріоритетності гуманістичних цінностей, демократизму та індивідуалізації, самопізнання та саморозвитку); змістового (навчально-методичний супровід циклу професійних дисциплін у системі дистанційного навчання) й процесуального (етапи реалізації технології: I-й етап – діагностико-мотиваційний; II-й етап – активне формування компетентності; педагогічний інструментарій як сукупність форм, методів і засобів дистанційного навчання) компонентів.

5. За результатами експериментально-дослідницької роботи встановлено позитивну динаміку в характері рівнів сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері за всіма критеріями. У експериментальних групах студентів зазначено зростання високого рівня за ціннісно-мотиваційним критерієм. Відзначено позитивну динаміку за змістовим критерієм, значно зріс високий рівень та зменшилася кількість студентів, які мають початковий та достатній рівні. Достовірно перевірено, що за технологічним критерієм кількість досліджуваних, які мають високий рівень, також значно зростає. За результативним критерієм діагностовано, що на високому рівні показники збільшилися, що свідчить про зниження показників, відповідно, на середньому та низькому рівнях. Отримані результати підтверджено статистично та доведено ефективність розробленої технології формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності у цій сфері в умовах дистанційної форми навчання.

Проведене дисертаційне дослідження не вичерпує усього розмаїття питань, пов'язаних із удосконаленням професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в закладах вищої освіти в умовах дистанційної форми навчання. До перспектив подальших наукових розвідок

відносимо дослідження потенціалу електронного середовища сучасного університету в професійній підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адольф В. А. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя. *Педагогика*. 1998. № 1. С. 72 – 75.
2. Акмеология : учебник / К. А. Абульханова, О. С. Анисимов, В. Г. Асеев и др./ Под общ. ред. А. А. Деркача М., 2002. 681 с. : табл.
3. Алексеев А. Н. Контент-анализ в социологии и точки соприкосновения с другими отраслями знания. *Проблемы контент-анализа в социологии* : Материалы Сибирского социологического семинара. Новосибирск, 1970. С. 11 – 12.
4. Алексеев Н. И. Личностно-ориентированное обучение: вопросы теории и практики. Тюмень, 1997. 356 с.
5. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник. К., 1998. 557 с.
6. Алфімов Д. В. Структурно-змістовний контент поняття технології. *Науковий вісник Донбасу*. № 3. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_3_2
7. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. СПб., 2001. 247 с.
8. Андрущенко В. П. Університетська освіта: тенденції змін. *Вища освіта України : теоретичний та науково-методичний часопис*. 2012. № 2. С. 5 – 15.
9. Арнольд Н. Тринадцатый нож в спину российской рекламе и public relations. М., 1997. 223 с.
10. Асмолов А. Г. Психология личности. М., 1990. 336 с.
11. Атанов Г. А. Деятельностный подход в обучении. Донецк, 2001. 160 с.
12. Афанасьев В. Г. Системность и общество. М., 1980. 368 с.
13. Балл Г. О. Гуманізація загальної та професійної освіти : суспільна актуальність і психолого-педагогічні орієнтири. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи* : [монографія]. К., 2000. 636 с.

14. Батечко Н. Г. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури: теоретико-методологічні засади : [монографія]. К., 2014. 707 с.

15. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : [монографія]. К., 2011. 320 с.

16. Белухин Д. А. Личностно ориентированная педагогика в вопросах и ответах : учеб.-метод. пособие / Д. А. Белухин ; Моск. психол.-соц. ин-т. М., 2006. 307 с.

17. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. М., 1990. 438 с.

18. Березенко В. В. «Public relations» в сучасному науковому дискурсі: підходи до визначення. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. № 50. С. 228 – 233.

19. Березенко В. В. Проблеми вдосконалення професійної підготовки за фахом зв'язки з громадськістю в Україні. *Інформаційне суспільство*. 2013. №17. С. 31 – 35.

20. Березенко В. В. Перший етап активізації розвитку наукового знання про публік рилейшнз в Україні (1991–1996 рр.). *Поліграфія і видавнича справа*. 2014. № 3. С. 68 – 72.

21. Березенко В. В. Теорія публік рилейшнз : особливості становлення. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2014. № 57. С. 216 – 220.

22. Беспалько В. П. Основы теории педагогических систем: проблемы и методы психолого-педагогического обеспечения технических обучающих систем : [монографія]. Воронеж, 1977. 304 с.

23. Беспалько В. П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия) : учеб.-метод. Пособ. М., 2002. 352 с.

24. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник. К., 2008. 848 с.

25. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : [монографія]. К., 2008. 684 с.

26. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід : рефлексив. аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та*

укр. перспективи : б-ка з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. К., 2004. С. 47 – 53.

27.Блауберг И. В., Юдин Э. Г. Становление и сущность системного подхода. М., 1973. 271 с.

28.Блек С. Паблік рилейшнз. Що це таке? М., 1990. 239 с.

29.Блек С. Введення в паблік рилейшнз. Ростов н/Д., 1998. 134 с.

30.Бодненко Б. М., Варченко Л. О., Жильцов О. Б. Тестовий контроль знань студентів у системі Moodle : навч.- метод. посіб. К., 2012. 112 с.

31.Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів : навч. посіб. К.: Вересень, 1996. 130 с.

32.Бондар В. І. Формування компетентності та конкурентоздатності випускника педагогічного ВНЗ. *Науковий часопис* : зб. наук. пр.[Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова]. Серія: 17 : Теорія і практика навчання і виховання. К., 2007. Вип. 6. С. 3 – 9.

33.Бондаревская Е. В. Теория и практика личностно-ориентированного образования. Ростов н/Д., 2000. 352 с.

34.Братко М. В. Конкурентоспроможність випускника як показник якості освітнього середовища вищого навчального закладу. *Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи* : матер. III Міжнарод. наук.- практ. конф. пам'яті професора Петра Столярчука (Львів, 11–12 травня 2017 р.). Львів, 2017. С.40 – 41.

35.Буланова-Топоркова М. В. Педагогика и психология высшей школы : учеб. пособ. Ростов н/Д., 2002. 544 с.

36.Валуйський В. М., Гончаренко М. В., Павловський А. А., Новацьки А. О. Створення освітнього web-простору для навчання. *Системні науки та кібернетика*. URL : uiite.kpi.ua/fileadmin/_wfqbe/1245139683_web

37.Василенко О. В. Зарубіжний досвід розвитку дистанційних технологій у неформальній освіті дорослих. *Європейський Союз–Україна : освіта дорослих* : матер. Форуму до Міжнародних днів освіти дорослих в Україні. К., 2015. С. 100 – 107.

38. Вэбстер Ф. Інформаційне суспільство. *Теорії інформаційного суспільства*. 2002. С. 255 – 266.
39. Великий тлумачний словник сучасної української мови / кер. вид. проекту П. М. Мовчан, В. В. Німчук, В. Й. Клічак. К., 2005. 1332 с.
40. Вербицкий А. А. Личностный и компетентностный подходы в образовании: проблемы интеграции. М., 2010. 336 с.
41. Вишнівський В. В., Гніденко М. П., Гайдур Г. І., Ільїн О. О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів. К., 2014.
42. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / За ред. В. Г. Кременя. Тернопіль, 2004. 384 с.
43. Відомості Верховної Ради (ВВР). Закон України Про вищу освіту. 2014. № 37–38, ст. 2004. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
44. Вікіпедія. Мапа думок. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Мапа_думок.
45. Власюк О. П. До проблеми професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів: зб. наук. пр. Бердян. держ. пед. ун-ту. Сер. : Педагогічні науки. 2011. № 1. 356 с.
46. Вовк О. Б. Системи електронного навчання – нові форми сучасної освіти. *Математические машины и системы*. 2015. № 3. С. 79 – 86.
47. Выготский Л. С. Педагогическая психология / [под ред. В. В. Давыдова]. М., 1991. 480 с.
48. Выготский Л. С. Собрание сочинений : В 6-ти томах / Под. ред. А. М. Матюшкина. М., 1983. Т. 3. 368 с.
49. Гальперин П. Я. Введение в психологию : учеб. пособ. М., Ростов н/Д., 1999. 332 с.
50. Гендина Н. И. Информационное образование и информационная культура личности как факторы развития информационного общества. URL : <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2001/tom/sem2/doc33.html>.

51. Гершунский Б. С. Образовательно-педагогическая прогностика : учеб. пособ. М., 2003. 768 с.
52. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К., 1997. 376 с.
53. Гончаренко С. У. Зміст загальної освіти і її гуманітаризація : [монографія] / заг. ред. І. А. Зязюна. К., 2000. С. 81 – 107.
54. Горбенко Г. В. Практико-орієнтоване навчання у підготовці бакалаврів реклами і зв'язків з громадськістю. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. № 4(45). С. 64 – 69.
55. Гулай О. І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2009. № 2. С. 41-51.
56. Гуревич Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в освіті. *Енциклопедія освіти*. 2008. С. 364 – 365.
57. Гусинский Э. Н. Введение в философию образования : учеб. пособие: для использования в учеб. процессе со студентами пед. специальностей / Э. Н. Гусинский, Ю. И. Турчанинова. М., 2003. 246 с.
58. Державна служба статистики України. *Статистична інформація*. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
59. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения : опыт теоретического и экспериментального исследования. М., 1986. 240 с.
60. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика : [монографія] / За ред. Н. Г. Ничкало. Хмельницький, 2002. 334 с.
61. Довгопол И. И., Ивкова Т. А. Современные образовательные и педагогические технологии. Симферополь, 2006. 335 с.
62. Доценко К. О. Професії в PR : проблеми аналізу й класифікації. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского*. Сер. : Филология. Социальные коммуникации. 2012. № 25 (64), 1, С. 188 – 192.
63. Дубасенюк О. А. Базові поняття термінологічної системи компетентнісної проблематики професійної підготовки вчителя / Освіта для

сучасності = Edukacja dla wspolczesnosci : зб. наук. пр. : у 2 т. /; редкол. : В.Г. Кремень (голова), В. П. Андрущенко, Н. Г. Ничкало, Ф. Шльосек (заст. голови) та ін. К., 2015. Т. 1. С. 526 – 532.

64.Економічний енциклопедичний словник. URL : <http://www.subject.com.ua/economic/slovník/5156.html>

65.Елагина Л. В. Формирование культуры профессиональной деятельности будущего специалиста на основе компетентностного подхода (методология, теория, практика) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08. Ижевск, 2009, 21 с.

66.Емельянов С. М. Теория и практика связей с общественностью: вводный курс : учеб. пособ. – СПб.;, 2005. 240 с.

67.Енциклопедія освіти / За ред. В. Г. Кремень., 2008. 1040 с.

68.Євдокимов О. В. Нові педагогічні технології організації навчання студентів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Х., 1997. – 23 с.

69.Жалдак М. І. Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу. *Наукові записки* : зб. наук. пр. Терноп. держ. пед. ун-ту імені В. Гнатюка. Серія : Педагогіка. Тернопіль, 2002. С. 143 – 154.

70.Желанова В. В. Наукові підходи у дослідженні феномену контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. Педагогіка і психологія* : зб. ст. Ялта, 2013. Вип. 39. Ч. I. С. 193 – 200.

71.Желанова В. В. Реалізація поліпарадигмальної методології у сучасній вищій освіті. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика: науково-методичний журнал* / Гол ред. С.О.Сисоєва.– Київ., 2014. Випуск III – IV. С.17 – 22.

72.Закон України «Про освіту». *Голос України офіційне видання від 27 вересня*. 2017. № 178 – 179.

73.Зварич Э. Инфографика в рекламе. *Рекламодатель: теория и практика*. 2012. № 9. С. 21 – 25.

74. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании. М., 2004. 38 с. : табл.
75. Зимняя И. А. Компетентностный подход. Каково его место в системе современных подходов к проблемам образования? (теоретико-методологический аспект). *Высш. образование сегодня*. 2006. № 8. С. 20 – 26.
76. Зуйковська А. А. Соціальні мережі як середовище політичної комунікації. *Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса]*. 2014. № 1. С. 272 – 280.
77. Зязюн І. А. Філософія педагогічної антропології. *Професійна освіта: педагогіка і психологія: пол.-укр. журн., укр-пол.[щорічник]* / За ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. Ченстохова. 2008. С. 51–58.
78. Зязюн І. Філософія педагогічної антропології. *Професійна освіта : педагогіка і психологія*. 2008. № 10. С. 51 – 58.
79. Зязюн І. А. Педагогічна психологія чи психологічна педагогіка *Етика естетика педагогічної дії* : зб. наук. пр. Київ-Полтава. 2012. Вип.3. С.20 – 37.
80. Інновації в освіті : інтеграція науки і практики : зб. наук.- метод. праць / За заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир, 2014. 492 с.
81. Игнатъев Д. И., Бекетов А. В., Сарокваша Ф. В. Настольная энциклопедия Public Relations. М., 2002. 230 с.
82. Імбер В. І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2008. 22 с.
83. Каган М. С. Философия культуры. СПб., 1996. 379 с.
84. Кадемія М. Ю. Використання електронного навчання в сучасних ВНЗ. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. 2014. № 38-39 (42-43). С. 75 – 84.
85. Калінін В. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2005. 20 с.

86.Калюжна Т. Г. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти : [монографія]. К., 2012. 128 с.

87.Касаткін Д. Ю., Тверезовська Н. Т. Інформаційно освітнє середовище навчання: історія виникнення, класифікація та функції. *Наукові записки* : зб. наук. ст. Терноп. нац. пед. ун-ту ім. В.Гнатюка. Сер. : Педагогіка. 2011. Вип. 3. С. 190 – 196.

88.Квіт С. Масові комунікації : [підручник]. К., 2008. 206 с.

89.Кларин М. В. Что такое педагогическая технология. *Современная дидактика: теория и практика*. М., 1994. 222 с.

90.Класифікатор професій ДК 003 : *Національний класифікатор України*. URL : <http://www.dk003.com/>

91.Козловська І. М., Собко Я. М., Стечкевич О. О., Дубницька О. М., Якимович Т. Д. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців на основі інтегративного підходу. Львів, 2012. 64 с.

92.Колесникова И. А. О феномене педагогического мастерства. *Интегративные основы педагогического мастерства* : материалы межвуз. науч.-практ. конф. аспирантов. СПб., 1996. С. 3 – 10.

93.Колмогорова И. В. Культурологический подход к формированию педагогической культуры учителя. *Известия Уральского государственного университета*. Серия 1, Проблемы образования, науки и культуры. 2008. № 60. вып. 24. С. 163 – 167.

94.Коломієць А. М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів : автореф. дис. ...д-ра пед. наук : 3.00.04. К., 2008. 42 с.

95.Концевой М. П.. Интерактивная журналистская инфографика: феномен, тенденции, инструментарий. *Жыццём і словам прысягаючы... да 90-годдзя заслужанага работніка адукацыі Рэспублікі Беларусь, д.ф.н., праф. М. Цікоцкага* : зб. навук. прац. (Мінск, 23-24 лютого 2012 г.) Мінск, 2012. С. 298 – 307.

96. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в Європейський освітній простір. URL : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/3145.

97. Копець Л. Класичні експерименти в психології. К., 2010. 234 с.

98. Корнеева Е. И. Связи с общественностью и особенности их адаптации к современным условиям : автореф. дис. ... канд. социол. наук : 22.00.04. Иркутск, 2007. 26 с.

99. Корнетов Г. Б. Педагогические парадигмы базовых моделей образования : учеб. пособ. М., 2002. 124 с.

100. Королев Ф. Ф. Системный подход и возможности его применения в педагогических исследованиях. *Сов. педагогика*. 1970. № 9. С. 103 – 115.

101. Королько В. Г., Некрасова О. В. Зв'язки з громадськістю. *Наукові основи, методика, практика*. К., 2009. 831 с.

102. Королько В., Некрасова О. В. Паблік рилейшнз : проблеми образования (международный опыт и украинские реалии). *Социология : теория, методы, маркетинг.*, 2004. № 2. С. 169 – 184.

103. Королько В. Основы паблік рилейшнз. М., К. 2007.

104. Кравченкова Г. М. Паблік рилейшнз як соціальний інститут : нормативний і організаційний підхід. *Соціальні технології : актуальні проблеми теорії та практики*. 2013. № 58. С. 95 – 103.

105. Краевский В. В. Методология педагогики : прошлое и настоящее. *Педагогика*. 2002. № 1. С. 3 – 10.

106. Краевский В. В. Общие основы педагогики. М., 2006. 256 с.

107. Краткий психологический словарь / Под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. Ростов н/Д., 1999. 512 с.

108. Кремень В. Г. Сучасний навчальний процес як синергетична система. Освітні реформи : місія, дійсність, рефлексія : [монографія] / За ред. В. Кременя, Т. Левицького, В. Огнев'юка, С. Сисоєвої. К., 2013. С. 21 – 46.

109. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. К., 2010. 520 с.

110. Круглий стіл «Вітчизняна PR-освіта: реалії, проблеми, перспективи». URL : <http://iib.com.ua/ua/novosti-mib/item/2766-krugliy-stil-vitchiznyana-pr-osvita-realiyi-problemi-perspektivi.html>.
111. Кузьмина Н. В. Методы системного педагогического исследования. Л., 1992. 126 с.
112. Кузьмина Н. В. Понятие «педагогической системы» и критерии ее оценки. *Методы системного педагогического исследования*. Л., 1980. С. 34 – 41.
113. Кузьмина Н. В. Понятие «педагогическая система» и критерии ее оценки. *Методы системного педагогического исследования* : учеб. пособ. / Под ред. Н. В. Кузьминой. Л., 1980. С. 7 – 45.
114. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. М., 1990. 119 с.
115. Куклин О. В. Высшее образование Украины : реалии и перспективы. *Инновационное развитие высшего образования* : [монография] / Под ред. О. В. Куклина. Черкассы, 2013. С. 37 – 65.
116. Куліш А. Public Relations для громадських (недержавних) організацій. К., 2004. 126 с.
117. Кульневич С. В. Педагогика самоорганизации : феномен содержания : [монографія]. Воронеж, 1997. 235 с.
118. Курбан О. Соціальні мережі як інструмент у галузі PR. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 10. С. 45 – 47.
119. Курбан О. В. PR-процес у системі сучасних соціальних комунікацій. *Інформаційне суспільство*. 2009. № 9. С 51 – 53.
120. Кухаренко В. М. Використання вебінару в навчальному процесі. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2011. № 2. С. 12 – 16.
121. Лаврентьева Н. Б. Педагогические технологии : технология учебного проектирования в системе профессионального образования : учеб. пособ. Барнаул, 2003. 119 с.

122. Ларионова О. Г. Интеграция личностно-центрированного и компетентностного подходов в контекстном обучении : (на материале подготовки учителя математики) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. М., 2007. 54 с.
123. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. М., 1977. С. 304 с.
124. Лук'янова Л. Б., Аніщенко О. В., Сігаєва Л. Є., Зінченко С. В., Баніт О. В., Дорошенко Н. І. Сучасні технології освіти дорослих. Кіровоград, 2013. 182 с.
125. Лутай В. Про розробку концептуальних засад філософії сучасної освіти України : монографія // Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку ХХІ століття: монографія / Акад. пед. наук України, Ін-т вищ. освіти. Київ: Педагогічна думка, 2007. С. 99 – 109.
126. Мазін В. М. Формування культури професійної самореалізації майбутніх учителів фізичного виховання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2008. 222 с.
127. Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. К., 2005. 670 с.
128. Мальований Ю. Післямова до стандарту. *Шлях освіти*. 2005. № 3. С. 2 – 4.
129. Мануйлов В. Ф., Федоров И. В., Благовещенская М. М. Современные наукоемкие технологии в инженерном образовании. *Инновации в высшей школе России*. 2002. № 2. С. 11 – 20.
130. Машбиц Е. И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения. М., 1988. 193 с.
131. Мельниченко А. А., Киричок А. П. До питання вдосконалення вітчизняної системи підготовки фахівців у сфері зв'язків з громадськістю. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2014. № 4(20). С.142 – 146.
132. Мельниченко А. А. Тютюнникова М. М. Управління у сфері вищої освіти в контексті забезпечення сталого розвитку суспільства :

філософський аспект. *Вісник НТУУ “КПІ”. Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2012. № 1. С. 44.

133. Мещанінов О. П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні : [монографія]. Миколаїв, 2005. 460 с.

134. Мигович С. М. Огляд сучасного стану дистанційного навчання в Україні. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2011. № 159. 2. С. 320–329.

135. Митяева А. М. Компетентностная модель многоуровневого высшего образования (на материале формирования учебно-исследовательской компетентности бакалавров и магистров) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08. Волгоград, 2007. 399 с.

136. Модернізація вищої освіти в Україні і світі: десять років наукового пошуку : [монографія] / За ред. : В. П. Андрущенко, В. І. Луговий, М. Ф. Степко. Х., 2009. 504 с.

137. Мойко О. Інформатизація освіти та проблеми впровадження в освіту інформаційних технологій. *Молодь і ринок*. 2011. № 5. С. 115 – 118.

138. Мойсеєв В. А. Паблік рилейшнз. К., 2007. 224 с.

139. Моїсеєв В. А. Паблік рилейшнз : теорія і практика. К., 1999. 376 с.

140. Морзе Н. В., Ігнатенко О. В. Методичні особливості вебінарів, як інноваційної технології навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2010. № 5. С. 31 – 39.

141. Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. Економічний енциклопедичний словник. Львів, 2006. Т.2. 568 с.

142. Научно-технический прогресс : словарь / сост. : Л. И. Абалкин, В. Ф. Халипов. М., 1987. 336 с.

143. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні. *Нац. акад. пед. наук України* / ред. колегія : В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови) К., 2016. 448 с.

144. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : схвалено Указом Президента України від 25 черв. 2013 року № 344/2013. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

145. Ніколаєнко С. Інформаційна революція в освіті. *Вища школа*. 2005. № 5 С. 3–9.

146. Новая философская энциклопедия : в 4 т. / Гл. ред. В. С. Степин. М., 2010. Т.1. 741 с.

147. Новиков А. М. Постиндустриальное образование. М., 2011. 136 с.

148. Нуржинська А. В. Деякі аспекти закордонного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 24 (1). С. 3 – 12.

149. Нуржинська А. В. Педагогічні умови формування компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Модернізація та наукові дослідження : парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26–27 січня 2018 р.). К., 2018. С.45 – 48.

150. Нуржинська А. В. Діагностика рівнів сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для PR діяльності. *Український педагогічний журнал = Ukrainian educational journal*. 2017. № 3. С. 131 – 138.

151. Нуржинська А. В. Сучасні тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків із громадськістю в умовах інформатизації освіти. *Педагогічні науки*. 2016 № 3. 74. С. 186 – 191.

152. Нуржинська А. В. Критерії та рівні сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків із громадськістю у підготовці матеріалів для PR-діяльності. *Нова педагогічна думка*. 2017. № 3(91). С. 35 – 38.

153. Нуржинська А. В. Компоненти професійної компетентності фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Проблеми та перспективи розвитку*

освіти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 30-31 березня 2017 р.). Херсон, 2017. С. 131 – 133.

154. Нуржинська А. В. Можливості застосування систем електронного навчання у підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Молодь і ринок*. (2017). (1), 117 – 122.

155. Нуржинська А. В. Застосування систем дистанційного навчання при формуванні компетентності підготовки матеріалів для PR діяльності у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Сучасна освіта : світові тенденції та регіональний аспект* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 29–30 вересня 2017 р.). Одеса, 2017. С. 16 – 18.

156. Нуржинська А. В. Дослідження сформованості ціннісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для PR-діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Педагогіка та психологія: сучасний стан розвитку наукових досліджень та перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 13–14 жовтня 2017 р.). Запоріжжя, 2017. С. 67 – 70.

157. *Общая психология : словарь* / За ред. А. В. Петровский. М., 2005. 250 с.

158. Огнев'юк В. О. Освіта міжпарадигмального періоду. *Нова парадигма* : журн. наук. пр. / Гол. ред. В. П. Бех. К., 2005. Вип. 50. С. 36 – 48.

159. Огнев'юк В. О. Реформування – як сутнісна характеристика сучасної освіти. *Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія* : [монографія] / За ред. : В. Кременя, Т. Левовицького, В. Огнев'юка, С. Сисоєвої. К., 2013. С. 61 – 106.

160. Огнев'юк В. О. Освіта та конкурентоспроможність суспільства. *Освітологія*. 2016. № 5. С. 37 – 44.

161. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов. URL : <http://www.ozhegov.org/words/34225.shtml>.

162. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : 80 000 слов и фразеол. выражений / С. И. Ожегов. М., 2006. 944 с.
163. Опитувальник «Мотивація навчання у ВНЗ» [за Т. Ільїною]. URL : <http://kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/13/2014/01/>.
164. Опитувальник Р. Кеттела «Шістнадцять особистісних факторів». URL : http://psychic.at.ua/publ/psikhodiagnostyka/diagnostika_temperamentu_i_kharakteru/test_kettella_16_rf_opituvalnik/13-1-0-56.
165. Орлов А. Б. Психология личности и сущности человека: парадигмы, проекции, практики : учеб. пособие для студентов психол. фак. вузов. М., 2002. 272 с.
166. Офіційний вісник України. *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року*. 2013. 50 с.
167. Панченко Л. Ф. Інформаційно-освітнє середовище сучасного університету : [монографія]. Луганськ, 2010. 280 с.
168. Панченко Л. Ф., Е. В. Адаменко. Компьютерный анализ данных : учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений. Луганск, 2010. 188 с.
169. Паращенко Л. І., Пометун О. І., Савченко О. Я., Трубачева С. Е., Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи. К., 2004. 112 с.
170. Патаракин Е. Д. Социальные сервисы Веб 2.0 в помощь учителю : учеб.-метод. пособ. М., 2006.
171. Педагогика профессионального образования : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений / под ред. В. А. Сластёнина. – М., 2004. 368 с.
172. Петухова Л. Є. Теоретичні основи підготовки вчителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища : [монографія]. Херсон, 2007. 200 с.
173. Пехота О. М. Особистісно орієнтоване навчання : підготовка вчителя : [монографія]. Миколаїв, 2005. 272 с.

174. Письменна Н. Особистісно-орієнтований підхід у контексті гуманізації навчально-виховного процесу. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 8 (1). С. 250 – 254.

175. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рід. шк.* 2005. № 1. С. 65 – 69.

176. Почепцов Г. Коммуникативные технологии двадцатого века. М., К., 2000. 352 с.

177. Поясок Т. Б., Беспарточная Е. И. Возможности дистанционного обучения студентов в высших учебных заведениях / Т. Б. Поясок, Е. И. Беспарточная // Педагогическая наука и образование. 2016. № 4. С. 62 – 65.

178. Примак Т. О. Паблік рилейшнз у бізнесі : навч. посіб. К., 2006. 176 с.

179. Пройдаков Е. ., Теплицький Л. А. Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування. К., 2006. 550 с.

180. Професійна освіта: Словник : навч. посіб. / укладачі : С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало, О. С. Дубинчук / За ред. Н. Г. Ничкало. К., 2000. 381 с.

181. Психология: словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. М., 1990. 494 с.

182. Рачинский С. Страницы на фейсбуке для журналистов. URL : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/2694>.

183. Рузавин Г. И. Методология научного познания : учеб. пособ. для вузов. М., 2005. 287 с.

184. Рябець І. В. Передумови становлення професійної підготовки фахівців із зв'язків з громадськістю в Україні. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2014. № 15. С. 168 – 177.

185. Савченко О. Я. Методологічні підходи до визначення якості шкільної освіти. *Проблеми якості освіти: теоретичний і практичний аспекти*. 2006. С. 36 – 44.
186. Савченко О. Я. Теоретичні підходи до визначення якості шкільної освіти. *Педагогіка і психологія*. 2007. № 2. С. 55.
187. Садовский В. Н. Основание общей теории системы : логико-методический анализ. М., 1974. 270 с.
188. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии. М., 1998. 256 с.
189. Семеріков С. О. Фундаменталізація навчання інформатичних дисциплін у вищій школі : [монографія]. Кривий Ріг, 2009. 340 с.
190. Семиченко В. А. Пріоритети професійної підготовки: діяльнісний чи особистісний підхід? *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи*. К., 2000. С. 176 – 203.
191. Сериков В. В. Личностный подход в образовании: концепция и технологии : [монографія]. Волгоград, 1994. – 150 с.
192. Сидор Я. Застосування інфографіки в друкованих ЗМІ. *Молодь: освіта, наука, духовність : тези доповідей X Всеукраїнської наукової конференції студентів і молодих вчених*. К., 2013.
193. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Е. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти : навч.-метод. посіб.: Луцьк, 2009. 460 с.
194. Сисоєва С. О. Педагогічні технології: коротка характеристика сутнісних ознак. *Педагогічний процес : теорія і практика*. 2006. № 2. С. 127–131.
195. Сисоєва С. О. Теорія і практика вищої освіти : навч. посіб. Київ – Маріуполь, 2016. 338 с.
196. Сисоєва С. О., Соколова І. В. Проблеми неперервної професійної освіти : тезаурус наукового дослідження: наук. видання. К., 2010. С. 126.

197. Скотт М., Центер А. Х., Брум Г. М.. Паблік рилейшнз. *Теория и практика*. М., 2001.
198. Слостенин В. А. Педагогика : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В. А. Слостенина. М., 2004. 376 с.
199. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. К., 1977. 775 с.
200. Совгіра С. Методика проведення педагогічного експерименту Проблеми підготовки сучасного вчителя. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppsv/2010_2/files/38-45.pdf.
201. Солдатенко І. О., Нетецька Т. М. «Паблік рилейшнз у бізнесі». *«Зв'язки з громадськістю у бізнесі»*. Харків, 2009.
202. Співаковський О. В., Глущенко О. О., Кудас Н. А., Федорова Я. Б., Чаловська Н. М., Щедролосьєв Д. Є. Інформаційні технології в управлінні вищими навчальними закладами : метод. посіб. Херсон, 2005. XX с.
203. Спирін О. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою : [монографія] / За наук. ред. акад. М. І. Жалдака . Житомир, 2007. 300 с.
204. Стефаненко П. В. Теоретичні і методичні засади дистанційного навчання у вищій школі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. К., 2002. 478 с.
205. Стратегія сталого розвитку «Україна–2020». URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.
206. Субетто А. И. Компетентностный подход : онтология, эпистемология, системные ограничения, классификация – и его место в системе ноосферного императива в XXI веке. *Проектирование федеральных государственных образовательных стандартов и образовательных программ высшего профессионального образования в контексте европейских и мировых тенденций* : материалы XVII Всерос. науч.-метод. конф. – М., Уфа, 2007. 95 с.

207. Сурмін Ю. П., Бакуменко В. Д., Михненко А. М. Енциклопедичний словник з державного управління / За ред. : Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К., 2010. 820 с.

208. Тапскотт Д. Електронно-цифрове общество : Плюсы и минусы эпохи сетевого интеллекта /Пер.с англ. И. Дубинского. Под ред. С. Писарева. К., М., 1999. 432 с.

209. Татур Ю. Г. Высшее образование : методология и опыт проектирования : учеб. пособие для подготовки специалистов по направлению „Педагогика проф. Образования” : учеб. пособие для слушателей системы подготовки и повышения квалификации преподавателей. М., 2006. 252 с. : табл.

210. Творчість і технології в наукових дослідженнях неперервної освіти : наукове видання / За заг. ред. С. О. Сисоєвої. К., 2008. 424 с.

211. Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів: навч. посібник / За заг. ред. д-ра пед. наук О. А. Дубасенюк. Житомир, 2001. Ч. I. 267 с.

212. Тернопільська В. І Структура професійної компетентності майбутнього фахівця. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія : Педагогіка. Мелітополь, 2012. №9. Т. 2. С. 208 – 213.

213. Тернопільська В. І. Моделювання процесу формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2016. № 25. С. 16 – 22.

214. Тихомирова Є. Б. Зв'язки з громадськістю : навч. посіб. К., 2001. 560 с.

215. Ткачова Н. О. Аксіологічний підхід до організації педагогічного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі. Каравела, 2006. 300 с.

216. Тульчинский Г. Л. PR фирмы : технология и эффективность. СПб., 2000. 426 с.

217. Уемов А. И. Системный подход и общая теория систем. М., 1978. 272 с.
218. Україна. Закон України. *Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки від 09 січня № 12. 102.* URL : <http://zakon.sop.com.ua/regulations/8186/10288/460423/>.
219. Україна. Києво-Могилянська академія. *Наказ про Положення «Про рейтингову систему оцінювання знань в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» від 13 квітня. №177.* URL : http://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/doc_view/35-polozhennia-pro-rey-tynhovu-systemu-otsiniuvannia-znan
220. Україна. Наказ Міністерство освіти і науки України. *Про затвердження Положення про дистанційне навчання від 25 квітня № 703/23235.* URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>
221. Україна. Постанова Кабінету Міністрів України. *Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») від 3 листопада 1993 р. № 896.* URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>
222. Україна. Постанова Кабінету Міністрів України. *«Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра» від 27 серпня № 787.* URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-%D0%BF>.
223. Україна. Постанова Кабінету Міністрів України. *Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра.* URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1719-2006-%D0%BF>.
224. Україна. Постанова Кабінету Міністрів України. *«Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра» від 13 грудня №1719.*

225. Україна. Указ президента України. Про Національну доктрину розвитку освіти від 17 квітня № 347. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.

226. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку ХХІ століття : [монографія] / [авт. колектив: В. Андрущенко, Л. Горбунова, Л. Зязюн та ін. ; редкол.: В. Кремень, В. Андрущенко, В. Луговий та ін.]. К., 2007. 349 с.

227. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. М., 1987. 590 с.

228. Философский энциклопедический словарь / Под ред. Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. М., 1983. 838 с.

229. Фоміних Н. Ю. Сутність поняття «Інформаційно–комунікаційні технології» та їх значущість на сучасному етапі інформатизації освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2009. № 5 С. 396 – 400.

230. Франкл В. Человек в поисках смысла. М., 1990. 356 с.

231. Фролова М. А. Новые возможности инфографики. *Проблемы и перспективы развития образования: материалы VI Междунар. науч. конф.* Пермь, 2015. С.298 – 303.

232. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Бакалаврська освітньо-професійна програма «реклама і зв'язки з громадськістю». URL : http://www.hneu.edu.ua/Advertising_and_public_relations_Bachelor_program

233. Хоружая Л. Л. Особенности реализации этико-педагогического подхода в профессиональном образовании. *Pedagogika*. Volume 2013. С. 16 – 23.

234. Хоружа Л. Л. Інваріантність та варіативність професійної діяльності викладача вищої школи в епоху змін : [монографія]. К., 2018 516 с.

235. Хоружа Л. Л. Педагогіка вищої школи : сучасні дидактичні стратегії. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць* / ред кол.: С.О.Сисоєва [та ін.]. К., 2017. № 1 – 2. С. 7 – 13.

236. Хуторской А. В. *Ключевые компетенции : технология конструирования. Народное образование.* 2003. № 5. С. 55 – 61.
237. Хомич Л. О. Парадигмальний підхід як концептуальна основа вищої педагогічної освіти. *Професійна освіта: ціннісні орієнтири сучасності* : зб. наук. пр. / За заг. ред. І. А. Зязюна. 2009. С. 172 – 178.
238. Хуторской А. В. *Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному? : пособие для учителя.* М., 2005. 383 с.
239. Чернина Д. Євростандарт vs Радянське якість: куди веде реформа вищої освіти. *Спільне : журнал соціальної критики.* URL : <https://commons.com.ua/uk/evrostandart-vs-sovetskoe-kachestvo/>.
240. Чернобровкін В. М. Психологія прийняття педагогічних рішень : [монографія]. Луганськ, 2006. 416 с.
241. Чумиков А. Н. Связи с общественностью: теория и практика. М., 2004.
242. Чурбанова О. В. Педагогические условия проектирования учебных компьютерных комплексов контекстного обучения : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Архангельск, 2004. 270 с.
243. Шаян Л. PRo Суспільні комунікації. К., 2008. 180 с.
244. Шапошников К. В. Контекстный подход в процессе формирования профессиональной компетентности будущих лингвистов-переводчиков : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. М., 2006. 216 с. : ил.
245. Шишкіна М. П., Спірін О. М., Запорожченко Ю. Г. Проблеми інформатизації освіти України в контексті розвитку досліджень оцінювання якості засобів ІКТ. *Інформаційні технології і засоби навчання.* 2012. № 1(27). URL : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/632/483>.
246. Шиян В. О. Нові стандарти у підготовці фахівців з реклами і зв'язків з громадськістю в контексті болонського процесу. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика.* 2015. № 1 – 2 (42 – 43) С. 78 – 82.

247. Шиянов Е. Н. Полипарадигмальность как методологический принцип современной педагогики. *Педагогика*. 2005. № 9. С. 17 – 25.
248. Штофф В. А. Моделирование и философия. Л., 1966. 301 с.
249. Шуневич Б. І. Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01 К., 2008. 509 с
250. Юдин Э. Г. Методология науки. Системность. Деятельность. М., 1997. 444 с.
251. Якиманская И. С. Личностно ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская. – М., 1996. 96 с.
252. Яндекс. Метрика. Новая Яндекс. Метрика – новые возможности для веб-аналитики. URL : <https://metrika.yandex.ua/>.
253. New Rules Of Social Media Optimization. URL : http://www.rohitbhargava.com/2006/08/5_rules_of_soci.html.
254. A Model for Public Relations Education for Professional Practice. IPRA Education and Research Committee with the IPRA International Commission on Public Relations Education *International Public Relations Association*. 1982. № 4. С. 3 – 12.
255. Barry W. I. A. Teaching public relations in the information age: A case study at an Egyptian university. *Public Relations Review*. 2005. № 31(3). С. 355 – 361.
256. Bates A. W. *Technology, Open Learning and Distance Education*. London. 1995.
257. Bloom B. S. *Taxonomy of educational objectives*. Book 1: Cognitive Domain 2nd edition Edition. New York. 1964.
258. Blum P. What PR firms want from junior employees. AXIAPR. URL : <http://www.axiapr.com/blog/what-pr-firms-want-from-junior-employees>.
259. Braun S. L., & Thomas S. Student Perceptions of the use of Learning logs to Teach Public Relations Writing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2013. № 93. С. 1456 – 1460.

260. Brooke C., McKinney P., Donoghue A. Provision of distance learner support services at UK universities : Identification of best practice and institutional case study. *Library trends*. 2013. № 61(3). C. 613 – 635.

261. Connaway L. S., Dickey T. J., Radford M. L. «If it is too inconvenient I'm not going after it:» Convenience as a critical factor in information-seeking behaviors. *Library & Information Science Research*. 2011. № 33(3). C. 179 – 190. URL : doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.lisr.2010.12.002>.

262. Cros J. Informal Learning. URL : <http://www.internetttime.com/Learning/The%20Other%2080%25.htm>.

263. Descriptors defining levels in the European Qualifications Framework (EQF). URL : <https://ec.europa.eu/ploteus/en/content/descriptors-page>.

264. Designing Outcomes. The Padagogy Wheel ... it's a Bloomin' Better Way to Teach. URL: <https://designingoutcomes.com/the-padagogy-wheel-its-a-bloomin-better-way-to-teach/>

265. Dold C. J. Rethinking mobile learning in light of current theories and studies. *The Journal of Academic Librarianship*. 2016. № 42(6). P. 679 – 686.

266. Driscoll M. P., Heights N. Psychology of Learning for Instruction : Pearson New International Edition. 2000.

267. Dürsteler J. C. Information Hunters. URL : http://www.infovis.net/E-zine/2004/num_153.htm.

268. European Commission Commission sets out strategy for quality education for all. URL : http://ec.europa.eu/education/news/20170530-youth-initiative-school-higher-education_en.

269. Evans T. D., & Evans T. (Eds.). Reforming open and distance education : Critical reflections from practice. *Psychology Press*. 1993.

270. Fojtik R. Comparison of full-time and distance learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 2015. № 182 P. 402 – 407.

271. Freeman S., Eddy S. L., Mc. Donough M., Smith M. K., Okoroafor N., Jordt H., & Wenderoth M. P. Active learning increases

student performance in science, engineering, and mathematics. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2014. № 111(23). P. 8410 – 8415.

272. Google Аналітика. URL:

https://www.google.com.ua/intl/uk_ALL/analytics/index.html

273. Haberstroh J. Public relations graduates don't measure up as writers. *Public Relations Quarterly*. 1995. № 39(4). P. 22–25.

274. Hardin M. C., Pompper D. Writing in the public relations curriculum : practitioner perceptions versus pedagogy. *Public Relations Review*. 2004. № 30(3). P. 357 – 364.

275. Haverila M., Barkhi R. The influence of experience, ability and interest on eLearning effectiveness. *European Journal of Open, distance and E-learning*, 2009. № 12(1).

276. Hutton J. G., & Mak A. K. Y. Is a picture worth a thousand words? Using films and television shows to teach public relations. *Public Relations Review*. 2014. № 40(3). P. 585 – 594.

277. Ibrahim M., Antonenko P. D., Greenwood C. M., & Wheeler D. Effects of segmenting, signalling, and weeding on learning from educational video. *Learning, Media and Technology*. 2012. № 37(3). P. 220 – 235. doi : <http://dx.doi.org/10.1080/17439884.2011.585993>.

278. Işık A. H., & Güler İ. Comprehensive comparison of traditional and distance learning master programs. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*/ 2012. № 31. P. 120 – 123.

279. James M. Public Relations. Australia : Career FAQs Pty ltd. 2006.

280. Koszalka T. A., Spector J. M. A review of two distance learning books: Teaching and learning at a distance : *Foundations of distance education Evaluating Educational Technology*. 2003 P. 225 – 228. doi: [https://doi.org/10.1016/S0149-7189\(03\)00002-8](https://doi.org/10.1016/S0149-7189(03)00002-8)

281. Lenar S., Artur F., Ullubi S., & Nailya B. Problems and decision in the field of distance education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2014. № 131. P. 111 – 117.

282. Marketing Media Review. Facebook начала борьбу с ложными новостями в соцсети. URL : <http://mmr.ua/news/id/facebook-nachala-borbu-s-lozhnymi-novostjami-v-socseti-42907/>.

283. Marsap A., & Narin M. The integration of distance learning via internet and face to face learning : Why face to face learning is required in distance learning via internet? *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2009. № 1(1). P. 2871 – 2878.

284. Mehrotra C., Hollister C. D., McGahey L. Distance learning : Principles for effective design, delivery, and evaluation. Sage Publications. 2001.

285. Moore J. L., Dickson-Deane C., & Galyen K. e-Learning, online learning, and distance learning environments : *Are they the same? The Internet and Higher Education*. 2011. № 14(2). P. 129 – 135.

286. Morrison D. E-learning strategies : How to get implementation and delivery right first time. Chichester : *John Wiley & Sons*. 2003.

287. Natarajan M. Innovative teaching techniques for distance education. *Communications of the IIMA*. 2005. № 5(4). P. 73 – 79.

288. Neilson W. A. Webster's new international dictionary of the English language. G & C Merriam Co. 1959.

289. Marúap A., Özsoy N., Koçak Z. F., & Selçuk Y. E-training Systems in Global Human Resource Management and Life-Long Learning, Academic Information. *Dumlupınar University, Kütahya*, 2007. 07, 31 Ocak-2 Feb 2007 <http://ab.org.tr/ab07/bildiri/180.doc>

290. Nurzhynska A. Modeling process of professional training of specialists in public relations under the conditions of implementation of distance learning systems. WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA / EUROPEAN COOPERATION. 2017. Vol. 9(28). 16 – 26.

291. Nurzhynska A. V. (2017). Study of the development level of a cognitive component of competence in the preparation of materials for pr-activities of future public relations specialists. International research and practice conference «Modern methods, innovations and operational experience in the field of

psychology and pedagogics» : Conference proceedings. Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing».

292. Ready Go. An Introduction to AICC, SCORM, and IMS (XML).
URL : <http://readygo.com/aicc/index.htm>.

293. Russell T. L. No Significant Difference Phenomenon. *Educational Technology & Society*. 1999. № 2, 3.

294. Siemens G. The Whole Picture of Elearning. Elearnspace. URL :
<http://www.elearnspace.org/Articles/wholepicture.htm>.

295. Subject benchmark statement. Communication, Media, Film and Cultural Studies, October. URL :
<http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/SBS-Communication-Media-Film-and-Cultural-Studies-16.pdf>

296. Taylor M. Introduction to the special issue on public relations pedagogy. *Public Relations Review*. 2011. № 37. P. 439 – 440.

297. The Arab human development report Cairo: The UNDP. 2003.

298. The Public Relations Professional in. URL :
<http://apps.prsa.org/AboutPRSA/Documents/PRProfessionalIn2015.pdf>.

299. Turner A. Five must-have skills for a career in PR. Theguardian. URL : <https://www.theguardian.com/careers/pr-five-must-have-skills>.

300. Wieman C. E. Large-scale comparison of science teaching methods sends clear message. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2014. № 111 (23). P. 8319 – 8320.

ДОДАТКИ

Додаток А

Характеристика критеріїв сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для професійної діяльності за рівнями сформованості компетентності

Критерії Рівні	ціннісний	змістовий	технологічний	оцінково-результативний
початковий	студент має епізодично сформовану систему особистісних поглядів, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних, несистематичне уявлення про економічні, соціальні, технологічні, політичні та етичні чинники, які впливають на прийняття рішень у сферах зв'язків з громадськістю, має фрагментарні знання у галузі літератури, культури, мистецтва, політики та суспільного життя з метою визначення рівня загальної обізнаності майбутнього фахівця зі зв'язків з громадськістю.	студент недосконало володіє українською мовою, допускає лексичні, орфоепічні, орфографічні, граматичні, стилістичні, пунктуаційні помилки, має фрагментарні теоретичні знання правил мовного етикету та ведення діалогу, не дотримується законів композиції та стилю; має елементарні знання основних інструментів інформаційних технологій, які використовує лише для деяких процесів збору, опрацювання, аналізу, узагальненню або систематизації інформаційних даних.	студент має елементарні навички із застосуванням засобів ІКТ у майбутній професійній діяльності для здійснення пошук джерел інформаційних даних, відсутнє вміння їх аналізувати; епізодично застосовує знання для здійснення технологічної підготовки документів; відсутні вміння проектувати PR-проекти та створювати PR-продукти; базові вміння створювати інформаційні матеріали, які використовуються у сфері зв'язків з громадськістю, має несистематичне уявлення про літературне редагування, копірайтинг; базові вміння здійснювати підготовку матеріалів для проведення спеціалізованих заходів: прес-конференцій, презентації, івентів тощо.	студент має уявлення про оцінку виконання майбутніх професійних завдань, вміння аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; має фрагментарні знання про визначення ефективних методів просування створеного інформаційного матеріалу.
середній	студент має фрагментарно сформовану систему особистісних поглядів, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та	студент володіє українською мовою на конструктивному рівні, частково дотримується лексичних, орфоепічних, орфографічних, граматичних,	студент застосовує засоби ІКТ у професійній діяльності для здійснення пошук джерел інформаційних даних, вміння їх аналізувати з незначною	студент має фрагментарні знання про оцінку виконання майбутніх професійних завдань, вміння аналізувати та

	<p>створення даних; вмiє критично мислити на рефлексивному рiвнi вiдносно економiчних, соцiальних, технологiчних, полiтичних та етичних чинникiв, якi впливають на прийняття рiшень у сферах зв'язкiв з громадськiстю, комплекснi теоретичнi знання у галузi лiтератури, культури, мистецтва, полiтики та суспiльного життя.</p>	<p>стилістичних, пунктуаційних норм, але допускає помилки, має комплексні теоретичні знання правил мовного етикету та ведення діалогу, має уявлення про закони композиції та стилю; має комплексні теоретичні знання деяких інструментів інформаційних технологій, які сприяють раціональній роботі з інформаційними даними, що включає такі етапи: збір, опрацювання, аналіз, узагальнення та систематизація, демонстрація у вигляді різних візуальних способів представлення інформаційних даних.</p>	<p>сторонньою допомогою; має комплексні теоретичні знання як здійснювати технологічну підготовку різноманітних документів; відсутні системні вміння проектувати PR-проекти та створювати PR-продукти; вмiє створювати деякі інформаційні матеріали, які використовуються у сфері зв'язкiв з громадськiстю; має базові вміння літературного редагування та копірайтингу; вмiє здійснювати підготовку деяких матеріалів для проведення спеціалізованих заходів з незначною сторонньою допомогою.</p>	<p>опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; елементарні вміння визначати ефективні методи просування створеного інформаційного матеріалу.</p>
<p>достатній</p>	<p>студент має сформовану систему особистісних поглядів, які мають вплив на пошук, добір, опрацювання та створення даних, виражається через вміння критично мислити на особистісному рiвнi вiдносно певних чинникiв, якi впливають на прийняття рiшень у сферах зв'язкiв з громадськiстю, має системні теоретичні знання у галузi лiтератури, культури, мистецтва, полiтики та суспiльного життя, якi сприяють розв'язанню</p>	<p>студент вільно володіє українською мовою, дотримається лексичних, орфоепічних, орфографічних, граматичних, стилістичних, пунктуаційних норм, іноді помиляється, має системні знання правил мовного етикету та ведення діалогу, має системні теоретичні знання законів композиції та стилю; має системні уявлення про можливості основних інструментів інформаційних технологій, які сприяють раціональній роботі з інформаційними даними, що</p>	<p>має сформований комплекс умінь та навичок із застосуванням засобів ІКТ у професійній діяльності для здійснення пошук джерел інформаційних даних, вміння їх аналізувати; володіє умінням здійснювати технологічну підготовку документів; має сформовані навички у проектуванні PR-проектів та створенні PR-продуктів; володіє основними прийомами роботи для створення інформаційних матеріалів, які використовуються у сфері зв'язкiв з громадськiстю, має сформовані навички літературного редагування та копірайтингу; вмiє здійснювати</p>	<p>студент має системні знання про оцінку виконання майбутніх професійних завдань, вмiє аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; вмiє визначати ефективні методи просування створеного інформаційного матеріалу.</p>

	<p>професійних задач на конструктивно-пошуковому рівні.</p>	<p>включає такі етапи: збір, опрацювання, аналіз, узагальнення та систематизація, демонстрація у вигляді різних візуальних способів представлення інформаційних даних.</p>	<p>підготовку матеріалів для проведення спеціалізованих заходів на конструктивно-пошуковому рівні.</p>	
ВИСОКИЙ	<p>студент має сформовану систему особистісних поглядів, які мають вплив на швидкий пошук, добір, опрацювання та створення даних, виражається через вміння критично мислити, яке впливає на прийняття рішень у сферах зв'язків з громадськістю, ерудований у галузі літератури, культури, мистецтва, політики та суспільного життя, постійно поглиблює знання у різних галузях з метою орієнтації у всіх сферах життя та якісному виконанню професійних завдань.</p>	<p>студент вільно володіє українською мовою, дотримується лексичних, орфоепічних, орфографічних, граматичних, стилістичних, пунктуаційних норм, знає та дотримується правил мовного етикету та ведення діалогу, знає та дотримується законів композиції та стилю; знає та вільно застосовує інструменти інформаційних технологій, які сприяють раціональній роботі з інформаційними даними, що включає такі етапи: збір, опрацювання, аналіз, узагальнення та систематизація, репрезентувати у вигляді різних візуальних способів представлення інформаційних даних, застосування у нестандартних ситуаціях.</p>	<p>студень має комплекс умінь та навичок застосування засобів ІКТ у нестандартних ситуаціях професійної діяльності для здійснення пошук джерел інформаційних даних, вміє їх аналізувати; володіє навичками здійснювати технологічну підготовку різноманітних документів; вміння проектувати PR-проекти, створювати PR-продукти та розробляти критерії оцінювання ефективності їх реалізації; вміє створювати інформаційні матеріали, які використовуються у сфері зв'язків з громадськістю, вільно володіє навичками літературного редагування, копірайтингу; вміє творчо підходити до підготовки матеріалів для проведення спеціалізованих заходів.</p>	<p>студент має системні знання про оцінку виконання майбутніх професійних завдань, вміє аналізувати та опрацьовувати результати своєї професійної діяльності; вміє визначати ефективні методи просування створеного інформаційного матеріалу.</p>

Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course

Syllabus: 2017-2018

Cycle or graduate: Master

Field of studies: Journalism and Information 0303

Narrow field of studies: 8.03030202 – Public Relations

Number of hours: total – 72, lectures – 16, seminars – 12, independent work – 44

Final control: exam

Instructor Information and CommunicationInstructor: Anastasiya Nurzhynska, www.linkedin.com/in/nurzhynska, www.facebook.com/anastasiya.nurzhynska

Communication: The course will be managed through a Facebook group that we will create during our first meeting. The syllabus, lecture slides, additional readings and other necessary information will be stored on the course Facebook group.

Contacts: Please contact me through my email a.nurzhynska@gmail.com, Facebook direct messages or course Facebook group.

Instructor's professional background: Anastasiya is a dynamic communication specialist and lecturer with over fifteen years of experience working within government and international organisations including EU, UNICEF, World Bank and others. Skilled in development of public outreach campaigns to promote governmental reforms, support conflict resolution, increase economic development, promote behaviour change on social issues, support of culture and creative industries. Anastasiya has considerable experience in Asia, Africa and Europe, including Eastern Partnership region and Balkans. Moreover, as a lecturer Anastasiya has conducted the guest courses in Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania, Jagiellonian University, Krakow, Poland, and University of Tartu, Estonia. Currently Anastasiya is working on her PhD research and is leading courses

for master level students in Kyiv-Mohyla Academy.

Course Description

Welcome to the Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course. Content is an integral part of any Public Relations activity. This course is designed to explore different types of PR writing and content tools.

During the course you will have the opportunities to work with the real organisations and companies in development the press kits for them. It will allow you to get practical experience and to establish the professional contacts.

My goal for the course is to help you improve at:

- Identifying and formulating right messages and content for relevant target audiences
- Drafting key PR materials
- Developing a dissemination plan through proper communication channels

I will share with you examples from my professional background as well as best Ukrainian and world practice. I look forward to teaching and learning together with you.

Learning Goals

- Develop communication strategies and select appropriate tools to achieve the organisation's objectives.
- Use research results and analytical skills to guide the development of public relations tools and evaluate their impact.
- Write and edit clear, accurate, understandable content appropriate for the chosen audiences and channels.
- Produce effective and accessible print, digital and multimedia materials.

Course Structure and Schedule

This course is a combination of lectures, seminars, discussions, practical exercises, individual work and in-and-out-of-class work.

<p>Topic 1 Lectures 1-2 Seminar 1</p>	<p style="text-align: center;">Fundamentals of effective communication</p> <ul style="list-style-type: none"> • Introduction to the course, its objectives and policies • Communication strategy elements • Different types of PR tools • Best practice of PR materials • Evaluation of PR activities <p style="text-align: center;">Discussion Expectations and needs from the course</p> <p style="text-align: center;">Task Find good and bad examples of PR materials</p> <p style="text-align: center;">Reading Developing a communication strategy resources https://knowhownonprofit.org/campaigns/communications/communications-strategy Examples of press kits http://www.oscars.org/press/press-kits https://thesocialpresskit.com/vaccineswork https://www.cdc.gov/media/dpk/injury-violence-safety.html</p>
<p>Topic 2 Lectures 3-4 Seminar 2</p>	<p><u>Working with clients: understanding briefs</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Presentation by partner organisations, Q&A session • Working with clients briefs • Elements and requirements to the press kits <p><u>Group work</u> Finding solutions for communication challenges using different PR tools</p> <p><u>Task</u> Draft a brief/ToR following the presentations by partner organisations</p> <p style="text-align: center;">Reading Briefing an Agency http://www.thegoodpitch.com/wp-content/uploads/2011/09/BriefinganAgency.pdf</p>

<p>Topic 3 Lecture 5 Seminar 3</p>	<p><u>Audience analysis</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Needs assessment analysis • Identification of target audiences and their needs • Analysis of relevant channels and tools • Analysis of consumption of different types of media and other sources of information for target groups • Development of media-maps in groups <p><u>Discussion</u> Requirements to press kits in national and international media and information landscapes</p> <p><u>Task</u> Develop a communication framework and identify the right PR tools for the selected brand</p> <p><u>Reading and resources</u> https://www.socialbakers.com/ http://wearesocial.com/uk/special-reports/digital-in-2016 http://www.statisticbrain.com/attention-span-statistics/ http://www.thehealthcompass.org/how-to-guides/how-do-audience-segmentation</p>
<p>Topic 4 Lecture 6 Seminar 4</p>	<p><u>Effective content and messaging</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Principles of effective messaging • Titles and headlines • Language and formats • Storytelling <p><u>Exercise</u> Edit/rewrite the headlines from government/NGOs web sites</p> <p><u>Task</u> Draft messages and background content for the selected brand</p> <p><u>Resources</u> https://www.quicksprout.com/the-definitive-guide-to-copywriting-chapter-3/ https://goinswriter.com/catchy-headlines/ http://www.wordstream.com/blog/ws/2017/05/17/how-to-write-great-headlines https://digitalmarketinginstitute.com/blog/2017-06-09-3-ways-to-write-effective-headlines</p>
<p>Topic 5 Lecture 7 Seminar 5</p>	<p><u>Development of specific tools</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Media relations, needs of journalists and principles of news formation, media pitching • Online PR tools, development of different formats of content for social networks and online recourses

	<ul style="list-style-type: none"> • Multimedia materials • Print and information materials <p><u>Group work</u> Development of the pitching for the journalists</p> <p><u>Task</u> First draft of the press kit</p> <p><u>Reading</u> Social media playbook by UK Government Digital Service https://gdsengagement.blog.gov.uk/playbook/ Media operation https://gcs.civilservice.gov.uk/wp-content/uploads/2017/07/6.3277_CO_KG_Modern-Media-Operations_v9_WEB.pdf</p>
<p>Topic 6 Lecture 8 Seminar 6</p>	<p><u>Final assignment</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Finalisation of the press kits • Presentations of developed PR tools by students • Feedback by partner organisations and final marks • Evaluation of the course by students <p><u>Task</u> Evaluation of the course and self-reflection</p>

Reading, Materials and Recourses

Success in this course requires the use of these materials:

- Syllabus
- Course teaching materials, presentations and handouts
- Recommended online courses:
 - The Communication online course by EU-EaP Programme “Culture and Creativity”:

<https://www.culturepartnership.eu/en/publishing/communication-course>

- The Advocacy online course: <https://www.culturepartnership.eu/en/publishing/advocacy-course>
- The Digital Communication online course: <https://www.culturepartnership.eu/en/publishing/digital-communication>
- Communication tools for reputation building by Prometheus:

https://edx.prometheus.org.ua/courses/NaUKMA/CI101/2014_T1/about

- Resources for regular reading:

<http://mmr.ua>

<http://ain.ua>

<http://mc.today>

<http://www.prdaily.com>

<http://www.prweek.com/uk>

Course Policy and Expectations

The course rules

- Use gadgets during the class only for learning, practicing or searching the course related information
- Come at time
- Be prepared
- Be active
- Homework assignments are to be submitted at the beginning of the lecture period on the date due

Teaching philosophy

- Learning by doing
- Employability and employment as a final outcome of the course
- Working in groups during a class and individual work at home are equally important
- A huge amount of the learning in this course happens in real time, during class through interactive learning, discussions and group work
 - There are no right answers. I encourage you to understand the principles of a strategic communication and to be able to apply them in practice and to create new solutions

Final Grades

Grades are determined by considering total points (you can review your progress on shared google doc):

1. Attendance (each lecture/seminar - 2 points)
2. Active participation during the course including presentations of the assignments, review of additional reading (each presentation – up to 10 points)
3. Certificates from a list of the recommended online courses (each certificate - 5 points)
4. Individual case assignments – Press kit with at least 5 PR materials (each material - up to 10 points)

Final grades will be calculated as followed:

University scale ECTS scale

91 – 100 A (excellent)

76 – 90 B (good)

60-75 C (satisfactory)

0-59 D (unsatisfactory)

Скріни курсу

Instructor Information and Communication	Course Description	Course Structure and Schedule	Reading, Materials and Recourses	Course Policy and Expectations										
<p>The course rules</p> <ul style="list-style-type: none"> • Use gadgets during the class only for learning, practicing or searching the course related information • Come at time • Be prepared • Be active • Homework assignments are to be submitted at the beginning of the lecture period on the date due 				<p>Teaching philosophy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Learning by doing • Employability and employment as a final outcome of the course • Working in groups during a class and individual work at home are equally important • A huge amount of the learning in this course happens in real time, during class through interactive learning, discussions and group work • There are no right answers. I encourage you to understand the principles of a strategic communication and to be able to apply them in practice and to create new solutions 										
<p>Final Grades</p> <p>Grades are determined by considering total points (you can review your progress on shared google doc):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Attendance (each lecture/seminar - 2 points) 2. Active participation during the course including presentations of the assignments, review of additional reading (each presentation – up to 10 points) 3. Certificates from a list of the recommended online courses (each certificate - 5 points) 4. Individual case assignments – Press kit with at least 5 PR materials (each material - up to 10 points) 				<p>Final grades will be calculated as followed:</p> <table border="0"> <tr> <td>University scale</td> <td>ECTS scale</td> </tr> <tr> <td>91 – 100</td> <td>A (excellent)</td> </tr> <tr> <td>76 – 90 B</td> <td>B (good)</td> </tr> <tr> <td>60-75 C</td> <td>C (satisfactory)</td> </tr> <tr> <td>0-59 D</td> <td>D (unsatisfactory)</td> </tr> </table>	University scale	ECTS scale	91 – 100	A (excellent)	76 – 90 B	B (good)	60-75 C	C (satisfactory)	0-59 D	D (unsatisfactory)
University scale	ECTS scale													
91 – 100	A (excellent)													
76 – 90 B	B (good)													
60-75 C	C (satisfactory)													
0-59 D	D (unsatisfactory)													
Instructor Information and Communication	Course Description	Course Structure and Schedule	Reading, Materials and Recourses	Course Policy and Expectations										

Course Description

Welcome to the Public Relations Writing: Technologies and Implementation Course. Content is an integral part of any Public Relations activity. This course is designed to explore different types of PR writing and content tools.

During the course you will have the opportunities to work with the real organisations and companies in development the press kits for them. It will allow you to get practical experience and to establish the professional contacts.

My goal for the course is to help you improve at:

- Identifying and formulating right messages and content for relevant target audiences
- Drafting key PR materials
- Developing a dissemination plan through proper communication channels

I will share with you examples from my professional background as well as best Ukrainian and world practice. I look forward to teaching and learning together with you.

Learning Goals

- Develop communication strategies and select appropriate tools to achieve the organisation's objectives.
- Use research results and analytical skills to guide the development of public relations tools and evaluate their impact.
- Write and edit clear, accurate, understandable content appropriate for the chosen audiences and channels.
- Produce effective and accessible print, digital and multimedia materials.

Анкета для студентів

Шановний респонденте! Звертаємося до Вас з проханням відповісти на питання анкети. Ваші відповіді допоможуть нам у дослідженні проблеми формування компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Відповідаючи на питання, просимо Вас зазначити ту відповідь, з якою Ви погоджуєтесь.

1. Вкажіть Ваше ПІБ або поставте підпис _____

2. Вкажіть ЗВО в якому Ви навчаєтесь _____

3. Чи використовуєте Ви під час навчання електронні навчальні курси в системі дистанційного навчання?

так;

ні.

Якщо Так, то дайте відповіді на наступні запитання

4. Чи корисним для Вас є застосування електронного курсу дисципліни у системі дистанційного навчання для опрацювання навчального матеріалу?

так;

ні.

5. Чи сприяє, на Вашу думку, застосування електронного курсу дисципліни у освітньому процесі для оволодіння професійними навичками?

так;

ні.

6. Чи відомі Вам безкоштовні дистанційні курси за Вашою спеціальністю в мережі Інтернет?

так;

ні.

7. Чи зручно Вам було спілкуватися з викладачем через запропоновану систему?

так;

ні.

8. Оцініть ресурси, представлені у курсі

Оцінюйте від 1(низький рівень) до 5 (високий рівень) достатність, актуальність, креативність та доцільність групи ресурсів в системі дистанційного навчання

Назва	1	2	3	4	5
Теоретичні матеріали					
Інструкції до завдань					
Практичні завдання					
Завдання для самостійної роботи					

Демонстраційні матеріали					
Інструменти та критерії оцінювання					

9. Що, на Вашу думку, необхідно змінити у електронному навчальному курсі дисципліни?

10. Як Ви оцінюєте свій рівень компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності?

- високий;
- достатній;
- середній;
- початковий.

Дякуємо за участь у дослідженні!

Анкета для викладачів ЗВО***Шановні колеги!***

З метою визначення ефективних впливів на формування висококваліфікованих майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю під час професійної підготовки у ЗВО просимо Вас дати відповіді на запитання.

1. Укажіть, будь ласка, установу та підрозділ, у якому Ви працюєте

2. Укажіть, будь ласка, Вашу посаду:

- асистент;
- викладач;
- старший викладач;
- доцент;
- професор;

3. Укажіть, будь ласка, Ваш стаж роботи:

- до 5 років;
- 5-10 років;
- 10-15 років;
- 15-20 років;
- 20-25 років;
- більше 25 років.

4. Як Ви вважаєте, чи впливає на якість підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю застосування у освітньому процесі ресурсів мережі Інтернет?

- Так, впливає;
- Ні, не впливає.

5. Чи маєте Ви досвід впровадження в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю навчання online?

- Так;
- Ні.

6. Чи вважаєте Ви достатнім застосування тих ресурсів мережі Інтернет, які Ви використовуєте зі студентами у освітньому процесі?

- Так;
- Ні.

7. Які основні сервіси мережі Інтернет Ви використовуєте у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю?

- платформи для створення дистанційних курсів (moodle, інші);
- соціальні мережі;
- сервіси для створення інфографіки;
- блоги;
- Вікі;
- інструменти веб-аналітики (GoogleAnalytics);
- вебінари, відео конференції;

- хмарні середовища (як приклад Google Диск, Dropbox);
- MOOC (масові відкриті online курси);
- інше _____

8. Вкажіть основні компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, які найкраще формуються, на Вашу думку, за допомогою сервісів мережі Інтернет?

- вміти створювати матеріали для PR діяльності (Writingskills);
- вміти налагоджувати комунікацію (Communicationskills);
- креативність (Creativity);
- вміти презентувати матеріал (Publicspeaking);
- організаторські вміння (Organizationskills);
- розуміння соціальних медіа (UnderstandingofSocialMedia);
- інше _____

9. Які, на Вашу думку, переваги впровадження в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю ресурсів мережі Інтернет?

- полегшення доступу до навчальних матеріалів;
- можливість самостійно налаштувати свій розклад навчання;
- відсутність обмежень місцем та часом для навчання;
- більше можливостей для використання мультимедійних методів навчання;
- розвиток навичок та вмінь серед студентів щодо користування ресурсами мережі Інтернет;

10. Оцініть важливість застосування у освітньому процесі професійної підготовки ресурсів мережі Інтернет для формування компетентності створювати матеріали для PR діяльності (*напроти кожного ресурсу мережі Інтернет оберіть один з трьох варіантів*)

Ресурси мережі Інтернет	Не потрібно	Не завадить	Необхідно
Платформи для створення дистанційних курсів (moodle, інші)			
Соціальні мережі			
Сервіси для створення інфографіки			
Блоги			
Вікі			
Інструменти веб-аналітики (GoogleAnalytics)			
Вебінари, відео конференції			
Хмарні середовища (як приклад Google Диск, Dropbox)			
MOOC (масові відкриті online курси)			
Інше _____			

11. Що може стати корисним для Вас та допомогти у використанні онлайн-інструментів під час підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю?

розробка методичних рекомендацій щодо особливостей впровадження дистанційної освіти;

проведення практичних семінарів/практикумів щодо можливостей використання онлайн-інструментів у вищій освіті;

проходження онлайн-курсу по застосуванню у освітньому процесі професійної підготовки ресурсів мережі Інтернет;

можливість додаткового навчання щодо використання мультимедійних методів у вищій освіті

Дякуємо Вам за співпрацю!

Додаток Д

Анкета для роботодавців
Шановні колеги!

З метою визначення ефективних впливів на формування висококваліфікованих майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю під час професійної підготовки у ЗВО просимо Вас дати відповіді на запитання.

1. Укажіть, будь ласка, Вашу посаду та місце роботи

2. Як Ви вважаєте, на якому рівні володіють online інструментами молоді фахівці з PR, які тільки завершили навчання у ЗВО ?

низький;

середній;

достатній;

високий;

інше _____

3. Яких навичок, на Вашу думку, у роботі з online інструментами не вистачає майбутнім фахівцям з PR?

здійснення пошуку надійних та достовірних джерел інформації, їх аналіз;

проведення соціологічних та маркетингових досліджень (збір, обробка, аналіз, систематизація, узагальнення інформації) засобами онлайн інструментів;

застосування ефективних методів просування продукту за допомогою онлайн інструментів;

здійснення планування та реалізації рекламних та PR-проектів/кампаній online;

інше _____

4. Як Ви вважаєте, якими сервісами мережі Інтернет повинні вміти користуватися майбутні фахівці зі зв'язків з громадськістю?

соціальні мережі;

сервіси для створення інфографіки;

блоги;

сервіси для email-розсилок;

інструменти веб-аналітики (GoogleAnalytics, тощо);

хмарні середовища (як приклад Google Диск, Dropbox, Zoho та інші);

програми для створення та управління сайтами;

5. Розташуйте в порядку важливості, на Вашу думку, основні компетентності, які необхідні фахівцю з PR для реалізації професійних завдань, де 1 – найважливіша, а 7 – зайва:

вміти створювати матеріали для PR діяльності (Writing skills);

вміти налагоджувати комунікацію (Communication skills);

креативність (Creativity);

вміти презентувати матеріал (Public speaking);

організаторські вміння (Organization skills);

- розуміння соціальних медіа (Understanding of Social Media);
 інше _____

6. Вкажіть основні компетентності, які найгірше сформовані або яких не вистачає у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю, що шукають роботу після завершення ЗВО:

- вміти створювати матеріали для PR діяльності (Writing skills);
 вміти налагоджувати комунікацію (Communication skills);
 креативність (Creativity);
 вміти презентувати матеріал (Public speaking);
 організаторські вміння (Organization skills);
 розуміння соціальних медіа (Understanding of Social Media);

7. Як Ви вважаєте, чи вплине впровадження систем дистанційного навчання під час професійної підготовки у ЗВО на формування основних навичок, яких не вистачає майбутньому фахівцю з PR?

- так;
 ні;
 інше _____

Дякуємо Вам за співпрацю!

Список публікацій здобувача

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Нуржинська А. В. Сучасні тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків із громадськістю в умовах інформатизації освіти. *Педагогічні науки*. 2016 № 3 (74). С. 186 – 191.
2. Нуржинська А. В. Можливості застосування систем електронного навчання у підготовці майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Молодь і ринок*. 2017. № 1. С. 117 – 122.
3. Нуржинська А. В. Діагностика рівнів сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю у підготовці матеріалів для PR діяльності. *Український педагогічний журнал = Ukrainian educational journal*. 2017. № 3. С. 131 – 138.
4. Нуржинська А. В. Критерії та рівні сформованості компетентності майбутніх фахівців зі зв'язків із громадськістю у підготовці матеріалів для PR-діяльності. *Нова педагогічна думка*. 2017. № 3 (91). С. 35 – 38.
5. Нуржинська А. В. Деякі аспекти закордонного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 24 (1).
6. Nurzhynska A. Modeling process of professional training of specialists in public relations under the conditions of implementation of distance learning systems. *WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA / EUROPEAN COOPERATION*. 2017. Vol. 9(28). P. 16 – 26.
7. Nurzhynska, A. V. Can using social media as online learning platform increase student involvement. *Development trends in pedagogical and psychological sciences: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph / edited by authors*. – 1st ed. – Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2018. P. 58 – 73.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Нуржинська А. В. Компоненти професійної компетентності фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Проблеми та перспективи розвитку освіти* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 30-31 березня 2017 р.). Херсон, 2017. С. 131 – 133.

9. Нуржинська А. В. Застосування систем дистанційного навчання при формуванні компетентності підготовки матеріалів для PR діяльності у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Сучасна освіта : світові тенденції та регіональний аспект* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 29–30 вересня 2017 р.). Одеса, 2017. С. 16 – 18.

10. Нуржинська А. В. Дослідження сформованості ціннісного компоненту компетентності з підготовки матеріалів для PR-діяльності майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Педагогіка та психологія: сучасний стан розвитку наукових досліджень та перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 13–14 жовтня 2017 р.). Запоріжжя, 2017. С. 67 – 70.

11. Нуржинська А. В. Педагогічні умови формування компетентності з підготовки матеріалів для PR діяльності у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю. *Модернізація та наукові дослідження : парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26–27 січня 2018 р.). К., 2018. С.45 – 48.

12. Nurzhynska, A. V. Study of the development level of a cognitive component of competence in the preparation of materials for pr-activities of future public relations specialists. *International research and practice conference «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics» : Conference proceedings*. Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. 75 – 76.

Довідки впровадження результатів дисертації

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

61166, м. Харків, пр. Науки, 9-А, тел. (057) 702-03-04, факс: (057) 702-07-17
E-mail: post@hneu.edu.ua, http://www.hneu.edu.ua

№ 18/86-12-39 від 19.03.18

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
НУРЖИНСЬКОЇ АНАСТАСІЇ ВОЛОДИМИРІВНИ
«Професійна підготовка майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в
умовах дистанційної форми навчання»
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Впровадження результатів дисертаційного дослідження А. В. Нуржинської з наукової проблеми «Професійна підготовка майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання» тривало в Харківському національному економічному університеті імені Симона Кузнеця впродовж 2017 – 2018 р.р. Апробація результатів дослідження проводилася на базі кафедри управління соціальними комунікаціями при викладанні дисциплін для студентів, які навчаються за освітніми програмами «Реклама і зв'язки з громадськістю», «Медіа-комунікації» для студентів ОС «Бакалавр» спеціальності 061 Журналістика денної та заочної форм навчання. У освітньому процесі при викладанні курсів «Масова комунікація та інформація», «Теорія і практика рекламної комунікації», «Організація PR - діяльності» успішно застосовувалися творчі напрацювання дослідниці.

Викладачі кафедри відзначають педагогічну ефективність упровадження у освітній процес результатів дисертаційного дослідження А. В. Нуржинської, представлених у вигляді методичних матеріалів та розробок: комплект семінарських робіт, теоретичний матеріал та завдань для самостійної роботи з тем: «Основи ефективного спілкування», «Робота з клієнтами», «Аналіз аудиторій», «Створення якісного контенту та здійснення обміну повідомленнями», «Розробка спеціальних інструментів». За результатами застосування розроблених дослідницею методичних матеріалів у студентів підвищився рівень сформованості професійних компетентностей, зокрема, здатність використовувати інформаційні online ресурси, проводити контент-аналіз тощо.

Аналіз результатів упровадження матеріалів дисертації в педагогічний процес дозволяє зробити обгрунтований висновок щодо ефективності розроблених Нуржинською А. В. технологічних підходів до удосконалення підготовки фахівців зі зв'язків з громадськістю за дистанційною формою навчання.

Завідувач кафедри управління
соціальними комунікаціями

Заступник керівника
(проректор із науково-педагогічної роботи)

Ярьсько К. В.

Срмаченко В. Є.

679091

УКРАЇНА

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

04855, м. Київ-70, вул. Г.Сковороди, 2, тел.: (044)425-6058, факс: (044)463-6783

28.03.2018 № 16/453

на № _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційної роботи
НУРЖИНСЬКОЇ АНАСТАСІЇ ВОЛОДИМИРІВНИ
«Професійна підготовка майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в
умовах дистанційної форми навчання»
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Упродовж 2017-2018 навчального року в педагогічному процесі Національного університету «Києво-Могилянська академія», впроваджувалися матеріали дисертаційної роботи Нуржинської Анастасії Володимирівни, аспірантки кафедри психології та педагогіки Національного університету «Києво-Могилянська академія».

У освітньому процесі успішно застосовувалися творчі напрацювання дослідниці, зокрема, під час проведення навчальних занять (лекцій, семінарів) та самостійної роботи з навчальної дисципліни професійної підготовки (для студентів спеціальності 8.03030202 – «Зв'язки з громадськістю» напрямку 0303 «Журналістика та інформація», денної форми навчання). Упровадження у освітній процес результатів дисертаційного дослідження А. В. Нуржинської, зокрема, навчального курсу дисципліни "Технології підготовки та поширення інформаційних ІР-матеріалів" в системі дистанційного навчання (як елемент змішаного навчання із використанням закритої групи у соціальній мережі Facebook) викладачі кафедри зв'язків з громадськістю відзначають як педагогічно ефективно, зазначаючи, що у майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю підвищився рівень сформованості професійної компетентності.

Аналіз результатів упровадження матеріалів дисертації в педагогічний процес уможливило відзначити доцільність теоретичного обґрунтування та практичної реалізації технології професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах застосування систем дистанційного навчання, що сприяє підвищенню якості професійної підготовки майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю.

Завідувач кафедри
зв'язків з громадськістю НАУКМА

Віце-президент з наукової
роботи та інформатизації НАУКМА

(Коралько В. Г.)

(Ярошенко Т. О.)

001240

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

вул. 68 Десансників, буд. 10, м. Миколаїв, 54003, Україна
Тел./факс: +38 (0512) 300-333, 500-069 Е-mail: rector@chnu.edu.ua http://www.chnu.edu.ua

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
НУРЖИНСЬКОЇ АНАСТАСІЇ ВОЛОДИМИРІВНИ
«Професійна підготовка майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в
умовах дистанційної форми навчання»
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Упродовж 2016-2017 та 2017-2018 навчальних років в освітньому процесі Чорноморського національного університету імені Петра Могили впроваджувалися матеріали дисертаційної роботи Нуржинської Анастасії Володимирівни, аспірантки кафедри психології та педагогіки Національного університету «Кієво-Могилянська академія».

Апробація результатів дослідження проводилася на базі кафедри журналістики Чорноморського національного університету імені Петра Могили під час викладання дисциплін «Комунікаційні технології», «Теорія масової комунікації та інформації», «Риторика», «Журналістський фах» для студентів РВО «Бакалавр» спеціальності 061 Журналістика для денної форми навчання. Окремі положення дисертаційної роботи використовувалися при проведенні лекцій, семінарських занять та організації самостійної роботи студентів. Відзначасмо педагогічну ефективність упровадження у освітній процес результатів дисертаційного дослідження А. В. Нуржинської, зокрема, навчального курсу дисципліни «Технології підготовки та поширення інформаційних PR-матеріалів» у системі дистанційного навчання.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження А. В. Нуржинської на тему «Професійна підготовка майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання» дозволяє відзначити їхню ефективність під час вивчення дисциплін циклу професійної підготовки.

Завідувач кафедри журналістики
ЧНУ імені Петра Могили
доктор філологічних наук,
доцент

Підпис *О.А. Савіно*
Начальник ВК *О.А. Савіно*

Т.В. Монахова

216-23-111-12
15.02.2018